

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการประสานงานชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือ
(เล่ม 2)

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

โดย

คณะทำงานผู้ประสานงานชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ และ
คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับ
ศูนย์บริการข้อมูลเทคโนโลยีที่เหมาะสม
สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สัญญาเลขที่ RDC 4 / 003 / 2541

รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการประสานงานชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือ
(เล่ม 2)

เสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

โดย

คณะทำงานผู้ประสานงานชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ และ
คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับ
ศูนย์บริการข้อมูลเทคโนโลยีที่เหมาะสม
สำหรับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สัญญาเลขที่ RDC 4 / 003 / 2541

ภาคผนวก

เอกสารแนบท้ายหมายเลข 6 - 11

เอกสารแนบท้ายหมายเลข 6

เอกสารการสัมมนาว่าด้วย
“แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน จังหวัดพะเยา”

วันที่ 25 สิงหาคม 2541

ณ ห้องเบญจรงค์

โรงแรมเกทเวย์ จังหวัดพะเยา

โครงการสัมมนา

เรื่อง "แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน จังหวัดพะเยา"

วันอังคารที่ 25 สิงหาคม 2541

จัดโดย

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ณ ห้องเบญจรงค์ โรงแรมเกทเวย์ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

หลักการและเหตุผล

จากการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของราษฎรในชนบทที่ผ่านมาของประเทศส่วนใหญ่ จะถูกกำหนดแผนงานและโครงการต่าง ๆ โดยหน่วยงานทั้งของภาครัฐและของเอกชน การพัฒนาดังกล่าว บางส่วนก็ประสบความสำเร็จและบางส่วนก็ล้มเหลว ด้วยปัจจัยและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน และการพัฒนาประเทศในอดีตที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าจะส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่การพัฒนาดังกล่าวก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมาย เช่น ปัญหาด้าน การกระจายรายได้ของสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปและเป็นสังคมแห่งการนิยมนิวัตถุนิยมมากขึ้น สถาบันครอบครัวและชุมชนล่มสลาย สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ดังวลีที่ว่า "เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหาการพัฒนาไม่ยั่งยืน" และเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดให้ "คน" เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขอย่างยั่งยืน

เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง "ธุรกิจชุมชน" จึงเป็นแนวทางที่สำคัญประการหนึ่งที่ได้ถูกหยิบยกมากล่าวถึง ธุรกิจชุมชนเป็นธุรกิจของชุมชน คนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินธุรกิจ การส่งเสริมให้ชาวบ้านประกอบธุรกิจชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีโอกาสเรียนรู้วิธีการจัดการธุรกิจ การทำงานร่วมกันเพื่อตัวของชาวบ้านเองและเพื่อชุมชนที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ ตลอดจนได้เรียนรู้กระบวนการจัดการผลประโยชน์เพื่อการพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ที่ผ่านการทำธุรกิจชุมชนจะทำให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมและเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ดังนั้นธุรกิจชุมชนจึงนับเป็นวิธีการและกระบวนการหนึ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อ "การพัฒนาคนและชุมชน"

จากความสำคัญของการทำธุรกิจชุมชนดังกล่าว สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยาจึงร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จัดสัมมนาครั้งนี้ขึ้น เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจชุมชน ให้แก่กลุ่มอาชีพต่างๆ ในจังหวัดพะเยา ผู้นำชุมชน ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน เพื่อจะให้ผู้เข้าร่วม การสัมมนาดังกล่าว มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกันในการดำเนินธุรกิจชุมชน อีกทั้งยังใช้โอกาสเดียวกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจชุมชนของจังหวัดพะเยา และความร่วมมือที่จะได้ทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำความเข้าใจในแนวความคิดการทำธุรกิจชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ของภาครัฐ องค์กร เอกชนผู้นำชุมชนและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยา
2. เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น และร่วมสร้างฐานข้อมูลในเรื่องของการทำธุรกิจชุมชนของจังหวัดพะเยา
3. เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจชุมชน

กลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมการสัมมนา

ผู้เข้าสัมมนาทั้งหมดประมาณ 40 คน จากหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มอาชีพในจังหวัดพะเยา
2. ผู้นำหมู่บ้านของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ
3. องค์กรเอกชนในจังหวัดพะเยา
4. ตัวแทนของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดพะเยา

วิธีการดำเนินการสัมมนา

1. นำเสนอแนวความคิดการทำธุรกิจชุมชนโดยคณะวิทยากร
2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ระยะเวลาดำเนินการ

วันอังคารที่ 25 สิงหาคม 2541 เวลา 8.30-17.00 น.

สถานที่จัดสัมมนา

ห้องเบญจรงค์ โรงแรมเกทเวย์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

องค์กรที่ร่วมจัดสัมมนา

1. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
2. สำนักงานอุตสาหกรรม จังหวัดพะเยา
3. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ
4. คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

งบประมาณในการจัดสัมมนา

งบประมาณในการจัดสัมมนาได้มาจากงบประมาณของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้รับทราบและเข้าใจถึงแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงปัญหา แนวทางการแก้ไขของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยา
3. ผู้เข้าร่วมสัมมนาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงข้อมูลและความเคลื่อนไหวของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยา
4. การระดมความคิดเห็นจากการสัมมนาครั้งนี้ จะเป็นการพัฒนากรอบโจทย์การวิจัยด้านธุรกิจชุมชนของจังหวัดพะเยา โดยมีเป้าหมายเพื่อนำผลการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอีกทางหนึ่ง
5. นำข้อมูลที่ได้รับพัฒนาเป็นฐานข้อมูลของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดพะเยา เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือต่อไป

กำหนดการสัมมนา
 แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน จังหวัดพะเยา
 วันอังคารที่ 25 สิงหาคม 2541
 ณ ห้องเบญจรงค์ โรงแรมเกทเวย์ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

เวลา	กิจกรรม	ผู้ดำเนินรายการ	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
8.00-8.45	ลงทะเบียน		
8.45-9.00	รายงานวัตถุประสงค์ของการสัมมนา	อุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา	ที่ประชุมเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดสัมมนา
9.00-9.20	ประธานกล่าวเปิดการสัมมนาและกล่าวให้นโยบายและโอวาท	ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา	ที่ประชุมเห็นความสำคัญและทราบนโยบายการพัฒนาธุรกิจชุมชน
9.20-10.00	บรรยายเรื่อง "แนวคิดการทำธุรกิจชุมชน"	ผศ. ดร. รัชสรรค์ ปิติปัญญา	ผู้เข้าร่วมสัมมนา มีความเข้าใจแนวคิดการทำธุรกิจชุมชนโดยสามารถเชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคมของชาวบ้าน
10.00-10.15	พักรับประทานอาหารว่าง		
10.15-12.00	นำเสนอประสบการณ์ "การทำธุรกิจชุมชน"	คุณวิจิต ถินวัฒนากุล ครูมุกดา อินต๊ะสาร	ผู้ร่วมสัมมนาทราบแนวคิดกระบวนการคิดและปัจจัยการทำธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จและล้มเหลว
12.00-13.00	รับประทานอาหารกลางวัน		
13.00-15.00	เสวนาปัญหาและโอกาสการพัฒนา ธุรกิจชุมชนในจังหวัดพะเยา	เปิดเวที	ผู้ร่วมสัมมนาเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นอยู่ เห็นปัญหาและโอกาสในการพัฒนาธุรกิจชุมชน
15.00-16.00	ประสานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ธุรกิจชุมชนในจังหวัดพะเยา	ตัวแทนกลุ่ม องค์กร สถาบัน ผู้เข้าร่วมสัมมนา	เพื่อให้ได้กิจกรรม กำหนดการ และผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยมุ่งให้สามารถสร้างให้เกิดเป็นเครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายการเรียนรู้และการประสานงานขององค์กรที่ให้การสนับสนุนและพัฒนาการวิจัย

บรรยายพิเศษ เรื่อง
"แนวคิดการดำเนินงานธุรกิจชุมชน"

ผศ.ดร. รังสรรค์ ปิติปัญญา

เรื่องที่ผมอยากจะคุยวันนี้มีอยู่สี่ประเด็นอย่างที่ว่า ประเด็นแรกนั้นจะเป็นลักษณะของการสรุปผลของการพัฒนาประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาว่ามันเกิดอะไรขึ้น ประเด็นที่สองจะมากุญกันว่าธุรกิจชุมชน มันคืออะไรกันแน่ซึ่งหลายคนก็นั่งอยู่ตรงนี้รู้อยู่แล้ว แต่หลายคนอาจจะมีประเด็นที่ค้างคาใจอยู่ ซึ่งคุยกันไปก็อาจจะได้ประเด็นที่ชัดเจนขึ้น ประเด็นที่ 3 ที่ผมอยากจะเรียนให้ที่ประชุมนี้รับทราบก็คือ เรื่องบทบาทของธุรกิจชุมชน เพราะถ้าธุรกิจชุมชนนั้นสามารถดำเนินการได้อย่างมีผลดีแล้วมันจะมีบทบาทอะไรบ้าง ประเด็นที่ 4 ผมจะเข้าไปถึงปัญหาบางประการของธุรกิจชุมชนว่ามีปัญหาอะไรบ้างแต่จะไม่ตอบเพราะคนที่มาตอบคือพวกเราทุกคนที่จะช่วยกันตอบ ผมมองเห็นแต่ปัญหาบางอันอาจจะเห็นทางออก บางอันยังไม่เห็นทางออกซึ่งเมื่อผมทิ้งท้ายไว้ตรงนี้ก็จะมีท่านวิชิตกับท่านอาจารย์มุกดาขึ้นมาต่อในเรื่องประสบการณ์ที่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องธุรกิจชุมชน ซึ่งก็คงจะทำให้เราเห็นภาพอะไรที่ชัดเจนยิ่งขึ้นผมขอไปประเด็นแรกก่อนประเด็นแรกคือบทสรุปของการพัฒนาประเทศไทยผมไปเร็วๆ เพราะว่าตรงนี้ ผมคิดว่าหลายท่านคงได้รับทราบข้อมูลดีอยู่แล้วเรื่องของการพัฒนาประเทศไทยนั้นเริ่มต้นเมื่อเราถูกกล่าวหาว่าด้อยพัฒนา เมื่อเราถูกกล่าวหาว่าด้อยพัฒนาแล้วเราก็ตอบรับคำกล่าวหาว่าเราด้อยพัฒนาเรายอมรับว่าเรามีรายได้ต่ำเรายอมรับมีมาตรฐานทางด้านสุขภาพอนามัยต่ำตามคำกล่าวหาซึ่งถูกหรือผิดไม่ทราบแต่เรายอมรับยอมรับในสิ่งเหล่านั้นเมื่อเรายอมรับตรงนั้นเมื่อประมาณปี 2504 เราก็ได้นำเอาการพัฒนาใหม่ซึ่งเราบอกว่ามันเป็นการพัฒนาให้มันทันสมัยในยุคนั้นเราเน้นคำว่าเรื่องคำว่าทันสมัยคือสิ่งที่เรามีชีวิตเมื่อปีก่อนนั้น บอกว่าเฮ้ยซึ่งนะวันนี้เรากำลังหันกลับไปชีวิตเมื่อ 40 ปีก่อน การพัฒนาให้ทันสมัยนั้นเริ่มต้นจากที่เรามีการนำเอาแผนพัฒนาประเทศมาใช้ แผนหนึ่งเริ่มเมื่อปี 2504 แล้วก็พัฒนาเรื่อยมาแล้วก็เพื่อให้เกิดความทันสมัยนับตั้งแต่แผนที่หนึ่ง เราก็ไปเน้นที่การสร้างรายได้เพิ่ม เน้นที่ต้องรวยๆ ด้วยเงินไม่ใช่หัวใจ เพราะฉะนั้นเมื่อเราเน้นที่ตัวเงินมากหัวใจก็ลดลงเหลือแต่น้ำเงินพูดอะไรก็พูดกันเป็นตัวเงินทั้งนั้น ไม่มีเรื่องอื่น การบริโภคนิยมก็เกิดขึ้น และพัฒนาขึ้นนับตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมาเน้นเพื่อให้รายได้แล้วก็ไปเน้นที่ต้องผลิตเพื่อการค้า เมื่อต้องผลิตเพื่อการค้าการอุตสาหกรรมเราก็ได้ทำลายเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่แบบเดิม ซึ่งในอดีตนั้น เรามีในชุมชนชุมชนหนึ่งมันก็มีเรื่องของฐานทรัพยากร ฐานคิดฐานทรัพยากรหมายถึงที่ดิน แรงงานที่เรามีอยู่ ฐานคิดหมายถึงภูมิปัญญาที่เราสร้างสะสมไว้ ที่เราสร้างที่เราสะสมไว้ตรงนี้ก็เป็นพื้นฐานที่ทำให้

เกิดการผลิิต แล้วก็การบริโภคในอดีตในขณะที่เราทำการผลิตแบบยังชีพแบบพึ่งพาตัวเองแบบเลี้ยงตัวเอง ซึ่งทุกวันนี้พูดกันบ่อยมากมันก็จะมีสามส่วนเท่านี้ จากฐานทรัพยากรก็ไปผลิต ผลิิตก็บริโภคเลี้ยงตัวเองในชุมชน เลี้ยงตัวเองในครอบครัวแต่พอเราพัฒนาตามแนวใหม่พัฒนาประเทศ สิ่งที่เกิดขึ้นคืออะไรครับสิ่งที่เกิดขึ้นก็คือเราต้องเอาทุนมาจากข้างนอกเพราะในอดีตเราไม่มีระบบธนาคารพอเราเริ่มที่จะพัฒนาการผลิตแบบอุตสาหกรรมแบบการค้าเราต้องเอาทุนมาจากข้างนอก ต้องมีการกู้ยืมเข้ามาเสร็จแล้ว เพื่อให้ได้เงินเราเริ่มเลิกที่จะทำการผลิตเองในพื้นที่เราขายทรัพยากร ที่นี้เราขายแรงงานออกไป เราขายที่ดินออกไปสู่ภายนอกไปรับจ้างไปเป็นคนงานรับจ้างในพื้นที่ต่างๆ ในขณะที่เราซื้อสินค้าเข้า ตรงนี้เป็นประเด็นที่เกิดและต่อเนื่องมา 40 ปีเพราะฉะนั้น สิ่งที่เราเห็นเป็นข้อสรุปของการพัฒนาในช่วง 40 ปีที่ผ่านมาก็คือว่า หนึ่ง เศรษฐกิจดีจริงหรือเปล่านั้นก็ไม่ทราบก่อนที่จะเราจะทำแผน 8 เราบอกเศรษฐกิจดีซึ่งเป็นการมองเศรษฐกิจระดับมหภาค คือมองภาพรวมทั้งประเทศแล้วบอกว่าดี แต่ถ้าเรามองย้อนเข้าไปในชุมชนผมว่าไม่ดีผมว่าไม่ดี สังคมมีปัญหาอันนี้ชัดเจน แรงงานหนุ่มสาวออกไปข้างนอกออกไปทำมาหากินในกรุงเทพในเมืองใหญ่ๆ มีลูกก็ส่งกลับมาถึงให้พ่อแม่เลี้ยงวันก่อนผมไปประชุมที่ธนาคารอมลสินก็มียายคนหนึ่งเขาไปประชุมด้วยเขาก็บอกว่าเศรษฐกิจตกต่ำก็ดีขึ้นเหมือนกันผมก็ถามว่าดียังไงครับก็บอกว่าดีแล้วแม่กับลูกมันจะได้เจอกันบ้างเพราะเมื่อก่อนนั้น 5 เดือนเจอกันครั้งหนึ่ง แต่วันนี้เดี๋ยวนี้เศรษฐกิจไม่ดีพ่อแม่กลับมาอยู่บ้านเจอลูกทุกวันตรงนี้อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการแก้ปัญหาสังคมก็ได้และอีกอันก็คือการพัฒนาไม่ยั่งยืน เพราะว่าเราขายทุกอย่างทุกอย่างโดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติขายแล้วเราทำลายทุกอย่างทุกอย่าง เราเอามรดกที่ได้รับในปัจจุบันไปใช้ทั้งหมดคำถามก็คือว่าเราเหลืออะไรไว้ให้ลูกให้หลานเราเพราะฉะนั้นตรงนี้ก็จะเป็นข้อสรุปที่ดีหรือเปล่าไม่ทราบสังคมมีปัญหาแน่นอนแล้วการพัฒนาไม่ยั่งยืนซึ่งทั้งสามตัวนั้นนำไปสู่คำว่าชุมชนอ่อนแอเป็นข้อสรุปก่อนที่จะเราเข้าแผน 8 ว่าชุมชนอ่อนแอ ทำอย่างไรถึงจะทำให้มันดีขึ้นแผน 8 บอกว่าเราต้องไปเน้นที่ตัวคนต้องไปเน้นที่ตัวชุมชน ก็ถามต่อ แล้วเน้นยังไงทำยังไง เรื่องที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดก็คือบอกว่าเอ๊ย! ก็เอาเรื่องของธุรกิจชุมชนเข้าไปใส่สิ เอาไปใส่ ธุรกิจชุมชนนั้นคือทางออกธุรกิจชุมชนนั้นคือยาวิเศษ คำถามครับ ธุรกิจชุมชนคืออะไร จากที่ได้ศึกษาจากเอกสารต่างๆ รวมถึงจากการพูดคุยกับผู้ที่ได้ทำจริงก็หมายถึงพวกท่านทั้งหลาย ในเวทีต่างๆในที่ต่างๆ ก็ได้ข้อสรุปที่ผมคิดว่าชัดเจนก็คือธุรกิจชุมชนนั้นเป็นธุรกิจของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน นั่นคือสิ่งที่ผมคิดว่าเป็นคำนิยามที่กระชับสั้นกินความและก็ลึกซึ้ง คำว่าเป็นของชุมชนตรงนี้ชัดเจน เป็นของชุมชนก็หมายความว่าชุมชนหรือชาวบ้านนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ ซึ่งในเบื้องต้นก็เป็นเรื่องของการลงทุนมาลงทุนร่วมกันมาถือหุ้นร่วมกันอาจจะเป็นการลงทุนในรูปของเงินก็ได้ อาจจะเป็นการลงทุนในเรื่องของแรงก็ได้ไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้องเน้นเงินอย่างเดียวโดยชุมชน ตรงนั้นหมายความว่าชาวบ้านคนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ในการที่จะพัฒนาธุรกิจในการที่จะทำร่วมคิดร่วม

ทำ แล้วก็คำว่าเพื่อชุมชนนั้นก็หมายความว่าร่วมกันรับผิดชอบในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น คนในชุมชนต้องร่วมกันรับผิดชอบในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น หลังจากพูดกันไปมากมายแล้วเรามักจะนึกว่าธุรกิจชุมชนที่ทำนั้น มันจะสร้างผลประโยชน์อย่างมากเพราะฉะนั้นหลายครั้งก็เลยมีคำว่าร่วมคิดร่วมทำแล้วก็ร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งมันก็ไม่จริงบางครั้งมันก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบ ผมว่าซึ่งใช้ผลประโยชน์หรือผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการนั้นมันมีทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ยิ่งงั้นเดี๋ยวเราจะคุยกัน อีกอันหนึ่ง ผมอยากจะชี้ให้ชัดขึ้นว่าถ้าเปรียบเทียบแล้วใช้ธุรกิจชุมชนกับธุรกิจเอกชนนั้นมันต่างกันอย่างไร เพื่อให้เห็นภาพชัดขึ้น อันนี้เราดูตามสภาพของการมีอำนาจในการควบคุมพวกปัจจัยทั้งหลายปรากฏว่า ถ้าเป็นธุรกิจเอกชนสิ่งที่คนในชนบทเป็นเจ้าของมืออยู่อย่างเดียวนั่นคือแรงงาน เราขายแรงงานปัจจุบันนี้ มีอีกอันหนึ่งเราเรียกว่าธุรกิจชุมชนหรืออุตสาหกรรมชุมชนก็คือย้ายโรงงานไปตั้งในชนบทถามว่าตรงนั้นเป็นธุรกิจชุมชนหรือไม่ คำตอบก็คือว่าไม่ใช่ในทัศนะของผมว่าไม่ใช่เพราะสิ่งที่ชาวชนบทเป็นเจ้าของก็คือสถานที่คือมาตั้งอยู่ในหมู่บ้านแล้วก็แรงงานส่วนอื่น ๆ นั้นมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องน้อยมากหรือบางครั้งอาจจะบอกว่าไม่เกี่ยวข้องเลยถ้าเป็นธุรกิจของชุมชน หรือเป็นธุรกิจชุมชนตรงนี้ที่สมบูรณ์แล้วชุมชนอาจจะต้องไปมีส่วนเกี่ยวข้องทุกเรื่องเป็นเจ้าของทั้งสถานที่วัตถุดิบแรงงาน คนเทคโนโลยี ตลาด การจัดการ แต่จะถึงตรงนี้ได้คงไม่ใช่เรื่องง่ายตรงนี้อาจจะเรียกว่าเป็นสุดปลายอีกด้านหนึ่งเพราะฉะนั้นธุรกิจชุมชนที่เราเห็นกันอยู่ทั่วๆ ไปที่เรามองเห็นอยู่ทั่วๆ ไปมันอยู่ก้ำกึ่งระหว่างธุรกิจที่เป็นทุกอย่างเป็นของชุมชนร้อยเปอร์เซ็นต์กับที่เอาเข้ามาจากภายนอกอย่างในเรื่องตลาดในเรื่องตลาดนั้นอาจจะไม่อยู่ในชุมชนก็ได้ อาจจะอยู่ภายนอกก็ได้ ตรงนั้นเป็นภาพที่ผมอยากจะเปรียบเทียบว่าธุรกิจชุมชนกับธุรกิจเอกชนนั้นมันมีข้อแตกต่างกันอยู่ อีกประเด็นหนึ่งที่ผมอยากจะพูดถึงคือเรื่องของประเภทประเภทของธุรกิจชุมชนซึ่งมีการถกเถียงกันมากพอสมควรว่าประเภทของธุรกิจชุมชนจะแบ่งอย่างไรผมขอแบ่งตามภาพของกิจกรรม ตามกิจกรรม ซึ่งถ้าแบ่งตามกิจกรรมแล้วมันจะออกมาเป็นสามกลุ่ม สามกลุ่มใหญ่ๆ ผมขอฉายภาพนี้อีกครั้งหนึ่งเดี่ยวภาพนี้จะไปอยู่ข้างหลังอีกทีหนึ่งเราจะเห็นว่าภาพนี้เหมือนภาพเดิมเมื่อที่นี้ที่ฉายเพียงแต่มันเพิ่มเรื่องของการผลิตการบริโภคนั้นไม่ใช่การผลิตการบริโภคธรรมดาแต่มันจะมีเรื่องคำว่ากลุ่ม มีเรื่องสหกรณ์อาจจะมีคำอื่นๆ อีกก็ได้ไม่จำเป็นต้องกลุ่มหรือสหกรณ์เท่านั้นอาจจะจะเป็นบริษัทก็ได้ผมไม่ได้ว่าอะไร ตรงนี้เป็นของชุมชน เป็นของชุมชนเพราะฉะนั้นลักษณะของกลุ่มที่จะเป็นธุรกิจชุมชนได้นั้น ในเบื้องต้นนั้นอาจจะแบ่งเป็นสามกลุ่มใหญ่ๆ คือธุรกิจชุมชนในเรื่องของการผลิตธุรกิจชุมชนทางด้านการบริโภค เช่นพวกร้านค้าทั้งหลาย ร้านค้าชุมชนธุรกิจชุมชนทางด้านทุนพวกกลุ่มออมทรัพย์พวกสหกรณ์เครดิตยูเนียน พวกธนาคารหมู่บ้านทั้งสามส่วนนี้ก็จะประกอบประกอบในเรื่องของธุรกิจชุมชนในหมู่บ้าน แต่ถามว่าทั้งสามอันนี้แยกกันโดยเด็ดขาดใช่ไหมคำตอบคือไม่มีความจำเป็นอะไรอาจจะจะเป็นกลุ่มเดียวทำหลายกิจกรรมก็ได้ อาจจะเป็นอันเดียวทำหลายกิจกรรมก็ได้แต่ตรงนี้ต้องดูความเหมาะสมว่ามันมีความ

เหมาะสมหรือไม่ที่จะทำเอกรูทกิจการเงินเช่นกลุ่มสะสมทุนนั้นมาทำกิจกรรมอื่นๆด้วย ทำการผลิตด้วย ตั้งร้านค้า เรื่องบริโภคด้วยนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละชุมชน ผมอยากจะเน้นนะครับว่าทุกอย่างมันต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของชุมชนเองประเทศไทยเรา ผมอยากจะเรียกว่าพลาดเมื่อเรายอมรับว่าเราด้อยพัฒนาเมื่อปี2504โดยยอมรับจากสายตาของคนภายนอกและเราก็ยอมรับว่าคนภายนอกถูก นะวันนั้นผมไม่อยากจะเป็นคนภายนอกที่มาชี้ว่าคุณไม่ถูก คุณผิดคุณไม่ดี ผิดถูก ดีไม่ดี ดี ขอให้เป็นเรื่องของคนในชุมชนพิจารณากันเองความเหมาะสมของกิจกรรมทั้งหลายต้องขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเองว่าจะเอาอะไรธุรกิจชุมชนจะเป็นรูปไหน ในภาพนี้จะมีคำว่ากระบวนการเรียนรู้ มีความเข้มแข็งของชุมชนแต่ก็เดี๋ยวเราค่อยคุยกัน แล้วอีกตัวหนึ่งคือเรื่องตลาดตรงนี้ก็เป็นที่ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจว่าอาจจะเป็นเรื่องของกลุ่มได้ ทำโดยกลุ่มได้เพราะปัจจุบันนี้สิ่งที่ปัญหาหลายๆสำหรับธุรกิจชุมชนคือเรื่องตลาดโดยเฉพาะธุรกิจชุมชนที่ทำการผลิตทางมหาไถ่ก็บอกว่าต้องมาเล่นเรื่องของลานค้าชุมชนเคยได้ยินไหมครับ ลานค้าชุมชน ให้เอาไปตั้ง จัดตั้งเสร็จก็ให้กลุ่มองค์กรต่างๆ เอาของมาขาย อีกอันหนึ่งที่เขาแบ่งกันก็คือ แบ่งตามสถานภาพทางกฎหมาย ซึ่งมันจะมีอยู่สองอันคือเป็นนิติบุคคลกับไม่เป็นนิติบุคคล ที่ผมเอาอันนี้มาพูดเพราะผมไม่อยากให้เกิดความเข้าใจผิดว่า ธุรกิจชุมชนนั้นจำกัดตัวเองอยู่แค่กลุ่มที่จดทะเบียนหรือสหกรณ์จริงๆแล้วมันมีหลากหลายกว่านั้นและคำว่านิติบุคคลตรงนี้สถานภาพทางกฎหมายที่เราพูดส่วนใหญ่เราพูดถึงกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ผมว่าธุรกิจชุมชนนั้นอาจจะรวมถึงบริษัทด้วยก็ได้ ผมไม่อยากบอกว่าอันไหนดีที่สุดเพราะผมคิดว่าแมวสีอะไรก็ได้ถ้าจับหนูได้เหมือนกันเป็นแมวทั้งนั้น เพราะฉะนั้นถ้าเราใช้คำว่าบริษัทแล้วมันสามารถทำงานตอบสนองให้เกิดผลดีกับชาวบ้านมากที่สุด ให้เกิดผลดีกับพวกเรามากที่สุดก็เป็นรูปของบริษัท ถ้าอยู่ในรูปของสหกรณ์ดีที่สุดก็เป็นรูปของสหกรณ์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ถ้าเป็นรูปของกลุ่มแล้วดีที่สุดก็ทำในรูปของกลุ่ม รวมไปถึงถ้าเป็นนิติบุคคลแล้วมันไม่ดีเป็นรูปที่ไม่เป็นนิติบุคคลดีกว่าก็เป็น มีกลุ่มออมทรัพย์ทางภาคใต้เยอะ ห้าสิบกว่าล้านถามว่าเป็นนิติบุคคลหรือไม่ ไม่เป็น ก็มีเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ตรงนี้คงต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของพื้นที่ ขึ้นอยู่กับการพัฒนาการของแต่ละกลุ่ม แต่ ณ วันหนึ่งอาจจะมี ความจำเป็นต้องเปลี่ยนรูปก็ได้อันนี้มันต้องมีการเปลี่ยนแปลง ที่นี้ผมจะมาพูดถึงประเด็นบทบาทของธุรกิจชุมชนตามที่เราคิดว่ามันควรจะเป็นถ้ามันทำงานได้เต็มประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดีที่เราวาด เราฝันหวานไว้บทบาทของธุรกิจชุมชนนั้นมันแบ่งเป็นสองด้านคือด้านหนึ่งเป็นด้านเศรษฐกิจ อีกด้านหนึ่งเป็นด้านอื่นๆอันนี้มีอยู่ในแฟ้ม ทางด้านเศรษฐกิจอันแรกคือลดค่าใช้จ่าย ภาพนี้เป็นภาพปกติถ้าไม่มีเรื่องของธุรกิจชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นเรื่องของการค้าขายปกติ อาจจะเป็นการค้าขายปัจจัยการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคหรือมองให้ไปเชื่อมโยงเกี่ยวกับเรื่องสินเชื่อด้วยก็ได้ ผังหนึ่งคือผู้ค้าอีกผังหนึ่งคือชาวบ้าน คำว่าเกษตรกรนั้นในที่นี้ขอให้ตีความว่าเป็นชาวบ้านเพราะบางคนบอกผมไม่ใช่เกษตรกรแต่ผมเป็นชุมชนในหมู่บ้านไม่เป็นไร ตรงนี้ใช้คำว่าชาวบ้านก็แล้วกันถ้าใน

ระบบปกติอย่างนี้เวลาที่ชาวบ้านซื้อของจากผู้ค้าปัจจัยการผลิตเมื่อได้ของไปก็ต้องจ่ายราคามา ซึ่งราคาตรงนั้นมันจะเป็นราคาต้นทุนบวกด้วยกำไร ยิ่งมาที่ตัวผู้ค้าผู้ค้าก็เลยสะสมกำไรมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อค้าขายมากขึ้นๆ ตรงนี้ก็จะอ้วนขึ้นๆ ในขณะที่ตรงนี้ก็จะต้องจ่ายในส่วนของอาจจะไม่ควรจะเสียไปแต่ถามว่าพ่อค้าเป็นคนไม่ดีใช่ไหม คำตอบคือไม่ใช่ เขาทำหน้าที่ของเขาตราบดีที่เขาไม่ได้โกง ผมคิดว่าเขาทำหน้าที่ของเขาผมว่าต้องแฟร์กับทุกฝ่าย คือต้องให้ความยุติธรรมกับทุกฝ่าย แต่อย่างไรก็ตามในฐานะที่เป็นชาวบ้านตรงนี้ก็เหมือนกับเราถูกดูดออกไป ดูดทรัพย์สินออกไปทำอะไรเราถึงจะสกัดกั้นการดึงดูดส่วนเกินอันนี้ไปจากตัวเรา ธุรกิจชุมชนน่าจะเป็นทางออก ดูภาพต่อไปนะครับเป็นภาพเดียวกับอันที่แล้ว แต่เปลี่ยนนิดหน่อย เปลี่ยนทางด้านซ้ายมืออันนั้นเป็นธุรกิจชุมชนชะธุรกิจชุมชนก็คือธุรกิจของชาวบ้าน เมื่อเป็นธุรกิจชุมชนทำการค้าขายกับคนที่เป็สมาชิกหรือเป็นเจ้าของตัวเอง ในเรื่องของปัจจัยการผลิต ในเรื่องของสินเชื่อ ในเรื่องของสินค้าอุปโภคบริโภค เหมือนเดิมเพียงแต่เมื่อมีกำไรเกิดขึ้น กำไรส่วนนี้มันจะถูกถ่ายเทกลับไปสู่เจ้าของไปสู่สมาชิก มันจะถูกโอนกลับไปในรูปแบบของเงิน อาจจะเป็นเงินเฉลี่ยคืนอาจจะเป็นเงินปันผล ซึ่งแล้วแต่รูปแบบของธุรกิจชุมชนที่เราตั้งขึ้นมา ถ้าเป็นบริษัทก็อาจจะอยู่ในรูปของเงินปันผล ถ้าเป็นสหกรณ์ก็อยู่ในรูปของเงินเฉลี่ยคืนบวกปันผล ตรงนี้ก็เป็นการทำให้ชาวบ้านลดค่าใช้จ่ายลง ต้องบอกก่อนนะครับว่ายืนอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่เราบอกว่าการจัดการนั้นเป็นไปด้วยดี หรืออาจจะบอกว่ามีประสิทธิภาพ อีกอันหนึ่งเป็นการเพิ่มรายได้ ลักษณะใกล้เคียงกัน แต่อันนี้เป็นลักษณะที่ชาวบ้านผลิตของส่งให้กับพ่อค้า แล้วพ่อค้าก็ไปขายต่อให้ผู้บริโภค เมื่อชาวบ้านหรือเกษตรกรส่งของให้กับพ่อค้าๆ ก็จ่ายราคาให้เป็นราคาที่เรียกว่าเป็นราคาที่เกษตรกรได้รับก็แล้วกัน ซึ่งตรงนี้อเองก็เป็นต้นทุนของพ่อค้าๆ ก็ขายต่อเอามาทำการมวิธีบางอย่างแล้วขายต่อให้ผู้บริโภคๆ จ่ายราคาขายปลีกให้กับพ่อค้า ซึ่งราคาขายปลีกนั้นจะมีองค์ประกอบอยู่สองส่วนคือต้นทุนส่วนหนึ่งและกำไรส่วนหนึ่งซึ่งถ้าเป็นระบบอย่างนี้ไปเรื่อยๆ คนกลางตรงนี้ก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ทั้งเกษตรกรทั้งผู้บริโภคเป็นคนจ่ายหรือสร้างความร่ำรวยให้กับพ่อค้า ผมยืนยันนะครับ ผมไม่ต้องการที่จะสร้างความคิดที่ว่าพ่อค้าเลว เขาทำหน้าที่ของเขา แต่ทำอย่างไรที่เกษตรกรดี ผู้บริโภคก็ดีจะได้มีส่วนที่เป็นกำไรตรงนี้ก็กลับมาสู่ตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ภาพต่อมาก็จะเป็นคำตอบว่าการทำธุรกิจตรงนี้แทนที่จะเป็นผู้ค้าหรือพ่อค้าถ้าเป็นธุรกิจชุมชนชะ รูปแบบมันก็จะเปลี่ยนแปลงไป เพราะว่าในตัวส่วนที่เป็นกำไรหรือเป็นรายได้ตรงนี้มันจะถูกถ่ายเทกลับในรูปแบบของเงินเฉลี่ยคืนหรือเงินปันผลสู่ตัวเจ้าของหรือตัวสมาชิกจะถูกถ่ายเทกลับก็ทำให้ราคาที่เกษตรกรได้รับสูงขึ้นเพราะเป็นราคาที่เกษตรกรได้รับครั้งแรกรวมด้วยเงินที่รับเพิ่มในภายหลัง ตรงนี้ก็ดีขึ้นหลายคนอาจจะมองว่าผู้บริโภคก็เสียเปรียบจ่ายถูกเดียว คำตอบก็คือว่าความจริงแล้วถ้าสังคมได้มีการพัฒนาระบบของกลุ่มระบบของธุรกิจชุมชนขึ้นมา ในส่วนของผู้บริโภคเองก็อาจจะพัฒนากลุ่มของตัวเองขึ้นมาแล้วก็มี การเชื่อมโยงกันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคอย่างที่เราอยากเห็นในปัจจุบันทาง

สำนักงานพัฒนาชุมชนเมืองพยายามเชื่อมโยงกับโรงสีในต่างจังหวัดโดยไปตั้งกลุ่มในชุมชนเมืองทั้งหลายอาจจะเป็นกลุ่มซื้อข้าวสารเสร็จแล้วก็ติดต่อกับโรงสีชุมชนของชาวบ้านที่ตั้งกันขึ้นมาเพื่อค้าขายระหว่างกันโดยตรงอันนั้นก็เป็มิติหนึ่งที่นำมามองเหมือนกัน แต่ถามว่ากิจกรรมตรงนั้นสำเร็จแล้วหรือยังคำตอบก็คือยัง ยังมีปัญหาที่สำคัญก็คือปัญหาเรื่องการจัดการซึ่งเดียวเราจะคุยกันที่ผมได้เรียนให้พวกเราได้ทราบนั้นก็เป็นเรื่องที่ว่าธุรกิจชุมชนนั้นถ้ามีประสิทธิภาพแล้วมันจะทำให้ชาวบ้านหรือผู้เป็นเจ้าของธุรกิจชุมชนนั้นลดรายจ่ายลงสองอาจจะเพิ่มรายได้ขึ้นมันยังมีตัวอื่นอีกเป็นบทบาททางด้านสังคมและอื่นๆที่เข้ามาคุยกันแล้วในอดีตเราพูดถึงธุรกิจชุมชนในแง่ของเศรษฐกิจเท่านั้นในแง่ของการทำรายได้ในแง่ของที่จะทำให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้นแต่ในอีกแง่หนึ่งคือในแง่ของสังคมไม่มีใครพูดถึงเท่าที่ควรจริงๆแล้วธุรกิจชุมชนนั้นถ้ามองในเชิงของสังคมมันมีบทบาทในการเข้าไปพัฒนาคุณภาพของคน ซึ่งตรงนี้สำคัญ ธุรกิจชุมชนนั้นให้ออกาสกับชาวบ้านในการทำธุรกิจซึ่งมันอาจจะเสียหายก็ได้อาจจะเจ๊งก็ได้แต่อย่างน้อยก็เปิดโอกาสให้ชาวบ้าน ให้พวกเขาได้เข้าไปทำธุรกิจ ได้คิดแบบธุรกิจเป็นการพัฒนาความสามารถในการจัดการแต่ถามว่าพัฒนานี้แล้วดีเลยไหมไม่ใช่ะครับ การพัฒนาสิ่งเหล่านี้มันเป็นขั้นเป็นตอนผมเขียนตรงนี้อาจจริง ๆ แล้วธุรกิจชุมชนนั้นเป็นเรื่องของกระบวนการเรียนรู้คือทำให้ชาวบ้านได้คิดร่วมกันคิดได้ทำได้สรุปประเด็นปัญหาทั้งหลายแล้วคิดทำสรุปๆ มันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องซึ่งกระบวนการเรียนรู้ี่ละครับถ้ามันเกิดขึ้นแล้วมันจะทำให้ชุมชนนั้นเจริญเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนปัจจุบันนี้สิ่งที่เราขาดหายไปคือระบบการพัฒนาในอดีตเป็นการดึงมันสมองออกจากชุมชน ไม่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน ระบบการศึกษาของเราเป็นระบบที่แยกคนออกจากท้องถิ่น ดึงคนออกจากท้องถิ่นซึ่งตรงนี้น่าเสียดายมากเพราะฉะนั้นธุรกิจชุมชนตรงนี้อาจจะเข้ามามีบทบาทในการเป็นกระบวนการเรียนรู้ให้คนได้เรียนรู้ในเรื่องการจัดการเรียนรู้เรื่องการทำธุรกิจแต่ถามว่ามันจะต้องสำเร็จเสมอไปหรือไม่คำตอบคือไม่ ไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้องสำเร็จ แต่ต้องพยายามให้สำเร็จ ธุรกิจทุกธุรกิจนั้นล้มเหลวได้ผิดพลาดได้และอีกอันคือคนที่เข้าไปทำแล้วต้องทำให้ดีที่สุดเท่าตัวเองที่ทำได้แล้วมันเกิดผิดพลาดถ้ามันเกิดล้มเหลวขึ้นมามันมีเงื่อนไขมันมีสถานการณ์ที่สามารถอธิบายได้ไม่มีปัญหา แต่ในอดีตที่ผ่านมาบางครั้งความล้มเหลวมันเกิดขึ้นจากพวกเราเองจากชาวบ้านเองธุรกิจดีแต่ชาวบ้านเอง ไม่ใช่ทุกคนนะครับบางคนเห็นแก่ส่วนตัวมากเสียจนไม่พิจารณาหรือไม่มองส่วนรวม เงินของกลุ่มก็กลายเป็นเงินของภูอันนี้ผมพูดไม่ค่อยเพราะ เสียหายหลายที่เป็นอย่างนี้เพราะฉะนั้นตรงนี้ผมคิดว่าคงต้องพยายามปรับปรุงแล้วก็กระบวนการตรงนี้จะมีส่วนช่วยทำให้คนนั้นพัฒนาขึ้นมาได้ทั้งในแง่ของความสามารถและในแง่ของจิตใจ มีกลุ่มบางกลุ่มก่อนที่จะตั้งกลุ่มได้ต้องมีการพัฒนาจิตใจก่อนใช้ใหม่ครับผมเคยเห็นอย่างเช่นเครดิตยูเนียนกลุ่มเครดิตยูเนียนก่อนที่คุณจะเข้าไปเป็นสมาชิกก่อนที่คุณจะเข้าไปทำอะไรคุณต้องมาปศึกษาจิตตารมณ์หน้าข้อของเขาก่อนว่าต้องมีความซื่อสัตย์มีความเสียสละไว้วาง

ใจกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต้องเข้าใจตรงนั้นก่อนถึงจะมาเป็นสมาชิกของกลุ่มได้ต้องพัฒนาตรงนั้นเสียก่อน อีกอันหนึ่งนะคือการทำธุรกิจชุมชนนั้นทำให้คนให้ชาวบ้านได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันระยะหลังๆ จากที่เราพัฒนาให้ทันสมัยนั้นคนของเราก็เริ่มแยกออกจากกันการทำงานลักษณะเป็นกลุ่มเป็นก้อนเริ่มมีปัญหา การจะทำงานเพื่อส่วนรวมมีปัญหาเพราะฉะนั้นภารกิจชุมชนก็พยายามดึงตรงนั้นกลับมาสู่สังคมไทย ควรจะต้องร่วมมือกันนะมาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วกิจกรรมของกลุ่มจะพังอันนี้ผมคิดว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการทำงานกลุ่ม อีกอันหนึ่งที่ผมอยากเห็นมากและเกิดขึ้นแล้วในบางที่คือเมื่อธุรกิจชุมชนพัฒนาขึ้นแล้วได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการให้กับชุมชน ในบางพื้นที่ตัวอย่างทางภาคเหนือผมอาจจะไม่ทราบแต่บังเอิญเห็นทางภาคใต้กับทางภาคอีสานในบางพื้นที่หลังจากที่กลุ่มเข้มแข็งแล้วมันจะมีการกันเงินส่วนหนึ่งเข้ามาเป็นกองทุนสวัสดิการของชุมชนของสังคม สมาชิกเจ็บป่วยเป็นชาวบ้านเจ็บป่วยเมื่อไปรักษาพยาบาลก็เอาใบเสร็จมาเบิกกับกลุ่มได้ซึ่งอาจจะมีการให้เบิก 30% 50% หรือ 60% ก็แล้วแต่แต่ละกลุ่มความพร้อมของแต่ละกลุ่มแต่มันเริ่มเกิดระบบของการประกันสังคมขึ้นในชุมชนโดยชุมชน ทางภาคอีสานก็มีในระบบของสหกรณ์เครดิตยูเนียนซึ่งผมคิดว่าในพะเยาเองน่าจะมีอยู่หลายแห่ง ระบบของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเองหรือกลุ่มเครดิตยูเนียนก็มีระบบการประกันอยู่ข้างในเหมือนกันถ้าสมมติว่านาย ก. กำนาย ข. คำนาย ข. คำนาย ก. ในกรณีที่ว่าถ้านาย ก. ไม่ชำระคิณนาย ข. จะชำระคินให้แต่ไม่ได้คำว่านาย ก. จะไม่ตายใช่ไหมครับเกิดนาย ก. ตาย ถ้านาย ข. จะต้องชำระคินก็จะต้องเป็นภาระหนักมากของนาย ข. เพราะไม่มีใครมาค้ำประกันว่าไอ้คนนี้จะอยู่ค้ำฟ้าถ้าเกิดกรณีอย่างนี้ขึ้นมันจะมีกระบวนการที่จะค้ำประกันกันภายในขบวนการของกลุ่มเครดิตยูเนียนและสหกรณ์เครดิตยูเนียน ถ้าเกิดนาย ก. ตายนาย ข. ไม่จำเป็นต้องรับชำระหนี้แทนนาย ก. มันจะมีเงินประกันก้อนหนึ่งเข้ามารับชำระหนี้ตรงนั้นแทน รวมถึงครอบครัวของนาย ก. ที่นาย ก. เสียชีวิตก็จะได้เงินสะสมอีกส่วนหนึ่งเงินก้อนที่นาย ก. สะสมไว้เป็นเงินออมสะสมของเขาจะได้รับการสมทบอีกก้อนจากกลุ่มหรือจากชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนเพื่อจะให้ครอบครัวซึ่งขาดผู้นำไปเริ่มต้นชีวิตใหม่มีเงินเข้ามาก้อนหนึ่งสมทบให้แล้วระบบอย่างนี้มันเริ่มเกิดขึ้นแล้วซึ่งผมคิดว่าตรงนี้เป็นสาระสำคัญซึ่งถ้ามันเกิดขึ้นจริงได้อย่างกว้างขวางมันจะเป็นระบบประกันสังคมในชุมชนเอง ผมว่าหลายคนอาจจะเริ่มหิว ผมขอเข้าสู่ประเด็นปัญหาของธุรกิจชุมชนซึ่งอันนี้ต้องเรียนว่าเป็นปัญหากว้างๆ เป็นปัญหาในภาพรวมเดียวในรายละเอียดคุณวิจิตท่านอาจารย์มุกดา คงจะเข้ามาพูดคุยให้ฟังว่าประสบการณ์ที่ท่านดำเนินการก่อตั้งประสบการณ์ที่ท่านได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม บริหารนั้นมันมีประเด็นอะไรบ้างที่เป็นปัญหาว่าจะสอดคล้องตรงกับที่ผมพูดหรือไม่ตรงก็ได้เพราะปัญหาในแต่ละถิ่นแต่ละที่ไม่มีมีความจำเป็นต้องเหมือนกับปัญหาที่ผมฉายตรงนี้เป็นปัญหาในภาพรวม ผมแบ่งปัญหาออกเป็นสองส่วนคือปัญหาภายในคือปัญหาที่เกิดจากภายในและปัญหาที่เกิดจากภายนอก สำหรับปัญหาที่เกิดจากภายในนั้นบอกว่าธุรกิจชุมชนส่วนใหญ่

ปัญหาที่เจอคือขาดแคลนเงินทุน ความสามารถในการจัดการต่ำ เทคโนโลยีต่ำหรือไม่มี ตลาดจำกัดแล้วก็สิ่งที่ผมคิดว่าสำคัญมากก็คือจิตสำนึกในการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันนั้นขาดหายไปธุรกิจชุมชนในประเทศไทยนั้นมีเยอะมีมากมายหลายเรื่องหลายด้านมีจำนวนหนึ่งสำเร็จอย่างน่าทึ่งแต่ยังมีอีกจำนวนหนึ่งจำนวนมากด้วยที่ยังเป็นปัญหาและปัญหาจากที่ผมได้มีโอกาสได้ศึกษาและทำงานวิจัยประเด็นเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมีคนพูดถึงตลอดเวลา ขาดแคลนทุนความสามารถในการจัดการต่ำเทคโนโลยีไม่มีหรือไม่สอดคล้องตลาดจำกัดหรือไม่มีตลาดสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ผมคิดว่าต้องเร่งสร้างต้องเร่งแก้ไขคือขาดจิตสำนึกในการช่วยเหลือตัวเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันตรงนี้เป็นพื้นฐานถ้าไม่มีตรงนี้แล้วสร้างกลุ่มให้ตายก็ไม่เกิดตรงนี้นั้นเป็นเหมือนเป็นวิญญาณของกลุ่ม การรวมกันเป็นธุรกิจชุมชนนั้นมันมีอยู่ด้วยกันสองลักษณะเท่าที่ผมดู ลักษณะที่หนึ่งคนจนมารวมกันแล้วทำธุรกิจมันเหมือนกับคนจนทำธุรกิจไม่มีอะไรเกิดขึ้นถ้าไม่มีจิตใจร่วมกัน ถ้าเป็นแค่กลุ่มคนมารวมกันทำธุรกิจไร้สาระนะครับไม่มีอะไรถ้าไม่มีใจร่วมกันไม่มีความคิดว่าจะร่วมกันแก้ไขปัญหามันเหมือนกับถ้าเป็นสูตรทางเคมีของน้ำเขากล่าวว่าจะมีตัวไฮโดรเจนตัวหนึ่งไฮโดรเจนอีกตัวหนึ่งบวกกับออกซิเจนรวมกันแล้วก็จะกลายเป็นน้ำ แต่ถ้ารวมกันแล้วยังเป็นไฮโดรเจนสองตัวกับออกซิเจนหนึ่งตัวไม่เกิดประโยชน์ไม่มีคุณลักษณะใหม่ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นตรงนี้เป็นประเด็นที่ต้องเร่งสร้างประเด็นปัญหาอีกกลุ่มหนึ่งนะครับเป็นปัญหาจากภายนอกผมสรุปปัญหาจากภายนอกที่สำคัญก็คือธุรกิจชุมชนนั้นขาดกัลยาณมิตร ในที่นี้หมายถึงเพื่อนที่จะคอยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเอื้ออาทรต่อกันผมใช้คำว่าขาดกัลยาณมิตร ส่วนธุรกิจชุมชนที่สำเร็จเท่าที่ศึกษามานั้นมีมิตรดีทำให้ธุรกิจชุมชนตรงนั้นทำได้และสำเร็จส่วนที่ไม่สำเร็จเท่าที่ศึกษาคือขาดกัลยาณมิตรเป็นส่วนสำคัญคำว่าขาดกัลยาณมิตรอันที่หนึ่งหน่วยราชการ หน่วยงานอย่าใช้คำว่าหน่วยราชการเลยหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชนรวมทั้ง NGO ด้วยในบางส่วนไม่ใช่จะทุกอันเวลาทำงานเข้าไปส่งเสริมธุรกิจชุมชนมักจะเอาเป้าหมายของตัวเองเป็นตัวตั้งจะต้องตั้งกลุ่มเท่านั้นเท่านั้นกลุ่มเอาเป้าหมายของตัวเองเป็นหลัก เมื่อเอาเป้าหมายของตัวเองเป็นตัวตั้งมันเกิดการแก่งแย่งการทำงาน ผมย้อนไปภาคอีสานนิดหนึ่ง ชื่อว่าในภาคเหนือก็มี ในท้องที่หนึ่งมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตั้งอยู่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตทราบไซ้ไหมครับเป็นกลุ่มที่กรมการพัฒนาชุมชนเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมจัดตั้งขึ้นเป็นกลุ่มออมทรัพย์ วันดีคืนดีทั้งกรมส่งเสริมการเกษตรก็เข้าไปในหมู่บ้านเดียวกันแล้วก็ไปส่งเสริมให้ตั้งธนาคารหมู่บ้าน ธนาคารหมู่บ้านกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีวิธีการเหมือนกันเป๊ะเพียงแต่ใช้ชื่อต่างกันแล้วก็คนที่เข้าไปส่งเสริมเป็นคนละคนแต่กรมส่งเสริมการเกษตรพยายามให้ตั้งให้ได้เพราะเป้าหมายรับมาต้องตั้งให้ได้ ชาวบ้านก็บอกแล้วคุณจะทำไมก็ผมมีอยู่แล้วลักษณะเดียวกันเหมือนกัน ทางราชการที่เข้าไปก็บอกเอานำตั้งเถอะนำแล้วถ้ามันเกิดตั้งเสร็จแล้วอยากจะเลิกก็เลิกขอให้มันตั้งก่อน ชาวบ้านปวดหัวสับสนเอาอย่างไรกันแน่ทางราชการ

จะเอาอย่างไร เมื่อเป็นอย่างนั้นการทำงานของส่วนราชการเองก็ไม่มีพลังเพราะต่างคนต่างเข้าไปชาวบ้านเกิดความเหนื่อยหน่ายเบื่อหน่ายแล้วสุดท้ายก็อาจจะตั้งไปพอหลงออกไปก็เลิก ตั้งตามหลงผมไม่แน่ใจว่าทางเหนือมีหรือเปล่าคิดว่ามี อันที่สองเป็นประเด็นที่ผมรู้สึกบางครั้งเจ้าหน้าที่คนที่เข้าไปส่งเสริมงานที่ตัวเองทำอยู่ไม่เข้าใจว่ามันคืออะไรอย่างส่งเสริมให้ตั้งกลุ่มธุรกิจชุมชนนี้รวมเสร็จตั้งกลุ่มเสร็จมันเป็นการรวมกลุ่มคนเข้ามาโดยที่ไม่ได้สร้างวิญญานให้เกิดขึ้นในกลุ่มนั้นให้เป็นวิญญานเดียวกันให้เป็นเรื่องเดียวกันทุกคนเข้ามาเสร็จพอหน่วยงานออกก็เลิกแต่ถ้ามันเกิดวิญญานร่วมกันทุกคนมีความเข้าใจร่วมกันเห็นประโยชน์ร่วมกันมันจะเกิดพลังขึ้นมาแล้วกลุ่มมันจะเดินกลุ่มมันจะเกิดเกิดพลังเกิดกิจกรรมขึ้นมาไม่ใช่ว่าคุณไปผมก็เลิก เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นสิ่งที่บางครั้งส่วนราชการเองหรือคนที่เข้าไปส่งเสริมเองไม่เข้าใจ เข้าใจอย่างเดียวคือเป้าหมายของข้าตั้งให้ได้ เจ้หลังจากถอนออกไปแล้วเรื่องอีกเรื่องหนึ่งอันที่สามอันนี้ไม่ทราบคนอื่นจะคิดอย่างไรเพราะว่าอาจจะมียุทธศาสตร์หลายคนที่มีมองต่างจากผมตรงนี้คือผมมองว่าธุรกิจชุมชนนั้นที่เสียหายที่ต้องเลิกไปหลายแห่งขาดกลยุธการทางธุรกิจก็ไม่ได้เชื่อมโยงกับธุรกิจเอกชนแล้วก็ทำให้ต้องเลิกไปเนื่องจากตัวเองนั้นโดยทั่วไปขาดศักยภาพ ชาวบ้านขาดศักยภาพขาดความสามารถทางการจัดการโดยเฉพาะการตลาดบางครั้งตั้งขึ้นมาแล้วผลิตได้คำถามใหญ่ขายที่ไหนเพราะพวกเราไม่เคยทำการค้าเราทำการผลิตเราเป็นผู้ผลิตตรงนี้เป็นจุดอ่อนซึ่งผมมองว่ามันจะน่ารังเกียจอะไรถ้าเราจะเป็นมิตรกับผู้ที่มีความสามารถทางด้านการตลาดผมว่าไม่น่ารังเกียจถ้าทำแล้วทุกฝ่ายได้ประโยชน์ถ้าเราไปศึกษาCaseที่ทำกันปัจจุบันนี้มีการพูดถึงมากๆ ทุกวันนี้ไม่ว่าจะเป็นกรณีของบางจากเราพูดกันเยอะมาก บางจากที่เข้าไปร่วมมือกับองค์กรชาวบ้านเพื่อตั้งปั้มน้ำมัน มันก็ทำให้กิจกรรมกิจการของไม่ว่าจะเป็นองค์กร สหกรณ์เป็นกลุ่มเกษตรกรหลายที่ดีขึ้นมันเสียหายอะไรในการจะร่วมมือกันถามว่าบางจากเข้ามามีมือกับธุรกิจเอกชนเหล่านี้ องค์กรชุมชนเหล่านี้บางจากได้ประโยชน์หรือไม่คิดว่าได้ไหมครับคำตอบคือได้ครับ ถ้าไปดูตัวเลขย้อนหลังหลายๆ ปีบางจาก ธุรกิจของบางจากน้ำมันที่บางจากขายนั้นมีเขาเรียกว่ามีส่วนแบ่งการตลาดเป็นอันดับหลังๆ สี่ห้าแล้วนะครับแต่ ณ วันนี้ ขึ้นไปอันดับสามอันดับสองน่าจะจากที่เข้าไปตั้งที่นางรองถามว่าบางจากได้ประโยชน์ไหมได้แน่ครับชาวบ้านได้ประโยชน์ไหมก็ได้เหมือนกันมันเสียหายตรงไหน อันนี้ก็เป็นตัวอย่างที่ผมอยากจะทิ้งท้ายไว้ว่าเรื่องของความร่วมมือไม่ว่าจะร่วมมือกันเองหรือเข้าไปร่วมมือกับองค์กรอื่นซึ่งถ้าสามารถจะสร้างเป็นลักษณะกลยุธการมิตรได้ประโยชน์จะเกิดกับทุกฝ่าย ปัญหาที่ผมพูดเป็นการทิ้งปัญหาไว้แล้วเดี๋ยวจะมีท่านอาจารย์มุกดาคุณวิชิตขึ้นมาต่อถึงประสบการณ์และก็อาจจะมีการตั้งปัญหา อาจจะมีการพูดวิธีการที่ท่านผู้ปฏิบัติจริงได้ดำเนินการซึ่งจะเป็นการต่อแล้วก็คงจะเป็นประเด็นที่จะพูดต่อไปตอนบ่าย ขอพระคุณมากครับ สวัสดีครับ

ดร.สินธุ์ สโรบล

ผมอยากจะขออนุญาตที่ประชุมแนะนำสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยนั้น จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการวิจัยเมื่อปี พ.ศ.2535 วัตถุประสงค์ในการตั้งสำนักงานอันนี้ก็คือว่าต้องการที่จะส่งเสริมสนับสนุนและก็ให้ผลประโยชน์จากผลการวิจัยให้กว้างขวางมากขึ้นแล้วก็สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยให้เกิดการเชื่อมประสานงานในการทำงานกับองค์กรต่างๆมากขึ้นจริงๆแล้วสกว.หรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยนั้นเป็นหน่วยราชการหลายคนเรียกว่า สกว.เป็นเอกชน แต่ว่าหน่วยราชการหน่วยนี้มีความแปลกในแง่ที่ว่าดำเนินงานเป็นอิสระจากระบบราชการแต่ว่าอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานนายกรัฐมนตรีเพราะฉะนั้นอยากจะขออนุญาตทำความเข้าใจทำความเข้าใจทำความเข้าใจตรงนี้ เมื่อเช้าทางอาจารย์รังสรรค์ได้พูดเรื่องของแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนเป็นภาพกว้างต่อไปนี่ก็จะเป็นการพูดเรื่องของประสบการณ์ซึ่งก็เป็นประสบการณ์จากสองกรณีด้วยกัน กรณีของธุรกิจชุมชนด้านการผลิตโดยเฉพาะอย่างธุรกิจชุมชนที่เป็นในเรื่องของการเกษตรและอีกกลุ่มหนึ่งก็คือธุรกิจชุมชนเกี่ยวกับเรื่องของการสะสมทุนก็จะเป็นเกี่ยวกับเรื่องของธนาคารในหมู่บ้านแต่ก่อนอื่นที่จะเข้าไปพูดคุยกันนั้นเมื่อสักครูได้พูดคุยกับครุฑมุกดาพูดคุยกับทางคุณวิจิตบอกว่าเนื่องจากภาคเข้าได้พูดภาษาไทยไปแล้วช่วงต่อไปนี้หลายคนบอกว่าพูดภาษาไทยมันขัดๆอยู่ อยากจะขอพูดเป็นคำเมืองเพราะตั้งแต่วินาทีนี้เป็นต้นไปก็จะพูดภาษาถิ่นเหมือนกันเพราะว่าไหนๆ เราก็มาจังหวัดพะเยาสำนะเนี่ยของผมนะจะเป็นสำเนียงทางเชียงใหม่พูดภาษาถิ่นพะเยาก็จะไม่เหมือนกับเจ้าของภาษา ก่อนอื่นผมขออนุญาตให้ทุกท่านแนะนำตัวเอง กรุณาพูดสั้นๆ นะครับ ดิฉันชื่ออะไร ผมชื่ออะไร มาจากกลุ่มธุรกิจชุมชนไหนและอยากจะทราบอะไรบ้างในวันนี้

ดร.สินธุ์ สโรบล

ขอบคุณทุกท่านมากนะครับที่แนะนำว่าแต่ละท่านมาจากที่ไหนกันบ้างหลังจากที่ท่านแนะนำไปแล้วผมก็จดมาว่ามาจากกลุ่มไหนบ้างปรากฏว่า อบต.นี้มากพอสมควรก็เข้าใจว่าหลังจากที่ประชุมวันนี้เรียบร้อยแล้ว อบต.คงจะเป็นตัวแทนในการทำเครือข่ายตลาดคิดว่าแบบนั้นนะครับคิดว่าไว้เพราะว่ามองเห็นว่า อบต.นี้น่าจะเป็นตัวแทนในการทำร้านค้าชุมชนให้กับหมู่บ้านได้ทั้งหมดที่ผมได้จดไว้มีอยู่สิบหกกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มของชาวบ้านแล้วก็อยู่ 15 หน่วยงานที่มาร่วมในการประชุมหรือในการสัมมนาในวันนี้เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาผมขออนุญาตเรียนเชิญวิทยากรสองท่านก็คือคุณวิจิต ถิ่นวัฒนากุลและคุณครุฑมุกดาเรียนเชิญครับ ในช่วงนี้จะเป็นการพูดถึงประสบการณ์ที่เกิดจากธุรกิจชุมชน เมื่อเช้านี้ทางอาจารย์รังสรรค์ได้พูดว่าธุรกิจชุมชนถ้าเกิดเราจะแบ่งประเภทหลักๆ จะเป็นธุรกิจชุมชนด้านการผลิตธุรกิจชุมชนด้านการบริโภค ธุรกิจชุมชน

ด้านสะสมทุน ตัวอย่างอันหนึ่งที่เห็นชัดเจนก็คือธุรกิจชุมชนด้านการผลิตกลุ่มผักปลอดสารพิษก็ดี กลุ่มเกษตรกรรมก็ดี กลุ่มผลิตหัตถกรรมก็ดี อันเราจะถือว่าเป็นกลุ่มของ การผลิตส่วนธุรกิจชุมชนด้านการบริโภคส่วนมากแล้วที่เรามองเห็นกันก็คือ ในกลุ่มของร้านค้าชุมชนที่สนทนายที่เชียงใหม่ ก็มีกลุ่มบ้านศรีงามที่ทำกลุ่มธุรกิจชุมชนแบบนี้ อีกประเภทหนึ่งธุรกิจชุมชนด้านสะสมทุนก็คือ กลุ่มเครดิตยูเนียนกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งในประเภทเหล่านี้ในวันนี้เราก็จะได้พูดกันว่ามีประสบการณ์อย่างไรบ้างโดยที่ครั้งแรกผมจะขอแนะนำคุณวิจิต ถิ่นวัฒนากุล ท่านเป็นหัวหน้าโครงการส่งเสริมเกษตรทางเลือกท่านเคยรับผิดชอบและมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเรื่องการแปรรูปเรื่องของข้าวปลอดสารพิษ หลังจ้างที่ทางคุณวิจิต ถิ่นวัฒนากุลได้พูดประสบการณ์เรียบร้อยแล้วทางคุณครูมุกดา อินต๊ะสาร ซึ่งเดี๋ยวนี้ท่านเป็นอาจารย์2 ระดับ7 เป็นหัวหน้าฝ่ายชุมชน โรงเรียนถ้ำปิน วิทยาคม ท่านเป็นที่ปรึกษาของศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน ท่านจะมาพูดเรื่องของธุรกิจชุมชนประเภทสะสมทุนนะครับ ผมขออนุญาตเริ่มจากทางคุณวิจิตก่อนครับ

“ประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจชุมชนของโครงการส่งเสริมเกษตรทางเลือก จังหวัดพะเยา”

วิจิต ถิ่นวัฒนากุล

สวัสดีครับท่านผู้จัด ในส่วนของคณะวิทยากรและท่านผู้นำทุกท่านผมคิดว่าวันนี้คงเป็นการมาฟังประสบการณ์ซึ่งเอามาจากท่าน ผมคิดว่าแต่ละท่านคงมิได้เริ่มจากศูนย์หลายท่านมีประสบการณ์มากโชกโชกชนพอสมควร ด้วยกลีบกุหลาบและโชกเลือด บางกลุ่มอาจจะไปได้ดีบางกลุ่มอาจจะยังล้มลุกคลุกคลานอยู่ วันนี้คงเป็นโอกาสดีที่จะได้มาดูในแง่ของประสบการณ์ซึ่งหลายอย่างคงนำไปใช้ได้หลายอย่างคงตอกย้ำเราให้มั่นใจมากขึ้นในการที่จะกลับไปทำหรือกลับไปฟื้นฟูในส่วนของกลุ่ม ที่จริงในเรื่องของธุรกิจชุมชนใจผมอยากให้มันเกิดขึ้นเมื่อสักสิบปีที่แล้ว สมัยนั้นเวลาเข้าไปทำงานในหมู่บ้านเวลาถามหมู่บ้านเรามีปัญหาจะแก้ได้อย่างไรเขาตอบว่าเอา“โรงงาน”มาตั้งซีไปที่ไหนก็จะเป็นอย่างนี้ทั้งหมด เวลามาตั้งแล้วเป็นอย่างไรบ้างครับ สิ่งแวดล้อมก็เสียบ้างอะไรบ้างหลายอย่างซึ่งคิดว่าบางที่บางแห่งอาจจะสรุปประสบการณ์ได้บ้างว่าบางครั้งเราคาดหวังว่าคนภายนอกจะเข้ามาพัฒนาให้เรามั่นคงเป็นไปไม่ได้เพราะอย่างที่อาจารย์รังสรรค์ท่านว่าเวลาพ่อค้ามาเป็นคนกลางเขาก็ต้องทำหน้าที่ของเขาเหมือนกันครับถ้ามีโรงงานเข้ามาตั้งเขาก็จะต้องเอากำไรเพราะฉะนั้นกำไรส่วนหนึ่งจะไปอยู่ที่เขา แต่ถ้าเราทำในเรื่องของธุรกิจชุมชนหรือการแปรรูปหรืออุตสาหกรรมชุมชนซึ่งเราเป็นเจ้าของเองได้ เราก็จะได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ในส่วนของผมที่ทำมาขอสาระภาพตรงๆ ว่าประสบการณ์ที่จะนำมาเสนอนั้นเป็นประสบการณ์จากการทำงานร่วมกับพวกเรา หลายส่วนเกิดจากการได้พูดคุยปรึกษากับน้องๆ บ้างกับผู้นำบ้าง หลายส่วนเกิดจากการเรียนรู้จากเหล่าอาจารย์ นักวิชาการ กับเพื่อนที่อยู่ด้วยกัน บ้าง เพราะฉะนั้นวันนี้คงจะเป็นประสบการณ์ที่หลากหลาย เดี่ยวผมจะขออนุญาตใช้แผ่นใส มีแค่สี่แผ่นครับไม่มากเท่าไร แต่ว่าจะอาศัยพูดมากหน่อยแต่จะไม่ให้เกินเวลา จากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาคิดว่าในส่วนของโครงสร้างของกลุ่ม เราจะต้องมีกลุ่มถ้าไม่เช่นนั้นเราจะไม่สามารถที่จะทำธุรกิจชุมชนได้เพราะว่าตรงนี้มันจะต้องอาศัยแรงหลายๆ แรงมือหลายๆ มือสมองหลายๆ สมอง แล้วที่สำคัญที่สุดคือใจ อย่างที่อาจารย์รังสรรค์พูดเมื่อสักครู่ว่า มันต้องเอาใจมากองรวมกันไว้ก่อน ถึงจะทำได้ไม่เช่นนั้นจะไม่รอด เท่าที่เห็นโครงสร้างของกลุ่มตัวจักรที่สำคัญที่สุดคือผู้นำ ผมจะเล่าให้ฟังอีกครั้งว่ากลุ่มที่นี้นั้นหรือผู้นำที่นี้นั้นจะต้องเป็นอย่างไร ผู้นำจะเป็นตัวจักรที่สำคัญจะเป็นผู้คอยนำคอยดึงคอยทำความเข้าใจทำความเข้าใจความชัดเจนถึงความร่วมมือ ผู้นำจะต้องเป็นคนที่คุณค่าได้รับการยอมรับ เป็นคนที่ต้องมีเครดิต มีความน่าเชื่อถือ มีคุณธรรมมีความเสียสละรวมถึงการนำกิจกรรม ผู้นำนี้หมายถึงผู้นำกลุ่มแต่ว่าผู้นำกิจกรรมหมายถึงอย่างเช่นอาจจะต้องมีคนที่เก่งในเรื่องของการออกแบบลายผ้า คนที่เก่งในเรื่องของการจัดบัญชี อันนี้เป็นผู้นำกิจกรรมจะ

ตอนนี้บางครั้งผู้นำอาจจะเก่งในเรื่องของการประสาน สมัยก่อนเราคงจำได้ “กาบใจ” ในสมัยรัฐบาลเปรม คนนี้จะต้องเป็นกาบใจ แต่ว่าคนนี้จะต้องเป็นคนที่คอยเจาะทำอะไรให้มันชัดเจนขึ้น มารวมถึงผู้นำทางด้านเทคนิค อาจจะมีเทคนิคเฉพาะด้านอย่างเช่นเรื่องโรงสี ถ้าไม่มีช่างก็เหนื่อยเหมือนกัน เดียวก็วิ่งออกมาหาช่างข้างนอกเข้าไปครั้งหนึ่งต้องเสียเงินร้อยสองร้อยบาทแล้ว ถ้าเรามีผู้นำทางด้านนี้เขาก็สามารถทำให้ปัญหาคลี่คลายออกไปได้หรืออย่างเช่นกลุ่มจักรอุตสาหกรรม ถ้าไม่มีช่างที่ซ่อมจักรได้นี้เหนื่อย บางครั้งงานกำลังรออยู่แต่ว่าจักรของเราไม่สามารถจะใช้เย็บได้ ไม่ทันตาม order ยุ่งแล้ว เพราะว่าระบบธุรกิจมันต้องแม่นยำพอสมควรรวมถึงองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้เลยคือสมาชิก สมาชิกเป็นแรงสำคัญในการที่จะทำให้กลุ่มไปเพราะอย่างที่ว่าคือเราจะต้องรวมหลายๆมือ หลายๆแรง หลายๆกำลังเข้ามา ถ้าเปรียบเช่นรถยนต์ตัวนี้ก็คือเครื่องยนต์ เป็นเครื่องยนต์เป็นคนขับ ขับให้รถมันแล่นไป มีกลุ่มแล้วก็ยังไม่พอยังต้องเป็นกระบวนการกลุ่ม คือถ้าตั้งกลุ่มขึ้นมาลอยๆ โดยที่ไม่มีอะไรเลยอีกหน่อยก็ล้มอีกหน่อยก็เลิก แขนงอย่างภาพที่แล้วจะต้องมีผู้นำแล้วจะต้องมีกลไกรวมถึงจะต้องมีเวที มีไว้เพื่ออะไร การที่เราดำเนินกิจกรรมไปถ้าหากไม่มีการสรุปไม่มีการทบทวนไม่มีการวิเคราะห์สถานการณ์การตลอดเวลาไปไม่รอดเหมือนกัน ต้องมีการทบทวนสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับธุรกิจของเราถ้าเป็นวันต่อวันเราจะต้องมีเวทีวันต่อวันเหมือนกัน ถ้าเป็นสัปดาห์ก็เป็นเช่นเดียวกันหรือเดือนต่อเดือนขึ้นอยู่กับธุรกิจของเรา แต่ที่ดีที่สุดคือบอยไว้ก่อนถึงจะดี เพราะว่าเราได้ทันกับสถานการณ์มีปัญหาบางอย่างเราสามารถจะแก้ไขได้เลย ไม่จำเป็นจะต้องเป็นเวทีประชุมใหญ่สมาชิกทั้งหมด ไม่ใช่ แค่เฉพาะแกนนำไม่กี่คน โดยทั่วไปแต่ละกลุ่มจะมีแกนนำสามสี่คนเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก เรียกว่าเป็นเลขะของกลุ่ม เพราะฉะนั้นในกลุ่มของเราถ้ามีเลขะได้มันจะไปได้ดี ที่สำคัญคือสมาชิกจะต้องเข้าใจว่าเป้าหมายของกลุ่มจะไปอย่างไร จะไปไหนกันต้องเข้าใจเหมือนกันหมด เคยมีประสบการณ์เมื่อหลายปีก่อน มีธนาคารหมู่บ้านซึ่งราชการเข้าไปตั้ง ชาวบ้านก็ไม่ว่าธนาคารชาวนั้นไปตั้งไว้ทำไมมีงบประมาณเท่าไร จะสร้างอย่างไร ชาวบ้านไม่รู้เลย มีแต่ผู้ใหญ่บ้านรู้ เสียเงินไปเท่าไรก็ไม่รู้จะใช้ประโยชน์อย่างไรก็ไม่รู้ นานเข้านานเข้ากลายเป็นที่เก็บเชื้อเห็ดของผู้ใหญ่บ้านไป แต่ทางที่ดีก็คือถ้าจะให้กระบวนการกลุ่มสำเร็จลุล่วงและมีศักยภาพมากขึ้นในการแก้ปัญหา เราจะต้องทำความเข้าใจกับสมาชิกทุกรายรวมทั้งในครอบครัวด้วย กำลังสำคัญคือคนในครอบครัวจะต้องเข้าใจ จะต้องมีความรู้ การพูดให้สมาชิกในครอบครัวเข้าใจ ถ้าบ้านไหนไม่เข้าใจเราก็นัดไปประชุมบ้านนั้น มีเทคนิคหลายอย่างเช่นถ้าบ้านนี้ชี้แจงไปประชุม หน้าฝนเราก็นัดไปประชุมบ้านนั้นอย่าขึ้นดินขึ้นโคลนขึ้นไปเป็นเทือก ทีนี้เวลานัดประชุมกลับเป็นว่าจะเร่งไปประชุม รวมถึงสมาชิกต้องมีบทบาทในกลุ่ม กลุ่มจะต้องทำให้สมาชิกชัดเจนในบทบาทของตัวเองด้วย รวมถึงการมีส่วนร่วมทุกอย่าง สมาชิกในที่นี้ไม่ใช่หมายถึงว่าจะไม่สามารถขึ้นมาเป็นแกนนำได้ จะต้องมีโอกาสหมุนเวียนสับเปลี่ยน ทุกคนควรมีโอกาสได้เรียนรู้กิจกรรมที่กลุ่มได้ทำเวียนกันเข้ามา เพราะว่าถ้าไม่ได้เรียนรู้ โอกาสที่

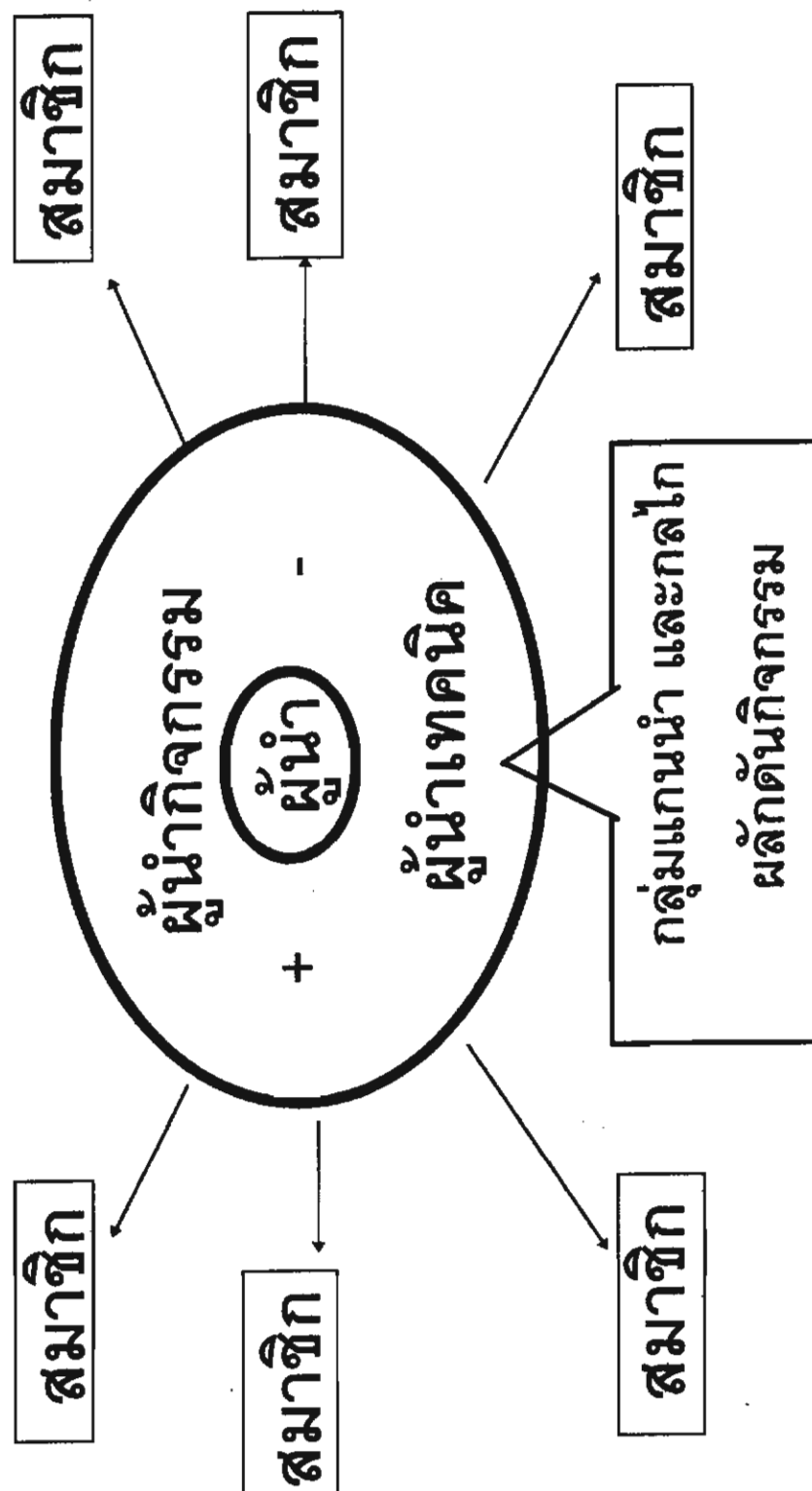
สมาชิกจะพัฒนาขึ้นมาช่วยกลุ่มก็จะน้อย เราควรจะต้องเปิดโอกาสให้เข้ามาอาจจะเป็นงานบริหาร งานจัดการ งานทางด้านการเงิน การเงินนี้จะต้องพิจารณาประวัติเสียก่อน เป็นเรื่องของกลุ่มที่จะต้องพิจารณากัน ที่สำคัญที่ขาดไม่ได้เลยคือเรื่องจิตสำนึก หลายกลุ่มที่ล้มไปเพราะว่าเวลาถึงบประมาณมากก็กินกัน เพราะไม่ได้เตรียมความพร้อมก่อน ถ้ากลุ่มมีความพร้อมมีความเข้มแข็งมีระบบการจัดการมีการบริหารที่ดีแล้วเงินค่อยตามมา เงินต้องมาหลังสุด ต้องให้ความสำคัญต้องให้จิตสำนึกมีขึ้นก่อน ถ้ามีจิตสำนึกแล้ว มีทิศทางมีเป้าหมายร่วมกัน ทุกวันนี้เรามีได้อยู่เพียงแค่นี้ เราจะพัฒนาขึ้นไปอีกระดับหนึ่ง อาจจะเป็นเรื่องอะไรก็ได้เราอาจจะยังไม่ชัดเจน อาจจะเป็นโรงสี อาจจะเป็นปั้มน้ำมัน อาจจะเป็นร้านค้า อาจจะเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์หรืออะไรก็ได้ แต่เราตั้งเป้าไว้ว่าเราจะไม่หยุดอยู่เพียงแค่นี้ เราจะไปอีกระดับหนึ่ง ทิศทางแนวทางแต่ตัวกิจกรรมเราอาจจะยังไม่ชัดเจนก็ได้ แต่เราจะขึ้นไป ให้สมาชิกให้คนในกลุ่มชัดเจนในเรื่องทิศทางร่วมกันว่าเราไม่ใช่หยุดอยู่แค่ทำนาปีหนึ่งก็ทำไปขายข้าวไป เป้าหมายเรามีได้อยู่เพียงเท่านั้น เพราะฉะนั้นเพื่อจะไม่ให้สมาชิกในกลุ่มมีความคิดอยู่กับที่ถ้าหากเราไม่ตั้งเป้าไว้ ออมทรัพย์สามปีปันผลดีไหมเพื่อจะได้ดูเย็นสักหลังหนึ่ง เพื่อจะได้รถจักรยานยนต์สักคันหนึ่งมันจะเป็นอย่างนั้นเวลาปันผลไปแล้วมันจะกลายเป็นเบี้ยหวัดตก เงินที่เราออมเป็นแสนเป็นล้านจะไม่มีพลังจะไม่มีศักยภาพเลย ที่สำคัญอีกประการคือกระบวนการกลุ่มนี้เมื่อเรามีเป้าหมายไปข้างหน้าแต่ถ้าเราไม่มีทุนถึงวันนั้นเราจะได้แต่เพียงคิดแต่ไม่สามารถที่จะทำอะไรได้ เพราะฉะนั้นในการรวมกลุ่มเราสามารถจะแก้ปัญหาการโกงราคาผลผลิตได้ ถ้าสมาชิกลำมาขายกับกลุ่ม ตกลงราคาตลาดสนขณะนั้น ผู้ซื้อผู้จذبผู้ซื้อจะมีหลายๆ คนมาช่วยกันเช็ค รวมถึงยกระดับราคาผลผลิตในหมู่บ้านด้วย ยกกระต๊อบมีอยู่สองทาง คือประการแรกจากการที่ได้ขายเป็นข้าวเปลือก นำมาขายเป็นข้าวสารซึ่งราคาต่างกัน แต่จะต่างกันเท่าใดนั้นอีกสักครู่ค่อยซักถามกันจากข้าวซึ่งเราขายเป็นวัตถุดิบเราขายแบบสำเร็จรูปไปลูกค้ามาซื้อสามารถนำไปหุงได้เลยเป็นข้าวกล้องเมื่อเปรียบเทียบกับทางภาคอีสานซึ่งเป็นแหล่งที่คิดว่าดีนั้น ของเราดีกว่าน่าภาคภูมิใจว่าพะเยาเป็นแหล่งผลิตข้าวที่มีคุณภาพหอม เม็ดงาม นุ่ม ของภาคอีสาน หอม เม็ดงามแต่แข็ง ต่างกันนะครับ อีกประการหนึ่งเป็นการยกระดับทางอ้อม กลุ่มบอกว่าถ้ามีพ่อค้ามาซื้อข้าวในหมู่บ้านและให้ราคาถึงละร้อยห้าบาท กลุ่มจะซื้อถึงละร้อยหกบาท เป็นการให้อภิสิทธิ์กับคนที่มาขายให้กับกลุ่ม พ่อค้าจึงจำเป็นต้องซื้อในราคาที่เหมาะกับกลุ่มคือหนึ่งร้อยหกบาท เป็นการยกระดับราคาขึ้นมาอีกหน่อยหนึ่ง ซึ่งแม้บางคนจะไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มแต่นำไปอ้างมันเป็นผลดีในแง่ที่ว่าได้ราคาดีกว่า อีกประการเป็นการเป็นการรวมศักยภาพการแก้ไขปัญหาของชุมชน แต่ละครอบครัวนั้นมีกำลังน้อย แต่ถ้าเรารวมกันหลายๆ ครอบครัวกำลังก็มากขึ้น ตามตารางช่วงบ่ายบอกว่าเราจะมีเครือข่ายได้อย่างไร ถ้าเรารวมกันได้ก็จะมีกำลังมากขึ้นไปอีก เราทำหลายๆ ด้านการทำกระบวนการกลุ่มและการแปรรูปเพียงเท่านั้นยังไม่พอ เราจะต้องทำการตลาดด้วยในส่วนองงานทางด้านตลาดเป็นการทำร่วมกันระหว่าง

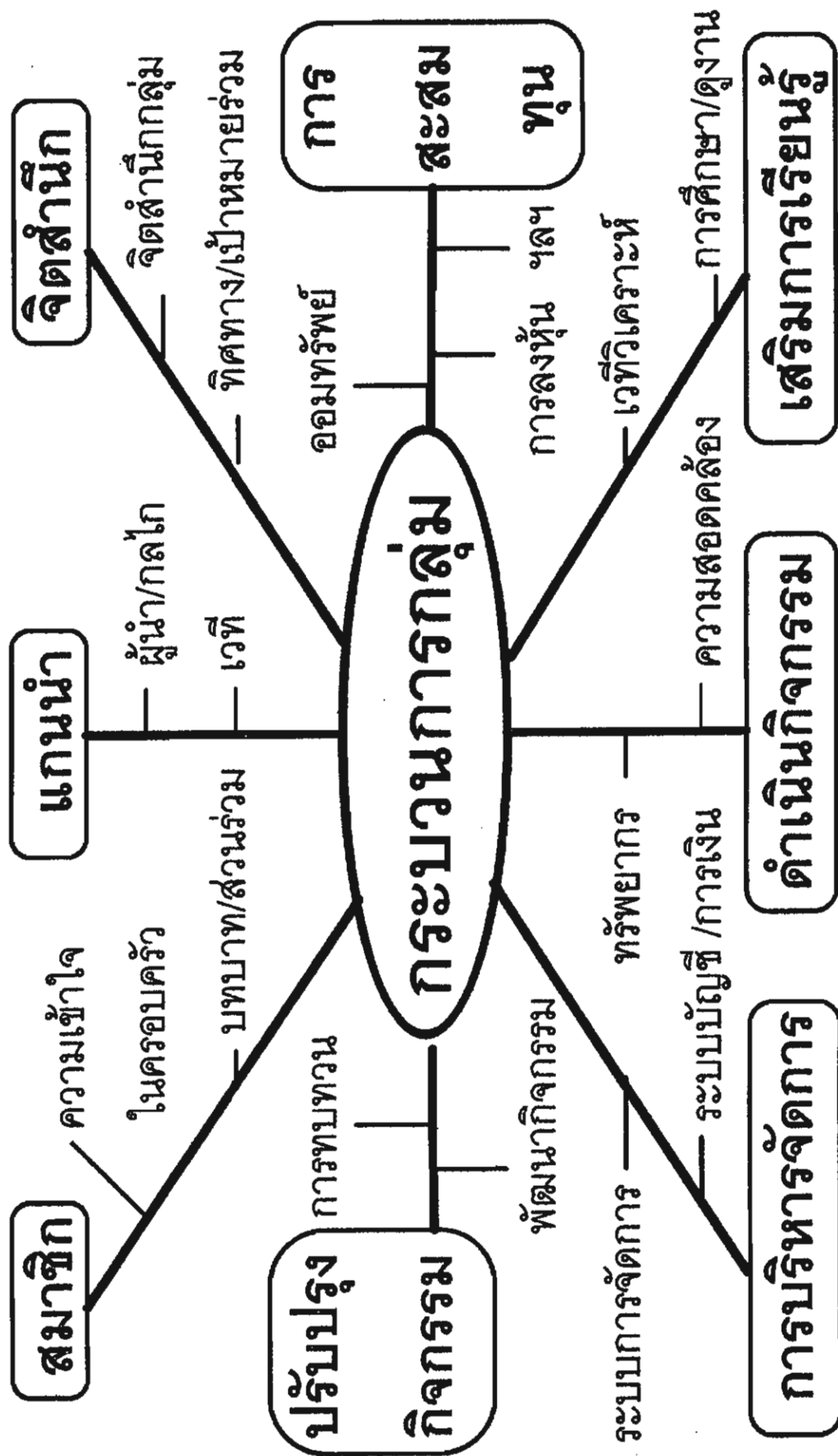
โครงการที่ผมทำงานอยู่คือโครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือกหรืออีกชื่อหนึ่งคือโครงการเกษตรกรรมยั่งยืนพื้นฟูกว๊านพะเยา ร่วมกับกลุ่มซึ่งการทำตลาดนี้มีเป้าหมายอยู่สองด้านคือหนึ่ง เพิ่มมูลค่าผลผลิต ผลผลิตมีราคาเพิ่มขึ้นมาอย่างที่ยกตัวอย่างไปเมื่อสักครู่อีกประการคือเราคาดหวังในเรื่องของการบรรณรงค์ อย่างตัวอย่างเมื่อสักครู่ว่า ลูกค้าทำไมบ่นว่าทำไมมีตัวหนังสือมากขนาดนั้น คือสินค้าที่ท่านอุดหนุนเรานั้นมาจากกระบวนการเกษตรอย่างนี้ๆ ซึ่งช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม รวมถึงเป็นสินค้าที่ปลอดภัยเพราะฉะนั้นการที่ท่านบริโภคเข้าไปจะทำให้สุขภาพของท่านแข็งแรง สมบูรณ์ขึ้นรวมถึงท่านได้มีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม เรายินดีให้ผู้บริโภคตระหนักว่าตัวผู้บริโภคเองต้องมีส่วนรับผิดชอบในเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วย ไม่ใช่หวังที่จะกินให้มันปลอดภัยเพียงอย่างเดียวแต่ไม่ได้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเลย ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง เพราะฉะนั้นการที่ท่านกินกะหล่ำปลีซึ่งปลูกบนดอยแล้วก็ทำลายป่าแล้วก็ฉีดสารเคมีฉีดยาฆ่าหญ้ามากมายการที่ผู้บริโภคอุดหนุนสินค้าเหล่านั้นเป็นการส่งเสริมการทำลายป่าด้วยเหมือนกัน ฉะนั้นการที่ผู้บริโภคหันกลับมาบริโภคอย่างนี้มันเป็นระบบที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันสามารถทำให้มีสุขภาพที่ดีแล้วก็มีส่วนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในเวลาเดียวกัน นี่คือการประสานของกลุ่มแปรรูปข้าวสันตรี หรืออีกชื่อหนึ่งคือกลุ่มเกษตรทางเลือกแม่ใจ ถ้ามีข้อสงสัยประการใด ช่วงบ่ายเรามีเวลาที่จะแลกเปลี่ยนกันครับ ขอขอบคุณครับ

โครงสร้างของกลุ่ม

วิจิต ถิ่นวัฒนากุล

โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือก

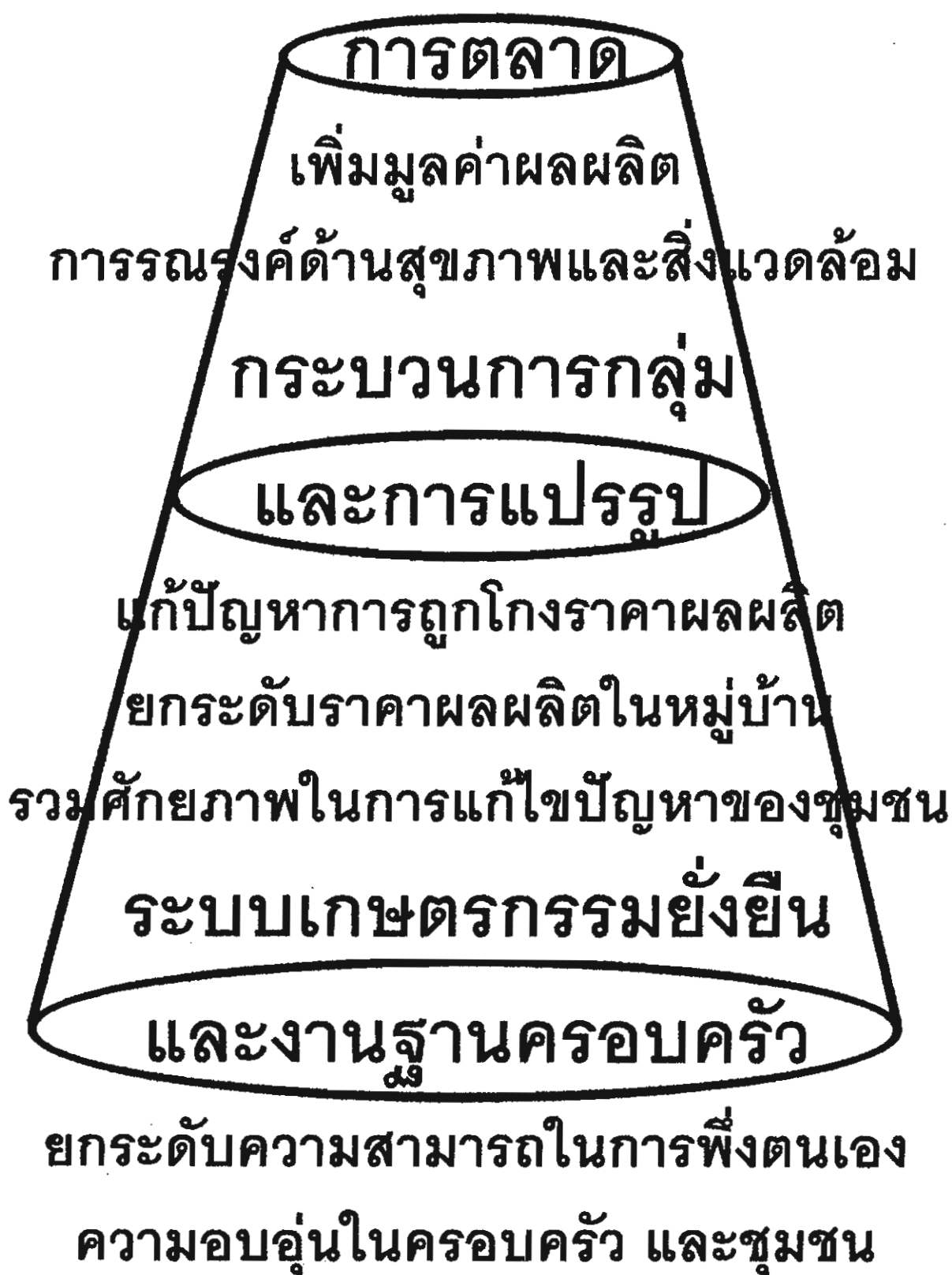

หัวใจของกลุ่ม

ผู้นำ มีคุณธรรม ความรอบรู้ และหนักแน่น
 มีองค์ประกอบที่เหมาะสม
 ความเข้าใจร่วมกันทุกฝ่าย
 รวมจิตใจ ไม่ใช่รวมความเห็นแก่ตัว
 จิตสำนึก และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ
 การเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการวิเคราะห์
 กิจกรรมที่สอดคล้อง และตอบสนอง
 การกระจายบทบาทหน้าที่
 ความคล่องตัวในการดำเนินงาน
 การบริหารเป็นระบบ และโปร่งใส
 ไว้วางใจซึ่งกันและกัน
 มีการทบทวน และปรับปรุงอยู่เสมอ
 แดงโมผลใหญ่ๆ เกิดขึ้นได้เพราะแดงโมผลเล็ก

กลุ่มแปรรูปข้าวสันสลิ

ดร. สิ้นธุ์ สโรบล

ก่อนที่จะเราไปรับประทานอาหารกลางวันกัน ผมขออนุญาตสรุปสิ่งที่คุณวิจิตเสนอให้เรา มองเป็นกระบวนการหรือเป็นวิธีการเริ่มทำธุรกิจชุมชน ที่นี้เราจะไม่พูดกันแล้วว่าธุรกิจชุมชนนั้นคืออะไร แต่ว่าที่คุณวิจิตพูดมานั้น สิ่งสำคัญของธุรกิจชุมชนคือต้องเอากลุ่มให้ได้ก่อน ถ้ากลุ่มไม่เป็นเรื่องธุรกิจก็ไม่ใช่เรื่องเหมือนกัน นี่เป็นขั้นพื้นฐานเลย กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมาแล้วคือกลุ่มที่คุณวิจิตได้เอ่ยถึงคือกลุ่มแปรรูปข้าวสันศรีเป็นกลุ่มที่พัฒนามานานมีกระบวนการกลุ่มที่แน่นแฟ้น สมาชิกของกลุ่มส่วนหนึ่งก็อยู่ในที่ประชุมในขณะนี้ด้วย เป้าหมายช่วงปลายคือหลังจากที่ครุฑดาพูดถึงธุรกิจชุมชนด้านสะสมทุนหรือด้านการออมทรัพย์ กลุ่มที่ทำธุรกิจชุมชนที่ไม่ทราบวิธีการจัดการอย่างไร กระบวนการกลุ่มจะเริ่มอย่างไร ผู้นำสมาชิกเป็นอย่างไร จิตสำนึกเป็นอย่างไร ถ้าเริ่มไม่ถูกช่วงปลายจะลองแลกเปลี่ยนกันดู กลุ่มที่เข้มแข็งสามารถต่อรองราคาสินค้าได้อย่างเช่นกลุ่มบ้านสันศรี กลุ่มอื่นอย่างเช่นกลุ่มหน่อไม้ กลุ่มเกษตรยั่งยืน กลุ่มตัดเย็บ กลุ่มผลิตภัณฑ์ชาวเขา กลุ่มผักปลอดสารพิษ ถ้าจะเริ่มเป็นเหมือนกับกลุ่มบ้านสันศรีจะต้องทำอย่างไร ลองแลกเปลี่ยนกันในช่วงปลาย และในช่วงท้ายรายการถ้าเราจะเชื่อมเครือข่ายของกลุ่มธุรกิจชุมชนจังหวัดพะเยาเราจะสร้างอย่างไรดี กลุ่มใดจะเป็นกลุ่มหลักและไปดูงานกันได้หรือไม่ นัดวันกันเลย ถ้ามีสินค้าออกมามาก อบรมช่วยได้หรือไม่ จะพูดกันในช่วงปลาย

ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน

क्रमकदा अनडसर

ความเป็นมาของศูนย์รวมน้ำใจ

ปลายปีพุทธศักราช 2534 ในช่วงนั้นฝนตกมาก คุณลงถาวร จุฬาสวรรต ซึ่งเคยพบท่านเมื่อครั้งร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับโครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชนของคุณพนัสโดยการประสานงานของพี่ต๋อย คุณพิพัฒน์ มูลเอก คุณลงถาวรได้เดินทางมาร่วมกับคณะซึ่งมี อาจารย์จำนงค์ สมประสงค์ คุณชลลดา ศรีสนบุรี ได้เข้ามาเยี่ยมที่บ้านของข้าพเจ้าเชิญชวนให้ไปร่วมฟังแนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเกษตรกรโดยใช้กระบวนการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่เรียกว่าธนาคารหมู่บ้าน ที่โรงแรมเชียงใหม่ ภูคำ จังหวัดเชียงใหม่ ในขณะนั้นมีกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มแม่บ้านที่ทำงานร่วมด้วยคือ กลุ่มแม่บ้านผลิตกระดาษสาซึ่งมีพี่จันทร์สม วงศ์ขัติย์ เป็นประธาน ข้าพเจ้าจึงชวนพี่จันทร์สมไปร่วมฟังด้วย เพราะคาดไว้ว่า กลุ่มแม่บ้านผลิตกระดาษสา มีความตั้งใจและเคยแลกเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหา มีความพร้อมอยู่ เมื่อได้ไปฟังแนวคิดมาจึงได้เชิญแม่บ้านผลิตกระดาษสามาประชุม แลกเปลี่ยนเกี่ยวกับเรื่องธนาคารหมู่บ้าน โดยประชุมกันตั้งแต่วันที่ 19.00 น. จนถึง 22.00 น. แม่บ้านส่วนใหญ่เห็นความสำคัญ และคิดว่าช่วยแบ่งเบาภาระหนี้สินดอกร้อยละ 10-20 บาทต่อเดือน จึงได้เริ่มก่อตั้งเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2535 ครบ 1 ปี มีการปันผล หมู่บ้านใกล้เคียงก็เกิดความสนใจมากขึ้น จึงขอให้แลกเปลี่ยนและทุกหมู่บ้านที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนก็จะมีการจัดตั้ง ข้าพเจ้าจะขอกกลุ่มของพี่จันทร์สม หรือกรรมการกลุ่มอื่นๆ ไปช่วยหากมีชาวบ้านสนใจและช่วยเป็นพี่เลี้ยงหากมีการประชุมหรือเปิดธนาคารหมู่บ้านขึ้นในหมู่บ้านอื่น

ในช่วงนั้นคุณชลลดา ศรีสนบุรีและคณะก็ช่วยเป็นพี่เลี้ยงจัดเวทีให้เกิดการแลกเปลี่ยนให้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม เชิญผู้นำชุมชนที่สนใจมารับฟัง โดยขอให้ใช้สถานที่ห้องโสตทัศนศึกษาของโรงเรียนถ้ำปินวิทยาคม ข้าพเจ้าก็จะเป็นผู้ดำเนินการโดยตลอด จนสามารถจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านร่วมกับชาวบ้านได้ 5 ธนาคาร จนเมื่อปลายปี 2535 คุณชลลดา ศรีสนบุรี ลาออกจากผู้ประสานงานของสหพันธ์แรงงาน ภาคเกษตรกรรม อาจารย์จำนงค์ สมประสงค์ ก็ขาดงบประมาณในการดำเนินการต่อ แต่ข้าพเจ้าเองซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านเป็นครูที่ต้องมีภาระกิจในการสอนและให้บริการชุมชน จึงได้พยายามสานงานต่อ เมื่อมีธนาคารหมู่บ้านถึง 15 ธนาคารในปลายปี 2535 จึงของบประมาณจากมูลนิธิฟื้นฟูชนบทจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนปัญหาโดยเชิญกรรมการจาก ทุกธนาคารฯละ 5 คน สัมมนาที่ห้องประชุมโรงเรียนถ้ำปินวิทยาคม 2 วันและที่วัดกล้วยหลวง จังหวัดลำปาง อีก 2 วัน ผลจากการสัมมนาในครั้งนั้นได้มีการรวมกลุ่มกันแบ่งเป็นเครือข่ายระดับ 4 ตำบลชื่อว่า "ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน"

โดยในครั้งนั้นมีนายนิคม บุญยืน เป็นประธานของศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้านเป็นครั้งแรกชื่อของศูนย์ตลอดจนสัญลักษณ์ของกลุ่ม กรรมการของศูนย์ซึ่งจะเป็นตัวแทนมาจากธนาคารหมู่บ้าน ได้ช่วยกันใช้ความคิดโดยออกมาเป็นลักษณะมือ 4 ข้าง จับประสานมือกัน หมายความว่า เสมือนคน 4 ทิศ 4 ตำบล มาร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญให้กับกลุ่ม ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในกลุ่มจะมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทุก 3 เดือน โดยใช้เวลากลางคืน คือเวลาประมาณ 19.00 น. - 22.00 น. ที่บ้านของข้าพเจ้าและหากมีเหตุการณ์ สถานการณ์เร่งด่วนพิเศษก็จะมีการเรียกประชุมในวาระพิเศษอีก

และต้นปี 2538 คุณนิคม บุญยืน ได้ลาออกจากการเป็นประธานกรรมการกลุ่ม สืบเนื่องมาจาก ภาระกิจในหน้าที่ประจำซึ่งค่อนข้างหนักมาก พร้อมกับถึงวาระสร้างคนใหม่แทนทางศูนย์ จึงได้มีการเลือกตั้งประธานใหม่ผลจากการเลือกตั้งในที่ประชุมได้เลือกนายจันทร์ ไชยสาร ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 10 ตำบลบ้านด้า เป็นประธาน และในช่วยนี้ข้าพเจ้าก็ได้รู้จักกับท่านผู้อำนวยการส่งเสริมอาชีพและรายได้ของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท คือ คุณธนิต มาศรีนวล ซึ่งในตอนนั้นได้มีโครงการรวมน้ำใจถวายในหลวงอยู่ข้าพเจ้าจึงประสานขอสนับสนุนให้กลุ่ม และทางด้านคุณธนิต มาศรีนวล ก็ได้ประสานกับผู้ตรวจราชการของปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (ผู้ตรวจจรัสศักดิ์ พูนผล) และได้รับการสนับสนุนให้ขุดบ่อน้ำขนาด 20x40x3 เมตร สำหรับสมาชิกของธนาคารหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน จนถึงปัจจุบันในแต่ละหมู่บ้านได้งบประมาณโดยการประสานงานทางปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ให้เงินยืมมาดำเนินการขุดบ่อน้ำขนาดดังกล่าวถึงจำนวน 55 บ่อ

ปัจจุบันศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้านมีสมาชิกทั้งหมด 34 หมู่บ้าน และนอกจากจะมีคณะกรรมการของศูนย์ฯ แล้วในแต่ละตำบลยังมีคณะกรรมการอีกตำบลละ 1 คณะ มีนายประยูร เผ่าเต็ม เป็นประธาน (ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการดำเนินงานเป็นอิสระ มีเครือข่ายคอยสนับสนุนและร่วมแลกเปลี่ยนการดำเนินงาน) ช่วงนี้เป็นช่วงที่เราต้องการให้ทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานเสริมความเข้มแข็งให้กับเราในการจัดการกับปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับสังคม ทำให้พวกเราพึ่งตนได้อย่างยั่งยืน

ลักษณะของกิจกรรมและระเบียบข้อบังคับของศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน

ลักษณะของศูนย์รวมน้ำใจ

1. เป็นเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหา บทเรียนในการทำงานร่วมกัน
2. เป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนอื่นที่สนใจลักษณะการรวมกลุ่มการดำเนินกิจกรรมธนาคารหมู่บ้าน

3. สมาชิกของศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน คือ สมาชิกของธนาคารหมู่บ้านทั้งหมดใน 4 ตำบล (ต.บ้านถ้ำ, ต.บ้านปิน, ต.หนองหล่ม และ ต.คือเวียง)
4. คณะกรรมการของศูนย์รวมน้ำใจจะได้รับการคัดเลือกจากธนาคารหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านๆ ละ 2 คนมาเป็นกรรมการของศูนย์ฯ
5. กรรมการเมื่อจะใช้ในการออกเสียงหรือลงมติ จะใช้หลัก 1 หมู่บ้านจะออกเสียงได้ 1 เสียง
6. เมื่อจะมีกิจกรรมของศูนย์รวมน้ำใจธนาคารจะมีการขอรับความคิดเห็นจากตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านหรือกรรมการของศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้านไหนไม่เข้าประชุมจะถือว่าสละสิทธิ์ในการออกเสียงจะนำเสียงส่วนใหญ่ในที่ประชุมมาพิจารณา
7. ในการสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มเสียค่าลงทะเบียน 20 บาทต่อสมาชิก 1 คน
8. เป็นจุดประสานงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน เพื่อประโยชน์แก่ธนาคารหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกของศูนย์ฯ
9. แต่ละธนาคารสามารถยืมเงินจากกองทุน (เป็นเงินที่อาจารย์มุกดา อินต๊ะสาร) ได้รับจากเงินรางวัลคนดีศรีสังคม จำนวน 50,000 บาท) ไปดำเนินกิจกรรมในกลุ่มได้กลุ่มละไม่เกิน 10,000 บาท ชำระคืนภายใน 1 ปี ดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี

ลักษณะของธนาคารหมู่บ้านและระเบียบข้อตกลง

1. เป็นการรวมกลุ่มเพื่อออมเงินโดยวิธีถือหุ้นๆ ละ 10 บาท
2. เป็นการรวมกลุ่มเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้พฤติกรรม ปัญหาในหมู่บ้านร่วมกัน
4. เป็นเวทีการเรียนรู้กระบวนการจัดการของคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้าน
5. ไม่ยึดติดกับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง พร้อมทั้งจะร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่เข้ามาสร้างสรรค์ประโยชน์เพื่อชุมชน พัฒนาคน
6. เป็นสถาบันทางการเงินระดับหมู่บ้านของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านทุกคน ทุกอาชีพ ทุกวัย มีสิทธิ์สมัครเข้าถือหุ้นเป็นเจ้าของเป็นกรรมการบริหาร เป็นลูกค้า และเป็นผู้ได้รับเงินจัดสรรมาจากการปันผลกำไรเมื่อสิ้นปีอย่างเป็นธรรม
7. ให้บริการฝากเงิน - ถูยืมเงินแก่สมาชิกผู้ถือหุ้น
8. ผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงข้อบังคับของกลุ่มที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนดำเนินการ (ในแต่ละกลุ่มระเบียบ ข้อบังคับ อาจไม่เหมือนกัน แล้วแต่สภาพ ข้อจำกัดของแต่ละหมู่บ้าน)

9. เมื่อมีผู้ที่สนใจจะสมัครเป็นสมาชิก จะมีการตกลงกติกากันก่อน ผู้ใดไม่สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงที่กลุ่มตั้งขึ้นก็จะยังไม่อนุญาตให้เป็นสมาชิกจนกว่าจะตกลง ปฏิบัติตามข้อตกลงที่สมาชิกช่วยกันตั้งขึ้น (ระเบียบ ข้อบังคับ)

9.1 ผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกครั้ง 43.2 แรก ต้อง 43.3 ถือหุ้นไม่น้อยกว่า 5 หุ้นๆละ 10 บาท และต้อง 43.4 เสียค่าธรรมเนียม 20 บาท (ซึ่ง 43.5 แล้วแต่ละหมู่บ้านจะพิจารณา)

9.2 ในวันดำเนินการสมาชิกทุกคนต้องงดการดื่มของมึนเมาทุกชนิด วันดำเนินการ เดือนละ 1 วัน แล้วแต่ละหมู่บ้านจะนัดว่าวันใด เวลาใด ขึ้นอยู่กับมติของที่ประชุม

9.3 คณะกรรมการต้องมาก่อนและกลับทีหลังสมาชิกโดยเริ่มทำงานตั้งแต่เวลา 19.00 น. เป็นต้นไปจนจะปิดบัญชีเสร็จ (หากทำการกลางคืน)

9.4 สมาชิกนำเงินมาออมทุกเดือน ๆ ละอย่างน้อย 1 หุ้น และหากขาดฝาก 1 เดือน จะไม่มีสิทธิกู้ยืมเงินตลอดทั้งปี

9.5 หากสมาชิกขาดการฝากเงิน 3 เดือนติดต่อกัน จากขาดจากการเป็นสมาชิก และจะเรียกเงินที่ฝากไว้แล้วคืนกลางปีไม่ได้จะได้รับคืนก็ต่อเมื่อสิ้นปีพร้อมเงินดอกเบี้ยยและปันผล

9.6 วันประชุมใหญ่ (วันปันผล) สมาชิกทุกคนต้องมาประชุมใหญ่หากขาดการประชุมและในที่ประชุมมีข้อตกลงหรือมติอย่างไรสมาชิกจะเรียกร้องสิทธิใดๆ ไม่ได้และต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

9.7 สมาชิกต้องมาฝากประจำทุกเดือน และรับข่าวสารจากกลุ่ม

9.8 สมาชิกใหม่ต้องฝากเงินถึง 3 เดือนก่อนเดือนที่ 4 จึงมีสิทธิกู้ยืมเงินได้

9.9 ดอกเบี้ยเงินกู้ ตามข้อตกลงของสมาชิกร้อยละ 3 ต่อเดือน กำไรสิ้นปีทุกปี (แล้วแต่มติของที่ประชุม)

9.10 ดอกเบี้ยเงินฝากคิดอัตราร้อยละ 12 ต่อปี

9.11 เมื่อสมาชิกกู้เงินถือว่ามียาได้นั้นต้องฝากไว้ 10% ของเงินกู้

9.12 คณะกรรมการมีการเลือกตั้งทุกปี และจะอยู่ในตำแหน่งได้ไม่เกิน 4 วาระ หรือ 4 ปี

9.13 สมาชิกสามารถถอนเงินต้นคืน เมื่อสิ้นปีที่ 3 ได้ 70% ของเงินต้นส่วนที่เหลือให้คงฝากไว้ต่อไป

9.14 ระยะเวลาในการกู้เงินต้องส่งเงินต้นเมื่อครบ 3 เดือน (แบ่งกลุ่ม 4-5 เดือน) แต่ดอกเบี้ยต้องส่งทุกเดือน

9.15 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกลุ่มคณะกรรมการต้องชี้แจงให้สมาชิกทราบในวันประชุมใหญ่

9.16 การปันผล มีกำหนดดังนี้

9.16.1 เงินสำรองกลุ่ม 20 %

9.16.2 ปันผลเฉลี่ยคืนสมาชิก 30 %

- ผู้กู้ 15%

- ผู้ฝาก 15%

9.16.3 สวัสดิการรักษายาบาลสมาชิก 20 %

9.16.4 พัฒนากลุ่ม 10%

9.16.5 น้ำใจกรรมการ 20%

9.17 คณะกรรมการบริหารมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกในวันเริ่มดำเนินการ และ ทุกสิ้นปีที่มีการประชุมใหญ่ โดยจะมีกรรมการประมาณ 7-11 คน แล้วแต่ความเหมาะสมของกลุ่มโดยกำหนดตำแหน่งหลักดังนี้

9.17.1 ผู้จัดการ

9.17.2 ประธานกรรมการ

9.17.3 เลขานุการ

9.17.4 เภรณญิก

9.17.5 ประชาสัมพันธ์

9.17.6 ทะเบียน

9.18 คณะกรรมการควรแสวงหาความรู้ทักษะดำเนินการเพื่อช่วยเหลือสร้างสรรค์กลุ่ม

9.19 ธนาคารหมู่บ้านจะเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงพร้อมที่จะพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับทุกหน่วยงานโดยไม่ยึดติด

ผลการดำเนินการของธนาคารหมู่บ้าน/ศูนย์รวมน้ำใจ

1. ทำให้สมาชิกเรียนรู้จักออม และมีเงินออม
2. ลดปัญหาการกู้ยืมเงินดอกเบี้ยราคาแพงจากบุคคลภายนอก และการตกเขียว
3. มีเวทีในการแลกเปลี่ยนปัญหาของสมาชิก
4. เป็นเวทีในการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในกลุ่ม มีสวัสดิการรักษายาบาลให้สมาชิก
5. ทำให้กลุ่มเรียนรู้วิธีการบริหารจัดการกับปัญหาต่างๆ ในชุมชน

6. เป็นจุดศูนย์รวมของประชาชนในหมู่บ้านทำงาน ง่ายต่อการประสานงานพัฒนาของหน่วยงาน ที่จะเข้ามาส่งเสริมและให้บริการต่างๆ กับประชาชน
7. เป็นการพัฒนาคณะให้เกิดการเรียนรู้ตระหนักคุณค่าของตนและเพื่อนสมาชิก
8. เปิดโลกทรรศน์ในการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชนและเครือข่าย
9. เป็นการเตรียมการขยายกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาแก่สมาชิกในทุกเรื่องตามความเหมาะสม และการพิจารณาร่วมกันของกลุ่ม

การขยายกิจกรรมของธนาคารหมู่บ้าน

ขึ้นอยู่กับความต้องการของหมู่บ้านใด หรือของหน่วยงานใดหากคิดว่ากิจกรรมนี้ควรส่งเสริมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนสามารถติดต่อกับทุกธนาคาร หรือ ข้าพเจ้านางมุกดา อินต๊ะสาร ตามที่อยู่ด้านหน้าและข้าพเจ้าพร้อมที่จะประสานแลกเปลี่ยนว่าควร จะดำเนินการอย่างไร เพราะแต่ละพื้นที่ในการดำเนินการอาจจะมี ความแตกต่างกัน

รูปแบบการทำบัญชี

ในการดำเนินงานจะมีการจัดทำบัญชีง่ายๆ 5 เล่ม และสมาชิกจะมีสมุดเครดิตของตัวเอง คนละ 1 ฉบับ

1. บัญชีทะเบียนหุ้น

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมู่ที่	ตำบล	หมายเหตุ

2. บัญชีเงินฝาก

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	จำนวนเงิน/เดือน/หุ้น												รวมเงิน	หมายเหตุ
		มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค		

3. บัญชีเงินกู้

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	จำนวน เงินกู้	ลายเซ็น คนกู้	ลายเซ็น คนค้ำ 1	ลายเซ็น คนค้ำ 2	กพ		มีค		เมย		หมายเหตุ
						เงิน ต้น	ดอกเบี้ย	เงิน ต้น	ดอกเบี้ย	เงิน ต้น	ดอกเบี้ย	

(ระยะสั้น 3 เดือน)

4. บัญชีเงินสด

วัน/เดือน/ปี	รายการรับ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ	วัน/เดือน/ปี	รายการจ่าย	จำนวนเงิน	หมายเหตุ

5. บันทึกเลขานุการ

สำหรับบันทึกเหตุการณ์แต่ละเดือนและสรุปการเงินในรอบเดือนตามบัญชีเงินสดและบางครั้งสมาชิกจะได้ตรวจสอบในรอบปี และส่วนใหญ่กรรมการทุกคนจะมีการสรุปในสมุดของตนเอง โดยมีรายการบันทึกดังเช่น ... (ตัวอย่าง)

- 1) สมาชิกใหม่..... ราย จำนวนเงิน.....บาท
- 2) ค่าธรรมเนียม..... ราย จำนวนเงิน.....บาท
- 3) ดอกเบี้ยที่ได้รับเดือน.....จำนวน.....ราย เป็นเงิน..... บาท
- 4) หุ้นฝากสมาชิกเก่า.....ราย
 ยอดยกมาเดือนก่อน.....บาท

5) ค่าใช้จ่ายเดือนนี้.....บาท

6) จ่ายกู้ จำนวน.....ราย จำนวนเงิน.....บาท

ผู้กู้คือ 1.....

2.....

3.....

ฯลฯ

7) ยอดเงินคงเหลือยกไป.....บาท

5. บัญชีคุมการฝากเงิน

ลำดับที่	จำนวนเงินที่ฝาก เดือน.....	หมายเหตุ

วิธีสรุปการเงินและคิดเงินปันผลสิ้นปี

- เก็บสมุดเครดิตประจำตัวสมาชิกทุกคนในเดือนที่ 11
- คณะกรรมการแยกสมุดเครดิตเป็นชุด ชุดละ 10 เล่ม เช่น หมายเลขสมุดเครดิต 1-10, 1-20 เป็นต้น
- เช็คดูความถูกต้องของสมุดเครดิตกับบัญชีเงินฝาก โดยให้กรรมการทุกคนมีส่วนร่วม คนละ 1-2 ชุด ตามจำนวนของสมาชิกในกลุ่ม
- คิดเงินดอกเบี้ย 12% ให้กับสมาชิกโดยให้คณะกรรมการทุกคนทำเป็นและเลือกวิธีการคิดเองว่าจะเลือกวิธีใด ซึ่งวิธีคิดง่าย ๆ ที่ชาวบ้านเรียนรู้ได้ (คิดลงในสมุดเครดิตของสมาชิกแต่ละคนเพื่อให้สมาชิกเรียนรู้ด้วยไม่ใช่เฉพาะกรรมการ) เช่น
 - นำเงินต้นที่สมาชิกฝากในแต่ละเดือน คูณ ดอกเบี้ยที่ได้รับในแต่ละเดือนหาร 100
 - นำเงินต้นที่สมาชิกฝากในแต่ละเดือน คูณ ดอกเบี้ยที่ได้รับในแต่ละเดือน กด% จากเครื่องคิดเลข
 - นำเงินต้นที่สมาชิกฝากในแต่ละเดือน คูณ ดอกเบี้ยที่รับแต่ละเดือน กด =

ดอกเบี้ยที่ได้รับแต่ละเดือน หากคิดดอกเบี้ยเงินฝาก 12%

ฝาก 100 เดือนที่ 1 ได้รับดอกเบี้ย 12 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 2 ได้รับดอกเบี้ย 11 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 3 ได้รับดอกเบี้ย 10 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 4 ได้รับดอกเบี้ย 9 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 5 ได้รับดอกเบี้ย 8 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 6 ได้รับดอกเบี้ย 7 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 7 ได้รับดอกเบี้ย 6 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 8 ได้รับดอกเบี้ย 5 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 9 ได้รับดอกเบี้ย 4 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 10 ได้รับดอกเบี้ย 3 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 11 ได้รับดอกเบี้ย 2 บาท
 ฝาก 100 เดือนที่ 12 ได้รับดอกเบี้ย 1 บาท

ตัวอย่าง : นายแก้ว ภาษี ฝากเงิน 500 บาท เดือนที่ 5 จะได้รับดอกเบี้ย 40 บาท

วิธีที่ 4.1 ดูช่องจำนวนเงิน 500 คูณ 8หาร 10 เท่ากับ 40 บาท

วิธีที่ 4.2 ดูช่องจำนวนเงิน 500 คูณ 8 กด % จะเป็น 40 บาท

วิธีที่ 4.3 ดูช่องจำนวนเงิน 500 คูณ .8 กด = จะเป็น 40 บาท

โดยส่วนใหญ่กรรมการจะเลือกใช้วิธีที่ 4.2 และจะหาเครื่องคิดเลขมาคนละเครื่องเพื่อ
 ช่วยกันทำและรับรู้ร่วมกัน ง่ายไม่สับสน

5. รวมยอดดอกเบี้ยของทุกเดือนที่คิดไว้ใส่ลงเป็นดอกเบี้ยที่ได้รับทั้งหมด ในสมุดเครดิต
 ของสมาชิก
6. รวมหุ้นฝาก (รบ รด กย) ทั้งหมดลงไว้ข้างล่างยอดรวมดอกเบี้ย (คือง่ายๆ โดยดูสมุด
 เครดิตในช่วงรวมเงิน หาร 10 หรือตัด 0 ออก 1 ตัว)
7. รวมหุ้นกู้ยืม (กย) ดูสมุดเครดิตในช่องประเภทและจำนวนหุ้น นำเฉพาะ หุ้น กย ของ
 ทุกเดือนที่มีมารวมกัน หากสมาชิกผู้ใดไม่ได้กู้เงินก็จะมีหุ้น กย รวมแล้วเขียนไว้ใน
 สมุดเครดิตถัดจากดอกเบี้ย

8. ตารางสำหรับสรุปการเงิน ดังนี้

ลำดับ ที่/สมุด เครดิต ชื่อสมาชิก	จำนวน เงินฝาก ทั้งหมด	ดอกเบี้ย 12% ที่ได้รับ	หุ้นฝาก รบ. รด. กย	เฉลี่ย คืน ฝาก	หุ้นกู้ยืม กย	เฉลี่ย คืน กู้ยืม	รวมจ่าย ปันผล ทั้งหมด	หมายเหตุ
รวม								

9. นำยอดเงินฝาก, ดอกเบี้ย 12%, หุ้นฝาก, หุ้นกู้ยืม ที่คิดไว้ในสมุดเครดิตของสมาชิก ลงในตารางโดยคณะกรรมการจะทำที่ละชุด สมาชิกหมายเลข 1-10 เป็น 1 ชุด ลง เรียบร้อยแล้วให้รวมยอดของทุกช่อง จะทราบยอดรวมของแต่ละชุด
10. นำยอดรวมของแต่ละชุดใส่ตารางเพื่อสรุปยอดรวมทั้งหมด เพื่อยืนยันความถูกต้อง จะทำพร้อมกันช่วยกันคิดโดยลงบนกระดาน เรียบร้อยแล้วจะสามารถทราบได้ว่า เงิน ฝากทั้งหมด ดอกเบี้ย 12% หุ้นฝากทั้งหมด ในปีนี้มีเท่าใด และจะสามารถนำยอดไป คิดหาเงินปันผลได้
11. สรุปรายได้ทั้งหมด (เงินต้นทั้งหมดทราบจากตารางสรุปยอดการเงิน)
 1. รายได้จากดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่ได้รับแต่ละเดือนรวมกัน (ดูได้จากบัญชีเงินสด สรุป แต่ละเดือน)
 2. รายได้จากค่าธรรมเนียมที่เก็บจากสมาชิกทุกคน
 3. รายได้อื่นๆ

นำยอด (1) + (2) + (3) = รายได้ทั้งหมด
12. สรุปรายจ่ายทั้งหมด
 1. รายจ่ายดอกเบี้ย 12% ของสมาชิกทั้งหมด (ดูจากตารางสรุปการเงิน)
 2. รายจ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์ (ดูจากรายการจ่ายในสมุดบัญชีเงินสด)
 3. รายจ่ายอื่นๆ

นำยอด (1) + (2) + (3) = รายจ่ายทั้งหมด
13. สรุปผลกำไรทั้งหมดประจำปี โดยนำ รายรับทั้งหมด - รายจ่ายทั้งหมด = กำไร
14. นำกำไรมาจัดสรรประโยชน์ เป็น 5 ส่วน ดังนี้

(1) สำรองกลุ่ม 20% (กำไร X 20 กต %)

(2) เจลี่ยคีนสมาชิก 30%

เจลี่ยคีนผู้ฝาก 15% (กำไร X 15 กต %) นาร หุ่นฝากรวม (ดูจากตารางสรุปการ
เงิน)

เจลี่ยคีนผู้กู้ยืม 15% (กำไร X 15 กต %) นาร หุ่นกู้ยืมรวม (ดูจากตารางสรุปการ
เงิน)

(3) สวัสดิการรักษายาบาล 20% (กำไร X 20 กต %)

(4) พัฒนากลุ่ม 10% (กำไร X 10 กต %)

(5) นำใจให้กรรมการ 20% (กำไร X 20 กต %) นาร กรรมการทุกคน

ตัวอย่าง :	การหากำไร	รายรับทั้งหมด	200,000 บาท
		รายจ่ายทั้งหมด	<u>120,000</u> บาท
		กำไร	<u>80,000</u> บาท

นำกำไรมาจัดสรร 5 ส่วน

1. สำรองกลุ่ม 20% ($80,000 \times 20 \text{ กต } \%$) = 15,000 บาท
 2. เจลี่ยคีนสมาชิก 30%
 - เจลี่ยคีนผู้ฝาก 15% ($80,000 \times 15 \text{ กต } \%$) = 12,000 บาท นาร 40,000 = 0.3 บาท
 - เจลี่ยคีนผู้กู้ยืม 15% ($80,000 \times 15 \text{ กต } \%$) = 12,000 บาท นาร 40,000 = 0.8 บาท
 - (สมมุติว่า หุ่นฝากรวม = 40,000 หุ่น และหุ่นกู้ยืม = 15,000 หุ่น)
 3. สวัสดิการรักษายาบาล 20% ($80,000 \times 20 \text{ กต } \%$) = 16,000 บาท
 4. พัฒนากลุ่ม 10% ($80,000 \times 10 \text{ กต } \%$) = 8,000 บาท
 5. นำใจให้กรรมการ 20% ($80,000 \times 20 \%$) = 16,000 นาร 9 = 1,777.78 บาท
15. คิดเงินเจลี่ยคีนกำไรให้สมาชิกแต่ละคนโดยนำเจลี่ยคีนหุ่นฝาก หุ่นกู้ยืม ลงในตาราง
สรุปการเงิน
 16. รวมจ่ายปันผลทั้งหมดของสมาชิกทุกคนลงในตารางสรุปการเงิน
 17. กรรมการทุกคนช่วยกันรวมยอดตารางสรุปการเงินแต่ละชุด และลงโนใบสรุปรวมของ
สมาชิกทุกคน
 18. เมื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้ว นำเจลี่ยคีน หุ่นฝาก หุ่นกู้ยืม และรวมจ่ายปันผล
เขียนลงในสมุดเครดิตของสมาชิกทุกคนเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้เรียนรู้ด้วย และตรวจ
สอบการเงินของกลุ่ม

19. ทำรายการทุกรายการแจ้งในวันประชุมประจำปี (ในวันครบรอบทุกปี)

ตัวอย่าง : กติกา / ข้อตกลงของสมาชิกธนาคารหมู่บ้าน บ้านบางเย็น หมู่ 7 ต.บ้านป็น อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา

มติประชุมเห็นสมควรให้มีระเบียบข้อบังคับ ดังนี้ (โดยใช้วิธียกมือ)

1. ในวันประชุมให้งดเว้นการดื่มสุรา หากใครดื่มมาไม่ต้องคุยด้วยและไม่มีสิทธิกู้เงิน
2. สมาชิกต้องเข้าร่วมประชุมและฝากเงินทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 หุ้น (100 บาท)
3. สมาชิกแรกเข้าต้องเสียธรรมเนียม 1 รายต่อ 20 บาท และต้องฝากเงินอย่างน้อย 5 หุ้น (50 บาท) แต่ไม่ให้เกิน 200 หุ้น (2,000 บาท)
4. สมาชิกคนไหนขาดฝาก 1 เดือนไม่มีสิทธิกู้ตลอดทั้งปี
5. สมาชิกคนไหนขาดฝาก 3 เดือน ติดต่อกันจะถูกตัดจากการเป็นสมาชิกและจะไม่สามารถรับผลกำไรใด ๆ ยกเว้นไม่คืนปันผลพร้อมดอกเบี้ยเช่นเดียวกับสมาชิกคนอื่น ๆ ตอนสิ้นปีในการปันผลสรุปการเงินประจำปี
6. สมาชิกที่ลาออกหรือถูกตัดขาดจากการเป็นสมาชิกจะมาเข้าใหม่ต้องปฏิบัติ เช่น สมาชิกคนแรกเข้าทุกประการ พร้อมทั้งเสียค่าปรับ 500 บาท และจะกู้เงินทันทีไม่ได้
7. สมาชิกแรกเข้ามีสิทธิกู้เงินได้ในเดือนที่ 4 ของการฝากเงิน (ยกเว้นเงินเหลือจากสมาชิกเดิม (เก่า) ไม่กู้)
8. สมาชิกที่ฝากเงินจะได้รับดอกเบี้ยร้อยละ 12 หรือ 15% ต่อปี
9. สมาชิกคนที่กู้เงินจะต้องจ่ายดอกเบี้ยทุกเดือนในวันที่ทำการธนาคารพร้อมฝากเงิน ประจำอย่างน้อย 1 หุ้น (10 บาท) ดอกเบี้ยต้องจ่ายร้อยละ 3 บาทต่อเดือน
10. สมาชิกคนที่กู้ต้องเตรียมคนค้ำ 2 คน (ยกเว้นกรรมการไม่ให้ค้ำสมาชิก) และหากคนกู้ไม่นำเงินมาชำระประจำเดือนคนค้ำต้องไปเรียกมาหรือต้องรับผิดชอบแทนผู้กู้
11. สมาชิกที่อายุไม่ถึง 18 ปี ไม่มีสิทธิกู้ยืม
12. สมาชิกผู้กู้ยืมต้องเซ็นชื่อในวันทำงานหากยื่นกู้แต่ไม่มาเซ็นชื่อในวันทำงานจะกู้ไม่ได้
13. ธนาคารหมู่บ้าน เป็นของทุกคนดังนั้นทุกคนจะต้องดูแลและรับรู้เรื่องราวของกลุ่ม พร้อมทั้งจะประชาสัมพันธ์ให้คนอื่นรับรู้เรื่องของกลุ่ม
14. การทำงานของคณะกรรมการต้องชัดเจน โปร่งใส แจ้งการเงินให้สมาชิกได้รับรู้และเรียนรู้ร่วมกัน

15. ผลกำไรที่ได้จะนำมาจัดสรรดังนี้ (5 ส่วน)
 - 15.1 เงินสำรองกลุ่ม 20%
 - 15.2 คื่นสมาชิก 30% โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ
 - * ผู้กู้ (หุ้น กย.) 15%
 - * ผู้ฝาก (หุ้น รด.รข, กย) 15%
 - 15.3 สวัสดิการรักษายาบาล 20%
 - 15.4 พัฒนากลุ่ม 10%
 - 15.5 น้ำใจให้กรรมการ 20%
16. หลังจากปันผลปีแรกสมาชิกคนใดไม่สบายนอนอยู่โรงพยาบาล นำใบหลักฐานนอนโรงพยาบาลมาขอรับเงินสวัสดิการฟรี รายละ 200 บาทฟรี
17. เงินกู้จะเป็นเงินกู้ระยะสั้น 3 เดือน ทุกเดือนต้องส่งดอกเบี้ย และเดือนสุดท้ายต้องส่งทั้งต้นและดอกเบี้ย
18. การใช้จ่ายเงินทุกบาททุกสตางค์ต้องให้สมาชิกรับรู้ทุกครั้ง
19. กติกา/ข้อบังคับที่สมาชิกช่วยกันพิจารณาดังขึ้นเพื่อใช้ร่วมกัน จะเปลี่ยนแปลงกลางปี ไม่ได้จะเปลี่ยนได้ต่อเมื่อมีการประชุมตอนสิ้นปีและสมาชิกเกินครึ่งรับรอง
20. ธนาคารหมู่บ้านเป็นองค์กรชุมชน พร้อมทั้งจะรับการสนับสนุนและรักษาพัฒนาจากทุกหน่วยงาน โดยไม่ติดขัดกับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหากสมาชิกพิจารณาแล้วเห็นสมควร
21. เงินสำรองกลุ่ม จะนำมาแบ่งไม่ได้ต้องนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคน (นำมาลงทุนทำกิจกรรมที่มีผลประโยชน์ต่อสมาชิก และกลุ่มสมาชิกรับรอง)
22. หากสมาชิกผู้ใดมีข้อขัดแย้งไม่เข้าใจให้นำมาพูดคุยชี้แจงในที่ประชุมหากพูดข้างนอกที่ประชุมให้สมาชิกถือว่าเป็นเสียงของนกเสียงของกา ทุกครั้งที่มีการแลกเปลี่ยนต้องขอมติจากที่ประชุม

ดร.สินธุ์ สโรบล

ขอบคุณครับคุณครูมุกดา ประสพการณ์ทางธุรกิจชุมชนของคุณครูมุกดาเริ่มจากธนาคารหมู่บ้านเข้ามาสู่ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้านแล้วอันสุดท้ายคือทำในรูปแบบของสหกรณ์การเกษตรรวมน้ำใจ จำกัด มีข้อคิดที่น่าสนใจจากธุรกิจชุมชนของครูมุกดาคือการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นที่รวมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน เป็นพี่เลี้ยงและเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการทำงาน ที่สำคัญธุรกิจชุมชนนั้นไม่ว่าจะเป็นประเภท

ไหนก็ตามพยายามสร้างสวัสดิการให้กับชุมชน ของพี่มุกดาพัฒนาเป็นถึงกองทุนสวัสดิการชุมชน อันนี้ถือเป็นขั้นสูงสุดของธุรกิจชุมชนที่ทำกัน ผมคิดว่าไม่ว่าจะเป็นกลุ่มไหนจะมาเริ่มทำธุรกิจชุมชน เช่นที่คุณวิชุดได้กล่าวไปแล้วว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือเรื่องของกลุ่ม ถ้ากลุ่มมั่นคง เหนียวแน่นมีโครงสร้างการจัดการที่ดีจะสามารถไปถึงสวัสดิการชุมชนได้อย่างแน่นอน ช่วงนี้ผมขออนุญาตเปิดเวทีให้ที่ประชุมกล่าวถึงปัญหา และโอกาสที่เราจะทำงานร่วมกันโดยที่วิทยากรทุกท่านตลอดจนกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่เข้าร่วมประชุมในวันนี้ช่วยกันตอบคำถาม ช่วยกันแก้ไข้ปัญหา และที่สำคัญคือปัญหาบางอย่างที่เกิดหรือเรื่องบางเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ ทางกองทุนสนับสนุนการวิจัยมีเป้าหมายประการหนึ่งว่าถ้าหากปัญหาใดต้องการการวิจัยทาง สกว.จะนำไปประมวลและส่งนักวิจัยเข้ามาช่วยเหลือการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือว่าทำอย่างไรถึงจะสร้างเครือข่ายธุรกิจชุมชนในจังหวัดพะเยาขึ้นมาได้ ขอถือโอกาสนี้เรียนเชิญทุกท่านที่จะเปิดโอกาสได้พูดคุยกัน ขอเรียนเชิญครับ

รายชื่อคณะกรรมการศูนย์รวมน้ำใจนาคารหมู่บ้าน

รุ่นแรก ปีพ.ศ. 2536-2537		ปี พ.ศ. 2537-2540		รุ่นปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2540	
1. นายนิคม บุญยืน	ประธาน	1. นายจันทร์ ไชยสาร	ประธาน	1. นายประยูร เผ่าเต็ม	ประธาน
3. นายจันทร์ ไชยสาร	รองประธาน	2. นายวิวัฒน์ ชื่นวงศ์	รองประธาน	2. นายศรีโรช แสงเป็ก	รองประธาน
4. นายสวัสดิ์ เผ่าจอมรัตน์	เลขา	4. นายประยูร เผ่าเต็ม	เหรัญญิก	4. นางแสงหล้า อินภิบาล	เลขา
5. นางแสงระวี อัมพุด	เหรัญญิก	5. นางแสงระวี อัมพุด	ประชาสัมพันธ์	7. นางจันทร์สม วงศ์ดี	เหรัญญิก
8. นายปรีชา ปาใจ	ประชาสัมพันธ์	8. นายปรีชา ปาใจ	กรรมการ	10. นายปรีชา ปาใจ	ประชาสัมพันธ์
9. นายอินแก้ว นันต๊ะสี	กรรมการ	9. นายอินแก้ว นันต๊ะสี	กรรมการ	11. นายสำราญ จันตะวงศ์	ผช. ประชาสัมพันธ์
10. นายธีระเดช หินพจ	กรรมการ	10. นายเนวล เผ่าปาละ	กรรมการ	14. นายประเสริฐ พุทวงศ์	ผช. เลขา
11. นายเนวล เผ่าปาละ	กรรมการ	11. นางแสงหล้า อินภิบาล	กรรมการ	16. นายบุญธรรม นันดา	ประธาน ค.หนองหล่ม
12. นายจัน เผ่าฟู	กรรมการ	14. นายอินแก้ว ขุนกิจ	กรรมการ	18. นายสมบุญณ์ เผ่าตะใจ	ประธาน ค.บ้านป็น
13. นายประยูร เผ่าเต็ม	กรรมการ	15. นางสุพัฒตรา นันตะ	กรรมการ	19. นายสุแก้ว ไชยราช	ประธาน ค.คือเวียง
14. นายหล เผ่าเต็ม	กรรมการ	17. นางแสงหล้า อินตะปัญญา	กรรมการ	20. นายมี มาเรียน	ประธาน ค.บ้านถ้ำ
15. นายบุญธรรม นันดา	กรรมการ	22. นายสุแก้ว ไชยราช	กรรมการ	21. นายวิทย์ เผ่าใจมา	กรรมการ
16. นายคำป็น ภาเกตศรี	กรรมการ	23. นายบุญธรรม นันดา	กรรมการ	22. นายวิระ อินทชัย	กรรมการ
17. นางแสงหล้า อินภิบาล	กรรมการ	25. นายศรีโรช แสงเป็ก	กรรมการ	23. นายสมิง ธรรมปัญญา	กรรมการ
21. นายลา วงศ์ดี	กรรมการ	27. นายลา วงศ์ดี	กรรมการ	27. นางจันทร์ขาว วิชา	กรรมการ
23. นายพันทิพย์ เมืองอินทร์	กรรมการ	29. นางจันทร์ขาว วิชา	กรรมการ		
25. นายทองดี นันดา	กรรมการ	31. นายทองดี นันดา	กรรมการ		

ลำดับที่	ชื่อธนาคาร	หมู่ที่ ตำบล วันที่ทำการ	ปีที่เริ่มทำการ	จำนวนสมาชิก	จำนวนหุ้น	จำนวนเงินในหุ้น	เงินกองกลาง	ประธานกรรมการ
1	บ้านถ้ำไโน	1 ถ้ำ 2	2539	145	35,190	351,900	8,413	นายบุญผ่อง อัมพพร
2	บ้านสันหัวหม่น	2 ถ้ำ 16	2538	248	88,528	1,059,300	57,714	นายอินแก้ว ขุนกิจ
3	บ้านถ้ำอานามัย	3 ถ้ำ 2	2538	140	9,310	93,100	29,388	นายเจริญ ราชเนตร
4	บ้านถ้ำเจริญศึกษา	4 ถ้ำ 6	2540	203	4,054	40,546		นางสมบูรณ์ มากสุข
5	บ้านถ้ำเจริญราษฎร์	5 ถ้ำ 5	2538	240	25,000	250,000	35,000	นายศรีหรี เทสมุท
6	บ้านสันทรายทอง	6 ถ้ำ 8	2539	153	34,352	34,352	9,717	นายพี ภูติศรี
7	บ้านถ้ำจอมศีล	7 ถ้ำ 4	2539	198	25,778	267,098	9,318	นางสุพรรณ ไชยสาร
8	บ้านสันตันศรี	8 ถ้ำ 1	2536	276	875,738	1,036,162	106,794	นายจันทร์ ไชยสาร
9	บ้านสันตันเปา	9 ถ้ำ 25	2539	148	30,157	301,570	8,482	นายดาวรุ่ง ขุนกิจ
10	บ้านสันทรายเงิน	10 ถ้ำ 1	2538	119	46,697	542,749	75,779	นายชวน ทาจีนะ
				1,870	1,174,804	3,976,777	245,090	

ลำดับที่	ชื่อธนาคาร	หมู่ที่ ตำบล วันที่ทำการ	ปีที่เริ่มทำการ	จำนวนสมาชิก	จำนวนหุ้น	จำนวนเงินในหุ้น	เงินกองกลาง	ประธานกรรมการ
1	บ้านห้วยสูง	1 หອງหล่ม 6	2538	103	38,434	408,000	23,087	นางจันทร์แบ่ง คำนา
2	บ้านใหม่เหนือ	2 หອງหล่ม 7	2539	149	22,210	273,700	6,875	นายประสิทธิ์ นามจักร
3	บ้านใหม่พัฒนา	3 หອງหล่ม 10	2535	131	1,397	164,400	33,352	นายอินทรีย์ เทสมุท
4	บ้านท่านคร	4 หອງหล่ม 9	2538	189	18,322	32,310	70,000	นายวิจิต คุ้มอ่อนศรี
5	บ้านแม่พริก	5 หອງหล่ม 4	2535	226	62,647	609,800	180,000	นายสำราญ จันดีวงศ์
6	บ้านใหม่ไชยมงคล	6 หອງหล่ม 9	2537	144	15,235	152,350	16,287	นายบุญธรรม นันตา
7	บ้านหนองหล่ม	7 หອງหล่ม 4	2536	161	25,000	250,000	50,000	นายธีรศักดิ์ มงคล
				1,103	183,245	1,890,560	379,601	

สรุปข้อมูลธนาคารหมู่บ้าน ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน ประจำเดือน มีนาคม 2541

ลำดับที่	ชื่อธนาคาร	หมู่ที่ ตำบล วันที่ทำการ	ปีที่เริ่มทำการ	จำนวนสมาชิก	จำนวนหุ้น	จำนวนเงินให้กู้	เงินกองกลาง	ประธานกรรมการ
1	บ้านสบจอม	1 ปิน	1	2540	53	117	203,000	23,000 นายประสิทธิ์
2	บ้านปิ่น บ้านหมู่ที่	2 ปิน	5	2535	270	3,534,000	735,500	นางจันทร์สม นันตะ
3	ธนาคารหมู่บ้านหมู่ที่	3 ปิน	10	2535	172	27,503	275,030	นายสมบุญ สุ่มพร
4	ธนาคารหมู่บ้านหมู่ที่	4 ปิน	10	2536	109	24,503	245,034	นายพล แก่กันทะ
5	บ้านปิ่น (วังงาม)	5 ปิน	16	2537	92	6,216	119,440	นายสมบุญ แก่ตะใจ
6	บ้านม่อนผาค่า	6 ปิน	6	2535	195	35,440	354,400	นายอำนาจ มหามิตร
7	บ้านบานเย็น	7 ปิน	1	2540	53	1,837	43,179	- นายจันทพร ชาว วิชา
8	บ้านปิ่นพัฒนา	8 ปิน	1	2535	140	50,020	500,200	95,000
				1,084	3,879,436	2,493,783	274,259	

ลำดับที่	ชื่อธนาคาร	หมู่ที่ ตำบล วันที่ทำการ	ปีที่เริ่มทำการ	จำนวนสมาชิก	จำนวนหุ้น	จำนวนเงินให้กู้	เงินกองกลาง	ประธานกรรมการ
1	บ้านป่าเยี้ย	1 คือเวียง	11	2533	216	325,000	311,000	นายเดือน นันดา
2	บ้านโพธิ์ทอง	2 คือเวียง	10	2538	192	3,550	55,000	นางแสงเดือน ผลดี
3	บ้านไม้ทอง	3 คือเวียง	14	2533	85	12,590	120,000	นายทองเมือง สุภา
4	บ้านร่มโพธิ์	4 คือเวียง	8	2536	68	185,000	185,000	นายบรรลือ เรือนสอน
5	บ้านทุ่งกาไทย	5 คือเวียง	9	2535	180	18,490	254,000	ศรีหล้า แก่ใจมา
6	บ้านทุ่งพัฒนา	6 คือเวียง	12	2536	169	43,000	600,000	หล้า ปาใจ
7	ปางเจริญศึกษา	7 คือเวียง	3	2535	253	22,771	488,660	นางกาญจนา หมั่นแก้ว
8	บ้านปางคือเวียง	8 คือเวียง		2537	282	85,000	65,000	นายไพสณฑ์ วิชัยโย
9	บ้านปางแม่หลาย	9 คือเวียง			297	12,272	230,540	นายป่วน กัดทะวัง
				1,742	707,673	2,309,200	727,328	

สรุปยอดข้อมูลธนาคารเขตพื้นที่ 4 ตำบล อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนสมาชิก	จำนวนหุ้น	จำนวนเงินกู้	เงินกองกลาง
1	ปิ่น	1,084	3,679,436	2,493,783	274,259
2	คือเวียง	1,742	707,673	2,309,200	727,328
3	ถ้ำ	1,870	2,203,558	3,976,777	332,192
4	หนองหล่ม	1,103	183,245	1,890,560	379,601
รวม 4 ตำบล		5,799	6,773,912	10,670,320	1,713,380
หมายเหตุ หุ้นละ 10 บาท					

การเสนอปัญหาและโอกาสการพัฒนาธุรกิจชุมชนในจังหวัดพะเยา

ดำเนินรายการโดย ดร.สินธุ์ สโรบล

ประธานกลุ่มเกษตรกรทำนา ตำบลแม่ใส

ผมขอเสนอปัญหาเพราะว่าการทำงานนั้นมีปัญหาหลาย ๆ อย่าง อย่าง อย่างจะขอฝากกับทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับไปพิจารณา กลุ่มเกษตรกรทำนาแม่ใสตั้งขึ้นมาได้สองปีมีสมาชิกอยู่สองร้อยกว่าคน เป็นกลุ่มเกษตรกรที่รวมกันซื้อกันขาย ความจริงสืบเนื่องมาจากทางเกษตรกรอำเภอได้จัดตั้งขึ้นมีการรวมกันซื้อปุ๋ยหรือพันธุ์ข้าวต่างๆ ที่ทางการให้มาในราคาถูก แต่ว่ากลุ่มของผมยังอยู่ในขั้นริเริ่มอยู่และปัจจุบันนี้ผมเป็นประธานกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษด้วย มีปัญหาทางด้านภัยธรรมชาติ เกิดภัยแล้ง ทำนาแต่ละครั้งต้องอาศัยน้ำฝน ปีไหนฝนดีก็ได้ทำนาดี ปีนี้รู้สึกว่าการทำนาไม่ค่อยดีการทำนาก็เพิ่มขึ้นต้องสูบน้ำกัน ผมสอบถามชาวบ้านทุกคนในบ้านแม่ใสดูแล้วเกือบจะไม่มีใครเลยที่ไม่ต้องสูบน้ำต้องใช้จ่ายค่าสูบน้ำเพิ่มขึ้นอีก เครื่องสูบน้ำก็ไม่ค่อยจะมี บางคนไม่มีเครื่องสูบน้ำก็เลยยังไม่ได้ทำเลย วันก่อนมีฝนตกลงมาก็ดีใจกันไปหลายๆ ที่หลายๆ ทาง ปัญหาที่ตามมาหลังจากที่สูบน้ำทำนาแล้วถ้าน้ำแห้งก็มีโรคมีแมลงมากัดกินต้นข้าว ทำให้เพิ่มรายจ่ายในการซื้อยากำจัดแมลงอีก ต้นข้าวที่ปลูกแล้วแมลงก็กิน เวลาน้ำแห้งหนูก็กิน เวลามีน้ำน้ำมาเมื่อวานนี้ต้นข้าวก็ลอยขึ้นมาอีกเพราะปลูก ปุ๋ยเดี๋ยวนี้ไม่ใช่ตัวเล็กๆ นะครับตัวใหญ่เลยกัดข้าวแต่ละที่ล้มกันระเนระนาด ปัญหามากครับ ชาวไร่ชาวนาชาวสวน ผมปลูกผักด้วยทำหลายอย่างอยู่เหมือนกันแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ ผมเพิ่งเริ่มใหม่ แต่เห็นหลายๆ กลุ่มประสบความสำเร็จผมได้จดไว้แล้วจะนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติครับ การที่เราทำนาเนี่ยผลกระทบจากสารพิษ ผมอยากจะขอฝากไปทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกวันนี้หลังจากที่เราทำนาเสร็จแล้วสามสี่วันเราต้องใส่ยาคุมหญ้าๆ หนึ่งมีสิบห้ากิโล บางคนใส่สามไร่ ไร่หนึ่งต้องใส่ห้ากิโล เดียวนี้มีโรคระบาดมีแมลงมากัดกินต้นข้าวใส่ยาฆ่าแมลงไปอีกสองกิโลต่อไร่ รวมเป็นเจ็ดกิโล แล้วพันธุ์จะเป็นเท่าไร ประมาณเจ็ดพันกิโลครับ แล้วอะไรจะเกิดขึ้น ผลกระทบจากสารพิษตกค้างจะซึมลงไปสู่น้ำบาดาลห้วยหนองคลองบึงของเราหลังจากนั้นก็ลงสู่กว๊านพะเยาของเราแน่นอน คนในเมืองโดนหนักกว่าเพื่อนครับ ผมอยู่แม่ใสยังไม่หนักเท่าไร ฉะนั้นผมเป็นห่วงว่าสิ่งแวดล้อมเดี๋ยวนี้กำลังจะเป็นพิษอย่างหนักแล้วครับ ปีนี้ผมคิดว่าโรคแมลงระบาดที่ตำบลแม่ใสไม่ต่ำกว่าห้าร้อยไร่ ถ้าปีหน้าเพิ่มขึ้นเป็นพันเป็นหมื่นไร่จะต้องใช้ยากำจัดแมลงเพิ่มมากขึ้น ปัญหาที่จะเกิดขึ้นคือสิ่งแวดล้อม ยาที่นำมากำจัดแมลงผมทดลองดูแล้วทางเกษตรให้ไป ปรากฏว่าปูปลาหอยกุ้งตายเรียบไม่มีเหลือ เป็นยาชนิดที่ร้ายแรง ผมอยากจะขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยแก้ปัญหา ช่วยหาแหล่งน้ำถ้ามีแหล่งน้ำแล้วก็ไม่จำเป็นต้องใช้ยาคุมหญ้า หนึ่งประหยัดยาคุมหญ้าไปไร่หนึ่งก็หลาย

ดังค์ ถ้าเรามีแหล่งน้ำดีถ่ายเทน้ำได้ก็เก็บน้ำได้ก็ไม่ต้องใส่ยาเลยครับ ทุกวันนี้เราใส่ยาเพราะน้ำเราไม่พอ ใส่กันทุกคน จากนั้นมาถ้าน้ำแห้งหมดมากิน ก็ต้องใส่ยาฆ่าหนูอีก ฆ่าหนูแล้วปูก็จะต้องใช้ยาฆ่าปูอีก ถ้ามีแหล่งน้ำดีนั้นเราสามารถกำจัดปูได้ง่าย โดยการสูบน้ำออกให้หมดจะดีจะลบก็ง่าย แต่นี่มันเป็นเรื่องจำเป็นจริงๆ ที่ต้องใส่ยาฆ่าแมลง ผมจึงเป็นห่วงว่าสิ่งแวดล้อมกำลังจะเป็นพิษ ขอแสดงความคิดเห็นเพียงเท่านี้ครับ

คุณวิชุด ถิ่นวัฒนากุล

ไม่ได้นัดกันมานะครับ ที่จริงก็มีความสัมพันธ์กันอยู่ ความจริงเรื่องนี้เป็นเรื่องธุรกิจชุมชน แต่ว่ามีความเกี่ยวข้องกันอยู่บ้าง การทำการเกษตรทุกวันนี้มุ่งที่จะเอาผลผลิตและเอาเงินไม่ได้ ดูว่ากระบวนการผลิตเป็นอย่างไรและความยั่งยืนอยู่ที่ไหน อย่างที่ว่าเอายาไปใส่แล้วตายเรียบ ประสบความสำเร็จก็จริงแต่ผลกระทบในระยะยาวเป็นอย่างไร เรื่องของแหล่งน้ำก็สาๆ ที่ไหลลงกว๊านพะเยาโดนหมดแล้วครับ ปัญหายุ่งที่ไหนครับ ปัญหายุ่งที่เราไม่แหล่งน้ำแต่ไม่มีน้ำมาใส่ เพราะอะไรครับ เพราะว่าส่วนหนึ่งการเกษตรของเราเป็นการเกษตรที่ทำลายสิ่งแวดล้อมการทำข้าวโพดอาหารสัตว์ การทำอะไรที่เป็นผืนใหญ่ๆ โดยเน้นเศรษฐกิจมันไปทำลายพื้นที่ป่า จะสร้างอ่างเก็บน้ำพื้นที่เท่ากับจังหวัดพะเยาก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เพราะมันไม่มีน้ำ ไม่มีฝนมาตก สาเหตุที่ฝนไม่ตกนั้นเพราะการเกษตรของเรานั้นมันทำลายป่าทำลายสิ่งแวดล้อม ที่คุณพี่พูดมานั้นถูกต้องคือเวลามีโรคแมลงระบาดเราก็เอายาไปใส่ ตายเรียบ นั่นคือการทำลายระบบนิเวศของสิ่งแวดล้อมซึ่งกลายเป็นว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและเป็นการสร้างปัญหาขึ้นใหม่เรื่อยไป ในเรื่องธุรกิจชุมชนที่ผมพูดไปเมื่อเช้านี้ที่ว่าทำไมถึงต้องมีการรณรงค์กับผู้บริหารในการแปรรูปผลผลิต เพราะว่าเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายคือทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคเข้าใจและให้ผู้บริโภคเห็นด้วยและมาสนับสนุน และไม่ให้การสนับสนุนการเกษตรที่ทำลาย เท่าที่พูดมาเมื่อสักครู่คำว่า“ฆ่า”มีเกือบสิบคำ การเกษตรแบบนี้ไปไม่รอดแน่ เพราะว่าหลักของศาสนาบอกว่าอย่างไรก็ตามการฆ่ามันเป็นข้อห้ามเบื้องต้น ปานาติปาตา ขัดกับหลักศาสนาพุทธ ศีลข้อแรกก็ผิดแล้วเพราะฉะนั้นเราต้องมีการปรับเปลี่ยน อย่างในกรณีที่ยกตัวอย่าง หญ้าในไร่นาสวนผสมนั้นไม่กลัวเลย ขอให้มันเพราะนั่นคืออาหารของปลา ถ้ามีปูนั่นคืออาหารของเบ็ด เรากำจัดหญ้ากำจัดปูเราได้ที่ปลาเราได้ที่เบ็ด นี่คือธรรมชาติจัดการกันเองเรามีได้ไปฆ่า เราได้ประโยชน์สองด้านคือเราได้ปราบศัตรูพืชและเรายังได้ผลผลิตจากการปราบนั้นด้วย ไม่มีการฆ่า บางท่านอาจจะสงสัยว่าปูตัวใหญ่เปิดจะกินได้อย่างไร จำได้ไหมครับว่าแดงโมผลใหญ่เกิดขึ้นมาได้เพราะแดงโมผลเล็ก ปูก่อนที่จะโตตัวมันต้องเล็กก่อน เพราะฉะนั้นเปิดจะกินตั้งแต่ตอนนั้นไม่เว้นแม้แต่น้อยเขอรี่ครับหอยเขอรี่ที่ระบาดถ้าเจอเปิดรับรองหมด มันใช้กินกระทั่งไข่ที่สีชมพูๆ รับรองปัญหาเรื่องหอยเรื่องปูระบาดจะไม่มี ขึ้นอยู่กับระบบที่เราทำ

นางฟองจันทร์ สายแปง

ดิฉันได้ยื่นที่ครูมุกดาพูด แต่ก่อนเคยประชุม กพ.สจ.ด้วยกันตั้งใจเรื่องเงินกลุ่มออมทรัพย์ ดิฉันทำงานมาสี่สมัยแล้วแต่สมัยนี้สองปีแล้วได้เงินล้านกว่าบาท แต่ว่าให้สมาชิกก็จะส่งเป็นราย เดือนตัดต้นตัดดอก มีปัญหาบางอย่างคือบางคนไม่มีเงินใช้คืน ถ้าท่านอาจารย์มีตลาดสิ่งทอหรือ มีใครมาเยี่ยม มาซื้อติดต่อที่ดิฉันได้

ครูมุกดา อินทะสาร

ดิฉันเชื่อว่าทุกๆ กลุ่มมีความสามารถเพียงแต่เราไม่มีโอกาสได้เห็นการทำงานของกลุ่ม อื่นๆ และเรามีโอกาสพูดคุยกันอย่างถ่องแท้ ในเรื่องการเกษตรถ้าเรารวมกันอย่างจริงจัง เรา สามารถร่วมมือกันกำจัดปูโดยไม่ต้องใช้สารเคมี หรือหาวิธีการอื่นร่วมกัน แต่ทุกวันนี้เรายังมิได้ ร่วมมือกันอย่างแท้จริง อย่างเช่นสหกรณ์ที่โน่น เราตั้งเป้าไว้ว่าอีกสิบปีข้างหน้าจะให้เกษตรกรสี ต่ำปลอดการใช้สารเคมีแต่ยังไม่ทราบว่าจะได้ผลเพียงใด

ตัวแทนกลุ่มลายปักอำเภोजักรคำ

สวัสดิ์คะ อย่างเช่นที่พี่มุกดาพูดเมื่อสักครู่นี้เป็นสิ่งที่ดีมาก จะให้นามบัตรไว้หากมีงานอะไร ขอให้บอกผ่านมาเพราะว่าจะต้องระบายสินค้าให้คนในกลุ่มเพราะว่าทำเสื้อผ้าสำเร็จรูป ปัญหาที่ ประสบอยู่ในปัจจุบันคือเมื่อผลิตเสื้อผ้าออกมาแล้วต้องการตลาด หากทางกรุงเทพหรือทาง จังหวัดมีงานอะไรขอให้แจ้งให้ทราบด้วยทางกลุ่มจะได้จัดของมาขาย เกี่ยวกับการย้อมสีผ้ามี ปัญหาคือขาดความรู้หากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะแนะนำในการย้อมสีผ้าก็จะเป็นประโยชน์ อย่างมาก ตัวอย่างเช่นที่บ้านคอดยาวมีการย้อมสีผ้าแต่ยังไม่ได้มาตรฐานทุกวันนี้เราจึงยังมิได้ใช้ ผ้าของหมู่บ้านดังกล่าว บางครั้งเราต้องไปซื้อผ้ากับกลุ่มที่ดอกคำใต้หรือกลุ่มชาวลัวะที่เชียงใหม่ เขาถามว่ามาจากถิ่นผ้าแล้วทำไมจึงซื้อผ้าของที่อื่นมาใช้ ตรงนี้เราพูดได้ไม่เต็มปากเพราะว่าเราไม่ มีความรู้จริงๆ ส่วนงานในกลุ่มส่วนมากจะเป็นฝีมือของเด็กนักเรียนและผู้สูงอายุในกลุ่มเดียวกัน จะรับซื้อไว้หมด ต้องการตลาดอยู่อีกมากอย่างไรขอความช่วยเหลือทางด้านการตลาดและการ ย้อมสีผ้า ขอขอบคุณคะ

นายสุเทพ ภูมิ อุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา

สิ่งที่ท่านต้องการนั้น เราจะประสานงานกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เพื่อส่งวิทยากรมาฝึก อบรมการย้อมสีที่ไม่ตกให้ขอให้ทางกลุ่มทำหนังสือมาที่สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา เรา จะพยายามจัดวิทยากรไปฝึกอบรมถึงในหมู่บ้าน และในเรื่องของการระบายสินค้านั้น ให้ชื่อกลุ่ม

เราไว้ที่สำนักงาน เราก็มีงานจัดกันบ่อยๆ ที่เชียงใหม่บ้างที่กรุงเทพฯบ้าง เราได้ที่firmaเราก็จะให้ทางกลุ่มไปเพื่อเผยแพร่และจำหน่ายต่อไปครับ

คุณวิจิต ถิ่นวัฒนากุล

ขออนุญาตเพิ่มเติมข้อมูลหนึ่งครับ เรื่องกลุ่มทอผ้านั้นมีมากมายหลายกลุ่ม โดยมากจะประสบกับปัญหาเหมือนๆ กันคือไม่มีที่ขาย ผมเห็นประสบการณ์ของกลุ่มพรรณไม้ที่จังหวัดร้อยเอ็ดเขาศึกษาเกี่ยวกับการย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะไปได้ดีกว่าเพราะเขาคำนึงถึงเรื่องสุขภาพ อีกอย่างคือต้นทุนต่ำ จะมีการใช้เปลือกขนุนบ้าง ไม้ขนุนบ้าง ไม้ฝางบ้าง แต่จะต้องมีการศึกษาวิจัยว่าจะทำให้สีที่ย้อมติดทนนานได้อย่างไร ไม่แน่ว่าทางนั้นพัฒนาไปขนาดไหน อีกเรื่องคือการพัฒนาทางด้านการตลาด ช่วงเริ่มต้นใหม่ๆ ผมเห็นเขาไปทุกงาน ไม่ว่าจะเป็นงานวัดหรืองานอะไร มีการติดชื่อกลุ่มพรรณไม้ แม้แต่ในโรงแรมหรือในห้างสรรพสินค้าหากมีการจัดงานกลุ่มนี้จะถึงทันที คือยอมลงทุนในช่วงแรกๆ ตอนหลังจะมี order เข้ามาๆ ตอนนี้อยู่กับที่แล้วครับ รับใบสั่งผลิตส่งแต่อันนี้คงต้องขึ้นอยู่กับมาตรฐานของกลุ่มด้วยว่ามีมาตรฐานมากน้อยเพียงไร ต้องรับผิดชอบด้วย และเรื่องการบริหารจัดการ แต่ขึ้นอยู่กับว่าเราพร้อมที่จะโตหรือไม่หากต้องการเพียงอยู่ในระดับนี้จะต้องจำกัดเรื่องแวดวงตลาด ติดต่อบางจุดบางสายไม่ใช่ทั้งหมด ถ้าอย่างไรรองหาที่อยู่ติดต่อดู

ตัวแทนสำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา

เมื่อสักครู่มีการพูดถึงภัยธรรมชาติ เวลาการเกิดไม่ว่าจะเกิดขึ้นในอำเภอ ตำบลหรือหมู่บ้านใด ขอให้ท่านรายงานเกษตรตำบล อำเภอ เกษตรกรอำเภอจะวิทยุแจ้งต่อไปยังจังหวัด ทางจังหวัดจะดำเนินการผ่าน กช.พข. คือคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดจะรายงานไปทางกรมเจ้าสังกัดช่วยเหลือได้ การทำนาไม่ได้ผลเพราะว่าท่านทำนาอย่างเดียว ถ้าปีไหนแล้งก็แทบจะไม่มีข้าวกิน ถ้าปีไหนน้ำมากก็น้ำท่วมอีกแล้ว ผมให้แนวความคิดว่าท่านควรจะเปลี่ยนระบบการผลิตใหม่ เป็นการทำไร่นาสวนผสมตามแนวพระราชดำริ คือจะต้องมีน้ำ 30 % ของจำนวนพื้นที่ที่มีอยู่ ทำสวนเพื่อใช้น้ำ 30 % อีก 30 % ต้องทำนาและปลูกพืชไร่ด้วย อีก 10 % ของพื้นที่จะต้องปลูกพืชผักและใช้เป็นที่อยู่อาศัย อันนี้เป็นแนวทางอย่างหนึ่งที่ท่านต้องแก้ระบบการผลิต มีบ่อปลาท่านก็ต้องเลี้ยงไก่เลี้ยงหมูเพื่อให้มูลเป็นอาหารของปลาๆ ก็ไม่ควาด้วยเพราะเป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติ โครงการนี้ท่านสามารถที่จะไปดูงานได้ที่กลุ่มเกษตรกรทำสวนบุญเกิด ซึ่งอยู่ในโครงการบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร ในพื้นที่ 300-400 ไร่ท่านแก้ไขเรื่องน้ำเมื่อน้ำดีท่านสามารถทำการเกษตรทุกอย่างได้ นี่เป็นเพียงแนวคิด สำหรับเรื่องโรคแมลงที่ท่านว่ากลัวมลาจะเป็นพิษอาจจะลงไปในกว๊าน ท่านจะต้องใช้วิธีการอื่นโดยการใช้สะเดา ตะไคร้หอมมาทำไม้ใช้ใช้ยาฆ่า

แมลงดีไม่ได้คนอาจจะตายได้ถ้าหากเป็นแผล เช่นในเวลาหว่านยาฆ่าหญ้า ยาจะซึมเข้าไปในแผล ยาฆ่าหญ้าที่ดีที่สุดคือยา"สองมือทอง" หมั่นถอน พอดีปีนี้น้ำมาช้าถ้า น้ำมาเร็วเราพยายามมัดหญ้าให้แห้ง สำหรับเรื่องหนูเช่นเดียวกับที่ท่านอาจารย์มุกดาพูดคือต้องช่วยกันกำจัด ไม่ใช่ว่ากำจัดในช่วงนี้คือในช่วงที่ยังมีข้าวโพดมีอะไรกินอยู่แต่เราควรจะไปช่วยกันกำจัดในฤดูแล้งเพราะดูแล้งไม่มีอะไรให้มันกินเราควรรณรงค์กันในทุกวิธี วางยาเบื่อก็ได้เพราะหนูจะไปรวมกันอยู่ใกล้แหล่งน้ำ สำหรับการปลูกผักปลอดสารพิษหรือผักกางมุ้ง ผมไปดูที่เชียงราย แนวทางการตลาด ให้ส่งตัวอย่างหรือประสานงานกับฝ่ายป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ซึ่งอยู่ที่สำนักงานเกษตรจังหวัดนำผักของท่านมาตรวจคุณภาพและนำไปขายตามห้างจะเป็นการเปิดตลาดทางหนึ่งที่ท่านสามารถทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผมอยากให้มีการตั้งร้านค้าของจังหวัดพะเยาอยู่ที่กว๊านพะเยา โดยมีระบบการนำสินค้าต่างๆ ที่เราจะเชื่อมโยงโครงการต่างๆ เข้ามาขาย อาจจะมีการนำคณะกรรมการมาหมุนเวียนกัน หรือมีการจ้างและมีการทำบัญชี อันนี้เป็นแนวทางหนึ่งเพราะว่าเมืองพะเยาเป็นเมืองท่องเที่ยวมีคนไปมาบ่อย ผมมีแนวความคิดเพียงเท่านี้ครับ

อาจารย์สมคิด แก้วทิพย์

สวัสดิ์ครับทุกท่าน เท่าที่ฟังมาทั้งหมดตั้งแต่เช้าพอจะสรุปได้ว่าธุรกิจชุมชนสร้างอะไรให้พี่น้องได้มากมาย สร้างความเชื่อถือ สร้างสวัสดิการสร้างความอบอุ่นในสังคม คุณวิจิตพูดถึงการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การสร้างเงินออม สร้างงานในพื้นที่ชุมชนสร้างธุรกิจของเราขึ้นมา สร้างตลาด สร้างความรู้สร้างโอกาสที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น สร้างจิตสำนึกใหม่ สร้างความแน่นนอนความยั่งยืนซึ่งเรียกว่าเสถียรภาพ เราสามารถกำหนดตัวเองได้ แต่ว่าที่ผ่านมาทำไมธุรกิจชุมชนถึงไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร มีหนังสือของอาจารย์ประเวศ ท่านให้ดูรูปนกซึ่งประกอบอวัยวะส่วนต่างๆ เท้านกบินไม่ได้ หงอนก็บินไม่ได้ หัวก็บินไม่ได้ ปีกอย่างเดียวก็นกบินไม่ได้ แต่ความเป็นนกทำให้นกบินได้ นกตัวหนึ่งประกอบไปด้วยร่างกายและจิตใจ เมื่อเข้านี้คุณวิจิตพูดถึงเรื่องกระบวนการกลุ่มได้ยกตัวอย่างว่า ตัวของเราหรือตัวของนกนั้นเปรียบเหมือนธุรกิจแต่ว่าองค์ประกอบสำคัญคือมีจิตใจความมีชีวิตของมันเพราะฉะนั้นองค์ประกอบที่มีชีวิตจิตใจที่เป็นระบบสมบูรณ์จะทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมา ซึ่งอาจารย์รังสรรค์ได้ยกตัวอย่างเรื่องน้ำว่ามันประกอบด้วยไฮโดรเจน ออกซิเจน สิ่งใหม่ๆ จะเกิดขึ้นมาได้นั้นก็เพราะเอาแต่ละส่วนของท่านมารวมกันเป็นธุรกิจชุมชน เมื่อสักครู่นี้ผมได้รับทราบถึงเรื่องตลาดผ้าว่าผลิตออกมาแล้วไม่ทราบว่าจะนำไปขายที่ไหนปัญหานี้เกิดขึ้นมาหลายสิบปีกับผลิตภัณฑ์หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักสานสินค้าที่เราพยายามสร้างขึ้นมากในชุมชน เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมานานแต่เมื่อไรถึงจะแก้ไขให้หมดไปได้เสียที่ปัญหาไม่มีเงินทอง ปัญหาการออมแล้วก็ล้มไปด้วยความไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรหรือความไม่เข้าใจที่เข้าทาง การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในหมู่พี่น้องเป็นที่เราควรจะต้องก่อสร้าง สานกันขึ้นมา

องค์กรหรือกลุ่มแต่ละกลุ่มเปรียบเสมือนเส้นด้ายเส้นเดียวซึ่งนำไปทำอะไรไม่ได้มาก แต่ถ้าจะทำงานใหญ่จะต้องมีการสาน มีการถักทอ มีการผูกเป็นเงื่อน เป็นเครือข่ายจะทำอะไรได้มากขึ้น เป็นสิ่งที่ผู้จัดคาดหวัง การมาพบปะของพวกเราเป็นการได้มารู้จักซึ่งกันและกัน ในระยะยาวควรจะได้สร้างขึ้นไป อีกหน่อยจะมีการสร้างเครือข่ายไปยังกรุงเทพ อีสาน ภาคใต้จะเชื่อมโยงกันทั่วประเทศ นานไปในต่างประเทศก็มีเช่นกันกับเรา มีการรับสินค้าจากบ้านเรา ตลาดต่อไปจะผ่านเครือข่าย คุณวิจิตจะเสริมในเรื่องของกระบวนการอย่างไรครับ

คุณวิจิต ถิ่นวัฒนากุล

ผมจะเริ่มก่อนแล้วพวกเราช่วยกันเสนอ จากประสบการณ์ พวกเรามีได้เริ่มจากศูนย์แต่เรานับไปมากแล้ว เพียงแต่ว่าบางกลุ่มอาจจะนับไปได้มาก บางกลุ่มอาจจะนับไปได้น้อย ที่นี้เราจะมาเฉลี่ยกันระหว่างกลุ่ม เราลองมาดูว่ามีอะไรที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน เราจะมาระดมความคิดกันว่า ปัญหาอยู่ที่ไหนถ้ามีปัญหาร่วมกัน เราอาจจะมีเวทีซึ่งมีการแลกเปลี่ยนกันได้มากกว่านี้ เพราะตอนนี้เรามีเวลาจำกัดในระยะแรกจะต้องเข้าใจกันก่อน อาจจะเป็นเพียงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันก่อน ต่อไปจึงหาแนวทางที่เป็นรูปธรรมอีกครั้ง เราจะต้องระดมปัญหาว่ามีอะไรบ้าง บางส่วนที่สามารถตอบปัญหาได้ก็ตอบไปเลย แต่ถ้าหากเป็นรายละเอียดมากเราอาจจะดูว่าเราควรจะมีเวทีใหม่ในการที่จะมาพบมาคุยและแลกเปลี่ยนกันอย่างจริงจัง ทุกท่านจะเห็นเป็นอย่างไรครับ

क्रमुकदा อินต๊ะสาร

ในกรณีของเครือข่ายที่ดีฉันพูดถึงเวทีที่ชาวบ้านจัดเรื่องผ้ามีมาร่วมพันกว่าคน เราทราบแต่เพียงใน 4 ตำบลของเราเพราะเรายังไม่มีเครือข่ายจึงขายกันเฉพาะเท่าที่มีแต่เวทีตรงนั้นเป็นเวทีการเรียนรู้ก็จริงแต่ฉันน่าจะได้จากส่วนตรงนี้ที่เข้ามาแล้วหยิบติดมือไปแล้วชาวบ้านในจังหวัดพะเยาของเราก็จะได้ไปด้วยผักตบชวาที่จริงถ้านำไปขายก็ได้ กระบวยตักน้ำยังขายได้ เลยคิดว่าถ้าจะเกิดได้ อุตสาหกรรมจังหวัด พาณิชจังหวัด หรือ NGO ในจังหวัดทำอย่างไรที่จะรวมกลุ่มทั้งหมดที่มาในวันนี้ หรือแม้แต่เรื่องของออมทรัพย์ก็ตาม ในส่วนเหล่านี้จะทำอย่างไรที่จะนำในแต่ละส่วนมาปรับ แทนที่จะต้องเปลี่ยนชื่อ ชื่ออะไรไม่สำคัญเท่ากับว่าชาวบ้านได้ประโยชน์เพียงไร และสนองความต้องการของชาวบ้านได้เพียงไหน ชาวบ้านได้รับสิทธิตามหลักสิทธิมนุษยชน ทำอย่างไรเมื่อชาวบ้านมีกลุ่มแล้วให้กลุ่มได้ตอบสนอง ในความคิดของक्रमुकดา คือ อุตสาหกรรมจังหวัดมีสถานที่แต่ขณะเดียวกันอาจจะไม่ต้องมารวมกันทั้งหมดก็ได้แต่ทำอย่างไรให้พวกเราทราบว่าพวกเรามีอะไรบ้าง อีกอย่างพวกเรามีเวทีจัดกิจกรรมร่วมกันเอามาทำร่วมกัน คงจะต้องอาศัยความร่วมมือของพวกเราที่จะร่วมกันคิดว่าจะทำอะไรร่วมกัน

นายสุเทพ ภูมิ อุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา

อยากจะเรียนอย่างนี้ว่าในส่วนของการตลาดในเรื่องของสินค้าหัตถกรรมหรือเกษตรกรรมก็ดี เรามีศูนย์จำหน่ายสินค้าอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือจะเป็นที่วางสินค้าในเขต 17 จังหวัดภาคเหนือทั้งหมดที่นั่น สำหรับจังหวัดพะเยา กลุ่มต่างๆ ที่มีสินค้าที่มีคุณภาพใช้ได้สามารถที่จะมั่นใจได้ว่าส่งออกได้ประสานมาที่อุตสาหกรรมจังหวัดนำสินค้าเหล่านั้นไปฝากค้าที่ห้องโชว์รูมที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นของราชการ ท่านกำหนดราคาไป ทางนั้นจะจำหน่ายโดยไม่มีการบวกราคา ส่วนดีอีกอย่างคือท่านอาจจะได้ order จำนวนมากๆ จากการที่ชาวต่างประเทศหรือผู้ที่ส่งสินค้าออกไปต่างประเทศจะมาที่ศูนย์นี้เป็นประจำ หากสินค้าของท่านเป็นที่ถูกใจเขาจะมาติดต่อกับท่านโดยตรงถึงที่ผลิตเพื่อตกลงในการส่งสินค้าให้เขาในจำนวนมากเพื่อส่งออก โอกาสเช่นนี้ก็มีอยู่แล้ว อีกแนวความคิดหนึ่งของกระทรวงอุตสาหกรรมที่กำลังจะเริ่มคือ เรามีรัฐวิสาหกิจอยู่คือการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย เรามีปั๊มน้ำมันอยู่ทั่วประเทศ และบางจากก็เป็นรัฐอีกแห่งหนึ่งซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว ปั๊ม ปตท. ทั่วประเทศของเรานั้นกำลังจะเปลี่ยนแปลงไปสร้างมินิมาร์ททุกแห่ง จะมีส่วนหนึ่งในมินิมาร์ทจะเป็นที่วางของที่ผลิตจากหมู่บ้านต่างๆ นำมาฝากขาย ไม่ว่าจะเป็นผักปลอดสารพิษหรือว่าสินค้าหัตถกรรมต่างๆ จะรับไว้จำหน่ายสำหรับคนเดินทางทั่วไป กำลังดำเนินการกันอยู่ นี่เป็นตลาดอีกตลาดหนึ่งที่จะช่วยสินค้าจากชนบทจากกลุ่มต่างๆ ที่ผลิตขึ้นมา มีปัญหาอะไรเชิญที่อุตสาหกรรมจังหวัดเราจะประสานให้เราจะพาไปเพื่อท่านจะได้วางสินค้าของท่านไว้ที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือ

ผศ.ดร. รังสรรค์ ปิติปัญญา

ผมเห็นพวกเราพยายามที่จะเชื่อมเครือข่ายชาวบ้านเข้าด้วยกันในการที่จะพัฒนาในการที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนหนึ่งที่มาอยู่ในที่นี้ผมคิดว่ามีส่วนราชการรวมอยู่ด้วย ในบางครั้งงานของส่วนราชการทั้งหลายทำในเรื่องเดียวกัน ลงในพื้นที่ใกล้เคียงกันบางครั้งพื้นที่เดียวกัน แต่ว่ายังขาดการประสานงาน ยังขาดการสร้างการทำงานร่วมกันของส่วนราชการเอง ทำให้เกิดปัญหาในพื้นที่ทำให้เป้าหมายหลักในการพัฒนาคือชาวบ้านเกิดปัญหาขึ้นมา ผมอยากเสนอว่า เป็นไปได้หรือไม่ที่ นอกจากทางภาคประชาชนจะเชื่อมเครือข่ายกันแล้วทางภาคราชการก็น่าจะมีการเชื่อมประสานการทำงานด้วยกันด้วยและมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกัน น่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดี ไม่ทราบว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ ผมขอใจที่ท่านอาจารย์มุกดาพูดว่ากลุ่มออมทรัพย์ของทางกรมพัฒนาชุมชนก็มีข้อดีของตัวเองแต่ถ้าจะมีการเรียนรู้จากธนาคารหมู่บ้านจะเอาอะไรของธนาคารหมู่บ้านไปใช้ก็น่าจะได้ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อ อย่างที่เรียนว่าแมวสีชาวสีดำสีอะไรก็ตามขอให้จับหนูได้ใช้ได้

ประธานกลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลแม่ใส

ผมขอเสริมอาจารย์รังสรรค์สักหน่อย การที่เราจะมาสรางค์หรือขายระดับจังหวัดพะเยาจะต้องมีองค์ประกอบอยู่ 3 อย่างคือพวกผมเป็นคนทำเป็น “ขยัน” เมื่อมารวมกันแล้วจะต้องมี “วาสนา” ส่วนราชการต้องมาช่วยด้วยและผู้บริโภคด้วย อย่างเช่นพวกผมผลิตข้าวกองมาไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยที่จะทำให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าของเรา มันยาก พวกผมเป็นชาวนาไม่รู้เรื่องการแข่งขัน บางครั้งผู้บริโภคจะเอาความสวยงาม บางครั้งผมไปที่ห้างสรรพสินค้าเขาตำหนิว่าการบรรจุหีบห่อของเราไม่สวยงาม นี่คือปัญหา พวกผมผลิตได้แต่เรื่องการตลาดพวกเราไม่ถนัด ต้องเรียนรู้อีกมาก เพราะไม่มีประสบการณ์ด้านนี้ ผมต้องการให้ส่วนราชการมีการประสานกัน ไม่ใช่วาทกรรมส่งเสริมจะส่งเสริมให้ปลูกอย่างเดียว ปลูกแล้วจะเอาไปขายที่ไหนก็ช่างไม่ใช่อย่างนั้นครับ กระทรวงศึกษาธิการบอกให้มีลูกมากๆ กระทรวงสาธารณสุขบอกให้คุมกำเนิดผมงงเลยครับ ทำอย่างไรครับผมว่าน่าจะมีการประสานงานกันสักหน่อย กระทรวงเกษตรบอกว่าถ้าจะขุดสระน้ำต้องขุดลึกๆ กรมประมงบอกว่าถ้าสระน้ำลึกปลาจะโตช้า ทั้งๆที่อยู่กระทรวงเดียวกันแต่ไม่มีการประสานงานกัน ประสบการณ์ในการทำข้าวกองของพวกผมขาดทุนมากในปีแรกกว่าจะตั้งตัวได้ก็ล้มลุกคลุกคลานกันพอสมควร แต่อยากจะให้จังหวัดพะเยาของเราเป็นแหล่งปลูกข้าวเพราะทางภาคใต้ก็ไม่ได้ทำนา น่าจะมีการแลกเปลี่ยนกันส่งกันถึงที่เลย ทางใต้ขายปลาทุตัวละ 3 บาทแต่พวกเราต้องซื้อตัวละ 9 บาท แต่ถ้ามีเครือข่ายเราอาจจะซื้อได้ตัวละ 6 บาทเราก็พอใจแล้ว ทุกวันนี้พ่อค้าคนกลางกดราคาข้าวกองของพวกผม อันที่จริงพวกผมขายในราคาถูกแต่ผู้บริโภคบ่นว่าราคาแพงเป็นเพราะพ่อค้าคนกลาง ความจริงน่าจะได้นำมาพบกันโดยตรงคนซื้อจะได้ซื้อถูกคนขายจะได้ขายในราคาที่พอใจยุติธรรม

ตัวแทนสำนักงานเกษตรจังหวัดพะเยา

สำหรับการขายนี้เป็นหน้าที่ของพาณิชย์จังหวัดและกรมการค้าภายใน ท่านลองไปประสานเอา ต้องเดินให้ถูกทางนะครับถ้าไม่ถูกทางรับรองลงคันนาแน่

ตัวแทนสำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา

เรื่องการตลาดนี้ทางพาณิชย์ต้องรับผิดชอบซึ่งในปีงบประมาณ 2541 ที่ผ่านมาทางสำนักงานพยายามทุกอย่างที่จะหาตลาดให้กับพ่อแม่พี่น้องชาวพะเยา โดยเริ่มจากการที่ให้แต่ละกลุ่มมาประชุมที่สำนักงานและจากนั้นก็มีการจัดสินค้าแต่ละอย่างของในกลุ่มให้ทางสำนักงานดูว่าสินค้าของแต่ละกลุ่มมีอะไรบ้าง จากนั้นมีการพากันไปศึกษาดูงานที่จังหวัดพิจิตร พิษณุโลกและสุโขทัย เพื่อจะได้ปรับปรุงคุณภาพ การบรรจุหีบห่อ และการตลาดให้ตัวแทนกลุ่มได้พูดคุยพบปะกับหน่วยงานเอกชนที่จะสามารถหาตลาดให้ได้ เราย่นำไปประมาณ 10 กลุ่ม ถ้าพูดถึงการตลาด

แล้วธุรกิจเอกชนกลุ่มนั้นให้ความสนใจสินค้าบางอย่างของจังหวัดพะเยาและรับปากว่าจะขยายตลาดของเราเพิ่มขึ้น จากนั้นเราไปดูกลุ่มผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของสุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร ไม่ว่าจะเป็นขนมเกลียวครุแก้ว กล้วยฉาบอบเนย คือเป็นวัตถุดิบที่เราสามารถที่จะทำได้ หรือจะไม่ทำให้วัตถุดิบของจังหวัดพะเยารั่วไหล ใช้วัตถุดิบของเราให้เป็นประโยชน์ เราได้เจาะกลุ่มตัวนี้ เราก็ต้องยอมรับในสภาพของเราจริงๆ ถ้าเราไปเทียบกับเขาแล้วสินค้าบางอย่างของเราสู้เขาไม่ได้แต่เมื่อเราไปดูของเขาแล้วเราก็จะทราบว่าการรวมกลุ่มหรือการผลิตของเขาจะแตกต่างจากของเราแค่ไหน จากนั้นเราก็นำมาปรับปรุงโดยสำนักงานได้จัดประชุมกลุ่มประกอบการขึ้นมา และมีการประกวดว่าเมื่อได้ไปศึกษาดูงานแล้ว กลุ่มไหนจะพัฒนาขึ้นได้มากน้อยเพียงไร โดยมีการตั้งรางวัลและประกาศนียบัตรมอบให้ ซึ่งในกลุ่มที่เข้ามาประชุมในวันนี้ก็มีกลุ่มที่ประสบความสำเร็จไปแล้ว ทางสำนักงานจะได้มอบประกาศนียบัตรและเงินรางวัลให้ในวันที่ 27 ตัวแทนกลุ่มที่กล่าวคือกลุ่มดอกคำใต้ แต่สำหรับสินค้าตัวอื่นอย่างที่ท่านอุตสาหกรรมจังหวัดได้กล่าวไปแล้วไม่ว่าจะเป็นผ้าทอที่จะหาตลาด ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีบริเวณที่ เราจะฝากสินค้าไปขายได้ ให้มาติดต่อกับทางสำนักงานพาณิชย์จังหวัดก็ได้ทางเราจะเป็นตัวประสานให้ทางผู้ประกอบการนำเอาสินค้าไปวางค้า เรื่องการชั่งตวงวัดที่ว่าซื้อข้าวมาถังละ 105 บาทแต่ขายไปถังละ 103 บาททำไมถึงได้กำไร อันนี้ขึ้นอยู่กับ การชั่งตวงวัด ถ้าหากว่าท่านมีปัญหาเกี่ยวกับการชั่งตวงวัดและอยากจะให้เจ้าหน้าที่ของเราไปให้ความรู้สามารถติดต่อได้ที่สำนักงานชั่งตวงวัดพะเยา หากไม่มีเวลาเข้าไปสามารถโทรศัพท์ไปที่ 411106 สำนักงานชั่งตวงวัด เรื่องร้านค้าชุมชนหากท่านใดสนใจสามารถติดต่อที่สำนักงานการค้าภายใน 411160 คิดว่าหลายท่านมีปัญหาแต่ไม่ยอมเข้าไปหา อยากจะให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการช่วยกันพัฒนาจังหวัดพะเยาให้เจริญยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่ของเราจะเข้ามาให้ความร่วมมือได้เสมอ ขอเพียงแต่ท่านโทรไปบอกว่าท่านต้องการอะไร ทางสำนักงานพาณิชย์จังหวัดยินดีที่จะให้ความร่วมมือกับพ่อแม่พี่น้องทุกคน ขอขอบคุณมากคะ

คุณวิจิต ถิ่นวัฒนากุล

ขอแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมคิดว่าหลายที่มีปัญหาขอยกตัวอย่างเช่น ข้าวกล้อง ทางกลุ่มปฏิเสธ order รายใหญ่ๆ ที่สั่งประมาณเดือนละ 500 - 600 ถุงไปประมาณ 3 ราย ปัญหาของเราก็คือว่าเราไม่สามารถทำให้เขาตามกำหนดคือ order มีมากกว่าผลผลิตเพราะอะไรรับถ้าหากทอผ้าแล้วผ้าไม่สามารถขายได้ มันต่างกันตรงไหน ตามความคิดผมมันอยู่ที่การวิเคราะห์ดูว่าความจำเป็นในการบริโภค ประธาน อบต.ตอม ช่างตัดผม รับลองได้ว่าผมมันต้องยาวถูกไหมครับ เรื่องของความจำเป็นพื้นฐานถ้าหากว่าเราสามารถวิเคราะห์ได้และนำมาเชื่อมต่อกับศักยภาพในการผลิตของเรากับผลผลิตของเรา ทรัพยากรในพื้นที่ของเรา ถ้าเราเชื่อมต่อตรงนี้ได้เราก็สามารถจะไปได้ แต่ถ้าหากเราเริ่มทำจากการคิดอยากทำ แต่เราไม่ได้ดูตลอดเส้นทางของเขามันก็คงจะมี

สภาพแบบหลายๆ กลุ่มที่เจอ อีกอย่างหนึ่งคือจุดขายอยู่ที่ไหน เปรียบเทียบกับข้าวกล้อง คือทางภาคอีสานทำมาก่อนแต่ของเรานุ่มกว่าเราสามารถจะบอกได้ว่าทุกอย่างเหมือนกันแต่ของเรานุ่มกว่า นี่คือจุดขาย อีกประการคือเรื่องปลอดสารพิษเรามีจุดขาย เพราะฉะนั้นสินค้าหลายๆ ตัวที่ดูไปถ้าเอาไปวางที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือที่เชียงใหม่ ทุกอย่างเหมือนกันหมด ลายแบบเดียวกัน แต่ว่าของที่นี้สวย เด่น รับลองได้ว่าที่ไม่สวยก็วางกองอยู่ตรงนั้นนี่คือจุดขาย ทั้งหลายทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวิเคราะห์ การบริหารจัดการ การวิเคราะห์ช่องทางตลาดจะเกิดขึ้นได้อย่างไร มันก็ย้อนกลับมาในสิ่งที่ผมเสนอตอนแรกว่าเราน่าจะมีเวทีที่จะมาแลกเปลี่ยนกัน มาช่วยกันดูมาช่วยกันเสริมว่าของที่นี้ขาดสิ่งนั้น มีจุดอ่อนตรงนี้ จะเสริมได้อย่างไร เรื่องทุนเราสะสมทุนไม่พอ ลองดูว่าประสบการณ์ของธนาคารหมู่บ้านจะมาเสริมเราได้อย่างไร เท่าที่ฟังมาหน่วยงานสองสามหน่วยงานของราชการแม้แต่เอกชนเหมือนจะเป็นลักษณะของการปักหลักอยู่กับที่ ทางชาวบ้านก็คิดว่าเมื่อไรทางราชการจะเข้ามา ไม่ได้เจอกันแน่ ในยุคนี้ประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คนเป็นศูนย์กลางเพราะฉะนั้นเมื่อทางราชการให้สิทธิให้อำนาจกับเราพอสมควร อนาคต มีอำนาจมาก เราจะต้องเป็นฝ่ายที่คิดเป็นฝ่ายที่ริเริ่มและเป็นฝ่ายเข้าหา ดังมา ส่งเสียงอย่างเดียวไม่พอต้องไปหาถึงตัวเลย เราต้องชัดเจนว่าเราต้องการอะไร มีปัญหาอะไร ดังภายนอกเข้ามาเสริม แต่ถ้าเราอยู่ เรามีปัญหาอย่างหนึ่งแต่ทางราชการเอาอีกอย่างหนึ่งมาให้ เมื่อหลายๆ ปีก่อนเป็นอย่างนี้ เพราะว่าเขาไม่รู้เราต้องการอะไร เราต้องเป็นผู้บอกให้เขาทำอะไรเขาถึงจะทำได้ถูกจุด และเราต้องมีความพร้อมมีความชัดเจนอยู่ระดับหนึ่ง ผมคิดว่าแต่ละหน่วยก็มีนโยบายของตัวเองถ้าหากว่าเราไม่ชัดเจนเราก็จะคล้อยตามนโยบายนั้นๆ เช่นที่อาจารย์มุกดาว่าไม่จำเป็นจะต้องเปลี่ยนชื่อแต่ขอให้นำจุดดีของอันนี้ไป นำจุดดีของอันไป แล้วนำไปเสริมของเราให้มันดีขึ้น ยังยืนยันว่าเราควรมีเวทีที่จะมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอยู่ ส่วนที่จะทำให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างเช่นนำข้าวไปแลกเปลี่ยนปลาทูนั้นเราค่อยมาพูดกันอีกครั้ง

ประธานกลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลแม่ใส

เมื่อสักครู่นี้ว่ากลุ่มของผมปฏิเสธ order นั้นไม่ใช่อย่างนั้นครับ คือมีการวางแผน มันจะต้องมีแผนครับ ขณะที่ผมซื้อข้าวตันปีถึงละ 91 บาท ซื้อเดือนมกราคมพอเดือนกุมภาพันธ์ถึง 105 บาท ถ้าผมขายตอนนั้นจะมีกำไร 200,000 บาท ผมไม่เอา ผมเอาเครดิตเอาความดีไว้ คืออย่างนี้ครับที่ผมมีการวางแผนกันอย่างไร อย่างสมมติว่าอาจารย์รังสรรค์อยู่กรุงเทพฯ รับของของผมเดือนละพันถุงและทางเชียงใหม่รับของผมเดือนละพันถุง ลำปาง เชียงรายอีกแห่งละพันถุง ผมจะรวมไว้ว่า 4 แห่งรวมกันแล้วเป็น 5000 พันถุงจะต้องใช้ข้าวเดือนละกี่ถัง ปีหนึ่งต้องใช้เท่าไร ถึงใครทางนอกมา จะให้ผมแพงกว่าผมก็ไม่เอาเราต้องรักษาเครดิต เราจะเอากำไรรายปีเดียวไม่ได้ เรา

ทำตลาดไม่แน่นอนมันจะพังครับ ถึงเขาจะมาเราต้องให้เป็นแผนปีหน้า ไม่ใช่ว่าพวกผมผลิตไม่ทันนะครับเดี๋ยวผมจะเสียลูกค้า

อาจารย์สมคิด แก้วทิพย์

ผมขอเสริมสักหน่อยคือจุดต่างระหว่างธุรกิจชุมชนกับธุรกิจอื่นก็คือคนที่กินข้าวของเราที่เชียงใหม่ ถ้าปางเหมือนกับเป็นพี่น้องของเรา นี่คือชุมชน ถ้าเป็นบ้านเดียวกันก็เป็นพี่น้องกันทั้งหมด อีกอย่างคือที่คุณวิจิตพูดเมื่อสักครู่ ข้าวกองที่เชียงใหม่มีมากมาย ผมไปเดินดูตามห้าง ทุ่งสวายนี่ เมื่อก่อนสวายนี่แต่ผมไม่ซื้อ ผมต้องการซื้อของพี่น้องพะเยา อันนี้คือความเป็นชุมชน ผมอุดหนุนพี่น้องของผม ลักษณะของธุรกิจชุมชนจะมีจุดนี้เป็นจุดสำคัญเป็นใจ ใจถึงกัน แล้วอย่างอื่นก็ห้ามไม่อยู่ เพราะฉะนั้นตรงนี้คือจุดสำคัญจะทำธุรกิจทุกรูปแบบในที่สุดแล้วจะมีพี่น้องทั้งเมือง ในตำบลแม่ใสมีกลุ่มต่างๆ มากมาย เช่น กลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มผักตบ กลุ่มตัดเย็บ กลุ่มเกษตรกร อบต. ผู้นำชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน มากมาย ปัญหาก็คือว่าชุมชนในตำบลเดียวกัน อบต.จะเข้ามาเชื่อมกลุ่มเหล่านี้เหมือนกับว่า อบต.เป็นรัฐบาลตำบลจะสร้างตลาดขึ้นมาในตำบลได้อย่างไร ร้านค้านี้จะเป็นจุดขายสินค้าที่มาจากกลุ่มต่างๆ ในตำบลได้อย่างไร จะทำพัฒนาออมทรัพย์ในตำบลแม่ใสให้เป็นธนาคารของชุมชนในตำบลแม่ใสได้อย่างไร ต้องการจะฝากตอนหนึ่งก็ไปฝากได้ ต้องการก็เป็นเงินของพวกเขาไม่ต้องไปอ่อนวอนเหมือนธนาคาร นี่เป็นประเด็นใหญ่ประเด็นหนึ่งนอกจากเราจะมองเห็นธุรกิจชุมชนที่ขายของออกไปภายนอก หมายถึงว่าทำอะไรให้ชุมชนตำบลแม่ใสมีธนาคารของตัวเอง มีร้านค้าของพี่น้องเอาสินค้าของตัวเองมาขาย มีองค์กรที่ทำการผลิตภายในตำบลโดยมี อบต.ซึ่งทำหน้าที่เหมือนรัฐบาลทำหน้าที่เสริม มีอะไรที่ขาด ทาง อบต. มีงบประมาณเสริมให้ตำบลแม่ใสเข้มแข็งได้อย่างไร ตรงนี้จะทำให้มี “วาสนา” มากขึ้น ราชการก็พร้อมที่จะสนับสนุน ธกส. กรมการพัฒนาชุมชน เกษตรและสหกรณ์จังหวัด หน่วยงานรัฐทั้งหมดก็พร้อมที่จะสนับสนุนถ้าพี่น้องในตำบลแม่ใสเป็นหลัก และทำกันอย่างจริงจัง รับลองว่าจะไม่มีปัญหา

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส

แนวคิดของท่านที่ว่าตำบลแม่ใสน่าจะจัดร้านค้าชุมชน เท่าที่ได้ประชุมกันเมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมามีกำหนดการที่จะจัดร้านค้าชุมชนขึ้นที่หน้าวัดบ้านแม่ใส ในวันที่ 4 ตุลาคม ทุกท่านที่อยู่ที่นี่ถ้าจะนำสินค้าไปขาย ขอช่วยบอกต่อๆ กันไปด้วย เรื่องร้านค้าชุมชนผมได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมา หมู่ 6 ตำบลแม่ใส เมื่อเดือนพฤษภาคม รวมหุ้นได้อยู่ 9,440 บาทซึ่งสมาชิกทั้งหมดบอกว่าเงินเท่านี้ไม่พอที่จะซื้อสินค้ามาขาย ดังนั้นเมื่อผมมาร่วมประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านประจำเดือน ได้มีประกาศของทางอำเภอว่ากรมการค้าภายในกระทรวงพาณิชย์มีนโยบายที่จะสนับสนุนร้านค้าชุมชนให้

จังหวัดละ 2 แห่ง เป็นโอกาสที่ดีของผมแล้วเพราะได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาแล้วแต่เงินไม่พอเลยไปพึ่ง
กรรมการค้าภายในของจังหวัดพะเยา เสนอขึ้นไปมีการจัดตั้งกรรมการเป็นที่เรียบร้อยและขอเงิน
สนับสนุน ได้สินค้ามูลค่า 30,000 บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้วเดี๋ยวนี้เปิดขายอยู่ที่หมู่ที่ 6 บ้านสันป่า
ถ่อน ทุกวันนี้การค้าแต่ละวันมีรายได้ประมาณวันละ 2,000 บาท ซึ่งจะเป็นสินค้าที่มีราคาถูกกว่า
ร้านอื่นๆ อย่างเช่นน้ำตาลทราย ร้านอื่นจะขายกิโลกรัมละ 16-17 บาทแต่กองทุนร้านค้าชุมชน
ของหมู่บ้านจะขายน้ำตาลทรายแดง 13 บาท น้ำตาลทรายขาว 14 บาท น้ำตาลมิตรผล 15 บาท
ซึ่งต่ำกว่าท้องตลาด เท่าที่ได้ตั้งร้านค้าชุมชนขึ้นมาก็เพื่อประโยชน์ของพี่น้องชาวบ้านประโยชน์
ของชุมชนที่จะได้รับ คือหนึ่ง เงินปันผลประจำปี สอง เงินเปอร์เซ็นต์ลูกค้าไปซื้อ กลุ่มไปซื้อจะปัน
ผลให้ร้อยละ 1 บาทซึ่งก็อยู่ได้ถ้ากรรมการบริหารที่ดีที่สุดไม่สุรุ่ยสุร่าย คือทำเป็นระเบียบ เดี่ยวนี้
เปิดขายมาไม่นานครับตั้งแต่ 29 มิถุนายน เกือบจะ 2 เดือนแล้วเดือนที่ผ่านมาชาวบ้านได้ผล
ประโยชน์คือได้ซื้อสินค้าที่มีราคาถูกและขอฝากขอบคุณไปยังกรรมการค้าภายในจังหวัดพะเยา
ด้วยที่สนับสนุน

ตัวแทนสำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา

อยากจะเสริมเรื่องสินค้าที่ทางกลุ่มแม่ใสได้ใช้บริการของกรรมการค้าภายในไปซึ่งตอนนี้
องค์การคลังสินค้าได้ให้ทางจังหวัดพะเยามีศูนย์กระจายสินค้าซึ่งเป็นสินค้าที่ราคาต่ำแต่มี
คุณภาพเช่นเดียวกับสินค้าที่มีจำหน่ายอยู่ในท้องตลาดเพียงแต่สีส้มและการบรรจุหีบห่อจะลดลง
เพื่อที่จะลดต้นทุน สินค้าขององค์การคลังสินค้าที่ได้ตั้งขึ้นมาในจังหวัดพะเยา หน่วยงานที่ทำ
สัญญาคือห้างเจริญภัณฑ์ ถ้าหากว่ากลุ่มสมาชิกเกษตรกรท่านใดที่ทำการขายสินค้าเครื่อง
อุปโภคบริโภคและต้องการสินค้าในราคาถูกสามารถติดต่อกับทางห้างเจริญภัณฑ์ จะมีสินค้าหลัก
หลายรายการเช่น น้ำตาลทราย น้ำมันพืช นมผง ผงซักฟอก ถ้าหากว่าไม่สะดวกจะให้ทางสำนัก
งานพาณิชย์จังหวัดหรือสำนักงานการค้าภายในติดต่อให้ทางเรายินดีจะประสานหากทางกลุ่มต้อง
การสินค้ามากๆ และหลายๆ อย่างและได้ราคาถูกทางเรายินดีที่จะให้ความร่วมมือ

ดร.สินธุ์ สโรบล

ผมขอเรียนเสริมทางพาณิชย์จังหวัด เป็นไปได้ไหมครับว่าจะนำสินค้าไปขายยังร้านค้าที่
ทางพาณิชย์จังหวัดว่า คล้ายๆ กับว่าขณะนี้สินค้าภายนอกเข้ามาตีชุมชนถ้าเป็นไปได้ อยากจะเอา
สินค้าจากชุมชนไปวางขายแทนสินค้าที่ถูกส่งเข้ามา ไม่ทราบว่าจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด
เพราะว่าจะช่วยให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น เช่นการที่เราจะเอาข้าวจากโรงสีที่อื่นที่ไม่ใช่ของชุมชน
พะเยา แทนที่จะเอาข้าวที่อื่นเอาข้าวของชุมชนมาวางขายแทนเพื่อจะช่วยเหลือกลุ่มเกษตรกร
ด้วยกัน

คุณวิจิต ถิ่นวัฒนากุล

ขออนุญาตเสริมต่อถ้าตามความคิดของผม น้ำตาลไม่เอาของมิตรผลได้ไหมเอาของที่ไหนสักแห่งในพะเยาที่เขาปลูกอ้อย แต่ว่าเสริมให้เขาสามารถแปรรูปออกมาให้ได้แล้วเอาของพะเยาไปขายที่พิษณุโลกไปขายที่นครสวรรค์ เชียงราย เชียงใหม่ด้วยเพราะทุกวันนี้ปัญหาก็คือว่าสินค้าแพงเป็นส่วนหนึ่งอีกประการคือผลผลิตของเกษตรกร ช่องทางที่จะออกไปภายนอกถูกจำกัดโดยพ่อค้าดังเช่นที่อาจารย์รังสรรค์ว่าก็คือพ่อค้านำส่วนเกินของสินค้าไป เอาไปแปรรูปและนำมูลค่าส่วนเกินนั้นไป แต่เป็นไปได้อหรือไม่ที่เราสามารถผลิตและแปรรูปเองโดยศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ซึ่งไม่เกินความสามารถ แล้วยิ่งแนวโน้มของโลกก็คือ ระบบอุตสาหกรรม ระบบเศรษฐกิจใหญ่มันเริ่มล้ม เริ่มจากไทยไปถึงญี่ปุ่นไปถึงรัสเซียแล้วมันจะลามไปเรื่อยๆ มีคำพูดที่ว่านี่คือจุดเริ่มต้นความเสื่อมสลายของระบบทุนนิยมเพราะว่ามันพัฒนามาจนถึงที่สุดแล้ว ฟองสบู่แตกแล้วมันจะเริ่มล้ม แล้ววัฒนธรรมใหม่มันจะเริ่มใหม่คือการที่มีชุมชนเล็กๆ มีระบบอุตสาหกรรมชุมชน อุตสาหกรรมท้องถิ่นเล็กๆ ขึ้นมาค่อยๆ รวมตัวกันขึ้นมา แล้วมีระบบการต่อเป็นช่อง เช่นที่เรียกว่า OS3 โดยเฉพาะไปเลยมีผู้บริโภคลุ่มหนึ่งประเทศหนึ่งที่สั่งมาโดยตรง ไม่รับที่อื่นเลย จะเป็นช่องอย่างนี้ ต่อไปจะเป็นช่องอย่างนี้รวมถึงการเป็นลักษณะเอาข้าวสารไปแรกปลาทุกก็เป็นช่องหนึ่ง โดยระบบใหญ่ๆ จะเริ่มล้ม ต่อไปพะเยาอาจจะมียักษ์ที่ผลิตรองเท้าเองแต่อาจจะเป็นส่วนหนึ่งของบาจาหรือไนกี้แต่จะมีขนาดเล็กลงมา อีกประเด็นหนึ่งคือเรื่องตลาดที่จริงมีหลายระบบ มีตลาดภายนอกและภายในคือการที่เราผลิตและบริโภคภายในชุมชนแต่ไม่เพียงพอเพราะผลผลิตที่เรามีนั้นมากกว่าที่เราบริโภคภายในชุมชน เพราะฉะนั้นจะต้องหาช่องทางที่จะออกไปภายนอก ซึ่งของสันศรีเจอแล้วช่องหนึ่งก็คือช่องของสุขภาพและสิ่งแวดล้อมแต่ของกลุ่มผ้าและกลุ่มจักสานยังไม่เจอช่อง ที่นี่จะมีวิธีการอย่างไร ที่จะทำให้เจอช่องนั้นโดยที่ไม่ใช่เป็นลักษณะการมาดู มาหาแต่ว่าเราคงต้องเอาทักษะเอาประสบการณ์หรือเอาข้อมูลจากหลายๆ กลุ่มมารวมกันแล้วช่วยกันดู เหมือนกับเอามาวิเคราะห์ ความจริงกลุ่มข้าวสันศรียังมองกันอยู่ว่าเราจะทำในลักษณะที่ถึงขั้นว่าเราจะไปรับ order จากหมู่บ้านทางน่าน ทางลำพูนที่เขาไม่ไผ่มาผลิตข้าวได้เพียงพอ เขาขาดข้าวเดือนละเท่าไรว่ากันมาเลย เช่นเดียวกันกับระบบรัฐบาลต่อรัฐบาลคือขายตรงอันนี้คือหมู่บ้านต่อหมู่บ้าน หลักการเดียวกับข้าวแลกปลาทุแต่ว่าอาจจะไม่ต้องไกลถึงขนาดนั้นก็ได้อีก อย่างเช่นที่แม่ทาลผลิตข้าวไม่พอเพียงขาดข้าวเดือนละประมาณ 60 กระสอบ สันศรีจะไปประมูลราคาว่าจะให้กระสอบละเท่าไร และจะรับส่งเดือนละ 60 กระสอบๆ ผู้ผลิตไปถึงผู้บริโภค ส่วนเกินซึ่งแต่เดิมอยู่ที่พ่อค้า จะมาอยู่ที่ผู้ผลิตกับผู้บริโภค เฉลี่ยกันอย่างนี้ ข้อมูลประสบการณ์ช่องทางต่างๆ เหล่านี้ จะเกิดขึ้นได้อย่างไร จะเผื่อแผ่กันได้อย่างไรในเครือข่ายจังหวัดพะเยา คงจะต้องมีเวทีที่จะต้องแลกเปลี่ยนอยากจะรับฟังความคิดเห็นจากที่ประชุม เพื่อหาข้อสรุปเพื่อที่ทางผู้จัดจะได้เตรียมสนับสนุนหรือหาช่องทางที่จะจัดให้เกิดขึ้นได้

ครูมุกดา อินตะสาร

ขอฝากไว้ว่าอะไรก็ตามที่คิดว่าครูมุกดาเป็นคนของจังหวัดพะเยามีอะไรที่ความคิด แรงกายแรงใจที่มีอยู่พอจะเชื่อมประสานตรงจุดที่พวกเราต้องการได้ครูมุกดาก็ยินดี ถ้าจะประสานกับครูมุกดาขอให้เป็นเวลากลางคืน กับวันเสาร์วันอาทิตย์ ถ้าเป็นไปได้ไม่อยากจะเสียเวลา ไม่อยากจะทำเด็ก ๆ มากเกินไป เพราะตอนนี้รู้สึกตัวตัวเองจะออกจากโรงเรียนบ่อยเกินไป และเป็นห่วงเด็กเมื่อวานก็มาที่นี่ พรุ่งนี้หรือวันถัดไปก็ต้องไปที่กองทุนที่จังหวัด หลายอย่างตอนนี้พยายามที่จะให้ชาวบ้านขึ้นมาแทนความจริงแล้ววันนี้ให้ชาวบ้านมาแทนก็ได้ แต่ส่วนหนึ่งที่มาวันนี้ก็เพราะส่วนหนึ่งก็คือมหาวิทยาลัยพายัพจัดร่วมกับ สกว.และอยากจะรู้จักกับพวกเราคิดว่ามีหลายกลุ่มที่เขามาร่วมที่นี่ และขอปวารณาตัว ถ้าสิ่งไหนที่จะเชื่อมประสานกันได้ดีด้วยความยินดี เมื่อกลับไปแล้วจะประสานกับทางคุณวิชุด

ดร.สินธุ์ สโรบล

ในส่วนท้ายของรายการนี้เราคงต้องการเรื่องของการประสานความร่วมมือในการพัฒนาธุรกิจชุมชนของจังหวัดพะเยา ข้อสรุปอย่างหนึ่งก็คือเราพอที่จะมองเห็นภาพแล้วว่าทางกลุ่มของคุณวิชุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มแปรรูปข้าวสันศรีและกลุ่มสะสมทุนของครูมุกดาเป็นกลุ่มที่พอที่จะเข้ามาเรียนรู้ได้ ฉะนั้น กลุ่มชาวบ้านกลุ่มอื่นๆ ที่คิดว่าอยากจะเข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ อาจจะเข้ามาช่วยกันพัฒนาตรงนี้จะลองเข้ามาประสานงานกัน และผมจะกลับมาอีกครั้งในเดือนหน้าหรือเดือนถัดไป เวลาเรามาถึงจุดสุดท้ายของการเวทีการสัมมนาธุรกิจชุมชนจังหวัดพะเยา ผมขอจบช่วงนี้ไว้เพียงเท่านี้

ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา

ที่แรกผมหวังว่าอนาคตอันใกล้จะมีการจัดกิจกรรมต่อ ซึ่งอาจจะหมายความว่าวันนี้น่าจะมีการพูดถึงว่าจะมีศูนย์ประสานหรือใครจะเป็นคนประสานที่ค่อนข้างชัดเจน อยากจะเสนอไว้ว่างานในลักษณะนี้ถ้าจบแบบจบดูจะน่าเสียดายเพราะคนที่มาในวันนี้จำนวนมากเป็นผู้นำทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้นำในส่วนราชการ ที่ในอนาคตจะก้าวไปไกลในอันดับที่สูงขึ้น เพราะฉะนั้นถ้ามีการประสานงานเพื่อเตรียมการที่จะจัดกิจกรรมต่อซึ่งจะเป็นรูปลักษณะอะไรก็แล้วแต่ ผมคิดว่าจะเป็นประโยชน์ค่อนข้างมาก ถ้าจะมีการทำกิจกรรมต่อน่าจะมีการพูดคุยหรือมอบหมายกันว่าศูนย์ประสานงานที่ชัดเจนอยู่ตรงไหน

อาจารย์สมคิด แก้วทิพย์

ขอตอบอาจารย์รังสรรค์ เมื่อสักครู่คุยกับคุณวิจิตและอาจารย์และอีกหลายๆ ท่าน ในเฉพาะหน้านี้คุณวิจิตและอาจารย์มุกดา คงจะเป็นตัวประสานและจะเชื่อมกับแกนนำองค์กรบางองค์กร เพื่อก่อให้เป็นแกนก่อนและเราจะมีความร่วมมือกันต่อไปให้ชัดเจนขึ้น

อาจารย์ยุทธชัย ดำรงมณี

ตกลงจะเป็นคุณวิจิตกับครูมุกดาจะเป็นผู้ประสานในเครือข่ายของเราและถ้ามีอะไรทั้งสองท่านก็จะแจ้งให้ทางทีมประสานงานชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชนได้ทราบและเราจะเข้ามาช่วยเหลือประสานความร่วมมือ เราให้ความสำคัญกับทุกท่านอย่างที่ผมบอกไปครั้งแรก 40 คนผมก็เตรียมตัวกัน 40 คนพอคุณประยูร ไบยา ที่สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยาโทรไปบอกว่าทั้งหมดมี 118 คน ทุกคนให้ความร่วมมือเกินความคาดหมาย

ศ. ดร. ปิยะวัฒน์ บุญหลง

ผมก็ตามมาทั้งวันก็ได้เรียนรู้เยอะ ตอนช่วงท้ายๆ มีหลายท่านพูดถึงประเด็นที่ว่าหน่วยงานบางทีจะทำงานไม่ค่อยจะประสานกัน อันนี้ที่จริงแล้วเป็นธรรมชาติก็คือว่าแต่ละหน่วยงานท่านมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของท่านจะหวังว่าหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะทำงานให้ครบวงจรตั้งแต่แจกเมล็ดพันธุ์ไปจนถึงจัดการการตลาดมันก็คงยาก แต่เวทีลักษณะนี้ก็คือที่ที่จะแก้ปัญหาดังนั้น ก็คือว่าจะเชิญทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายรัฐ ทั้งฝ่ายผู้ทำมาเรียกว่าแลกเปลี่ยนข้อจำกัดแลกเปลี่ยนปัญหาแล้วก็ช่วยวิธีการแก้ไขสกว.ก็หวังที่จะทำหน้าที่ในจุดนี้ สกว.ไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นหน่วยงานอีกประเภทหนึ่งที่เข้าไปเสริมคนโน้นเสริมคนนี้ แล้วก็มีเงินอยู่บ้างก็เข้าไปช่วยได้แต่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ ปลุกข้าวก็ไม่ใช่ขายของก็ไม่ใช่เหมือนกัน แต่ว่าจะทำประโยชน์ได้โดยที่โยงทั้งสองข้างเข้าด้วยกัน ในส่วนที่จะทำต่อไปนี้ผมคิดว่าเราจะเจาะเข้าไปเป็นเรื่องๆ แล้วทีนี้คือการพบปะกันในลักษณะนี้ก็เป็นเรียกว่าเป็นก้าวแรกเพื่อให้รู้ว่าใครเป็นใคร ใครทำอะไร ก้าวที่สองก็คือว่าเราจะเข้าไปเป็นกลุ่มๆ ตามเรื่องที่ทำหรือตามลักษณะอะไรก็ตาม ที่ผมฟังมาในวันนี้มีหลายเรื่องที่ทาง สกว. ได้รวบรวมผู้เชี่ยวชาญไว้แล้วเฉพาะด้าน ยกตัวอย่างเรื่องการย้อมสีสิ่งทอเราก็มีผู้เชี่ยวชาญสิ่งทอ ซึ่งส่วนหนึ่งก็มาจากกระทรวงอุตสาหกรรม อีกส่วนก็มาจากภาคเอกชนที่เขาทำโรงงานย้อมผ้าอะไรอยู่ทางกรุงเทพ ซึ่งเราเชิญเขามาช่วยให้คำปรึกษาทางด้านวิธีการ ในเรื่องผักปลอดสารพิษเราก็ทำอยู่กับกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันทางกรุงเทพที่ประชุมเมื่อสองอาทิตย์ก่อนกับท่านอธิบดีเพื่อจะช่วยกันกำหนดมาตรฐานผักปลอดสารพิษระดับชาติจะได้รู้สึกที่ว่าอะไรมันเป็นอะไร แล้วเวลาเราเรียกไฉนว่าผักอนามัย ไฉนนั่นผักกางมุ้งหรือไฉนผักปลอดสารมันแปลว่าอะไร ในส่วนเรื่องพลอยเราก็มีกลุ่มนักวิจัยเรื่อง

อัญมณี และเครื่องประดับที่เรียกว่าอสังจะเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในประเทศไทยรวมกันอยู่แถวกรุงเทพซึ่งสามารถจะนำมาช่วยให้คำปรึกษาได้ แต่ทั้งหมดนี้ทางท่านผู้ประสานงานเศรษฐกิจชุมชนของ สกว. คือท่านอาจารย์ด็อกเตอร์สินธุ์ท่านบอกว่าก่อนที่การช่วยเหลือทางด้านวิธีการจะเข้าไป กลุ่มต้องเข้มแข็งพอก่อน เหมือนกับที่คุณวิจิตได้บอกว่า ถ้ากลุ่มยังไม่ เข้มแข็งเอาเงินเอาอะไรเข้าไปมันอาจจะเป็นอันตราย มากกว่าเป็นประโยชน์ เพราะฉะนั้นขั้นตอนต่อไปก็ คงจะเลือกเข้าไปคุยกันที่ละกลุ่มๆ แล้วก็หาทางทำให้เข้มแข็งขึ้น แล้วหลังจากนั้นความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคก็คงจะตามเข้ามาได้ ในสุดท้ายนี้ผมก็อยากจะขอขอบพระคุณอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยาโดยเฉพาะ ท่านอุตสาหกรรมจังหวัด ท่านสุเทพ ภูมิ อีกครั้งหนึ่งที่เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมในวันนี้ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งครับ

ที่ พธ ๐034/386

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา

335 ถนนพลโยธิน ต.บ้านด้อม

อ.เมือง จ.พะเยา 56000

11 สิงหาคม 2541

เรื่อง ขอร้องเข้าร่วมสัมมนา

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงการสัมมนาพร้อมแบบตอบรับ จำนวน 1 ชุด

ด้วยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จะจัดสัมมนาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนจังหวัดพะเยา” ขึ้นในวันที่ 25 สิงหาคม 2541 ณ ห้องเบญจรงค์ โรงแรมเกทเวย์ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจชุมชน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่หน่วยงานและองค์กรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับธุรกิจชุมชนในจังหวัด เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจชุมชนของจังหวัดพะเยา ต่อไป

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา พิจารณาสัมพันธ์เห็นว่าโครงการสัมมนาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อท่านและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของท่านที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน สำนักงานฯ จึงขอเชิญท่านและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด และขอได้โปรดแจ้งรายชื่อผู้จะเข้าสัมมนาให้สำนักงานฯ ทราบภายในวันที่ 20 สิงหาคม 2541 ด้วย จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุวรรณ ปรัชญาดำรง)

ผู้ช่วยอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา วิทยาราชการแทน

อุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา

โทร.481266

โทรสาร 481797

แบบตอบรับการเข้าร่วมสัมมนา
เรื่อง "แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนจังหวัดพะเยา"

วัน อังคาร ที่ 25 สิงหาคม 2541

ณ ห้องเบญจรงค์ โรงแรมเกทเวย์ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ชื่อกลุ่มอาชีพ.....
ที่ตั้งเลขที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดพะเยา
โทรศัพท์.....โทรสาร.....
ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้แก่.....

ขอสงวนรายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน.....คน ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. นาย/นาง/นางสาว.....อายุ.....ปี

ตำแหน่ง.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....

2. นาย/นาง/นางสาว.....อายุ.....ปี

ตำแหน่ง.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....

3. นาย/นาง/นางสาว.....อายุ.....ปี

ตำแหน่ง.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....

ลงชื่อ.....ผู้ส่ง/ผู้สมัคร

(.....)

ตำแหน่ง.....

...../...../2541

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา

335 ถนนพหลโยธิน ต.บ้านด้อม

อ.เมือง จ.พะเยา

โทร.481266 โทรสาร 481797

รายชื่อผู้เข้าสัมมนา เรื่อง "แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนจังหวัดพะเยา"
จัดโดย...สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา ร่วมกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
วันอังคาร ที่ 25 สิงหาคม 2541

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	ชื่อหน่วยงานที่ขอ	โทรศัพท์	โทรสาร
1.	นางบุริตา แสงศรีจันทร์	ประธานกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านบุญยืน 162 หมู่ 7 บ.บุญยืน ต.เจดีย์คำ อ.เชียงคำ	416499	-
2.	นางนงนุช สมฤทธิ์	เหรัญญิกกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านบุญยืน 85 หมู่ 7 บ.บุญยืน ต.เจดีย์คำ อ.เชียงคำ	416481	-
3.	นางนงนุช เติมนแพง	ประธานกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จากผักกาดขาว 106 ม. 2 บ.ต้าเหล้า ต.ท่าจำปี อ.เมือง	-	-
4.	นางสังวร ไจลา	รองประธานกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จากผักกาดขาว 121 ม. 2 บ.ต้าเหล้า ต.ท่าจำปี อ.เมือง	01-6031020	-
5.	นางแก้ว สิงแก้ว	สมาชิกกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จากผักกาดขาว 125 ม. 2 บ.ต้าเหล้า ต.ท่าจำปี อ.เมือง	-	-
6.	นางสาวสุภาพ ลารเวี	เจ้าของกิจการ	กลุ่มอาชีพเย็บเสื้อผ้า 177 ม. 2 บ.แม่ใจ ต.แม่ใจ อ.เมือง	427922	-
7.	นางสาวนงนุช อ้าเผ่า	หัวหน้างาน	กลุ่มอาชีพเย็บเสื้อผ้า 118 ม. 2 บ.แม่ใจ ต.แม่ใจ อ.เมือง	-	-
8.	นางสาวจรรยา ยะมา	ผู้ช่วยหัวหน้างาน	กลุ่มอาชีพเย็บเสื้อผ้า 188 ม. 8 บ.แม่ใจ ต.แม่ใจ อ.เมือง	-	-
9.	นางประครอง ยะมา	ประธานกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า 254 หมู่ 2 บ.แม่ใจ ต.แม่ใจ อ.เมือง	427913	-
10.	นางประนอม ยะมา	รองประธานกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า 236 หมู่ 2 บ.แม่ใจ ต.แม่ใจ อ.เมือง	-	-
11.	นางบุญนาค กันเที่ยง	เลขานุการกลุ่ม	กลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า 147 หมู่ 2 บ.แม่ใจ ต.แม่ใจ อ.เมือง	-	-
12.	นางใหม่ ไร่ท่า	ประธานกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จากผักกาดขาว 68 หมู่ 8 บ.สันป่าม่วง ต.สันป่าม่วง อ.เมือง	-	-
13.	นางวันเพ็ญ เพียรทำ	กรรมการ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จากผักกาดขาว 22 หมู่ 8 บ.สันป่าม่วง ต.สันป่าม่วง อ.เมือง	-	-
14.	นางเบ็ญญา เพียรทำ	กรรมการ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จากผักกาดขาว 67 หมู่ 8 บ.สันป่าม่วง ต.สันป่าม่วง อ.เมือง	-	-

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	ชื่อหน่วยงานที่อยู่	โทรศัพท์	โทรสาร
15	นางตุลา ยวงข้าว	กรรมการ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา 88 หมู่ที่ 1 บ้านห้วยเคียนเหนือ ต.บ้านด้า อ.เมือง	01-4738206	-
16	นางสุกัญญา แรงเร็ว	ประธานกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพตัดเย็บชุดสหกรณ์สตรี 208 หมู่ 1 บ้านบาง ต.บาง อ.เชียงม่วน	495019	-
17	นางเรืองศรี ใจจริง	รองประธานกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพตัดเย็บชุดสหกรณ์สตรี 31 หมู่ 1 บ้านบาง ต.บาง อ.เชียงม่วน	-	-
18	น.ส ศรัณย์ มุลศรี	เหรัญญิกกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพตัดเย็บชุดสหกรณ์สตรี 33 หมู่ 4 บ้านป่าแหม ต.บาง อ.เชียงม่วน	-	-
19	นางจันทิมา ศรีสมบัติ	ประธานกลุ่มอาชีพฯ	กลุ่มอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวา 369/6 หมู่ที่ 15 ต.หย่วน อ.เชียงคำ	451354	-
20	จ.อ.อ.ลัดดา ศรีสมบัติ		กลุ่มอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์ผักตบชวา 369/6 หมู่ที่ 15 ต.หย่วน อ.เชียงคำ	451354	-
21	นายวิชัย ศรีดีสาร	หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษา ศึกษานอกโรงเรียน อ. เมืองพะเยา	ศูนย์บริการการศึกษา ศึกษานอกโรงเรียน อ.เมืองพะเยา		
22	นางวิลาวัลย์ ไชยมงคล	หัวหน้าศูนย์บริการ ศึกษานอกโรงเรียน อ.ปง	ศูนย์บริการการศึกษา ศึกษานอกโรงเรียน อ.ปง		
23	นางพิมพ์พรพรรณ กัลยาณมิตร	หัวหน้างานประสานแผน และพัฒนา (นักวิชาการ 6)	สำนักงานส่งเสริมพัฒนาชนบท 352 ถ.สุโขทัย อ.เมือง	481021	482301
24	นางสุกัญญา แซ่เจ็ง	เจ้าหน้าที่ รพช.	สำนักงานส่งเสริมพัฒนาชนบท 352 ถ.สุโขทัย อ.เมือง	481021	482301
25	นายเกษม พรหมมินทร์	เจ้าหน้าที่บริหารงาน ส่งเสริมสหกรณ์ 7	สำนักงานสหกรณ์จังหวัด 679 ถ.พหลโยธิน อ.เมือง	482355	482352

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	ชื่อหน่วยงานที่อยู่	โทรศัพท์	โทรสาร
26	นายสุชาติ ภูฏานนท์ ณมหาสารคาม	เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป 6	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด บริเวณสถานีประมงน้ำจืดจังหวัด อ.เมือง	413799	413800
27	นายธีรพงษ์ วงษ์พาณิช	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ นโยบายและแผน 6	สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด บริเวณสถานีประมงน้ำจืดจังหวัด อ.เมือง	413799	413800
28	น.ส.ชนากานต์ วงศ์รินทร์	เจ้าหน้าที่	โครงการพะเยาเพื่อการพัฒนา 259/3 บ้านแท่นดอกไม้ ต.ด้อม อ.เมือง	431651	431651
29	นายไพฑูริศ มั่นละเด	เจ้าหน้าที่	โครงการพะเยาเพื่อการพัฒนา 259/3 บ้านแท่นดอกไม้ ต.ด้อม อ.เมือง	431651	431651
30	น.ส.กาญจนา ไชยวงษ์	เจ้าหน้าที่	โครงการพะเยาเพื่อการพัฒนา 259/3 บ้านแท่นดอกไม้ ต.ด้อม อ.เมือง	431651	431651
31	นางพองจันทร์ สายแปง	ประธานกลุ่มอาชีพ	กลุ่มอาชีพท่อน้ำวัดอินทรีฐานและดอกไม้ประดิษฐ์ 171 ถ.พหลโยธิน บ.แม่คำอินทรีฐาน อ.เมือง	481718	-
32	นางจันทร์หอม นิตถกิจ	ประชาสัมพันธ์	กลุ่มอาชีพท่อน้ำวัดอินทรีฐานและดอกไม้ประดิษฐ์ 16Z ถ.เลยกลาง บ.แม่คำอินทรีฐาน อ.เมือง	482702	
33	น.ส.ปรานยอม คนอยู่	เจ้าหน้าที่ธุรการ 3	สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา ศูนย์สหกรณ์จังหวัด ต.บ้านด้อม อ.เมือง	431636	481754
34	นางศรีคำ คำพรรณ	ประธานกลุ่มอาชีพฯ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จักสานบ้านแม่ใจ 251 หมู่ 8 ต.แม่ใจ อ.เมือง	427822	
35	นายสุวัฒน์ นานะพร	เดชาานุการ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จักสานบ้านแม่ใจ 110 หมู่ 3 ต.แม่ใจ อ.เมือง		
36	นางยงคำ ละยอง	เหรัญญิกกลุ่มฯ	กลุ่มอาชีพทำผลิตภัณฑ์จักสานบ้านแม่ใจ 97 หมู่ 3 ต.แม่ใจ อ.เมือง		
37	น.ส.อุศณีย์ ทิมทอง	ผู้จัดการโครงการฯ	โครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัวภาคเหนือ (VMCA) 218 หมู่ 5 ต.ปิ่น อ.ดอกคำใต้	01-2122606	-
38	น.ส.ลลยั้ง อินต๊ะปัญญา	ครูผู้สอนโครงการฯ	โครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและครอบครัวภาคเหนือ (VMCA) 218 หมู่ 5 ต.ปิ่น อ.ดอกคำใต้	01-2122606	-
39	น.ส.จรัสศรี อภิรัฐกุล	นักวิชาการแรงงาน 7	สำนักงานจัดหางานจังหวัดพะเยา 279/2 ถ.พหลโยธิน ต.บ้านด้อม อ.เมือง	482367-8	482368
40	น.ส.ศศิพร คนงาน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6	สำนักงานจัดหางานจังหวัดพะเยา 279/2 ถ.พหลโยธิน ต.บ้านด้อม อ.เมือง	482367-8	482368

ลำดับ	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง	ชื่อหน่วยงานที่อยู่	โทรศัพท์	โทรสาร
41	นายป้อมเพชร กาฬัง		โครงการเกษตรกรรมทางเลือกพะเยา หมู่ 5 ต.ด้อม อ.เมือง	-	-
42	นายเลาว์ งานดี		โครงการเกษตรกรรมทางเลือกพะเยา หมู่ 2 ต.ลาง อ.เมือง	-	-
43	นายสร้อย จักไม้		โครงการเกษตรกรรมทางเลือกพะเยา หมู่ 9 ต.ต้า อ.เมือง	-	-
44	นายบุญท่ง จำปาเครือ		โครงการเกษตรกรรมทางเลือกพะเยา หมู่ 9 ต.ต้า อ.เมือง	-	-
45	นายใจ สมส่วน		กลุ่มเกษตรกรแม่ใจ 61/3 หมู่ 3 ต.แม่ใจ อ.เมือง	-	-
46	นายอ้าย สุปี		กลุ่มเกษตรกรแม่ใจ 109 หมู่ 3 ต.แม่ใจ อ.เมือง	-	-
47	นายต๋นอง คำจันตา		กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกแม่ใจ	-	-
48	นายเมธี โยธาวุธ		กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกแม่ใจ	-	-
49	นายบุญยงค์ ธิลาใจ		กลุ่มเพื่อนเพื่อสิ่งแวดล้อม	-	-
50	นางกัญญาณี ใจกล้า	ประธานกลุ่ม	กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านร่องไฟ 47 หมู่ 10 บ.ร่องไฟ ต.ด้อม อ.เมือง	-	-
51	นายสงวน ลายปิง	ประธานกลุ่ม	กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านร่องห้า 299 หมู่ 13 บ้านร่องห้า ต.ด้อม อ.เมือง พะเยา	-	-
52	นางวิไล แก้วดวงคำ	ประธานกลุ่ม	กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านสันหนองเหนียว 54 หมู่ 3 ต.ด้อม อ.เมือง พะเยา	-	-
53	นายจันทิพย์ พู่เคื่อง	ประธานกลุ่ม	เครือข่ายสตรีประมาณ 25 หมู่ 2 ต.ด้อม อ.เมือง	-	-
54	นางสมพิศ อ้อยงาม	กลุ่มแม่บ้านตำบลพระแล	กลุ่มแม่บ้านตำบลพระแล ต.ต้า อ.เมือง	-	-
55	นางเพชรรัตน์ ชุ่มวงศ์	เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาด	โครงการเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่บ้านพะเยา 351 ต.แม่ตำภูมินทร์ อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
56	นายสิทธิพงษ์ บัวดี	เจ้าหน้าที่ฝ่ายการส่งเสริมการเกษตร	โครงการเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่บ้านพะเยา 351 ต.แม่ตำภูมินทร์ อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
57	นางจุฑาศรี สุขจริง	-	4 ซอย 4 หมู่ที่ 1 ต.บ้านต้า อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
58	นางศรีทัน ไชยวงศ์	-	44/1 ซอย 4 หมู่ที่ 1 ต.บ้านต้า อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
59	นายประทีป วรนิติ	หัวหน้าสำนักงานจังหวัด	สำนักงานจังหวัดพะเยา ศาลากลางจังหวัดพะเยา อ.เมือง จ.พะเยา	431412	431422

ลำดับ	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง	ชื่อหน่วยงานที่อยู่	โทรศัพท์	โทรสาร
60	นายเถา เมืองธีอ	องค์การบริหารส่วนตำบล	9 หมู่ที่ 10 บ้านร่องไม้ ต.ต้อม อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
61	นางอารีย์ เมืองธีอ	ประธานกลุ่มดอกไม้ ประดิษฐ์	9 หมู่ที่ 10 บ้านร่องไม้ ต.ต้อม อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
62	นางทองสุข เงินชุม	-	4 หมู่ที่ 10 ต.ต้อม อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
63	นายบุญมี ชัดก้นทะ	ผู้ประสานงานกองสังคม พัฒนาและบริการ	คริสตจักรภาคที่ 15 681/1 ถ.พหลโยธิน อ.เมือง จ.พะเยา	481330	481330
64	นายดิเรก ละอองเยี่ยม	-	กลุ่มอาชีพการแปรรูปอาหารจากกล้วย 134/2 หมู่ที่ 5 บ้านบัวต่าน ต.ห้วยข้าว ก่า อ.จุน จ.พะเยา	420331	-
65	นางนุรี วงศ์ใหญ่	-	หมู่ที่ 1 บ้านธาตุ ต.หย่วน อ.เชียงคำ จ.พะเยา	-	-
66	นางทัศนีย์ ดิษฐ์ประพัฒน์	-	หมู่ที่ 1 บ้านธาตุ ต.หย่วน อ.เชียงคำ จ.พะเยา	-	-
67	นายธวัชชัย อินบาสี	เจ้าพนักงานพัฒนาชุมชน 5	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา ศาลากลางจังหวัดพะเยา อ.เมือง	431427	-
68	นายอร่าม ขาวแดง	ผู้ใหญ่บ้าน	180-หมู่ที่ 6 บ้านสันป่าซ่าน ต.แม่ใจ อ.เมือง จ.พะเยา	427360	-
69	นายประจัน บุญพา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10	หมู่ 10 บ้านสันป่าซ่าน ต.แม่ใจ อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
70	นายล้ำราญ เครืออินทร์	กรรมการหมู่บ้านหมู่ 10	หมู่ 10 บ้านสันป่าซ่าน ต.แม่ใจ อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
71	นายทอง ซาฟาน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 10	หมู่ 10 บ้านสันป่าซ่าน ต.แม่ใจ อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
72	นายอำพล บุญมา	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6	หมู่ 6 บ้านสันป่าซ่าน ต.แม่ใจ อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
73	นายศมนุรณต์ ด้อยคำ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6	หมู่ 6 บ้านสันป่าซ่าน ต.แม่ใจ อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
74	นายสมนึก เครือน้อย	กรรมการหมู่บ้านหมู่ 6	หมู่ 6 บ้านสันป่าซ่าน ต.แม่ใจ อ.เมือง จ.พะเยา	-	-
75	นายประจักษ์ หงษ์หิน	อบต. หมู่ 6	หมู่ 6 บ้านสันป่าซ่าน ต.แม่ใจ อ.เมือง จ.พะเยา	-	-

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	ชื่อหน่วยงานที่อยู่	โทรศัพท์	โทรสาร
76	นายทวีศักดิ์ เขาวนเกษม	ผู้อำนวยการสำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดพะเยา	สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดพะเยา	054-413459 054-482282	054-481899
77	นายจำเริญ เพชรลวลี	ผู้จัดการสาขาพะเยา	สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดพะเยา		
78	นายสมศักดิ์ แปงกริยา	ผู้จัดการสาขาออกคำใต้	สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดพะเยา		
79	รศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา	หน.คณะผู้ประสานงาน โครงการเศรษฐกิจชุมชน ส่วนกลาง (สกว.)	ภาควิชาสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10900		
80	ดร.สินธ์ ธิโรบล	หน.คณะผู้ประสานงาน โครงการเศรษฐกิจชุมชน ภาคเหนือ (สกว.)	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ 50000	053-304805 ต่อ 520,521	053-241983
81	อาจารย์สมคิด แก้วทิพย์	อาจารย์ประจำ/ผู้ ประสานงานโครงการ เศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือ (สกว.)	คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อ.สันทราย จ. เชียงใหม่		
82	อาจารย์พชรชัย ดำรงมณี	อาจารย์ประจำ/เดชานุ การคณะผู้ประสานงาน เศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือ (สกว.)	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ 50000	053-304805 ต่อ 520,521	053-241983
83	นายฤทธิไกร ศรีพลเมธ	ผู้ช่วยเลขานุการคณะผู้ ประสานงานโครงการ เศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ 50000	053-304805 ต่อ 520,521	053-241983

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	ชื่อหน่วยงาน/วิทยุ	โทรศัพท์	โทรสาร
84	จ.อ. เปรมปรี หล้าเป็ง	ปลัด อบต. ป่าซาง	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
85	นายคำนึ่ง ขมเขย	กรรมการบริหารฯ	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
86	นายทองดี ขุมศรี	กรรมการบริหาร อบต.	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
87	นายยันต์ เดชะวงศ์	กรรมการบริหาร อบต.	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
88	นายคม ขุนจิตร	กรรมการบริหาร อบต.	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
89	นายสุศรีพ คุภากร	ประธานสภา อบต.	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อม อ.เมือง จ.พะเยา		
90	นายบุญทิพย์ เมืองซื่อ	รองประธาน อบต.	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อม อ.เมือง จ.พะเยา		
91	นายผจญ คลาดทองทุกข	ปลัด อบต. ร่มเย็น	องค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อ.เชียงคำ จ.พะเยา	451290	
92	นายบุญศักดิ์ ขุมภู	กรรมการบริหาร อบต.	องค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อ.เชียงคำ จ.พะเยา	451290	
93	นายจิ๋วใจ แซ่เต็ง	เลขานุการสภา อบต.	องค์การบริหารส่วนตำบลร่มเย็น อ.เชียงคำ จ.พะเยา	451290	
94	นางแสงหล้า ขุมศรี	ประธานกลุ่มออมทรัพย์	กลุ่มออมทรัพย์ 174 บ้านคำเหนือพัฒนา หมู่ที่ 4-5 ต.ป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
95	นางสาวมีพรกนิ ขุมศรี	รองประธานกลุ่มออมทรัพย์	กลุ่มออมทรัพย์ 170 บ้านคำเหนือพัฒนา หมู่ที่ 1 ต.ป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
96	นายวิวัฒน์ - ยามิ	ผู้ใหญ่บ้าน	211 หมู่ที่ 1 บ้านคำเหนือพัฒนา ต.ป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา	425173	
97	นางจันแก้ว ขุมศรี	ประธานกลุ่มแปรรูป	208 หมู่ที่ 1 ต.ป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
98	นางศรีนวล เจนใจ	เลขานุการกลุ่มแปรรูป	215 หมู่ที่ 1 ต.ป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
99	นางจุมปี ขุมศรี	กรรมการกลุ่มแปรรูป	-		
100	นางหล้า ขุมศรี	ประธานกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้แห้ง	158 บ้านคำเหนือพัฒนา หมู่ที่ 1 ต.ป่าซาง อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
101	นายสุรสิทธิ์ ศรีชัย	ประธานกรรมการบริหาร	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา 219 หมู่ที่ 4 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา		
102	ส.ต.ท.เอกชัย รัตมี	ปลัด อบต. แม่กา	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา 219 หมู่ที่ 4 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา		
103	นายปริญญา จันทร์ทิพย์	ประธานสภา อบต. แม่กา	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กา 219 หมู่ที่ 4 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา		
104	นายก้า เหมียงหอม	ประธาน อบต. บ้านด้า	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้า หมู่ที่ 5 ต.บ้านด้า อ.เมือง จ.พะเยา		

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง	ชื่อหน่วยงานที่อยู่	โทรศัพท์	โทรสาร
105	นายเกียรติศักดิ์ จอมภา	หัวหน้าส่วนโยธา	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต้า หมู่ที่ 5 ต.บ้านต้า อ.เมือง จ.พะเยา		
106	นายสมิง ธรรมปัญญา	ประธานกรรมการบริหาร	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม หมู่ที่ 8 ต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
107	จำลีเบอกกณม วรรณพรหม	ประธานสภาองค์การ	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม หมู่ที่ 8 ต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
108	นายจิระศักดิ์ โกษนา	ปลัด อบต.หนองหล่ม	องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม หมู่ที่ 8 ต.หนองหล่ม อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา		
109	นายบัณฑิต บัณฑิตสมบุรณ์	ปลัด อบต.แม่ปืม	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปืม หมู่ที่ 9 ต.แม่ปืม อ.เมือง จ.พะเยา		
110	นายไหว ปัญญาคำ	ประธานสภา อบต.แม่ปืม	องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปืม หมู่ที่ 9 ต.แม่ปืม อ.เมือง จ.พะเยา		
111	นายสถาพร ทองแดง	จนท.บริหารงานประชา- สังคม เคราะห 8	ศูนย์พัฒนาส่งเสริมสุขภาพจังหวัดพะเยา อ.เมือง จ.พะเยา		
112	นายวันชัย รักสุทธิ	จนท.บริหารงานประชา- สังคม เคราะห 3	ศูนย์พัฒนาส่งเสริมสุขภาพจังหวัดพะเยา อ.เมือง จ.พะเยา		
113	นายสุวิทย์ ศุภการ	ประธานสภา อบต. บ้านด้อม	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อม หมู่ที่ 4 ต.บ้านด้อม อ.เมือง จ.พะเยา		
114	นายบุญทิพย์ เมืองชื่อ	รองประธานสภา อบต. บ้านด้อม	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านด้อม หมู่ที่ 4 ต.บ้านด้อม อ.เมือง จ.พะเยา		
115	นายสวัสดิ์ คำแก้ว	ประธานกรรมการ อบต. น้ำแวน	องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแวน หมู่ที่ 1 ต.น้ำแวน อ.เชียงคำ จ.พะเยา		
116	นายนิรันดร์ มินรินทร์	ปลัด อบต.น้ำแวน	องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแวน หมู่ที่ 1 ต.น้ำแวน อ.เชียงคำ จ.พะเยา		
117	นางสาวเกสรียา ศรี	หัวหน้าส่วนการคลัง	องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแวน หมู่ที่ 1 ต.น้ำแวน อ.เชียงคำ จ.พะเยา		
118	นายสมยศ น้อมแม่	ปลัด อบต.ป่าแฝก	องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแฝก หมู่ที่ 2 ต.ป่าแฝก อ.แม่ใจ จ.พะเยา		

โครงการเกษตรกรรมยั่งยืนพื้นฟูกว๊านพะเยา
PROJECT FOR ECOLOGY AND ALTERNATIVE AGRICULTURE

ความเป็นมา

โครงการเกษตรกรรมยั่งยืนพื้นฟูกว๊านพะเยา เดิมชื่อ โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือก ก่อตั้งขึ้นในเดือน พฤศจิกายน 2532 โดยมีเป้าหมายที่จะดำเนินงานด้านเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดพะเยา และภาคเหนือ รวมทั้งการผลักดันนโยบายด้านการเกษตรร่วมกับเครือข่ายในภาคเหนือ และในประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้อง และเอื้ออำนวยต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรทั่วไป ที่ต้องคำนึงถึงความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สุขภาพอนามัย และการรักษา สภาพแวดล้อม

แหล่งทุน

1. กองทุนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
2. COMMUNITY AID ABOARD ประเทศออสเตรเลีย
3. องค์การ UNICEF

กิจกรรม

1. ส่งเสริมระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เช่น
 - 1.1 การทำไร่นาสวนผสม
 - 1.2 การทำไร่สวนผสม
 - 1.3 การผลิตผักปลอดสารพิษ
2. ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และการตลาดเพื่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม
3. การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยผ่านกลุ่มหมอยาพื้นบ้าน รวมทั้งการสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรหมอยาพื้นบ้าน และการฟื้นฟูพัฒนาภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทย
4. งานโภชนาการบำบัด และการใช้สมุนไพรสำหรับผู้ป่วยเอดส์
5. งานรณรงค์ผลักดันด้านนโยบายการเกษตร ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภาค และระดับประเทศ
6. งานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคีต่าง ๆ ทั้งในระดับจังหวัด และระดับภาค

พื้นที่เป้าหมาย

พื้นที่ชุมชนในเขตต้นน้ำกว๊านพะเยา 5 ลำห้วย ในพื้นที่ 7 ตำบล 2 อำเภอ ได้แก่ ตำบลเจริญราษฎร์ ตำบลศรีถ้อย อ.แม่ใจ (ห้วยแม่ใจ) ,ตำบลต้า (ห้วยแม่ต้า) ตำบลด้อม ตำบลสันป่าม่วง (ห้วยแม่ด้อม), ตำบลตุน ตำบลสาาง (ห้วยแม่ตุน) ตำบลแม่ใส (ห้วยแม่ใส) อ.เมือง จังหวัดพะเยา

ที่อยู่ และการติดต่อ

โครงการเกษตรกรรมยั่งยืนพื้นฟูภูพานพะเยา มูลนิธิฟื้นฟูชนบท

256/1 ถ.แม่ตำส่ายใน ต.แม่ตำ อ.เมือง พะเยา 56000 โทร./โทรสาร 054-480-077

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายวิจิต ถิ่นวัฒนากุล (หัวหน้าโครงการ)

กิจกรรม และการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย

กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกแม่ใจ

(กลุ่มโรงสีข้าวกล้องบ้านสันสลี)

1. ความเป็นมา และพัฒนาการ

กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกแม่ใจ เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรที่ทำกิจกรรมไร่นาสวนผสม ในตำบลศรีถ้อย และตำบลเจริญราษฎร์ มีสมาชิกอยู่ประมาณ 23 ครอบครัวในช่วงปี 2536 โดยมีวัตถุประสงค์เริ่มต้นในการที่จะมีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ ในการทำกิจกรรมซึ่งกันและกัน และต่อมาได้ยกระดับขึ้นเป็นมีกิจกรรมอบรมทรัพยากรประจำเดือน เพื่อสะสมไว้เป็นกองทุนในการพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม

ในปี 2537 โครงการส่งเสริมเกษตรกรรมทางเลือก (ปัจจุบันคือโครงการเกษตรกรรมยั่งยืนพื้นฟูภูพานพะเยา) ได้จัดการอบรมเสริมในเรื่องกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ผลจากการพูดคุยในเวทีครั้งนี้ ทำให้กลุ่มเกิดความสนใจที่จะทำกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการอบรมทรัพยากร และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการเกษตร ประกอบกับทางโครงการฯ ได้ให้ข้อมูลในเรื่องสู่ทางด้านตลาดของอาหารเพื่อสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าวกล้องค่อนข้างเป็นที่ต้องการแต่หายาก กลุ่มฯ สนใจกิจกรรมนี้เพราะ มีข้าวจำนวนมากพอสมควรที่สมาชิกแต่ละรายสามารถผลิตได้

ภายหลังจากการปลูกข้าว โครงการฯ ได้พาแกนนำของกลุ่ม 6 คน ไปศึกษาดูงานการทำข้าวกล้องที่ อ.กุดชุม จ.ห้วยไร่ ซึ่งดำเนินกิจกรรมเรื่องนี้ประสบความสำเร็จมานานพอสมควรแล้ว นอกจากนี้ยังได้ไปดูเครื่องสีข้าวของศูนย์เทคนิควิทยาเพื่อชาวบ้าน ที่อ.สูงเนิน นครราชสีมา หลังจากนั้น กลุ่มถึงตกลงกันว่าจะทำกิจกรรมนี้แน่นอน จึงได้ร่วมกันทำโครงการเสนอต่อพัฒนาการอำเภอแม่ใจ ซึ่งทางอำเภอก็เห็นชอบด้วย และได้เสนอเรื่องมายังจังหวัด แต่เนื่องจากกลุ่มไม่สามารถจัดหาที่ดิน (ซึ่งเป็นเงื่อนไขของทางราชการ) ที่จะตั้งโรงสีได้ จึงไม่สามารถใช้บข ของทางราชการได้ จึงต้องกลับมาระดมทุนภายในหมู่บ้าน และจากเงินออมทรัพย์ของกลุ่มที่มีอยู่ ได้เงินประมาณ 75,000 บาท โครงการฯ ให้กู้เป็นเงินทุนหมุนเวียนอีก 40,000 บาท ขาดเงินอีกประมาณ 15,000 บาท จึงระดมทุนจากเจ้าหน้าที่โครงการฯ และจากนักพัฒนาจากโครงการอื่น ๆ

ข้าวกล้องถูกแรกได้รับการบรรจุเมื่อต้นเดือนมิถุนายน โดยเครื่องสีตั้งอยู่ที่บ้านนายย้าย แก้วนา หนึ่งในสมาชิกที่อนุญาตให้กลุ่มตั้งโรงสีในบริเวณบ้านของตนเองได้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ในช่วงแรก ปี 2538 จุดจำหน่ายหลักจะอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาในปี 2539 เริ่มขยายไปสู่จังหวัดเชียงราย ลำปาง และในจังหวัดพะเยาเองก็มียอดขายเพิ่มมากขึ้นจากเดิม ปัจจุบันยอดการผลิตสู่ตลาดจะอยู่ในปริมาณเฉลี่ยเดือนละ 2,500 กก.ข้าวสาร

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างให้กลุ่มฯ มีความมั่นคงเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อขยายช่องทางทางการตลาด และเพิ่มมูลค่าของผลผลิตจากระบบไร่นาสวนผสมของชุมชน
3. เพื่อให้สมาชิกได้รับความยุติธรรม และลดการเสียเปรียบด้านการค้าจากภายนอกชุมชน
4. เพื่อพัฒนาระบบการทำงานด้านการตลาดร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคเหนือ

**กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกแม่ใจ (กลุ่มโรงสีข้าวกล้องบ้านสันสลี) เอกสารประกอบการศึกษาดูงาน
กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม**

3. โครงสร้างการเป็นเจ้าของ

กิจการการผลิตข้าวกล้องนี้ เป็นของกลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกแม่ใจ แม้โครงการฯ สนับสนุนงบประมาณ ก็เป็นเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งกลุ่มฯ จะต้องชำระคืนโครงการ และเนื่องจากช่วงการระดมทุนเพื่อจัดสร้างโรงสีนั้น งบประมาณของกลุ่มฯ ไม่เพียงพอ จึงมีการระดมทุนเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่โครงการบางส่วนในรูปหุ้นส่วน ๆ ละ 1,500 บาท ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้กลุ่มฯ สามารถทำกิจกรรมนี้ได้มากกว่าการหวังในเชิงผลประโยชน์ตอบแทน

4. การบริหารงาน กลุ่มฯ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ออกเป็น 4 ส่วนหลัก คือ

1. ฝ่ายการเงิน และจัดซื้อวัตถุดิบ มีนายสนอง คำจันตา เป็นผู้รับผิดชอบหลัก
2. ฝ่ายสี และบรรจุข้าว มีนายห้วน ไชยา เป็นผู้รับผิดชอบหลัก
3. ฝ่ายซ่อมบำรุงอุปกรณ์ มีนายนิกร ใจปัญญา เป็นผู้รับผิดชอบหลัก
4. ฝ่ายขนส่ง และการตลาด มีนายย้าย แก้วนา เป็นผู้รับผิดชอบหลัก (แต่ระยะหลังงานด้านนี้ผู้รับผิดชอบหลักไม่ค่อยว่างมีภารกิจด้านอื่นมาก จึงขอให้โครงการฯ ช่วยดำเนินการแทน)

5. กิจกรรม ผลการดำเนินงาน และแผนงานในอนาคต

กิจกรรมการแปรรูปข้าว เป็นข้าวกล้องปลอดสารพิษของกลุ่มฯ ในช่วงระยะเริ่มต้น มียอดขายประมาณ เดือนละ 200 - 300 ถุง (บรรจุถุงละ 2 กก.) และเพิ่มขึ้นมาเป็นประมาณ 1,000 กว่าถุงในปัจจุบัน จุดจำหน่ายหลักอยู่ที่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง รongลงมาเป็นจังหวัดเชียงราย และในจังหวัดพะเยา รวมจุดจำหน่ายประมาณ 14 จุด และเริ่มขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งมีทั้งห้างสรรพสินค้า, มินิมาร์ท และร้านค้าอาหารเพื่อสุขภาพโดยตรง กรณีจังหวัดเชียงใหม่ มีศูนย์ฯ อิมบูญช่วยเป็นตัวแทนจัดจำหน่าย

ผลของการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านผลตอบแทนทางเศรษฐกิจนั้น ค่อนข้างประสบผลสำเร็จพอสมควร เนื่องจากทำให้สมาชิกขายข้าวของตนเองในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด เพราะกลุ่มฯ จะเพิ่มราคาให้สมาชิกที่อีก 1 บาท/ต่าง (14 กก.ข้าวเปลือก) ของราคาท้องตลาดในช่วงนั้น ๆ แต่ผลกำไรจากการจำหน่ายข้าวกล้องนั้น ยังมิได้มีการปันผล ส่วนอีกด้านหนึ่ง

คือเรียนรู้ในการบริหารจัดการภายในกลุ่มนั้น ยังนับว่าได้ผลไม่เท่าที่ควร เนื่องจากความรู้สึกร่วมรับผิดชอบของสมาชิกมีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น อาจเนื่องเพราะสมาชิกทั่วไปมองว่าคนที่เข้ามาทำงานในโรงสีได้รับค่าจ้างตอบแทน น่าจะทำงานทั้งหมดให้กลุ่ม แต่ลืมมองว่างานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานในโรงสี เช่นการบริหาร จัดการ การประสานงานในกลุ่มฯ นั้นไม่มีใครได้ค่าตอบแทน แต่ภายหลังจากมีการประชุมสรุปกิจกรรมการแปรรูปข้าวเมื่อ 10 - 11 พ.ย. 40 ก็ได้มีการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการใหม่ โดยการกระจายความรับผิดชอบ และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งคาดว่าจะการเรียนรู้ของสมาชิกจะได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมกันอย่างทั่วถึง

แผนการขยายงานในอนาคต จากข้อจำกัดดังกล่าวทำให้กลุ่มฯ เริ่มมองเห็นว่าน่าจะมีการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีกว่าเดิม โดยมีแนวทาง 2 ประการ คือ 1. ผลิตข้าวกลึงธรรมดา (ไม่ปลอดสารเคมี) และ 2. ผลิตข้าวธรรมดา ทั้งข้าวเหนียว และข้าวเจ้า บรรจุถุงขายเช่นเดียวกับข้าวกลึง แต่อาจขยายกลุ่มเป้าหมายไปสู่ผู้บริโภคทั่วไป และรวมทั้งการติดต่อทำการค้ากับชุมชนที่ไม่สามารถผลิตข้าวได้เพียงพอต่อการบริโภคได้ตลอดปี ซึ่งกว้างกว่ากลุ่มลูกค้าปัจจุบัน

กลุ่มเกษตรกรทางเลือกแม่ใจ (กลุ่มโรงสีข้าวกลึงบ้านสันสลี) เอกสารประกอบการศึกษาดูงาน กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม

6. ผลกระทบที่มีต่อชุมชน

เนื่องจากกิจกรรมการแปรรูปข้าวกลึงนั้นเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมไร่นาสวนผสม ทำให้เกษตรกรในชุมชนเริ่มหันมาทำกิจกรรมนี้กันมากขึ้น เนื่องจากมองเห็นผลสำเร็จของการทำไร่นาสวนผสมที่ทำให้พึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งผลตอบแทนจากการขายข้าวให้กับกลุ่ม ฯ ในแต่ละปี จะมีเกษตรกรในชุมชนปรับปรุงไร่นาของตนมาทำไร่นาสวนผสมประมาณ ปีละ 5 - 7 ราย ซึ่งกิจกรรมการแปรรูปข้าวนี้ถือว่าเป็นตัวแปรตัวหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงระบบการเกษตรที่ทำให้คุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มดีขึ้น

นอกจากนี้ ในการดำเนินกิจกรรมโรงสีข้าวของกลุ่ม ฯ ยังทำให้ข้าวเปลือกในหมู่บ้านมีราคาสูงขึ้น เนื่องจากกลุ่ม ฯ มีมาตรการในการยกระดับราคาข้าว โดยการซื้อข้าวจากสมาชิกในราคาที่สูงกว่าพ่อค้าภายนอกต่างละ 1 บาท (1 ต่าง = 14 กก.) ทำให้พ่อค้าต้องขึ้นราคาตามกลุ่ม ฯ ไปด้วย

7. ปัญหา อุปสรรค

ยอดจำหน่ายข้าวกลึงยังค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนที่ลงไป ปริมาณงานในการสีข้าว และค่าตอบแทนก็ยังไม่เพียงพอสำหรับคน 1 คน ที่จะยึดเป็นอาชีพได้ ทำให้คนสีประจำไม่สามารถอยู่ได้ด้วยารรับจ้างสีข้าวเพียงอย่างเดียว จึงต้องออกไปหารายได้ทางอื่นด้วย ซึ่งเป็นปัญหาเมื่อตลาดต้องการข้าวแบบเร่งด่วน นอกจากนี้แม้ตลาดต้องการมาก แต่การเพิ่มยอดจำหน่ายก็มีข้อจำกัด เนื่องจากการเพิ่มวัตถุดิบขึ้นอยู่กับปริมาณข้าวของสมาชิกที่ทำไร่นาสวนผสม นอกจากนี้ยังมีปัญหาในด้านเงินทุนสำหรับการซื้อข้าวสำรองไว้ในช่วงที่ข้าวราคาถูก ซึ่งหากมีเงินทุนหมุนเวียนมาเสริมในด้านนี้ก็จะสามารถทำให้ กลุ่มฯ สามารถดำเนินการได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ความเรียกร้องต้องการข้าวประเภทอื่น ๆ เช่นข้าวสารเจ้า และข้าวสารเหนียว ก็มีมาก เนื่องจาก
จากบ้านสันสลีเป็นแหล่งผลิตข้าวที่มีคุณภาพสูง รสชาติดีกว่าข้าวจากแหล่งอื่น แต่เนื่องจากกลุ่ม ฯ ยังขาดงบประมาณ
ในการดำเนินการขยายกิจการได้ จึงยังไม่สามารถตอบสนองตามความต้องการของตลาดได้

กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกแม่ใจ (กลุ่มโรงสีข้าวกล้องบ้านสันสลี) เอกสารประกอบการศึกษาดูงาน กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม

กลุ่มเพื่อนเพื่อสิ่งแวดล้อม '38
(กลุ่มผู้ใช้สมุนไพรในสวน และการแปรรูปลิ้นจี่)

ความเป็นมา

กลุ่มเพื่อนเพื่อสิ่งแวดล้อม '38 เป็นกลุ่มคนหนุ่มอายุอยู่ในระหว่าง 25 - 40 ปี ที่เป็นเจ้าของสวนลิ้นจี่
ขนาดเล็ก ในเขตอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ที่เริ่มเห็นผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการปราบโรคและแมลงในสวนลิ้นจี่
ที่มีผลต่อสุขภาพตนเอง

ด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านการลงทุนซึ่งต้องใช้มากขึ้นทุกปี ๆ รวมทั้งแนวโน้มด้านการตลาดของลิ้นจี่ก็เริ่มจะมีปัญหา

ในฤดูกาลผลิตลิ้นจี่ ปี 2537 มีสวนลิ้นจี่บางสวนได้ทดลองนำเอาสมุนไพรมาฉีดพ่นเพื่อป้องกันกำจัด
แมลง และเริ่มเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันว่าจะได้ผลหรือไม่ จนเมื่อสวนนี้เก็บเกี่ยวผลผลิตพบว่าได้ผลพอสมควร จึงเกิดเป็น
ประเด็นพูดคุยกันในกลุ่มชาวสวนที่มีความคิดก้าวหน้า ประกอบกับเจ้าหน้าที่สนามของโครงการ ฯ เป็นเจ้าของสวนลิ้นจี่
แปลงเล็ก ๆ ในบริเวณนั้น จึงได้เริ่มรวบรวมกลุ่มชาวสวนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันมาพูดคุย พร้อมทั้งให้ข้อมูลเรื่องการ
ใช้สมุนไพรในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในที่อื่น ๆ

เมื่อกลุ่มชาวสวนเหล่านี้มองเห็นว่าต่างคนต่างมีปัญหาเหมือนกัน รวมทั้งมองเห็นทางเลือกในการไม่ใช้สาร
เคมี จึงได้รวมตัวกัน และตั้งชื่อกลุ่มว่า "กลุ่มเพื่อนเพื่อสิ่งแวดล้อม '38 ในเดือนตุลาคม 2538 มีสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 20 ครอบครัว โดยมีเป้าหมายหลักอยู่ 4 ประการ คือ :- 1. ครอบครัวมีความสุข

2. ปลอดภัยจากหนี้สิน
3. ปลอดภัยจากสารเคมี
4. มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

กิจกรรม

กิจกรรมเริ่มแรกที่กลุ่มได้ร่วมกันทำคือการศึกษาทดลองใช้สมุนไพร สะเดา-ข่า-ตะไคร้หอม-สบู่เขียว กับ
สวนลิ้นจี่ในพื้นที่ประมาณ 50% ของทั้งหมด โดยบางรายใช้วิธีแบ่งพื้นที่ในการใช้ออกจากกันชัดเจน บางรายใช้สมุนไพร
ครั้งหนึ่งกับสารเคมีอีกครั้งหนึ่งในพื้นที่เดียวกัน ผลสรุปว่าได้ผลใกล้เคียงกันการใช้สารเคมีล้วน ๆ ในช่วงปลายปี 39 กลุ่มฯ
ได้พากันไปศึกษาดูงานการใช้สมุนไพรที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ จังหวัดลำปาง และที่สวนส้มโชกุนเพชร

ลานนา ของพี่ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ ที่อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ผลจากการดูงานทำให้กลุ่มมีความเข้าใจระบบ นิเวศมากขึ้น พร้อม ๆ กับความมั่นใจเต็มที่

นอกจากการทดลองใช้สมุนไพรแล้ว กลุ่มยังมีกิจกรรมการสะสมทุน โดยการระดมทุนกันครอบครัวละ 2,000 บาท และโครงการฯ สมทบอีกจำนวนหนึ่ง เพื่อเป็นเงินทุนในการทำนารวม และเป็นตัวแทนจำหน่ายปุ๋ยเคมีที่จำเป็น ต้องใช้ในสวน และนาข้าว ทำให้กลุ่มมีเงินทุนสะสมเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ราคาปุ๋ยในตลาดแม่ใจลดลง เนื่องจาก กลุ่มสามารถกำหนดราคาขายได้ต่ำกว่าที่พ่อค้าตั้งไว้ ทำให้พ่อค้าจำเป็นต้องลดราคาลงตาม นอกจากนี้กลุ่มได้เริ่มมองเห็นว่าน่าที่จะมีการกระจายการมีส่วนร่วมไปสู่แม่บ้านของตนเอง จึงได้ทดลองทำล้นจี๊ปลอดสารพิษกวน (แยม) ออกขาย ซึ่งจะเป็นการระบายล้นจี๊ออกสู่ตลาดอีกทางหนึ่ง โดยทำใส่ตลับพลาสติกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว ขายในราคาตลับ ละ 25 บาท ตามเส้นทางตลาดข้าวกล้องของบ้านสันสลี ซึ่งขายได้พอสมควร แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องรสชาติที่ยังไม่สามารถ ทำให้สม่ำเสมอได้ และมีการหารายได้เพิ่มเติมด้วยการรับผ้ามาเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่ทำได้ไม่นานนักก็ต้องเลิกไป เนื่องจากบริษัทมีข้อขัดข้องบางประการ

กลุ่มเพื่อนเพื่อสิ่งแวดล้อม'38 (กลุ่มผู้ใช้สมุนไพรในสวน และการแปรรูปล้นจี๊) เอกสารประกอบการ ศึกษาดูงานกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม

ช่วงปลายปี 2539 กลุ่มจึงได้ริเริ่มที่จะทำล้นจี๊อบแห้ง โดยมีแผนการสร้างโรงเรือน และเตาอบเอาไว้ สำหรับเป็นร้านค้าอุปกรณ์การเกษตร, เป็นที่สำหรับทำกิจกรรมเสริมรายได้ของกลุ่มแม่บ้าน และเป็นโรงเรือนสำหรับการอบล้นจี๊ กลุ่มได้ระดมทุนกันอีกครั้ง ครอบครัวละ 1,500 บาทเพื่อซื้อที่ดินประมาณ 1 งาน เป็นที่ตั้งโรงเรือนดังกล่าว และภายหลังจากที่โครงการฯ ได้งบประมาณมาจึงเริ่มลงมือก่อสร้างโรงเรือน และเตาอบในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2540 แต่ การก่อสร้างไม่เสร็จทันกับฤดูกาลเก็บเกี่ยวล้นจี๊ ประกอบกับในปีนั้นราคาล้นจี๊สดค่อนข้างดี การอบล้นจี๊จึงเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นนัก

ปัญหา และอุปสรรค

1. วัตถุดิบ (เมล็ดสะเดาปน) สำหรับการผลิตสมุนไพรค่อนข้างหายาก ต้องสั่งซื้อจากที่อื่นในราคาค่อนข้างแพง
2. ศักยภาพของกลุ่มในการติดต่อกับตลาดภายนอกยังมีน้อย
3. งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมยังมีค่อนข้างจำกัด
4. ความรู้ความชำนาญในเรื่องการป้องกันกำจัดแมลงอย่างรอบด้านยังมีไม่เพียงพอ

แผนงานในอนาคต

1. เริ่มกิจกรรมการค้าอุปกรณ์ และปัจจัยการผลิตทางการเกษตร
2. ศึกษาช่องทางตลาดล้นจี๊อบแห้ง
3. ร่วมกับสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 (แม่ใจ) วิจัยเรื่องแมลงเจาะขั้วล้นจี๊ และอื่น ๆ
4. หาทุนในการพยุัราคาล้นจี๊ของสมาชิกในกลุ่ม

**กลุ่มเพื่อนเพื่อสิ่งแวดล้อม '38 (กลุ่มผู้ใช้สมุนไพรในสวน และการแปรรูปลิ้นจี่) เอกสารประกอบการ
ศึกษาดูงานกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม**

นอกจากกลุ่มตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว ทั้ง 2 กลุ่ม โครงการ ฯ ยังมีกลุ่มอื่น ๆ ที่กำลังเริ่มต้นใหม่ เช่น

- กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนบ้านต้าโน มีสมาชิก 7 ครอบครัว ทำไร่นาสวนผสม 2 ครอบครัว ทำไร่นาสวนผสม 5
ครอบครัว

- กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนบ้านตำม่อน มีสมาชิก 10 ครอบครัว ทำไร่นาสวนผสม 1 ครอบครัว ทำไร่นาสวนผสม 9
ครอบครัว

- กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนบ้านต๋อม-สันป่าม่วง มีสมาชิก 15 ครอบครัว ทำไร่นาสวนผสม 7 ครอบครัว ไร่นาสวน
ผสม 8

ครอบครัว และในจำนวนนี้มีกิจกรรมการผลิตผักปลอดสารพิษควบคู่ไปด้วย อีก 7 ครอบครัว

- กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนบ้านสาং-ตุน มีสมาชิก 14 ครอบครัว ทำไร่นาสวนผสม 10 ครอบครัว ผลิตผักปลอด
สารพิษ 4

ครอบครัว

นอกจากการทำการเกษตรเชิงระบบแล้ว กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ยังได้มีการสะสมทุน โดยการอบรมทรัพยากร และการ
ประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการปรึกษาหารือกัน เป็นประจำทุกเดือน และในอนาคตข้างหน้าเมื่อมีความ
พร้อมระดับหนึ่งก็อาจมีกิจกรรมการแปรรูป หรือการจัดการผลผลิตร่วมกัน เช่นเดียวกับกลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกแม่ใจ
หรือกลุ่มเพื่อนเพื่อสิ่งแวดล้อม'38

เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสรุปประสบการณ์
และบทเรียนในการดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมชุมชน
เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นฐาน

วันที่ 19-21 มกราคม 2541

ณ โรงแรมแม่ฮ่องสอนริเวอร์ไซด์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การประชุมเชิงปฏิบัติการ
เพื่อสรุปประสบการณ์และบทเรียนในการดำเนินงาน
โครงการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นฐาน
19-21 มกราคม 2541
ณ โรงแรมแม่ฮ่องสอนริเวอร์ไซด์ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

หลักการและเหตุผล

ท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจปัจจุบัน การท่องเที่ยวถูกคาดหวังว่าจะเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ โดยมีการรณรงค์ให้ปี 2541-2542 เป็นปีท่องเที่ยวไทย (AMAZING THAILAND) อีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่มาตรการและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนยังขาดความชัดเจน กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งดำเนินงานสร้างทางเลือกในการพัฒนาโดยทำงานร่วมกับองค์กรชาวบ้านในชนบท ได้เล็งเห็นคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการทำงานพัฒนาในหมู่บ้านและสามารถเชื่อมประสานความร่วมมือของคนในสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จึงได้พัฒนารูปแบบการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยมีชุมชนเป็นฐาน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งได้จัดทำโครงการนำร่องขึ้นใน 3 พื้นที่ ได้แก่ บ้านห้วยขึ้นหลัก ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย(ชนเผ่าอาข่า), 4 หมู่บ้านในเขตภูลังกา ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา(ชนเผ่าเมี่ยนและม้ง) และบ้านห้วยยี่ ต.ห้วยปูลิง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน (ชนเผ่าปกาเกอญอ) และเมืององค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วม 3 องค์กร ได้แก่ สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า (AFECT) , สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาในประเทศไทย(IMPECT)และโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน(TG) โดยมีมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม(มอส.) ซึ่งมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหน่วยงานที่ปรึกษาในการทำงาน และภาคีความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนา (DSC) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ (บางส่วน) ในการดำเนินงาน โดยได้เริ่มโครงการตั้งแต่เดือนมีนาคม-ธันวาคม 2540

การเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใน 3 พื้นที่ มีกระบวนการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ตั้งแต่การศึกษา-วิเคราะห์ศักยภาพชุมชน การเตรียมความคิดและกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมร่วมกับชุมชน การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยการศึกษา-ดูงาน การสำรวจและค้นหาของดีของชุมชน การจัดฝึกอบรมเรื่องการสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การเตรียมความพร้อมทางกายภาพและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน รวมถึงการจัดโครงการท่องเที่ยวนำร่องลงไปในพื้นที่ ซึ่งขั้นตอนเตรียมความพร้อมได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้วตามแผนงานที่วางไว้

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสรุปประสบการณ์และบทเรียนในการดำเนินงานในครั้งนี้ เป็นการจัดประชุมโดยมีความมุ่งหวังว่า บทเรียนและประสบการณ์การทำงานในบริบทที่แตกต่างกันใน 3 พื้นที่ และข้อคิดเห็นจากกลุ่มคนที่สนใจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นฐาน สามารถขยายแนวคิด-กระบวนการทำงานไปสู่ชุมชนอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง และเป็นการร่วมกันวางยุทธศาสตร์การทำงานที่ขยายขอบเขตการทำงาน โดยมีความร่วมมือของส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอประสบการณ์และสรุปบทเรียนการทำงานด้านการส่งเสริมองค์กรชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จาก 3 พื้นที่ในโครงการนำร่อง ได้แก่ เชียงราย พะเยา และแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้มีประสบการณ์และผู้ทรงคุณวุฒิต่อการพัฒนาทิศทาง แนวทาง และความร่วมมือที่เหมาะสมในการดำเนินงาน และขยายผลการดำเนินงานเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นฐานต่อไป

วัน เวลา และสถานที่

19-21 มกราคม 2541 ณ โรงแรมแม่ฮ่องสอนริเวอร์ไซด์ อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

องค์กรผู้จัด

1. สำนักงานสนับสนุนกองทุนวิจัย
2. ภาควิชาความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนา
3. สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม
5. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เข้าร่วมได้รับแนวคิด ทิศทางในการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นฐานต่อไป
2. ก่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือกันในการขยายการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ได้พัฒนารูปแบบ-กระบวนการในการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันจะก่อให้เกิดแนวทางในการทำงานสำหรับพื้นที่ใหม่ ๆ ต่อไป

ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 50 คน

☐ องค์กรพัฒนาเอกชนและตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่นำร่องเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. ตัวแทนสมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า (AFECT) จำนวน 2 คน
2. ตัวแทนชาวบ้าน บ้านห้วยซี้เหล็ก ต.วาปี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย จำนวน 2 คน
3. ตัวแทนสมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (IMPECT) จำนวน 2 คน
4. ตัวแทนชาวบ้านภูลังกา ต.ผาซำน้อย อ.ปง จ.พะเยา จำนวน 2 คน
5. ตัวแทนโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน จ.แม่ฮ่องสอน (TG-MHS) จำนวน 2 คน
6. ตัวแทนชาวบ้าน บ้านห้วยซี้ ต.ห้วยปูลิง จ.แม่ฮ่องสอน จำนวน 2 คน

☐ องค์การพัฒนาเอกชนที่สนใจการดำเนินงานโครงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. คุณรัชชาลัย	ทองดีเลิศ	คณะกรรมการประสานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ
2. คุณนิตยา	อินญาวิเลิศ	กองทุนชุมชนรักป่า
3. คุณชมชวน	บุญระหงษ์	โครงการพัฒนาเครือข่ายผู้ผลิต-ผู้บริโภค
4. คุณแสงวรรณ	มณีวรรณ	โครงการพัฒนาองค์กรชุมชน
5. คุณเรืองเดช	จอมเมือง	โครงการเกษตรกรรมทางเลือก จ.น่าน
6. คุณประภาศรี	นภารัตน์	สมาคม YMCA เชียงใหม่
7. คุณอัจฉรา	อู่พลี	โครงการประสานความร่วมมือเพื่ออนุรักษ์และพัฒนา ห้วยขาแข้ง
8. คุณดีพอ	มีเท	GEF-UNDP
9. คุณกรรชิต	สุขใจมิตร	ภาคีความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการพัฒนา

☐ นักวิชาการ/ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ศ.นพ.ประเวศ	วະลี	
2. คุณแอนก	นาคะบุตร	สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
3. ศ.ดร. นิธิ	เอียวศรีวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. ดร.ดุสิต	ดวงสา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. ดร.ยศ	สันตสมบัติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. ดร.อุทัย	ดุลยเกษม	
7. คุณชยันต์	ผลโชค	
8. ดร.เทพ	พงษ์พานิช	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
9. ดร.นำชัย	ทนุผล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
10. อ.สมคิด	แก้วทิพย์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
11. ตัวแทนสภาพัฒน์ฯ		
12. ตัวแทนสำนักงานกองทุนสิ่งแวดล้อม		กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
13. ตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย		
14. ตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 1		
15. คุณพงศ์ศานต์	พิทักษ์มหาเกตุ	
16. คุณพัชริน	ดำรงกิตติกุล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
17. คุณกรวิภา	บุญชื่อ	BRT
18. คุณอนุชา	เล็กสกุลติกุล	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีฯ
19. คุณรณกร	ตื๋รگانนท์	ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

☐ ตัวแทนภาคราชการ ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนใน จ.แม่ฮ่องสอน

1. คุณอมรพันธ์	นิมานันท์	รองผู้ว่าราชการ จ.แม่ฮ่องสอน
2. คุณธนากร	อึ้งจิตไพศาล	หัวหน้าฝ่ายแผน สำนักงานจ.แม่ฮ่องสอน
3. คุณบุญเลิศ	อัศติกุล	ประชาสัมพันธ์ จ.แม่ฮ่องสอน
4. ตัวแทนป่าไม้ จ.แม่ฮ่องสอน		
5. ตัวแทนพัฒนาการจ.แม่ฮ่องสอน		
6. นายอำเภอเมือง จ.แม่ฮ่องสอน		
7. น.ต.ปิยะ	กองเพิ่มพูล	ชมรมมัคคุเทศก์ จ.แม่ฮ่องสอน
8. คุณธวัชชัย	น้ำทิพากร	ชมรมธุรกิจท่องเที่ยว จ.แม่ฮ่องสอน
9. คุณรจเรช	วัฒนพานิช	โครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรม
10. คุณบุญทอง	เพียรสุขุม	มูลนิธิเพื่อพัฒนาแม่ฮ่องสอน

☐ กองเลขาฯ การประชุมครั้งนี้

1. คุณพจนา	--- สวณศรี	มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม
2. คุณพรภิรมย์	ดิศกัมพล	มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม
3. คุณธวัชชัย	รัตนซ้อน	โครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน

งบประมาณ

1. ค่าเดินทางผู้ทรงคุณวุฒิ		
1.1 กทม.-แม่ฮ่องสอน-กทม. 8 คนx4,050 บาท	= 32,400	บาท
1.2 เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน-เชียงใหม่ 12 คนx750 บาท	= 9,000	บาท
2. ค่าเช่ารถรับ-ส่งจากสนามบิน-ที่พัก-ที่ประชุม 2 คันx1,200 บาท	= 2,400	บาท
3. ค่าที่พัก 20 ห้อง x950 บาท x 2 คืน (รวมอาหารเช้า)	= 38,000	บาท
4. ค่าห้องประชุม 500 บาทx 2 วัน	= 1,000	บาท
5. ค่าอาหาร 50 คนx4 มื้อx100 บาท	= 20,000	บาท
6. ค่าอาหารว่าง 50 คนx20 บาทx 4 มื้อ	= 4,000	บาท
7. ค่าวิทยากร 3 คนx3,000 บาท	= 9,000	บาท
8. ค่าเอกสารประกอบการสัมมนา 50 คนx 50 บาท	= 2,500	บาท
9. ค่าเอกสารสรุปการสัมมนา 50 คนx 50 บาท	= 2,500	บาท
10. เบ็ดเตล็ด	= 2,200	บาท
	รวม	123,000 บาท

กำหนดการประชุมเชิงปฏิบัติการ

วัน/เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
19 มกราคม 2541	- ผู้เข้าร่วมประชุมเดินทางมาถึงแม่ฮ่องสอน/เข้าพัก - ลงทะเบียน - ปาฐกถาพิเศษเรื่อง "พัฒนาการท่องเที่ยวไทย ทำอย่างไรจึงจะยั่งยืน"	โดย
17.30-18.00 น.	รับประทานอาหารร่วมกัน	
18.00-18.30 น.	- ชมสไลด์มัลติมีชั่น เรื่อง "มิตรภาพและความทรงจำ" - กิจกรรมสัมพันธ์	มอศ. TG
20 มกราคม 2541	- รับประทานอาหารเช้า - ชี้แจงวัตถุประสงค์ กำหนดการ และขั้นตอนการประชุม - ชี้แจงกระบวนการและขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมชุมชน - นำเสนอประสบการณ์ บ้านห้วยฮี้เหล็ก จ.เชียงราย - นำเสนอประสบการณ์ ภูลังกา จ.พะเยา - พักรับประทานอาหารว่าง - นำเสนอประสบการณ์ บ้านห้วยฮี้ จ.แม่ฮ่องสอน - ประมวลภาพรวมของ 3 กรณีศึกษา - ซักถามเพิ่มเติม - รับประทานอาหารกลางวัน - มุมมองของนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ต่อ 3 กรณีศึกษา - สรุปประเด็น และเปิดอภิปรายทั่วไป - พักรับประทานอาหารว่าง - ความคิดเห็นของตัวแทนชาวบ้าน 3 กรณีศึกษา - อภิปรายทั่วไป/สรุป - รับประทานอาหารเย็น	มอศ. มอศ. AFECT IMPECT TG มอศ. ศ.ดร.นิธิ/คุณชยันต์/คุณแอนก คนละ 30 นาที คนละ 15 นาที
21 มกราคม 2541	- นำเสนอแนวทางการทำงานในอนาคตของแต่ละพื้นที่/สรุป - พักรับประทานอาหารว่าง - องค์กรสนับสนุนให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ - รับประทานอาหารกลางวัน - รับฟังความคิดเห็นขององค์กรที่เข้าร่วมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นฐาน และความเป็นไปได้ในการระดมทุนเพื่อการพัฒนา - พักรับประทานอาหารว่าง - ประมวลภาพรวม/ปิดการประชุม	

กระบวนการทำงานและบทเรียน
โครงการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โดยมีชุมชนเป็นฐาน

พจนา สวนศรี

พรภิรมย์ ดิศกัมพล

มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม

บทนำ

ปี 2541 - 2542 การท่องเที่ยวถูกจัดให้เป็นสินค้าที่คาดว่าจะสามารถสร้างรายได้หลักให้กับประเทศ เพื่อทดแทน ภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยอยู่ในปัจจุบัน ภายใต้ชื่อโครงการ “AMAZING THAILAND” เสียงสะท้อนที่ตามมาจากหลายฝ่าย คือ ความห่วงใย ในทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ซึ่งอาจจะถูกทำลายลงอย่างคาดไม่ถึง คำถามที่ตามมาคือ ควรจะเที่ยวอย่างไรให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือภายใต้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “ECOTOURISM” ถูกเสนอให้เป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการท่องเที่ยว แต่ก็ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ว่า “อย่างไรจึงจะเป็น ECOTOURISM ?” การท่องเที่ยวซึ่งมีการจัดการโดยองค์กรชุมชน จึงเป็นรูปแบบหนึ่ง ที่กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนบางส่วน เสนอเป็นทางเลือกให้กับการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะให้ความสำคัญกับองค์กรชุมชนเป็นด้านหลัก และร่วมกันพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว

ในปี 2540 องค์กรพัฒนาเอกชนในภาคเหนือได้เสนอโครงการนำร่องขึ้นใน 3 พื้นที่ คือ บ้านห้วยขี้เหล็ก ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย (ชนเผ่าอาข่า) 4 หมู่บ้านในเขตภูลังกา ต.ผาฮ้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา (ชนเผ่าเมี่ยนและม้ง) และบ้านห้วยอี ต.ห้วยปูลิง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน (ชนเผ่าปกาเกอญอ) โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าร่วมโครงการ 3 องค์กร ได้แก่ สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า (AFECT) , สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (IMPECT) และโครงการพัฒนาที่สูงไทย - เยอรมัน (TG) โดยมี มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอศ.) ซึ่งมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหน่วยงานที่ปรึกษาในการทำงาน

เอกสาร “กระบวนการทำงานและบทเรียน ในโครงการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนเป็นฐาน” เป็นการสรุปผลจากการทำโครงการร่วมกันระหว่างมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม และองค์กรพัฒนาเอกชนดังกล่าว

การนำเสนอเอกสารชิ้นนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 กระบวนการทำงาน

ส่วนที่ 2 สรุปผลการทำงานและบทเรียน

ส่วนที่ 1 กระบวนการทำงาน

การทำงานที่ผ่านมาของ มอส. ได้สรุปบทเรียนในการทำเรื่องการจัดกรท่องเที่ยวโดยองค์กรชุมชน ว่าจะสามารถทำงานได้ผลดีภายใต้เงื่อนไขต่างๆของชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานในพื้นที่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาการทำงานนานกว่าหนึ่งปี เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ ที่ยังอยู่ในขั้นของการเรียนรู้ลองผิดลองถูก แต่หลังจากได้มีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ เกาะยาว จังหวัดพังงา และที่บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช มอส.ได้นำบทเรียน มาใช้ในการสร้างแผนการทำงาน ของโครงการนำร่องภาคเหนือ ภายใต้เงื่อนไขเวลา 6 เดือน โดยกำหนดขั้นตอนในการทำงานดังนี้

1. การประเมินความคิดเห็นและความต้องการในการจัดทำโครงการ

เนื่องจากกิจกรรมเรื่องการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน อยู่ในความสนใจของ องค์กรพัฒนาเอกชน(อพช.)หลายองค์กรในภาคเหนือ มอส.พิจารณาว่าควรจะได้จัดเวที เสนอบทเรียนการทำงาน ในเรื่องนี้ของ มอส. เพื่อระดมความคิดเห็น ความต้องการ ข้อเสนอแนะ ในการจัดทำโครงการ รวมทั้งพิจารณาเลือกองค์กร 2 องค์กรที่พร้อมในการทำโครงการนำร่อง ร่วมกับมอส. ในขั้นตอนนี้ มอส. ได้นัดแลกเปลี่ยนกับองค์กรต่างๆ โดยกลุ่มเป้าหมายคือองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ ที่ได้รับเงินสนับสนุนโครงการจาก NOVIB, และองค์กรอื่นๆที่สนใจกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งจัดการโดยองค์กรชุมชน องค์กรที่มอส. ได้ร่วมแลกเปลี่ยนในเบื้องต้นคือ

- โครงการพัฒนาเครือข่ายเพื่อผู้ผลิต - ผู้บริโภค
- ภาควิชาความร่วมมือเพื่อการระดมทุนภาคเหนือ
- มูลนิธิพัฒนาภาคเหนือ
- กองทุนชุมชนรักป่า
- โครงการพัฒนาองค์กรชุมชน
- โครงการพะเยาเพื่อการพัฒนา
- สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (IMPECT)
- สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า เชียงราย (APECT)
- โครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรมแม่ฮ่องสอน

จากการ แลกเปลี่ยนเบื้องต้น สิ่งที่ผู้เข้าร่วมประชุมคาดหวังจากเวทีแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ของ มอส. ได้แก่

- ❶ รูปแบบการบริหารจัดการ และพัฒนากิจกรรม และการจัดการท่องเที่ยวโดยองค์กร
ชุมชน
- ❷ แนวทางการพัฒนาการตลาด
- ❸ แนวทางการพัฒนากิจกรรมสู่การกระจายรายได้ให้ชุมชน
- ❹ คาดหวังต่อ มอส. ให้ เป็นพี่เลี้ยงในการวางแผนงาน และร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่

2.การจัดประชุมเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์จากการทำงานของ มอส.

การประชุมครั้งนี้ จัดขึ้นที่ บ้านธารแก้ว จ. เชียงใหม่ โดยในช่วงแรก มอส. ได้รวบรวม
ประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านมาเพื่อแลกเปลี่ยนกับผู้เข้าร่วมประชุม และเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการ
ตัดสินใจคัดเลือกองค์กรนำร่อง บทเรียนที่ มอส. นำเสนอ (มีรายละเอียดในเอกสารสรุปบทเรียนของมอส.)
คือ

2.1 กระบวนการทำงานและผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานที่ผ่านมา

♦ การเลือกพื้นที่ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 4 ประการคือ

1. เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเรื่องการท่องเที่ยว ในเรื่องความงดงามทางธรรมชาติ วิถีชีวิต
และวัฒนธรรม
2. มีประเด็นทางสังคม หรือทางเลือกการพัฒนา ที่จะนำเสนอต่อสังคม
3. มีอพช. ทำงานอยู่ หรือเป็นพื้นที่เครือข่ายที่สำคัญคือ อพช.สามารถคุมสภาพพื้นที่ได้
4. มีองค์กรชาวบ้าน

♦ การเตรียมความพร้อมของชุมชน ซึ่งมอส.แบ่งพื้นที่การทำงานที่ผ่านมาเป็นแบบ
เข้มข้นคลุกคลีกับชาวบ้าน และ ระดับการประสานงานกับพื้นที่เป็นครั้งๆ

♦ การจัดหนักท่องเที่ยว ทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ จัดทำใบปลิว
จดหมายข่าว แผ่นพับ การบอกต่อของคนที่เคยเที่ยวกับ มอส. รวมทั้ง
การเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมกิจกรรม

♦ การเตรียมความพร้อมของนักท่องเที่ยวก่อนลงพื้นที่ โดย

1. ค่ายทางโทรศัพท์ก่อนตัดสินใจมาเที่ยวกับ มอส.
2. ส่งเอกสารให้อ่านก่อน เกี่ยวกับข้อมูลพื้นที่ กฎกติกาเมื่ออยู่ในหมู่บ้าน
3. กรอกใบสมัครการเข้าร่วมกิจกรรมกับ มอส. ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญเรื่อง
“ความคาดหวัง ในการเข้าร่วมกิจกรรม”

♦ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (โปรแกรมเที่ยว การจัดการ คนทำงาน)

การจัดโปรแกรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว คือทั้งได้พักผ่อนและ

เรียนรู้ รวมทั้งบทบาทหน้าที่การประสานงานกับ อพช. พื้นที่และหมู่บ้าน

- ♦ การสรุปและประเมินผลภายหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม โดยจะมีการประเมินผล 2 ส่วนคือ การประเมินผลกับชุมชนและการประเมินผลกับนักทอ้งเที่ยว

2.2 บทเรียนการทำงาน

- ♦ การทำงานระหว่างมอส. -ชาวบ้าน- อพช.พื้นที่
- ♦ การเรียนรู้ระหว่างนักทอ้งเที่ยวกับชาวบ้าน
- ♦ บทเรียนเชิงธุรกิจ : ปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

2.3 การตั้งข้อสังเกตต่อผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยเปรียบเทียบกับการทอ้งเที่ยวกระแสหลัก ในเรื่อง

- ♦ ความยั่งยืนของระบบนิเวศและวัฒนธรรม
- ♦ กระบวนการมีส่วนร่วม อำนาจการตัดสินใจ และการจัดการทรัพยากร
- ♦ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักทอ้งเที่ยวกับชาวบ้าน
- ♦ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชน

นอกจากการนำเสนอประสบการณ์การทำงานของ มอส. แล้ว ชาวบ้านจากชมรมการทอ้งเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์บ้านคีรีวง ได้ ร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองการทำงานขององค์กรชาวบ้าน

จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทั้งจาก มอส.และ ตัวแทนชาวบ้านคีรีวง องค์กรต่างๆที่เข้าร่วมประชุมได้เสนอให้พิจารณา 3 องค์กรที่จะเป็นโครงการนำร่อง คือ

1. โครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรมแม่ฮ่องสอน
2. สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า เชียงราย (AFECT)
3. สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (IMPECT)

ข้อสรุปจากที่ประชุมเสนอให้ สมาคม IMPECT และ AFECT เป็นองค์กรที่ทำโครงการนำร่องเนื่องจาก

→ ทั้งสององค์กรมีแผนงานที่จะทำเรื่องนี้อยู่แล้ว

→ พื้นที่ทำงานมีความพร้อมในด้านการจัดการทอ้งเที่ยว มีประเด็นทางสังคมหรือทางเลือกในการทำงานพัฒนาสังคม และมีความพร้อมด้านคนทำงานตามเงื่อนไขของที่ประชุม

→ โครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรมแม่ฮ่องสอน ขอดอนตัวเนื่องจากมีปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องคนทำงาน และงบประมาณในการจัดทำโครงการแต่ต่อมาได้มีการจัดเวทีคุยในระดับจังหวัด แม่ฮ่องสอนและเห็นว่า การทอ้งเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสามารถ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปได้พร้อม ๆ กัน และแม้ต้องสอนเองก็เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพและน่าที่จะพัฒนากิจกรรมนี้ต่อไปได้ในอนาคต สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยและโครงการพัฒนาที่สูง ไทย-เยอรมัน จึงสนับสนุนงบประมาณให้ดำเนินงานใน 1 พื้นที่ เป็นพื้นที่นำร่อง

ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะในการทำโครงการนำร่อง ดังนี้

1. ควรระมัดระวังผลกระทบที่จะเกิดกับสภาพแวดล้อมของชุมชน ในการกำหนดกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ไม่ควรคำนึงถึงเรื่องรายได้เป็นเรื่องสูงสุด ถ้ากิจกรรมนั้นจะก่อผลกระทบให้สภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไปในทางลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการดำเนินงานโดย อพช. ซึ่งหมายรวมถึงภาพพจน์ของงานในวงกว้างด้วย เช่น การแข่งแรลลี่ ซึ่ง จะส่งผลกระทบอย่างมากต่อชุมชน และสภาพแวดล้อม ในขณะที่อพช. รมรงค์เรื่องการรักษาสภาพแวดล้อม
2. คนทำงานควรมีความชัดเจนในเป้าหมายของงานพัฒนา ไม่ควรให้ ประเด็น เรื่อง ECOTOURISM มาเพียงบนประเด็นเป้าหมายหลักการทำงานของ อพช. ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน
3. องค์กรที่ตั้งเป้าหมายว่างาน ECOTOURISM จะเป็นวิธีหนึ่งในการฟื้นฟูวัฒนธรรม ต้องระมัดระวังเพราะอาจจะเป็นตรงกันข้าม กลายเป็นการทำลายวัฒนธรรม
4. เป้าหมายที่ต้องการสื่อสารด้านวัฒนธรรมของชุมชน ควรระมัดระวังในวัฒนธรรมบางเรื่อง ที่มองอย่างผิวเผินจะเป็นผลด้านลบมากกว่าความงดงาม เช่น การสูบบุหรี่ ของชาวอาข่า
5. การทำการตลาดไม่ควรผลิผลลาม อาจเกิดผลกระทบกับชุมชน เนื่องจากการปรับตัวไม่ทันของชาวบ้าน ซึ่งจะกลายเป็นการทำลายชุมชนเร็วขึ้น อพช. ต้องมีการจัดการ มาตรการ ในการป้องกันสิ่งเหล่านี้ ก่อนที่จะเริ่มทำกิจกรรม
6. ในส่วนของ AFECT ที่มีแผนการทำเรื่องการท่องเที่ยวในเมืองซึ่งมีเรื่องของการจัดทำโรงแรมและ การพาเที่ยวในพื้นที่ซึ่งมีการท่องเที่ยวมาก หรือ สถานที่บางแห่ง ต้องให้เกิดความชัดเจน กับองค์กรชาวบ้านถ้าไม่มีความชัดเจนชาวบ้านอาจหลงประเด็นได้ และอาจเป็นอุปสรรคในการทำงานขององค์กรเอง
7. ในส่วนของ IMPECT นอกเหนือจากวัฒนธรรมแล้ว จุดเด่น ของพื้นที่คือเป็นเส้นทาง การต่อสู้ทางประวัติศาสตร์การเมือง ควรมีความระมัดระวังอย่างมากเนื่องจากเป็นเรื่องอ่อนไหว อาจเกิดผลกระทบที่คาดไม่ถึงได้ ถ้ามีทางเลือกควรหลีกเลี่ยงเรื่องที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง หรือศึกษาวิธีการของ พื้นที่อื่นที่มีลักษณะพื้นที่ใกล้เคียงกัน
8. กระบวนการแต่ละองค์กรควรมีโอกาสสองดูในพื้นที่ด้วยเพื่อให้มีความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างคนทำงานและผู้ใหญ่ในองค์กร

ข้อสังเกตจากการประชุม

1. จากประสบการณ์ที่ผ่านมา การทำธุรกิจเป็นเรื่องยากสำหรับ อพช. ถ้าไม่มีความมั่นใจ อาจก่อให้เกิดปัญหากับคนทำงาน กลายเป็นการบั่นทอนกำลังใจในการทำงานได้
2. ประสบการณ์เดิมของ อพช. ในเรื่องการศึกษาดูงาน ควรได้รับการพัฒนา ให้มีการจัดการที่ดีและเป็นระบบโดยไม่หวังผลเรื่องเงิน แต่เป้าหมายอยู่ที่การทำให้คนมีความเข้าใจ ซึ่งกันและกัน
3. การระดมทุนน่าจะมีกิจกรรมที่มากกว่าการทำ ECOTOURISM และในการจัดกิจกรรม แต่ละครั้ง ควรมีการจัดบันทึกผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมไว้ และพัฒนาไปสู่การระดมทุนในด้านอื่นๆ เช่น การขอบริจาคเงิน สิ่งของ เพื่อใช้ในกิจกรรมของชุมชน หรืองานพัฒนา
4. การทำงานพัฒนาควรมีมากกว่าการทำงานในพื้นที่ ต้องพัฒนากิจกรรมเพื่อสามารถบอกเล่าเผยแพร่กับคนภายนอกได้
6. การระดมทุนใหญ่จะอยู่ที่กรุงเทพฯ ดังนั้นในส่วนของ NGO กรุงเทพฯ ต้องวางแผน กิจกรรมระดมทุนอย่างเป็นรูปธรรมด้วย

หลังจากได้ข้อสรุปเรื่อง โครงการนำร่อง ที่ประชุมและ มอส. จึงกำหนดแผนในการทำงาน และการติดตามประเมินผลการทำงานร่วมกับโครงการนำร่อง แผนการทำงานของโครงการนำร่อง

ระยะเวลา	กิจกรรม
25 - 27 มิ.ย. 2540	- สำรวจความต้องการและศึกษาความเป็นไปได้ขององค์กรที่รับทุน NOVIB
16 - 17 ก.ค. 2540	- เวทีเสนอประสบการณ์โดย TVS - REST / คัดเลือกโครงการนำร่อง
28 - 31 ก.ค. 2540 (IMPECT)	- กระบวนการวิเคราะห์ชุมชน (ปัญหาและทางเลือก ศักยภาพขององค์กร ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ปัจจัยภายนอก)
1 - 4 ส.ค. 2540 (APECT)	- ศึกษาดูงานบ้านคีรีวง
15 - 18 ส.ค. 2540	- วางแผนจัดกิจกรรม (โปรแกรม การบริหารจัดการ)
15 - 20 ก.ย. 2540	- เก็บข้อมูล “ของดีของชุมชน”
20 - 22 ต.ค. 2540	- ฝึกอบรม “นักสื่อความหมายธรรมชาติ”
31 ต.ค. - 4 พ.ย. 2540	- จัดทัวร์พื้นที่นำร่อง พื้นที่ 1
7 - 11 พ.ย. 2540	- จัดทัวร์พื้นที่นำร่อง พื้นที่ 2
17 - 23 พ.ย. 2540	- ประเมินผลการจัดทัวร์ / กระบวนการฝึกอบรมทั้งหมด
15 - 16 ม.ค. 41	- จัดเวทีสรุปประสบการณ์พื้นที่นำร่อง

3. การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่าง มอส. และองค์กรชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ และเป็นการสำรวจความพร้อมของชุมชน เพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่าง มอส. กับ อพช.พื้นที่

ขั้นตอนการวิเคราะห์ชุมชน แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

1. การเตรียมพื้นที่และสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เช่น ทำความรู้จักกับผู้นำ

อย่างไม่เป็นทางการเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยองค์กรชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมของหมู่บ้าน เพื่อเตรียมข้อมูลแลกเปลี่ยนในการประชุมคณะกรรมการ

2. จัดประชุมคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับขั้นตอนการทำงาน เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยองค์กรชุมชน และเพื่อคัดเลือกตัวแทนไปดำเนินงานที่หมู่บ้านคีรีวง

4. การศึกษาดูงานเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับองค์กรชาวบ้าน

เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านและ อพช. ในพื้นที่ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เห็นรูปแบบการจัดการ โดยให้แต่ละองค์กรส่งตัวแทน 2 คนและชาวบ้านพื้นที่ละ 2 คน ซึ่ง มอส. ตั้ง วัตถุประสงค์ในการจัดดูงาน ดังนี้

① เพื่อให้ผู้ศึกษาดูงานได้เพิ่มความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีชุมชนเป็นองค์กรสำคัญในการทำงาน

② เพื่อให้ผู้ศึกษาดูงานได้เพิ่มความเข้าใจต่อ หลักการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน

③ เพื่อให้ชาวบ้านสามารถวางแผนและบริหารจัดการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้
ผู้ร่วมดูงานประกอบด้วย

ตัวแทน จาก IMPCT	2	คน
------------------	---	----

ตัวแทนจาก AFECT	2	คน
-----------------	---	----

ตัวแทนชาวบ้านห้วยขี้เหล็ก จ.เชียงราย	2	คน
--------------------------------------	---	----

ตัวแทนชาวบ้านจาก จ.พะเยา	3	คน
--------------------------	---	----

ตัวแทนชาวบ้านจาก จ.น่าน	2	คน
-------------------------	---	----

การดูงานในส่วนของ จ.แม่ฮ่องสอนไม่ได้รวมดูงาน ที่บ้านคีรีวง พร้อมกับโครงการนำร่อง อีก 2 โครงการ แต่ได้จัดดูงานที่บ้านทุ่งยาว จ.ลำพูน เนื่องจากปัญหาการเดินทางไกลมาก และปัญหางบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอ

ก่อนจะเดินทางเข้าไปยังหมู่บ้านที่คีรีวง มอส.ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่จะไปดูงาน และ หาความคาดหวังในการดูงานของผู้เข้าร่วม ซึ่งรวบรวมได้ดังนี้

1. อยากรู้วิธีการรับนักท่องเที่ยวที่หมู่บ้าน

2. ชาวบ้านคิดอย่างไรกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
3. แผนงานต่อไปของครัวเรือนต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
4. การทำงานของคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวงเป็นอย่างไร
มีการแบ่ง บทบาทกันอย่างไร
5. การจัดตั้งกฎระเบียบของชมรมฯ มีอะไรบ้าง คิดจากอะไร
6. ปัญหาจากการทำงานของชมรมฯ มีอะไรบ้าง มีวิธีการแก้ไขอย่างไร
7. วิธีการจัดสรร รายได้จากการท่องเที่ยวให้ทั่วถึงกับคนในชุมชน
8. การดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ทั้งการเดินป่า การอยู่ในหมู่บ้าน
มีระบบอย่างไร ใครรับผิดชอบ ระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้าน
9. การเกิดกลุ่ม (ชมรมฯ) และการบริหารจัดการกลุ่มให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
10. ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอก
11. ชมรมฯ คิดอย่างไรกับบทบาทของ มอส. ในการเข้ามาสนับสนุน
ให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว มีผลดีและผลเสียอย่างไรบ้าง
12. ชมรมฯคิดอย่างไรกับหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชุมชนโดยเฉพาะ ททท.

การดูงานใช้เวลา 1 คืน 2 วัน ในพื้นที่โดยแบ่งผู้ดูงานออกเป็น 2 กลุ่มเพื่อให้มีโอกาสได้เรียนรู้รูปแบบการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยวทั้งที่พักบ้านและการพักค้างแรมในป่า หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดให้ผู้ดูงานในฐานะนักท่องเที่ยว ก่อนออกจากหมู่บ้าน มอส.ได้จัดให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มผู้ดูงานและชาวบ้านในพื้นที่ สิ่งที่คุณดูงานได้จากการเรียนรู้ในครั้งนี้ คือ

◆ กลุ่มที่ 1 พักบ้าน

1. เห็นความพร้อมเพรียงในการเตรียมงานของทีมเจ้าของบ้านพัก
2. การจัดการของกลุ่ม
3. แนวทางในการปฏิบัติต่อผู้มาพัก ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่
4. ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำสวนสมรม
5. อรรถาธิบายที่ดีของเจ้าของบ้านที่สามารถทำให้ผู้มาพักประทับใจ

◆ กลุ่มที่ 2 พักแรมในป่า

1. บทบาทการทำงานของผู้นำทาง
 - เดินไม่เร็วมาก ชวนพูดคุยตลอดทาง ทำให้ผู้ที่มาได้ข้อมูลของป่าและธรรมชาติรอบๆป่า
 - ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้มาเยือน

2. เทคนิควิธีการในการเดินป่า

- การกำจัดขยะ / การดูแลความสะอาด
- การให้ข้อมูลของสถานที่แต่ละแห่ง
- วิธีการให้ข้อมูลที่ผู้มาเยือนไม่รู้สึกเบื่อ

หลังจากจบการดำเนินงาน ได้จัดประชุมอีกครั้งเพื่อเป็นการประเมินผล จากการทำงาน

ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ได้เรียนรู้ระบบการจัดการ และเห็นจุดที่ต้องนำกลับไปปรับปรุงหมู่บ้านตัวเอง
2. ระบบการรับสมาชิกซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหมู่บ้านเนื่องจากลักษณะพื้นที่มีความแตกต่างกัน
3. วิธีการในการริเริ่มของกลุ่มที่เริ่มต้นทำเป็นกลุ่มแรกๆ ในหมู่บ้าน
4. วิธีการจัดการเกี่ยวกับการเดินป่าทั้งด้านของผู้มาเยือนและผู้นำทาง
5. วัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ที่มีความต่างกัน
การจัดการบางอย่างของคีรีวงไม่สามารถนำไปใช้ได้ เช่น
การจัดจำนวนนักท่องเที่ยว
6. เห็นจุดขายของตัวเองมากขึ้น รวมทั้งข้ออ่อนที่ต้องกลับมาปรับปรุงในหมู่บ้าน
7. ระบบและวิธีคิดในการจัดการทรัพยากรของหมู่บ้าน

ข้อสังเกตจากมอส. ในการดำเนินงานครั้งนี้

1. กลุ่มผู้ดำเนินงานบางส่วนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานครั้งนี้ คือสามารถเรียนรู้ขั้นตอนกระบวนการจัดการของกลุ่ม ในการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน เห็นศักยภาพในการนำกลับไปประยุกต์ใช้

2. ส่วนหนึ่งของผู้ดำเนินงานมีความสนใจ และได้เรียนรู้วิธีการทำการเกษตรมากกว่าการจัดการเรื่องการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ซึ่งในส่วนนี้ทาง มอส. คิดว่าเป็นบทบาทของอพช. พื้นที่ต้องช่วยในการตั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมของคีรีวงเพื่อให้ผู้ดำเนินงานได้ ทบทวนในจุดที่เป็นเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยว

3. กลุ่มผู้ดำเนินงานมีเวลาในการดำเนินงานในพื้นที่จริงเพียง 2 วัน แต่ต้องใช้เวลาในการเดินทางก่อนดำเนินงาน บางส่วนจึงมีความอ่อนเพลียจากการเดินทาง ทำให้ขาดความพร้อมในการเรียนรู้ในพื้นที่

4. กลุ่มผู้ร่วมดำเนินงานมีทั้ง อพช. พื้นที่ และผู้นำชาวบ้าน ในการจัดกลุ่มควรจัดแยกให้อพช. ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนกับ อพช. พื้นที่ ที่คีรีวง เพื่อให้เห็นบทบาททั้งของชาวบ้านและ อพช.

5. ในการจัดกลุ่มบ้านพักของคีรีวง ครั้งนี้ เป็นกลุ่มบ้านซึ่งเป็นญาติกันทั้งหมด และบ้านอยู่ติดกันทำให้ผู้มาพักส่วนใหญ่ จะรวมศูนย์อยู่บ้านเดียว และในการทำกิจกรรมต่างๆ ก็จะไปเป็นกลุ่ม ผู้ดำเนินงานจึงให้ความสนใจที่จะคุยกันเองมากกว่าคุยกับเจ้าของบ้าน ซึ่งทำให้ผู้ดำเนินงานขาดโอกาสในการเห็นความแตกต่างของบทบาทเจ้าของบ้านแต่ละส่วน

5. การเก็บข้อมูลของดีชุมชน

เป็นขั้นตอนในการขอยกย่องความมั่นใจและดีศักยภาพของชุมชน เพื่อจัดทำเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยว และเป็นการเตรียมรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการฝึกอบรมผู้ที่จะเป็นนักสื่อความหมายในชุมชน ซึ่งในขั้นตอนนี้ได้มีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการสื่อความหมายธรรมชาติ และด้านวัฒนธรรมเข้ามาช่วยในการเก็บข้อมูล “ของดีชุมชน” เพื่อให้การฝึกอบรมออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชุมชน โดยจัดประชุมกับองค์กรที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะมีการสำรวจข้อมูล และกำหนดประเด็นในการเก็บข้อมูลร่วมกัน คือ

1. วัฒนธรรมชุมชนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต
2. ประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน
3. ทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนเกี่ยวข้อง และดูแลรักษา
4. เส้นทางท่องเที่ยวที่น่าสนใจและกระบวนการจัดการท่องเที่ยว

6. การฝึกอบรมนักสื่อความหมาย

ในการจัดฝึกอบรมนักสื่อความหมายได้แบ่งผู้อบรมเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่จะฝึกอบรมนักสื่อความหมายด้านวัฒนธรรม และนักสื่อความหมายธรรมชาติ ซึ่งมีผู้ มีประสบการณ์ร่วมเป็นวิทยากร พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่ เป็นการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดทักษะในการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยการนำเนื้อหาจากการเก็บข้อมูลชุมชนเป็นหลัก เพื่อ

1. ให้ชาวบ้านสามารถอธิบายเหตุผลและความสำคัญของการนำเสนอข้อมูลเรื่องของดีของชุมชน
2. ให้ชาวบ้านมีความสนใจและเข้าใจในรายละเอียดของ “ของดีของชุมชน” และสามารถอธิบายได้

การฝึกอบรมครั้งนี้ใช้เวลาในพื้นที่ 2 วัน โดย

วันแรก เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้จัดฝึกอบรมกับแกนนำของหมู่บ้าน เรื่องการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับทัวร์นาร์รอง และการจัดการในกลุ่ม รวมทั้งการเตรียมบ้านสมาชิกเพื่อ รองรับผู้ที่มาเที่ยว ซึ่งรวมไปถึงสมาชิกภายในบ้าน ห้องน้ำ ความสะอาด และภาชนะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

วันที่สอง เป็นการฝึกอบรมกลุ่มสมาชิก โดยการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกเรื่องของดีที่มีอยู่ในชุมชน และให้ผู้เข้าร่วมอบรม เสนอว่า เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาถึงในหมู่บ้าน ผู้เข้าอบรมจะทำอะไรบ้าง ซึ่งผู้เข้าอบรมจะพูดถึงการพานักท่องเที่ยวไปดูสถานที่ที่น่าสนใจในหมู่บ้าน เช่น การพาเที่ยวป่า น้ำตก สถานที่ทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งการเล่าถึงประเพณี วัฒนธรรมของตนเอง สมาชิกบางคนยังมีความไม่มั่นใจว่าสิ่งที่ตนมีอยู่จะเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวหรือไม่ ซึ่งในส่วนนี้วิทยากรได้ช่วยเสริม และสร้างความมั่นใจให้ผู้เข้าร่วมอบรมมากขึ้นโดยการนำเสนอประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว

ประสบการณ์เรื่องการสื่อความหมาย (จำกัวิทยากร)

การสื่อความหมายด้านธรรมชาติ

เป้าหมายในการทำงานเพื่อให้คนเข้าใจความหมายของธรรมชาติให้มากที่สุด โดยใช้วิธีการให้ชาวบ้านพาเที่ยว ดึงสิ่งที่ชาวบ้านเสนอมาสร้างความเชื่อมั่นให้ชาวบ้าน ช่วยตั้งคำถามในสิ่งที่ชาวบ้านละเอียด นำเรื่องราวที่ได้มาประยุกต์ให้มีเนื้อหาที่สนุกสนาน น่าสนใจ เช่น การเปรียบเทียบวิถีชีวิตของคนกับธรรมชาติของสัตว์ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานภูมิปัญญาของชาวบ้าน เรื่องที่คุย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เรื่องธรรมชาติ ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ป่า วิถีชีวิต ความเชื่อ

ปัญหา ที่ผ่านมามีในระยะแรกชาวบ้านจะอายที่จะสื่อสารกับคนภายนอก ทั้งที่มีความรู้ในเรื่องราวต่างๆที่คนภายนอกสนใจอยู่แล้ว ซึ่งเป็นบทบาทของผู้ที่เป็นพี่เลี้ยงต้องช่วยสร้างความมั่นใจ และให้กำลังใจ จากประสบการณ์ ที่ผ่านมาเมื่อทำหลายๆครั้งชาวบ้านจะมีความมั่นใจมากขึ้น

การสื่อความหมายด้านวัฒนธรรม

ปัญหา ที่พบคือ การสื่อความหมายระหว่างคนต่างวัฒนธรรม (คนเมือง -ชนบท) เกิดความยากด้านภาษา การใช้เหตุผลในการอธิบาย ความต้องการเรียนรู้ที่ต่างระดับกัน เช่น ผู้มาเที่ยวมักจะหาเหตุผลการกระทำของชาวบ้าน ซึ่งบางเรื่องเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาโดยที่ชาวบ้านเองก็ไม่สามารถอธิบายเหตุผลได้แต่รู้ว่าทำแล้วสบายใจ ซึ่งเรื่องนี้ผู้ที่มามีบทบาทรับผิดชอบต้องค้นคว้าหาเหตุผลเพื่อมาตอบคำถามและสร้างความมั่นใจให้ชาวบ้านโดย

1. ประเมินความคิด ความต้องการของนักท่องเที่ยวก่อนว่าอยากรู้เรื่องอะไร อย่างไร
2. จัดเวลาที่เตรียมความพร้อมให้ชาวบ้านก่อนนักท่องเที่ยวเข้ามา โดยการตั้งคำถาม
3. ใช้วิธีอธิบาย ที่ชี้ให้เห็นถึงรากของวัฒนธรรม ก่อนจะบอกว่าทำอย่างไร และสัมพันธ์กับวิถีชีวิตอย่างไร
4. กระจายการเรียนรู้ให้ทั่วถึงกับชาวบ้านส่วนใหญ่เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและพลังในการพูดคุยจัดโอกาสให้ชาวบ้านได้อธิบายถึงวัฒนธรรมและประเพณีของตัวเอง

หลังจากวิทยากรให้มุมมองแลกเปลี่ยนประสบการณ์แล้ว ได้ จัดให้ชาวบ้านฝึกปฏิบัติ โดยแบ่งผู้เข้าอบรมเป็น กลุ่มนักสื่อความหมายทางวัฒนธรรม และ นักสื่อความหมายทางธรรมชาติ ให้ทีมผู้จัดฝึกอบรมเป็นนักท่องเที่ยว และให้ชาวบ้านทั้งสองกลุ่มพาเที่ยว

จากการประเมินผลชาวบ้านหลังการฝึกอบรม ในเรื่องความมั่นใจ ในการจัดการ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านชาวบ้านสะท้อนว่าการฝึกครั้งนี้เป็นการฝึกกับ ทีมผู้จัดฝึกอบรม ซึ่งมีความคุ้นเคย กันอยู่แล้ว จึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องความมั่นใจ แต่ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวจริง จะยังไม่มั่นใจ

7. การจัดทัวร์นาร่อง

วัตถุประสงค์ในการจัดทัวร์นาร่อง

1. เพื่อให้ชาวบ้านมีประสบการณ์โดยตรง ในการสื่อสารข้อมูลกับนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดการรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว

2. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้แก่ชาวบ้านในการจัดการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย

3. เพื่อเผยแพร่แนวคิดและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยองค์กรชุมชน ต่อสาธารณชน ทั้งนักวิชาการ ผู้สื่อข่าว และผู้ที่อยู่ในสาขาอาชีพต่างๆ

นักท่องเที่ยวที่มาในครั้งนี้จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากหลายกลุ่ม นักวิชาการ ผู้สื่อข่าว นักพัฒนาจากองค์กรพัฒนาเอกชน ชาวบ้านผู้มีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวรับเชิญจาก มอส. (ผู้ที่เคยไปทัวร์กับมอส.) ตัวแทนจาก ททท. และผู้สนใจทั่วไปที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรมจากการประชาสัมพันธ์

การจัดครั้งนี้ได้แบ่งผู้เที่ยวเป็น ผู้เที่ยวเป็นกลุ่มเที่ยวบ้านเพื่อศึกษาเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม และกลุ่มเดินป่า ซึ่งจะได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องการใช้ประโยชน์จากป่า และการดูแลรักษาป่า ของชาวบ้าน โดยใช้เวลาในหมู่บ้าน 3 วัน 2 คืน และทั้ง 2 กลุ่มใช้เวลาค้างคืนในหมู่บ้านคืนแรก เพื่อให้ผู้มาเยือนกับเจ้าของบ้านได้ทำความรู้จักและคุ้นเคยกันมากขึ้น ทั้งเรื่องบ้าน ครอบครัวยุติปฏิบัติ และความเชื่อ ส่วนวันที่ 2 จึงแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมตามความสนใจ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เห็นภาพรวมของวิถีชีวิต และ ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยมีชาวบ้านเป็นผู้นำเที่ยวในแต่ละกิจกรรม ส่วนช่วงกลางวันจะเป็นวงเสวนาย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน

หลังจัดกิจกรรมได้มีการประเมินผลร่วมกันเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน และปรับปรุงข้ออ่อนเพื่อพัฒนากิจกรรมให้ดีขึ้น

ส่วนที่ 2 สรุปผลการทำงาน และ บทเรียน

จากกระบวนการ การทำงานที่ผ่านมา ใน 3 พื้นที่ มอส. ได้สรุปผลในแต่ละขั้นตอน แยกแยะวิธีการ และผลที่ได้ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่บทเรียนดังนี้

ขั้นตอนการทำงาน วิธีการ/ผล	เชียงราย (ชนเผ่าอาข่า)	พะเยา (ชนเผ่าม้ง เมี่ยน)	แม่ฮ่องสอน (ชนเผ่าปกาเกอญอ)
1. การสำรวจความ พร้อม ของชุมชน วิธีการ	ลงพื้นที่ร่วมกับ อพช. 3 วัน • คุยกับคณะกรรมการหมู่บ้าน • สำรวจเส้นทาง / คุยกับ ผู้รู้ ด้านต่างๆ ในชุมชน • จัดประชุมชาวบ้าน	ลงพื้นที่ ร่วมกับอพช. 4 วัน • คุยกับผู้นำชาวบ้าน บางคน • ประชุมคณะกรรมการ • สำรวจเส้นทาง / คุยกับ ผู้รู้ทางวัฒนธรรม	ลงพื้นที่ร่วมกับ อพช. 1 วัน • คุยกับผู้นำชาวบ้าน บางคน • เดินสำรวจหมู่บ้าน คร่าวๆ
ผล ในส่วนของชุมชน	• เห็นชาวบ้านที่จะมาร่วมงานจริงจัง 2 คน • ยังไม่สามารถจัดเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน • ชุมชนมีศักยภาพด้านวัฒนธรรม • หมู่บ้านไม่ใหญ่มาก • ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร • ในบางช่วงจะมี คนภายนอกมาตั้งวงการพนัน ชวนชาวบ้านเล่นอยู่กลางหมู่บ้าน	• มีองค์กรชาวบ้านชัดเจน • องค์กรประกอบคณะทำงานที่จะมาทำเรื่องท่องเที่ยวมาจากหลายส่วน ทั้งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ • ศักยภาพของพื้นที่มีจุดดึงดูดเรื่องความสวยงาม • หมู่บ้านมีความน่าสนใจในด้านประวัติศาสตร์ • มี 3 หมู่บ้านซึ่งประกอบด้วย 2 ชนเผ่า เข้าร่วมโครงการ(ช่วงหลังเพิ่มอีก 1 หมู่บ้าน)	• เห็นศักยภาพผู้นำ • หมู่บ้านขนาดเล็ก • ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่น่าสนใจ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาป่า • ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้หันมานับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งทำให้วัฒนธรรมบางอย่างอ่อนตัวลง
ในส่วน อพช. ในพื้นที่	AFFECT • ผู้บริหารมีความตั้งใจที่จะทำโครงการ • ยังไม่ชัดเจนเรื่องบุคคลที่จะมารับผิดชอบ งานนี้ แต่จะมีบุคคลเปลี่ยนกันมาช่วยอำนวยความสะดวก	IMPECT • ผู้บริหารเข้าใจและสนับสนุนโครงการเป็นอย่างดี • ทีมงานประกอบด้วยฝ่าย สนาม ระดมทุน และฝ่ายข้อมูล • คนทำงานเป็นลูกหลาน	TG • คนทำงานมีแนวความคิดที่ชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน และเข้าใจในกระบวนการทำงาน • TG มีแผนยุทธการทำ

	ความสะอาดและร่วมทำงานตลอดทุกขั้นตอน • สามารถจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานให้ไต่ระดับหนึ่ง • การทำงานที่ผ่านมาของ AFECT ในหมู่บ้านนี้มีลักษณะเข้ามาประสานงาน เป็นเครือข่าย ไม่ได้ทำงานลึกกับองค์กรชาวบ้าน	ชาวบ้านในหมู่บ้านนั้น • ชาวบ้านรู้จัก IMPECT ดี • ในบางช่วง คนทำงานไม่ได้เข้าร่วมสำรวจศักยภาพพื้นที่ร่วมกันกับ มอส. • ขาดความพร้อมในการส่งข้อมูลให้ มอส. ศึกษา ก่อน	งานพัฒนาในพื้นที่ คนทำงานยังไม่ มั่น ใจว่า จะทำงานต่อหรือไม่ <u>มอส. ใช้เวลาอีก 1 วันร่วมกับทีมงานเฉพาะกิจซึ่งประกอบด้วยตัวแทนภาคธุรกิจและ อพช.พื้นที่ ในการเขียนโครงการขอทุนเพื่อทำกิจกรรมนี้เสนอสกว. และ TG</u>
2. การจัดการดูงานในพื้นที่ที่มีการจัดการท่องเที่ยว <u>วิธีการ</u> <u>ผล</u>	• คัดเลือกตัวแทนชาวบ้าน พื้นที่ละ 2 คน (พะเยาส่งตัวแทน 3 คน เนื่องจากมี 3 หมู่บ้านเข้าร่วมโครงการ) • อพช. องค์กรละ 2 คน • ไปดูงานที่ บ้านคีรีวง จ.นครศรีธรรมราช • การคัดเลือกตัวแทน ทั้งสองโครงการคัดเลือกตัวแทนได้ สอดคล้อง คือเป็นผู้ที่สามารถกลับมาถ่ายทอดประสบการณ์ในพื้นที่ได้ และมีทักษะในการเรียนรู้ • หลังจากการดูงานชาวบ้านได้เรียนรู้รูปแบบการจัดกิจกรรม และมีความมั่นใจ มากขึ้น • ส่วนของ อพช. ได้เห็นรูปแบบการจัดกิจกรรมแต่ไม่มีโอกาส แลกเปลี่ยนกับ อพช.ซึ่งทำงานที่บ้านคีรีวง • ข้อจำกัดเรื่องสถานที่ดูงานซึ่งไกลทำให้ต้องใช้เวลาในการ เดินทางมาก มีเวลาในการดูงานในพื้นที่จริงน้อย	• ไม่ได้ร่วมดูงานกับอีก 2 พื้นที่ แต่ไปดูงานที่บ้านทุ่งยาว จ.ลำพูนซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาดูงานมากกว่าพื้นที่ ๑ มีการจัดการท่องเที่ยวทำให้ผู้ดูงานไม่เห็นบทบาทการจัดการขององค์กรชาวบ้าน • เห็นเรื่องการนำเสนอ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น	
3. การรวบรวมข้อมูลของชุมชนมีวิธีการ 2 ขั้นตอนคือ 3.1 ประชุมเตรียมงานระหว่าง อพช.พื้นที่กับมอส. <u>ผล</u>	• องค์กรยังขาดความพร้อมในการร่วมวางแผนงาน • องค์กรประสบปัญหาเรื่องถูก ตัดเงินสนับสนุนในการดำเนินงานจากแหล่งทุน • มีการเปลี่ยนคนทำงานบางส่วนซึ่งคนที่มาใหม่มีศักยภาพในการทำงาน	• องค์กรเตรียมข้อมูลการประชุมอย่าง เป็นระบบ โดยได้มีการประชุมกับชาวบ้านมาก่อน • มีทีมงานใหม่เข้ามาสมทบ มากขึ้น	ขั้นตอนนี้ทำพร้อมกับการฝึกอบรมนักสื่อความหมาย

3.2 ระดมความคิด เห็นร่วมทำงานกับ ชาวบ้าน (วิทยากรในการ ฝึกอบรมร่วมลง เก็บข้อมูล) ผล	• เห็นระบบการจัดองค์กร โดยผู้นำเดี่ยว • ชาวบ้านและทีมงาน ร่วมกัน โดยช่วยกัน เสนอ ข้อมูล กับวิทยากร • คนทำงานจาก อพช.เข้า ร่วมทำงานเต็มที่เห็น ศักยภาพคนทำงาน	• ชาวบ้านมีการเตรียมวาง แผนก่อนลงหน้าโดย แบ่งการทำงานเป็น 2 ทีม ทีมหนึ่งเตรียมเรื่อง วัฒนธรรม อีกทีมเตรียม เรื่อง ป่าชุมชน • ผู้เข้าร่วมมีจำนวนมาก แต่ มีหลายวัตถุประสงค์ ไม่ มี เป้าหมายร่วมกันชัดเจน • เห็นศักยภาพของเส้น ทาง การพัฒนาสถานที่ และเนื้อหาในการสื่อสาร • วัฒนธรรม วิถีชีวิต โดย ส่วนใหญ่จะมีลักษณะ เป็นแบบคนเมือง • ทดลองใช้รูปแบบ Homestay กับทีมงาน วิทยากร • อาจจะมีช่องว่างใน ความเข้าใจในวิธีการทำ งาน กันระหว่าง อพช. พื้นที่ กับ มอส.	
4.การฝึกอบรม นักสื่อความหมาย มีวิธีการ 2 ขั้นตอน คือ 4.1 ลงพื้นที่ เพื่อเตรียมเนื้อหา และ ผู้เข้าร่วม อบรม ผล	• อพช.พื้นที่ร่วมกับ มอส. ใช้เวลา 1 วัน ในการทำ ความเข้าใจกับชาวบ้าน เรื่องเนื้อหาและการคัด เลือกผู้เข้าร่วมอบรม • อพช.พื้นที่เตรียมข้อมูล เบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชน ให้มอส. ในการใช้ฝึก อบรม	• มอส. ใช้เวลา 3 วันใน การ เก็บข้อมูลเบื้องต้น ในพื้นที่เพื่อใช้ในการ ฝึกอบรม รวมทั้งการ เตรียมเนื้อหาและการ เตรียมผู้ที่จะเข้าร่วม ฝึกอบรมเนื่องจากอพช. พื้นที่ไม่สามารถเข้า ร่วมได้ • มอส. เริ่มมีข้อมูลด้าน ลึก ที่เป็นปัญหาของชุมชน	• อพช. พื้นที่ เตรียม เนื้อหาเบื้องต้น และการ จัดการเรื่องผู้ที่จะเข้า ร่วมอบรม • อพช. พื้นที่ ร่วมกับ มอส. จัดฝึกอบรมเรื่องการ บริหารจัดการกลุ่ม 1 วัน

4.2 การฝึกอบรม ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้ - ชุมชนเสนอโปรแกรมการเที่ยวและอัตราค่าบริการ - วิทยาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ - ผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติ	• มีผู้เข้าอบรมครบตามที่เตรียม และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ • เห็นพัฒนาการของชาวบ้านซึ่งมีความพร้อมในการรับนักท่องเที่ยว เข้า มาพักที่บ้าน • อพช. พื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทหลักใน กระบวนการฝึกอบรม	• มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก แต่ ไม่มีความชัดเจน • มีความชัดเจนมากขึ้นในเรื่องวิธีคิดที่แตกต่างกันระหว่าง มอส.กับองค์กรชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านมีความคิดเรื่องการจัดพื้นที่เพื่อรองรับรูปแบบการท่องเที่ยวกระแสหลัก • เห็นความแตกต่างชัดเจน ในการจัดการปัญหาชุมชนระหว่างมอส.กับอพช.พื้นที่	• ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมเต็มที่ มีความมั่นใจมากขึ้น แต่ยังไม่แน่ใจถ้าต้อนรับนักท่องเที่ยวจริง • ความชัดเจนในการทำกิจกรรมของชุมชนมีมากขึ้น
5. การจัดทัวร์นำร่อง(ดูรายละเอียดวิธีการได้ในส่วนขั้นตอนการทำงาน) ผล	• ชาวบ้านสามารถเตรียมความพร้อมในด้านการจัดการบ้านพักและโปรแกรมโดย มอส.ไม่ต้องลงพื้นที่ก่อนเพื่อเตรียมชุมชน • อพช.พื้นที่ช่วยประสานงานในการรับนักท่องเที่ยว เข้าพื้นที่ และช่วย สื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านส่วนที่ ไม่สามารถใช้ภาษาไทยได้	• มอส. เตรียมกับชาวบ้าน 3 วันก่อนที่จะมีนักท่องเที่ยว เข้าในพื้นที่ • เห็นช่องว่างการทำงานร่วมกันระหว่างกรรมการ กับสมาชิก	• อพช.พื้นที่เตรียมงานร่วมกับชาวบ้าน
- มอส.ประเมินผลร่วมกับชาวบ้านสรุปผลดังนี้	• เห็นว่าต้องมี การปรับปรุงเรื่องการประสานงานระหว่าง อพช. พื้นที่ กับชาวบ้าน และ มอส. • นักท่องเที่ยวมีมากกว่าที่คาดไว้ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการเตรียมการของชาวบ้าน	• ได้เห็นข้ออ่อนชัดเจนขึ้นเรื่องงานด้านวัฒนธรรมซึ่งต้องมีการพัฒนา และเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง อพช.พื้นที่ และ องค์กรชาวบ้าน	• ชาวบ้านพอใจผลที่ออกมาแต่ยังมีบางส่วนที่ต้องปรับปรุง เช่น โปรแกรมเที่ยวบ้าน ที่ยังไม่ชัดเจน

บทเรียนจากการทำโครงการนำร่องใน 3 พื้นที่ 3 จังหวัด

1. บทบาทของ อพช.พื้นที่ควรมีความต่อเนื่องในการทำงานร่วมกับชาวบ้านเนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ และมีแรงจูงใจจากรูปแบบการท่องเที่ยวกระแสหลักซึ่งถ้าไม่มีการทำงานความคิดกันอย่างเข้มข้น และชาวบ้านไม่มีความชัดเจนในกิจกรรมที่ทำอยู่ จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความเบี่ยงเบนเป้าหมายในการทำงาน
2. ในการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไข ควรต้องหาผู้นำชาวบ้านที่มีความชัดเจนเรื่องของวัฒนธรรม ว่าไม่ได้ฟื้นฟูเพื่อการท่องเที่ยวแต่เพื่อนัยของความยั่งยืนของวัฒนธรรมชุมชน
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน ดังนั้น อพช.พื้นที่ต้องเห็นความเชื่อมโยงของงานพื้นที่ทั้งหมดกับ กิจกรรมการท่องเที่ยว มิฉะนั้น กิจกรรมนี้จะกลายเป็นภาระของเจ้าหน้าที่พื้นที่ ซึ่งผลต่อทิศทางขององค์กรชุมชนต่อการจัดการในเรื่องนี้
4. ในการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรในพื้นที่และองค์กรสนับสนุนควรมีการวางแผนร่วมกัน และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในการทำงาน เพื่อความเท่าทันต่อปัญหาของชุมชนและการพัฒนาองค์กรชุมชน มิฉะนั้นจะกลายเป็นการสร้างภาระซึ่งกันและกัน รวมทั้งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา กิจกรรมด้วย
5. บทบาทการทำงานกับองค์กรชุมชน ควรเป็นของ อพช.พื้นที่ องค์กรสนับสนุน ควรมีบทบาทในการหนุนเสริมด้านเทคนิค วิธีการ และประสบการณ์ ที่จะแลกเปลี่ยน
6. การเริ่มต้นกิจกรรมควรเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ และพัฒนากิจกรรมร่วมกันอย่างเข้มข้นมากกว่าการเริ่มจากกลุ่มใหญ่แต่ไม่สามารถควบคุมได้
7. ในการจัดทัวร์นำร่องควรต้องมีมากกว่า 1 ครั้งเพื่อให้ชาวบ้านได้มีประสบการณ์ —

สรุปบทเรียนการทำงานโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า

1.แนวคิดการจัดทำโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อาข่า AHHA ECOTOURISM

จากประสบการณ์การทำงานขององค์กรสมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า เชียงราย ซึ่งดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนชาวอาข่ามาตั้งแต่เมื่อปี 2524 ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ทำให้องค์กรได้ประสบปัญหาในด้านต่างๆ มากมายโดยเฉพาะประเด็นปัญหาด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมภายนอก ในหมู่ของชาวอาข่า จนทำให้ชุมชนอาข่าในพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดเชียงราย หลายชุมชนถูกกลืนไปใช้แนวชีวิตแบบสังคมใหม่ นอกจากนี้สาเหตุการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ชุมชนหลายแห่งไม่สามารถดำรงชุมชน วิถีวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่มีความสอดคล้องสมดุลกันได้ เพราะเกิดปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร

ดังนั้นโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อาข่า จึงเป็นมิติใหม่แห่งการทำงานพัฒนากับชุมชนอาข่าโดยใช้รูปแบบการท่องเที่ยวและรูปแบบการทำงานที่ใช้มิติทางวัฒนธรรม ทำงานกับชุมชนเป้าหมาย โดยมีเนื้อหาในการทำงานที่เน้น 2 ประการ ในการทำโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กล่าวคือ ประการแรกเน้นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมวิถีชีวิต และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยใช้มิติทางวัฒนธรรม ของชาวอาข่าเพื่อเผยแพร่สู่ชาวอาข่าด้วยกันเองตลอดจนผู้สนใจทั้งนี้เพื่อให้อีต่อการพัฒนาของชุมชนอาข่าในพื้นที่อื่นๆ ได้ อีกทั้งเพื่อเป็นแบบอย่างการเข้าไปทำงานกับชุมชนอาข่าของหน่วยงานและองค์กรที่สนใจอาข่า อันถือว่าโครงการท่องเที่ยวอนุรักษ์อาข่าจะเป็นประเด็นการเรียนรู้ที่สำคัญต่อไป ประการที่สอง เน้นการสนับสนุนให้ชุมชนมีรายได้ทั้งในครอบครัวและชุมชนเพื่อให้เกิดการสร้างสรค์อาข่าพัฒนาและให้มีการพึ่งตนเองในระยะยาวตลอดจนปกป้องอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิต สิ่งแวดล้อมให้ยืนนานที่สุด

จากแนวคิดทั้งหมดนี้สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า เชียงรายเห็นว่า โครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อาข่า จึงเป็นแนวการทำงานกับชุมชนที่เป็นรูปแบบใหม่ในสังคมอาข่า ซึ่งได้กำหนด วัตถุประสงค์ของโครงการคือ

2.วัตถุประสงค์โครงการ

- 1.เพื่อเผยแพร่เรื่องราววัฒนธรรมวิถีชีวิตอาข่าออกสู่สาธารณชนให้เป็นที่รู้จัก มากขึ้น
- 2.เพื่อการระดมทุนพัฒนาให้ชุมชนอาข่าในพื้นที่เป้าหมาย และองค์กร
- 3.เพื่อสร้างความตระหนักเกิดความกระตือรือร้นในการอนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ของชนอาข่าให้ยั่งยืน

3. พื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ดำเนินการเป็นหมู่บ้านชาวอาข่าห้วยซี้เหล็ก หมู่ที่ 9 ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย (เป็นกลุ่มอาข่าอุโล่) ทั้งนี้พื้นที่ดังกล่าวเป็นชุมชนที่เป็นเป้าหมายของสมาคม และมีศักยภาพของชุมชนด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่ครบระบบ อีกทั้งเป็นชุมชนที่มีการจัดตั้ง ถูกต้องตามระบอบการปกครองของกฎหมายไทย

4. การประสานและการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

4.1 สำนวความพร้อมของชุมชน

ในการดำเนินงานสำนวนความพร้อมของชุมชนได้มีการจัดการและมีรูปแบบขั้นตอนต่างๆในการสำนวนดี แต่มีปัญหาเรื่องกระบวนการและรูปแบบการจัดทัวร์ เพราะในส่วนชาวบ้านยังขาดประสบการณ์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวแบบเชิงอนุรักษ์ และการจัดการของแต่ละขั้นตอนในการจัดทัวร์

4.2 การสร้างความมั่นใจให้ชุมชน

กระบวนการสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน เริ่มแรกชุมชนยังไม่เข้าใจและไม่มั่นใจเท่าที่ควร แม้ว่าศึกษาดูงานชุมชนอื่นมาแล้วก็ตาม เพราะคนในชุมชนขาดความรู้ประสบการณ์ อีกทั้งยังไม่มีทัวร์ลงในชุมชนอย่างเป็นทางการ ฉะนั้นผู้ประสานงาน มอส.และ อพช. ควรให้เวลากับชุมชนในการสร้างความมั่นใจมากกว่านี้ หลังจากทางมอส. ได้จัดทัวร์ลงในชุมชนแล้ว ทางชุมชนมีความเข้าใจ มีความพร้อมและมีความมั่นใจมากขึ้น

4.3 การรวบรวมของดีในชุมชน

กระบวนการและวิธีการดีมาก ได้มีการจัดแบ่งของดีในชุมชนว่ามีอะไรบ้าง และมีจุดขายให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งทำให้ชุมชนมีความกระตือรือร้นในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและเกิดความหวงแหนวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การแต่งกาย การละเล่นต่างๆ อีกทั้งมีการกลับมาใช้ชีวิตพื้นบ้านด้วย

4.4 การอบรมสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

กระบวนการอบรมสื่อความหมายยังไม่เข้มข้น ถึงแม้มีขั้นตอนเทคนิควิธีการดีอันเนื่องมาจาก การกำหนดระยะเวลาสั้น ซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่มีการฝึกฝนการสร้างความมั่นใจเท่าที่ควร ทีมวิทยากร ควรให้เวลากับการอบรมนี้ให้มากขึ้น

4.5 ทิวน์นำรื่อง

การจัดทิวน์นำรื่อง กำหนดเวลาจัดทิวน์ได้เหมาะสม เพราะตรงกับการจัดประเพณีหรือเทศกาลของชุมชน ซึ่งทำให้คณะทิวน์มีความสนใจและตื่นเต้น สร้างความประทับใจให้กับคณะทิวน์ได้เป็นอย่างดี และได้มีการนำชาวบ้านที่มีประสบการณ์มาเสนอแนะแสดงความคิดเห็น ซึ่งได้ประสบการณ์จากชุมชนและคณะทิวน์

5. บทบาทการทำงานระหว่างองค์กรชาวบ้าน อพช. พื้นที่ มอส.

5.1 บทบาทชาวบ้าน

- มีการสร้างแนวคิดและแรงจูงใจให้กับชุมชนดี
- มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจน
- การจัดคณะกรรมการมีการจัดตามตำแหน่งของชุมชนและ รับสมาชิกตามความพหุของบุคคลในชุมชน
- การกำหนดโปรแกรม การท่องเที่ยว จัดได้ตรงกับการจัดประเพณีของชุมชน
- การกระจายรายได้ มีการจัดตามระบบชุมชนได้ดี
- มีการจัดปรับความสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับปัญหาชุมชน เสนอปัญหาและวัฒนธรรม
- แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่อไป น่าจะมีการยกกิจกรรม เพื่อกองทุนหมุนเวียนช่วยเหลือเรื่องสาธารณูปโภค ประปา
- ปัญหาอุปสรรค ยังขาดการประสานงานระหว่างองค์กรไม่ต่อเนื่อง เพราะมี ปัญหาการจัดการทางด้านการสื่อสาร ทั้งองค์กรชาวบ้านและ อพช. ในพื้นที่

5.2 บทบาท อพช. พื้นที่

- การสร้างแนวคิดขององค์กรได้ผ่านกระบวนการให้กับเจ้าหน้าที่
- ความคาดหวังขององค์กร สร้างความคาดหวังเพื่อสร้างความสัมพันธ์ กิจกรรมขององค์กร และเพื่อการระดมทุน และเสริมรายได้ให้กับชุมชน
- สร้างความเชื่อมโยงระหว่างงานพัฒนากิจกรรมขององค์กรและการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมบวชป่า, การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม
- แนวทางในการพัฒนากิจกรรมขององค์กร มีเป้าหมายเพื่อ เป็นโครงการระดมทุนและโครงการเสริมรายได้ให้กับชุมชน อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน

5.3 บทบาท มอส.

- การเตรียมความพร้อม การเสนอข้อมูลดี เป็นขั้นเป็นตอน แต่ให้ความสำคัญ กับเวลาน้อยไป ยังไม่เข้มข้นพอ
- การทำงานร่วมกับองค์กรในพื้นที่ มีการประสานและมีการติดตามงานให้อย่างดี โดยใช้พื้นฐานความต้องการจากชุมชน
- รูปแบบและเทคนิควิธีการดี แต่ให้ความสำคัญกับเวลาน้อย
- จุดเด่น มีประสบการณ์และมีเทคนิควิธีการดี ทั้งให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ พร้อมทั้งชุมชนได้เป็นอย่างดี
- จุดด้อย มีเจ้าหน้าที่ประสานงานน้อย และยังขาดความเข้าใจในพื้นฐานวัฒนธรรมชนเผ่า

6. ผลกระทบเชิงบวก และลบจากการทำกิจกรรม

6.1 ผลกระทบเชิงบวก

- ทำให้องค์กรชาวบ้านมีความกระตือรือร้นในการฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรม ทั้ง ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชน
- ทำให้องค์กร อพช. ในพื้นที่สร้างกิจกรรมโครงการเชื่อมประสานและสร้างความเข้าใจที่ดี มีรายได้
- ผลดีต่อสังคม ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การทำงานขององค์กรและได้ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนได้อย่างถูกต้อง
- ธรรมชาติทำให้เยาวชนมีกระแสในการอนุรักษ์
- สามารถเผยแพร่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ออกสู่สังคมภายนอกได้อย่างถูกต้อง

6.2 ผลกระทบเชิงลบ

- ทำให้ชาวบ้านบางส่วนเกิดความคิดเห็นต่างกัน ในเชิงของการกระจายรายได้

7. ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน

ชุมชนมีศักยภาพพร้อมที่จะจัดทัวร์ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไม่ว่าสถานที่ สถานศึกษา (องค์ประกอบของหมู่บ้าน) วิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ จารีตประเพณี หัตถกรรมการฝีมือ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งชุมชนและคณะกรรมการจัดการมีความพร้อมในระดับหนึ่ง

8. จุดขายของชุมชน

- 8.1 วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่า
- 8.2 วัฒนธรรม จารีตประเพณีและเทศกาลต่างๆของชนเผ่า
- 8.3 สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์

9. จุดแข็งของชุมชน

9.1 ชุมชนมีวัฒนธรรม จารีตประเพณี ทั้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างมั่นคง

9.2 ชุมชนมีศักยภาพพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

10 จุดอ่อนของชุมชน

10.1 ชุมชนขาดประสบการณ์เรื่องของการท่องเที่ยวแบบเชิงอนุรักษ์

10.2 การจัดทัวร์ไม่สามารถจัดตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะการจัดประเพณีต่างๆ ต้องจัดตามฤดูกาลเท่านั้น

10.3 การสื่อสารค่อนข้างเข้าใจยาก

11 ข้อดี

- องค์กรและชุมชนมีรายได้เสริม
- ชุมชนมีความกระตือรือร้น ในการอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม
- มีความยั่งยืนในเรื่องประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่า
- สามารถเผยแพร่ข้อมูลต่างๆออกสู่สังคมภายนอกได้อย่างถูกต้อง

12 ข้อเสีย

- การประสานงานไม่ต่อเนื่อง
- ขาดการเตรียมรูปแบบและขั้นตอนในการจัดทัวร์
- การให้ข้อมูลไม่ชัดเจนเพราะขาดความรู้ในเรื่องภาษา

13. ข้อจำกัด

- การจัดทัวร์ต้องให้ตรงตามวันเวลาของการจัดประเพณีหรือมีเทศกาลของชนเผ่า

14 ปัญหาอุปสรรค

- การติดต่อประสานงานหรือการสื่อสารมีความยากลำบาก
- ชุมชนขาดความรู้และประสบการณ์ในเรื่องของการท่องเที่ยวแบบเชิงอนุรักษ์
- ชุมชนยังขาดความรู้ในเรื่องการสื่อสารและการถ่ายทอด

ประสบการณ์และบทเรียน

จากการดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมชุมชน
เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism)
กรณีบ้านห้วยอี ต.ห้วยบุ่ง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

นายรัชชัย รัตนซ้อน

โครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน

น.ต.ปิยะ กองเพิ่มพูล รน.

ชมรมท้าว มัคคุเทศก์ และเกสท์เฮาส์ แม่ฮ่องสอน

นายบุญยืน คงเพชรศักดิ์

มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรมแม่ฮ่องสอน

โดยการสนับสนุนของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน

และ โครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน

สิงหาคม 2540 - มกราคม 2541

ความเป็นมาของการดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อพัฒนากิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) อย่างยั่งยืน และมีชุมชนเป็นฐาน เกิดขึ้นจากความพยายามแสวงหารูปธรรมในการนำเอาแนวความคิด เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-Tourism) ซึ่งได้มีการเสนอไว้จากหลายฝ่ายไปสู่การปฏิบัติ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและคำนึงถึงหลักการสำคัญหลายประการ คือ

- ♦ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Authentic) ทั้งที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่แหล่งนั้น
- ♦ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsibility Travel) ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
- ♦ การจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต
- ♦ การเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องโดยมีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว
- ♦ การก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ในการดำเนินงานจะต้องส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน
- ♦ การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนที่ทั่วถึงและเป็นธรรมจะเกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาคนสู่การพัฒนาของระบบการจัดการ ก่อให้เกิดการบำรุงรักษาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วย
- ♦ การที่ท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
- ♦ การประสานความเข้าใจในแนวความคิดและแนวทางปฏิบัติที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการดำเนินงาน

จุดเริ่มต้นของการดำเนินงานเกิดจากเวทีการประชุมเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อเดือนมีนาคม 2540 ของตัวแทนภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ ในการประชุมครั้งนั้นโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน ร่วมกับกองแผนงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (คุณพงศ์ศาสน์ พิทักษ์มหาเกตุ) และศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติเชียงใหม่ (คุณจักร กิสิลี) ได้ร่วมกันเสนอผลการศึกษาศักยภาพชุมชนกับการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งทำการศึกษาที่บ้านห้วยฮี้ตำบลห้วยบุ่ง เมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการศึกษาศักยภาพชุมชนแบบมีส่วนร่วมในครั้งนั้นได้กระตุ้นให้ชุมชนบ้านห้วยอีเกิดมีความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจการท่องเที่ยว โดยมีความคิดเบื้องต้นร่วมกันว่า เพื่อเป็นการพัฒนาทางเลือกในการเพิ่มพูนรายได้ และเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดความตระหนักในการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีการสืบคนและฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม อันเป็นรากฐานความเข้มแข็งของชุมชนสืบไป

ในช่วงเวลาดังกล่าว ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้เข้ามาจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คณะทำงานจึงได้เสนอโครงการเตรียมความพร้อมชุมชน ในที่สุดก็ได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานโดยร่วมกันกับโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน ชมรมทัวร์มัลติคัลท์ และเกสท์เฮาส์ มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรม มีมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคมเป็นองค์กรที่ปรึกษา มีสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณและสนับสนุนทางวิชาการ ภายใต้การส่งเสริมและกำกับดูแลของสำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน

แรงจูงใจและเหตุผลในการดำเนินงาน

1. สถานการณ์ของชุมชนและประสบการณ์ในการทำงานของนักพัฒนา

- 1.1 การทำงานของทั้งภาครัฐและเอกชนที่ผ่านมา พบว่า ยังประสบผลสำเร็จน้อยในการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่จะก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน และยิ่งน้อยหากพิจารณาในแง่ของการพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาคน และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.2 ประสบการณ์ของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน และองค์กรพัฒนาเอกชนหลายองค์กรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า มีชุมชนจำนวนมากในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีความเข้มแข็งในการดำเนินงานดูแลรักษาป่า ซึ่งไม่เพียงแต่ข้อประโยชน์แก่ชุมชนเองเท่านั้น หากยังเอื้อประโยชน์ต่อคนและชุมชนตลอดทั้งลุ่มน้ำ ซึ่งถือเป็นภาระของชุมชนต้นน้ำ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าชุมชนยังได้รับผลตอบแทนจากภาระดังกล่าวน้อย
- 1.3 ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม จะอยู่ในชุมชน "ชุมชนเป็นผู้ดูแล เป็นผู้ผลิต เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องราวเหล่านั้นมากที่สุด แต่กลับมีบทบาทและได้รับประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยวน้อยที่สุด แถมยังเป็นผู้ที่ต้องรับภาระและกำลังได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวหนักขึ้นด้วย

- 1.4 กรณีบ้านห้วยอี ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่โครงการฯ ไทย-เยอรมัน เคยมีประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ชุมชน
- ◆ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง
 - ◆ มีองค์ความรู้ภูมิ้องค์กรและมีการดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ค่อนข้างชัดเจน
 - ◆ มีความสนใจและมีความคิดริเริ่มที่จะเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยว
 - ◆ มีข้อจำกัดของทางเลือกในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ ในขณะที่มีความต้องการใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น
 - ◆ มีความเสี่ยงของการรุกรานโดยทุนจากภายนอกและผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

2. สถานการณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- 2.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้หลักที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่ยังมีกระจายรายได้สู่ชุมชนตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ น้อย
- 2.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่จัดการโดยกลุ่มธุรกิจจากภายนอกเป็นหลัก
- 2.3 นักท่องเที่ยวที่มาแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่มีความสนใจมาเที่ยวชมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวอยู่ในชุมชน
- 2.4 ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาน้อย

3. ความเคลื่อนไหวและกระแสการปรับตัวด้านนโยบายของรัฐ นโยบายการท่องเที่ยว นโยบายของจังหวัด และความต้องการของนักท่องเที่ยว

- 3.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ระบุแนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคน และสร้างความสมดุลย์ทางสิ่งแวดล้อมได้ว่า "การพัฒนาสังคมไทยที่พึงปรารถนา โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคนไทยทุกคนเต็มศักยภาพ และมีการพัฒนาสถานะแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อหนุน ตลอดจนการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบทด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและดูแลรักษาสถานะแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง และมีขีดความสามารถแข่งขันภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

การพัฒนาเศรษฐกิจที่จะสนับสนุนการพัฒนาประเทศในทิศทางใหม่ดังกล่าวข้างต้นจะต้องเป็นการพัฒนาที่ไม่ยึดถือ คนเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในการผลิตเช่นในอดีตที่ผ่านมา แต่จะต้องเป็นการพัฒนาที่ให้ประโยชน์ที่ยั่งยืนแก่คนไทย เป็นระบบเศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างมีคุณภาพ โดยมีพื้นฐานการขยายตัวจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของทุกคนในสังคม มีการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ที่มีการพัฒนาอยู่แล้วให้เป็นฐานเศรษฐกิจที่สมบูรณ์ มั่นคง และการสร้างโอกาส

ในการพัฒนาฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศเพิ่มขึ้น โดยให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมและได้รับโอกาสในการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเพิ่มพูนทักษะและความรู้ความสามารถของคนด้วยการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างรากฐานการผลิตที่เข้มแข็ง มีความสมดุลระหว่างภาคการผลิต ควบคู่ไปกับพัฒนาเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนภายใต้ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพและการแข่งขันอย่างเสรี”

นอกจากนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ยังได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่อีกด้วยว่า

“การที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้กระจายตัวไปในระดับพื้นที่ได้อย่างมั่นคงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างศักยภาพของคนและชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ให้สามารถปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการสร้างประสิทธิภาพให้แก่ฐานการผลิตที่มีอยู่แล้วและที่จะเกิดขึ้นใหม่ในอนาคต ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างโอกาสใหม่ทางเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาอาชีพและการมีงานทำให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ควบคู่ไปกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ นอกจากจะต้องใช้ประโยชน์จากข้อได้เปรียบทางสภาพภูมิเศรษฐกิจของพื้นที่แล้วยังต้องมีการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่เป็นเอกภาพ และครบวงจรควบคู่ไปกับการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่สนับสนุนการพัฒนาคนและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งการดูแลกลุ่มคนจนที่อาศัยในพื้นที่ที่สามารถเกื้อหนุนซึ่งกันและกันได้อย่างต่อเนื่อง”

3.2 สาระสำคัญของนโยบายและกลยุทธการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2540 - 2546

- ◆ ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม
- ◆ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่น ให้ร่วมแก้ไขและป้องกันปัญหา รวมทั้งร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีคุณค่ามากขึ้น
- ◆ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริหาร และการแลกเปลี่ยนความรู้ และวัฒนธรรมชุมชน ในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือเป็นกรรมการร่วมในทุกระดับ
- ◆ สำหรับวิสัยทัศน์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น คือ “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป

3.3 นโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

- ◆ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้กำหนดภารกิจหลักของจังหวัดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดว่า "จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเมืองสำหรับฟื้นฟูสุขภาพ โดยวิถีทางธรรมชาติ ความสมดุลย์ของสภาวะแวดล้อมและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณีแบบไทยใหญ่และชาวเขาเผ่าต่างๆ โดยชาวแม่ฮ่องสอนได้ประโยชน์สูงสุด

3.4 กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งมีความต้องการศึกษาเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวและในทุกส่วนของสังคม ซึ่งเห็นได้ชัดจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีกลุ่มนักท่องเที่ยว ให้สนใจการสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน "ต้องการเรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมชุมชนทั้งเรื่องการอยู่การกิน การใช้ชีวิตประจำวัน ไปจนถึงความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น

จากเหตุผลหลักสามประการดังกล่าวจึงทำให้คณะทำงานเกิดความสนใจที่จะลงมือปฏิบัติในลักษณะที่เป็นการนำร่องเพื่อก่อให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ องค์กรชุมชน ภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือและแนวทางในการพัฒนางานด้านนี้ให้ก้าวหน้าตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาคน พัฒนาสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมรวมทั้งการฟื้นฟู พัฒนา และรักษาความสมดุลย์ทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนสืบไป

กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินงานเตรียมความพร้อมชุมชน ฯ นำร่องที่บ้านห้วยอี ตำบลห้วยบุ่ง อำเภอเมือง แม่ฮ่องสอน มีกระบวนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ระยะเวลา	ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ส.ค. 40	1. ขั้นตอนการเตรียมความคิด โดยการค้นหาอุดมการณ์/วิสัยทัศน์ วิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา และทางเลือกที่เหมาะสม (ยุทธศาสตร์) ของชุมชน	1. เพื่อร่วมกับชุมชนในการวิเคราะห์และกำหนด
10 ส.ค. 40	1.1 จัดเวทีประชุมในหมู่บ้านโดยใช้เทคนิค AIC โดยเลือกจัดประชุมในวันอาทิตย์ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะพร้อมกันที่โบสถ์	• วัตถุประสงค์ • แผนการดำเนินงาน • โครงสร้างและระบบการบริหารจัดการ • แนวทางการจัดการและการกระจายผลประโยชน์
26-27 ส.ค. 40	1.2 การจัดเวทีครั้งที่ 2 จะเน้นการหารือและตกลงในรายละเอียดที่ลึกลงไป (ตามหัวข้อที่กำหนดในวัตถุประสงค์)	• แนวทางและวิธีการพัฒนาบุคลากรของชุมชน • แนวทางและวิธีการพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชน
ก.ย. 40	1.3 การจัดเวทีครั้งที่ 3 เพื่อทำความเข้าใจและตกลงในรายละเอียดต่างๆ ที่ได้จากการประชุมครั้งที่ 2	• แนวทางและวิธีการพัฒนาระบบให้บริการนักท่องเที่ยว • เงื่อนไข ระเบียบ กฎเกณฑ์ ของชุมชนต่อการดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ • รูปแบบการท่องเที่ยวที่ชุมชนจะให้บริการและกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาธุรกิจของชุมชน
7 ก.ย. 40		

ระยะเวลา	ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ
ก.ย. 40	2 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติจริง 2.1การจัดทำกำหนดการและเนื้อหาการท่องเที่ยวทั้งในทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ รวมทั้งอัตราค่าบริการต่างๆ (โดยชุมชนร่วมกับภาคธุรกิจช่วยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกำหนด)	2.1 ได้โปรแกรมการท่องเที่ยวที่สามารถส่งตลาดได้ ชุมชนได้เริ่มเตรียมการต่างๆ ตามที่จะเห็นควร (เช่น พิพิธภัณฑสถานหมู่บ้าน จุดให้บริการ เส้นทาง ฯลฯ)
ปลายเดือน ก.ย. 40 7-10 ต.ค. 40 ต้นเดือน พ.ย. 40	2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปิดโลกทัศน์-พัฒนาความคิดสร้างสรรค์-พัฒนาความรู้และทักษะแก่บุคลากรของชุมชนด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดย ● จัดทัศนศึกษา/แก่กลุ่มผู้แทน/ผู้นำชุมชน ไปศึกษาหมู่บ้านที่มีประสบการณ์ 1 ครั้ง (ไม่เกิน 10 คน) ● จัดฝึกอบรมชาวบ้านเรื่องการสื่อสารความหมายธรรมชาติ (Nature Interpreter) และการทำสื่อความหมายทางวัฒนธรรม (Culture Interpreter) 1 ครั้ง โดยจัดในหมู่บ้านและมีการฝึกปฏิบัติจริง ● จัดกิจกรรมรณรงค์เพื่อการรักษาความสะอาดและการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน พร้อมทั้งการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการให้บริการในชุมชนที่สอดคล้องกับความเป็นจริง	2.2 ชุมชนมีความเชื่อมั่นในการทำกิจกรรมมากขึ้น ● ได้ตัวแทนชาวบ้านที่จะทำหน้าที่สื่อความหมายธรรมชาติ/วัฒนธรรม ● ชุมชนได้มีการสืบค้นภูมิปัญญาและฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดwind ● ชุมชนได้เตรียมความพร้อมและมีความมั่นใจเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการให้บริการนักท่องเที่ยวมากขึ้น ● ชุมชนเกิดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อมและรักษาความสะอาดของหมู่บ้าน ● ชุมชนได้มองเห็นถึงความเชื่อมโยงของกิจกรรมการท่องเที่ยวกับกิจกรรมอื่นๆ

ระยะเวลา	ขั้นตอน/กิจกรรม	วัตถุประสงค์/ผลที่คาดว่าจะได้รับ
28-30 พ.ย. 40 ร.ค. 40	3. ขั้นการฝึกปฏิบัติจริง 3.1 จัดทัวร์นำร่องลงไปในพื้นที่ชุมชนโดยพยายามคัดเลือกกลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจกิจกรรมของชุมชนจากองค์กรต่างๆ เช่น สกว. มูลนิธิ, NGOs, สื่อมวลชน, นักวิชาการ ข้าราชการ นักธุรกิจ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประมาณ 15 คน (ไม่เกิน 20 คน ตามเงื่อนไขที่ชุมชนกำหนด) โดยกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะเป็นผู้ที่สามารถให้ความเห็น ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและโครงการฯ 3.2 ชุมชนจัดให้บริการท่องเที่ยว (จากทัวร์ที่ขายได้) อีกประมาณ 1-2 ครั้ง โดยมีโครงการฯ และภาคธุรกิจช่วยเป็นพี่เลี้ยง (โดยแต่ละครั้งจะมีการรับฟังข้อคิดเห็นในวันสุดท้าย)	● ชุมชนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและได้รับประสบการณ์ตรง ● การจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชนระหว่างจัดทัวร์และการรับฟังความคิดเห็นในวันสุดท้ายของทัวร์จะทำให้ชุมชนได้เรียนรู้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาในโอกาสต่อไป ● ภายหลังการจัดทัวร์แต่ละครั้ง ชาวบ้านจะได้มีดอกาสสะท้อนประสบการณ์ระหว่างกัน ซึ่งจะเป็นโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาความพร้อมให้สูงขึ้นต่อไป
ม.ค. 41	4. ขั้นการสรุป/ประเมินผล 4.1 จัดเวทีประเมินผลการจัดทัวร์และศักยภาพการจัดการของชุมชน เพื่อสรุปผลการทำโครงการฯ รวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยเชิญภาคราชการ (สนง. จังหวัด) องค์กรพัฒนาเอกชนที่สนใจและแหล่งทุนที่จะสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนารกิจชุมชนในลักษณะนี้ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไป เช่น (โนวีป (CANADA FUND, UNDP, สกว. กองทุนสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เข้าร่วม	● ได้บทเรียนและประสบการณ์ในการเตรียมความพร้อมชุมชนเพื่อดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ● ได้มีองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาขยายการดำเนินงานด้านการส่งเสริมองค์กรชุมชนเพื่อดำเนินกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน จ.แม่ฮ่องสอน ● เกิดการพัฒนาโครงการฯ เพื่อดำเนินงานต่อไป ● นักพัฒนาและคนทำงานได้รับประสบการณ์และมีความมั่นใจในการดำเนินงานให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพมากขึ้น

ผลจากการดำเนินงาน

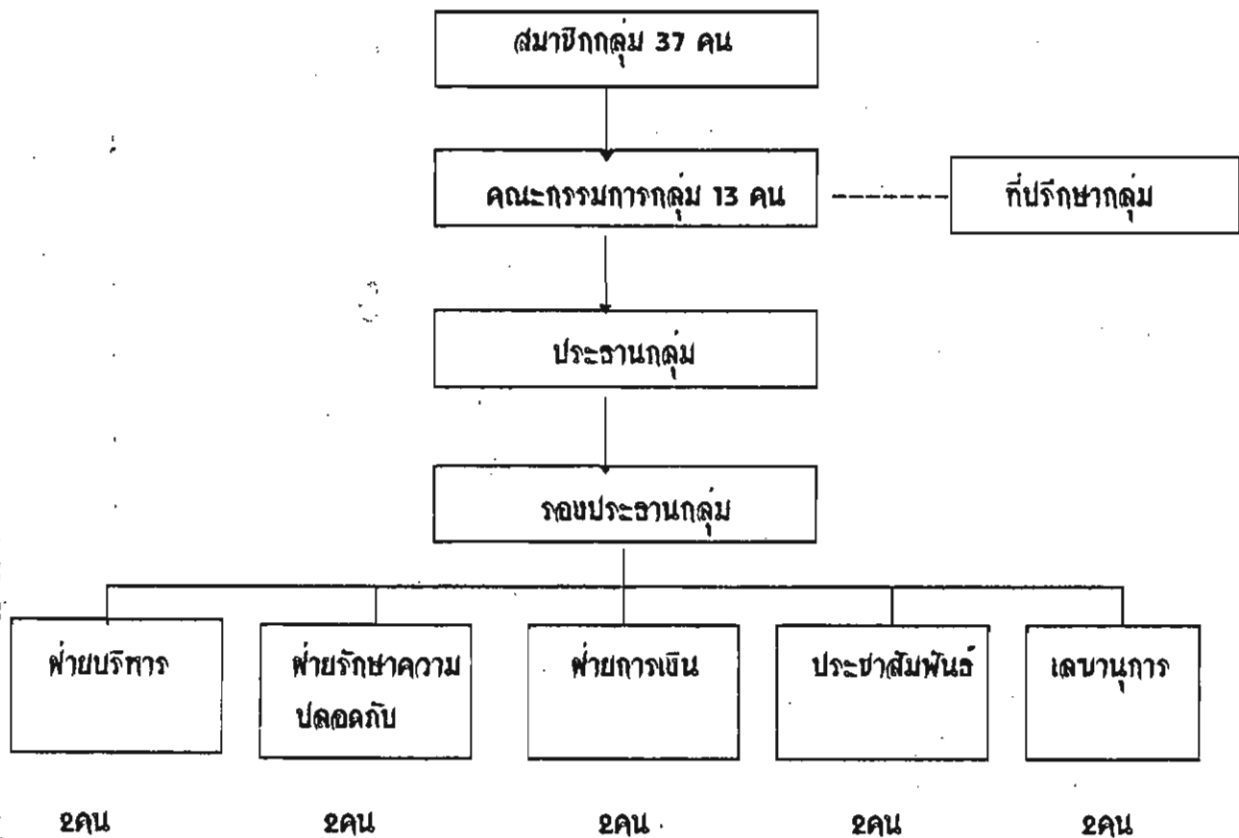
1. พัฒนาการเกี่ยวกับแนวคิดของชุมชน

- 1.1 หลังจากที่บ้านห้วยอี ได้จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อจัดทำแผนหมู่บ้าน เมื่อประมาณ เดือนสิงหาคม 2539 เวทีในครั้งนั้น ได้มีการพูดถึงสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการมาเที่ยว "ดอยปู่ย" ของนักท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านมองว่า นักท่องเที่ยวที่มา ได้นำเอาขวดพลาสติก กุ้งพลาสติก ขวดแก้ว กระป๋อง ฯลฯ เข้ามาด้วย หากมาน้อยก็พอกำจัดได้ แต่หากมีมากขึ้น ๆ ชาวบ้านจะทำอย่างไร ความคิดเรื่อง "ชาวบ้านน่าจะเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้น
- 1.2 ในการศึกษาศักยภาพชุมชน เมื่อเดือนมีนาคม 2540 ได้มีการนำเอาแนวคิดและประสบการณ์ของ สหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์ กาญจนบุรีจำกัด มานำเสนอ และพูดคุยกับชาวบ้าน จนชาวบ้านเกิดความสนใจว่า การที่ชาวบ้านจะเข้ามาดำเนินการ เรื่องการท่องเที่ยว นั้น ไม่น่าจะเป็นเรื่องที่เกินความเป็นไปได้ เพราะ ที่ห้วยอีก็มี "ของดี" ต่าง ๆ มากมายเช่นกัน
- 1.3 การจัดเวทีเพื่อหารือ และพิจารณาแนวทางการเตรียมความพร้อมชุมชน ในขั้นตอนการเตรียม ความคิดร่วมกับชุมชน ระหว่าง เดือน สิงหาคม-กันยายน 2540 ทำให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่า การดำเนินงานของชุมชน เรื่องการท่องเที่ยว นั้น จะทำอยู่บนหลักการที่จะ
 - แสวงหาทางเลือกในการเพิ่มพูนรายได้ ลูกหลานจะได้มีงานทำ และกลับมาอยู่บ้านมากขึ้น
 - ทำเพื่อที่จะก่อให้เกิดการปลูกฝังและถ่ายทอดสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ของชุมชนรวมทั้งเผยแพร่ให้ผู้มาเยือน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ และเข้าใจระบบการจัดการทรัพยากรของชุมชนมากขึ้น
 - นำเพื่อที่จะได้ฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชน ให้คงอยู่สืบไป

2. การเตรียมการภายในชุมชน

2.1 การจัดรูปแบบการบริหารกลุ่ม

ชาวบ้านได้เสนอโครงสร้างการจัดการและการบริหารกลุ่มดังนี้

และได้เสนอหลักการสำคัญดังนี้

- สมาชิกกลุ่มจะต้องถือหุ้น (ราคาหุ้นละ 50 บาท) ถือได้ไม่เกิน 10 หุ้น และไม่น้อยกว่า 1 หุ้น
- ให้ใช้การประชุมสมาชิกเป็นเวทีกำหนดแนวทางการทำงาน และข้อตกลงต่าง ๆ รวมทั้งการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ
- คณะกรรมการเลือกจากสมาชิก
- ให้ที่ปรึกษากลุ่มออกเสียงได้ 1 เสียง

หมายเหตุ จะทดลองใช้วิธีการบริหารแบบนี้ไปก่อน หากมีข้อบกพร่องจะสามารถแก้ไข ปรับปรุงได้

2.2 การพัฒนาความพร้อมทางกายภาพ

ตั้งแต่เดือนกันยายน-พฤศจิกายน 2540 กลุ่มได้มีการพัฒนาความพร้อมทางกายภาพดังนี้

- การปรับปรุงห้องน้ำ ห้องส้วม ให้มีความสะอาดและสะดวกใช้มากขึ้น เช่น การซ่อมแซมฝานั่งและประตูห้องน้ำ การต่อน้ำประปาเข้าไปใช้ในห้องส้วม ทำที่วางสบู่ ยาสีพื้น แปรงสีพื้นที่แขวนเสื้อผ้า ทางระบายน้ำ มีชั้นแยกสำหรับอาบน้ำ/แปรงฟัน กับชั้นชำระ ปรีๆปรงทางเดินไปห้องน้ำ ไม่ให้เฉอะแฉะ เป็นต้น
- การปรับปรุงความสะอาดภายในหมู่บ้าน โดยการเก็บกวาดเศษขยะมูลฝอย ที่เป็นขยะย่อยสลายได้ เช่น เปลือกผลไม้ ใบตอง เศษซากพืช กระดาษ แยกไปกองไว้ที่โคนต้นไม้ หรือทำปุ๋ยหมัก ส่วนพวกพลาสติก ขวด กระป๋อง แยกทำลายเสีย โดยการเผาหรือฝัง
- การจัดการกับสัตว์เลื้อยและผัดสวนครัว ได้มีการซ่อมแซม และปรับปรุงรั้วบริเวณบ้าน สำหรับปลูกพืชผัก ไม้กิน และกันสัตว์เลื้อยมาทำลาย
- การสร้างศาลาต้อนรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านได้ช่วยกันสร้างศาลาเอนกประสงค์ ไว้หลังหนึ่ง มีเตาไฟ สำหรับผิงและต้มน้ำ ใช้เป็นที่นั่งคุยกันและรับประทานอาหาร รวมทั้งใช้สำหรับประชุมในโอกาสต่าง ๆ และตั้งใจว่าจะให้มีข้อมูลทั้งจำเป็นไว้ที่นั่นด้วย
- การปรับปรุงเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติโดยบูรณาการทั้งการปรับปรุงบริเวณพักแรมกลางป่า
ชาวบ้านได้ช่วยกันทำแนวทางเดินเล็ก ๆ ซึ่งจะใช้เป็นเส้นทางเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ เป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร และได้ทำการศึกษาจุดสนใจต่าง ๆ ตลอดเส้นทางเพื่อใช้ในการอธิบาย และสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว สำหรับบริเวณที่จะใช้พักแรมนั้น ได้มีการทำห้องส้วมไว้ 2 ห้อง โดยเลือกทำเลที่มีตึ๊ด ไม่ทำลายภูมิทัศน์ เตรียมสถานที่ไว้ทำอาหารและรับประทานอาหาร หากจุดสำหรับกางเต็นท์ และทำวงรีนึ่งน้ำมาไว้สำหรับต้ม/อาบ อีกด้วย
- การเตรียมการเรื่องที่พักในบ้าน
ชาวบ้านได้ตัดสินใจที่จะเปิดบ้านของพวกเขาให้นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาได้พักค้างคืนในบ้าน โดยกำหนดให้นักท่องเที่ยวพักได้หลังละ 2 คนดังนั้นจึงได้มีการจัดที่นอนไว้ให้เป็นสัดส่วน จัดการเรื่องข้าวของเครื่องใช้ระเบียบเรียบร้อย และดูแลบ้านให้สะอาด รวมทั้งการจัดหาที่นอน หมอน ผ้าห่มไว้บริการผู้มาเยือนด้วย

2.3 การเตรียมคนและการจัดการ

การทัศนศึกษาสำหรับกลุ่มแกนนำได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 6-10 ตุลาคม 2540 โดยมีชาวบ้านร่วม

ทัศนศึกษา 8 คน เดินทางไปดูงานที่บ้านทุ่งยาว อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และบ้านแม่หละ-ป่าเลา

อำเภอแม่แจ่ม เชียงใหม่ การได้มีโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันกับบ้านอื่น ระหว่างการพัฒนาศึกษาดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านเกิดความกระตือรือร้น และเกิดความมั่นใจที่จะดำเนินงาน เรื่องการท่องเที่ยวมากขึ้น

2.4 การกำหนดโปรแกรมเที่ยวและอัตราค่าบริการ

โปรแกรมเที่ยวได้กำหนดขึ้น โดยใช้วิธีการระดมความคิดเห็นกัน ระหว่างการประชุมของกลุ่ม ซึ่งเห็นว่า ทำได้เบื้องต้น เป็น 2 ลักษณะคือ

- โปรแกรม 1) เที่ยวดอยปู่ย่ ศึกษาธรรมชาติ ดูนก ดูกล้วยไม้ ศึกษาพรรณไม้ และระบบการจัดการ ป่าของชุมชน มีข้อพิจารณาที่สำคัญคือ
 - นักท่องเที่ยวควรจะมีเวลาอย่างน้อย 3 วัน ดอยมาค้างคืนในหมู่บ้าน 1 คืนแล้วไปค้างคืนที่ : ดอย 1 คืน
 - กลุ่มนักท่องเที่ยวไม่ควรมากกว่า 15 คน
 - ชาวบ้านทำหน้าที่นำทาง อธิบายและสื่อความหมาย 1 คน ต่อนักท่องเที่ยว 2 คน
 - คิดค่าบริการนำเที่ยว 100 บาท/คน/วัน
 - คิดค่าอาหาร 50 บาท/มื้อ/คน
 - คิดค่าที่พัก 100 บาท/คืน/คน
- โปรแกรม 2 เที่ยวในหมู่บ้าน และเที่ยวไร่
 - นักท่องเที่ยวควรมีเวลา 3 วันพักค้างคืนในหมู่บ้าน 2 คืน
 - กลุ่มนักท่องเที่ยวประมาณ 15 คน
 - คิดค่าบริการนำเที่ยว 100 บาท/คน/วัน
 - คิดค่าบริการนำเที่ยว 100 บาท/มื้อ/คน
 - คิดค่าที่พัก 100 บาท/คืน/คน

2.5 การช่วยเหลือกันและการกระจายผลประโยชน์

ชาวบ้านได้ร่วมกันกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสทำงาน และฝึกฝนตนเองในการต้อนรับ และให้บริการนักท่องเที่ยว และได้รับประโยชน์โดยได้จัดคิวหมุนเวียนกันให้บริการทั้งที่พัก อาหาร และคนนำทาง รวมทั้งได้กำหนดให้มีการแบ่งรายได้ออกเป็น 3 ส่วนคือ

- ให้คนที่ทำงาน 1 ส่วน ร้อยละ 80
- ให้หักเข้าเป็นกองทุนของกลุ่ม 1 ส่วน ร้อยละ 15
- ให้หักเข้ากองทุนหมู่บ้าน 1 ส่วน ร้อยละ 5

นอกจากนั้น ยังได้มีการมอบหมายหน้าที่ให้มีผู้รับผิดชอบในการทำบัญชี เพื่อบันทึกการรับ
รายจ่าย คงเหลือ และบันทึกการกระจายรายได้ ไว้เป็นหลักฐานด้วย (รายละเอียดดูจากภาคผนวก)

2.6 การฝึกอบรมเรื่องการสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

การฝึกอบรมเรื่องการสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรมได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 27-30
ตุลาคม 2540 มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มพูนทักษะของ

ชาวบ้าน ในการทำหน้าที่สื่อสาร และสื่อความหมายกับนักท่องเที่ยว การฝึกอบรมดังกล่าวได้เน้น

การกระตุ้นให้ชาวบ้านคิดค้น "ของดี" ต่าง ๆ ที่ชุมชนมีและภาคภูมิใจ นำออกมาบอกกล่าวให้ผู้มาเยือน
ได้เข้าใจและซาบซึ้ง

อย่างไรก็ตาม การสืบค้นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนควรจะต้องทำต่อไปและควรจะได้รวบรวม
ไว้ และถ่ายทอดไปสู่สมาชิก และลูกหลานด้วย (ดูรายละเอียดจากรายงานการฝึกอบรม)

การให้บริการนักท่องเที่ยว

ได้มีการเสนอและวิเคราะห์ทางเลือกเพื่อทดลองปฏิบัติและหาความเหมาะสมร่วมกัน ในหลาย
ประเด็นดังนี้

- อาหารสำหรับนักท่องเที่ยว
 - ให้เป็นอาหารแบบที่ชาวบ้านกิน เน้นการใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติพืชผักจากป่า และที่ชาว
บ้านผลิตเอง แต่ให้เน้นความสะดวก
 - อาจมีการทำอาหารรวมกัน หรือแยกกันทำแต่ละหลัง แล้วนำมารับประทานร่วมกัน
 - บางมื้อ ให้แต่ละบ้านที่จัดที่พัก ทำอาหารบริการนักท่องเที่ยวด้วย เพื่อจะได้มีโอกาส
คุยกับเจ้าของบ้านมากขึ้น
- ที่พัก
 - ให้จัดที่พักแก่นักท่องเที่ยวพักบ้านละ 2 คน
 - มีหมอน ผ้าห่ม ที่สะอาด ปราศจากกลิ่น
 - ใช้ที่นอน ซึ่งทางกลุ่มได้ลงทุนซื้อมาแล้ว
 - ใช้ผ้าห่มแบบที่ชาวบ้านทอเองย่งดี
 - คำนึงถึงความปลอดภัย ด้านการดูแลไฟฟ้า ไม่ให้ลู่กลาม หรือ มีควันไฟ
รบกวนเวลาพักผ่อน

- คลาต้อนรับ

- ควรเตรียมน้ำ กาชา น้ำชา แก้วน้ำ ฟิน ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้บริการตัวเอง
- ควรมีข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นไว้ในนั้น
- ใช้เป็นที่ฝังไฟ และนั่งสนทนากันยามค่ำคืน

วิเคราะห์ผลกระทบจากการดำเนินงาน

1.ผลกระทบต่อชุมชนและองค์กรชุมชน

ด้านบวก

- ก่อให้เกิดกลุ่มและกระบวนการทำงาน การตัดสินใจ การวางแผนงานร่วมกัน
- ชุมชนเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกร่วมกันในคุณค่าของตนเอง และต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความรัก ห่วงแทน ในทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ของชุมชนมากยิ่งขึ้น
- ชาวบ้านได้เรียนรู้ช่องทางในการทำธุรกิจและได้เห็นศักยภาพของตนเอง ที่จะสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้มั่นคงขึ้นบนฐานของการพึ่งตนเอง
- ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น
- หมู่บ้านมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น มีการดูแลรักษาความสะอาดภายในหมู่บ้านดีขึ้น

ด้านลบ

- ยังไม่ปรากฏให้เห็น แต่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เช่น
 - 1) การขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ หากไม่มีการจัดการที่ดี
 - 2) การเข้ามาของนักท่องเที่ยว อาจเป็นแบบอย่างวัฒนธรรมภายนอกที่ยั่วยวนต่อความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของ ชุมชน เช่น การบริโภค การแต่งกาย การแสดงออก ฯลฯ
- 2. ได้ก่อให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็น เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในกลุ่มนักธุรกิจ ภาคราชการที่รับผิดชอบ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่สนใจ ทำให้มีการแสวงหาแนวทางการทำงานดังกล่าวให้เกิดผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น

บทเรียนจกการทำงาน

1. การทำงานเป็นทีมที่ประกอบด้วยทั้งผู้มีส่วนการดำเนินงานด้านการทำธุรกิจท่องเที่ยว ผู้มีส่วนการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ผู้มีส่วนการพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายจังหวัด ช่วยให้การทำงานมีลักษณะของ " ทีมวิทยากร " มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรับยุทธวิธีในการทำงานกับชุมชน อย่างต่อเนื่อง ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานในลักษณะที่เป็นกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม
2. การทำงานที่มุ่งค้นหาศักยภาพของชุมชน พยายามเสริมศักยภาพ และแก้ไขข้อจำกัด ทำให้สามารถสร้างความมั่นใจให้ชุมชนในการพัฒนาความสามารถของตนเองได้มากยิ่งขึ้น
3. การเตรียมความพร้อมชุมชน ถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าไป ทั้งนี้เพื่อป้องกันผลกระทบในทางลบได้มากกว่า
4. แม้ว่างานที่ทำจะมีจุดโฟกัสอยู่ที่เรื่องการท่องเที่ยวแต่ก็ได้เรียนรู้ ว่า ในการทำงานจริง ๆ นั้นต้องคิดและทำให้เชื่อมโยงกับเรื่องต่างๆอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่องธุรกิจชุมชน เรื่องการผลิตทางการเกษตร และผลผลิตอื่นๆของชุมชน เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร เรื่องการจัดการต่างๆภายในชุมชน เป็นต้น
5. แม้ว่างานที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมชุมชนจะเป็นเรื่องใหญ่และมีความสำคัญ แต่เรื่อง "การตลาด" ก็มีความสำคัญสูงเช่นกัน เพราะการตลาดจะช่วยเสริมให้ชุมชนพัฒนาการผลิต (การท่องเที่ยว) ได้อย่างเชื่อมั่นมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ เพื่อพิจารณาดำเนินงานต่อเนื่องสำหรับบ้านห้วยอี่

- กิจกรรมสำคัญที่ควรดำเนินการเพิ่มเติม และชาวบ้านควรได้รับการสนับสนุนต่อไป
- 1) ควรพิจารณาสนับสนุนให้ทำคู่มือการท่องเที่ยว ของชุมชน ซึ่งให้ข้อมูลรายละเอียด โปรแกรมเที่ยว ความรู้เกี่ยวกับ พันธุ์ไม้ นก และจุดสนใจเกี่ยวกับสถานที่ และ โปรแกรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถทราบข้อมูล และติดต่อเข้าท่องเที่ยวในหมู่บ้านได้โดยตรง ลักษณะของสื่ออาจจะเป็น แผ่นพับ กระดาษแข็ง หรือฟอร์มต่าง ๆ ที่สะดวกต่อการใช้ เป็นต้น
 - 2) ควรมีการสนับสนุนการพัฒนางานหัตถกรรมต่าง ๆ และสินค้าอื่น ๆ ของหมู่บ้าน เช่น ทอผ้า ต้มดิน จักสาน ข้าวซ้อมมือ น้ำพริก ของดอง ฯลฯ เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพและราคาสินค้าให้สูงขึ้น
 - 3) ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีกิจกรรมการผลิตทางการเกษตร ให้มีผลผลิตอาหาร ทั้งพืช และสัตว์ เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อที่จะได้มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภคในชุมชน และเหลือสำหรับบริการอาหารแก่นักท่องเที่ยว เป็นการลดค่าใช้จ่าย และต้นทุน
 - 4) เกี่ยวกับรูปแบบของการนำเที่ยว ควรจะมีการส่งเสริมให้พัฒนาให้หลากหลาย และดีขึ้น เช่น การค้นหาเส้นทางท่องเที่ยวเพิ่มเติม และเชื่อมโยงกับหมู่บ้านอื่น ๆ การให้มีม้าไว้บริการ เป็นลักษณะ Horse Trekking หรือการหาเส้นทางล่องแพ เป็นต้น

- 5) เกี่ยวกับประเด็นในการจัดการของกลุ่ม แม้ว่าจะได้มีการจัดระบบการจัดการองค์กร การทำงานร่วมกัน การจัดทำบัญชี การแบ่งสรรผลประโยชน์ อันเป็นการเริ่มต้นไว้แล้วก็ตาม แต่ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร และยังจำเป็นที่จะต้องมององค์การพัฒนาเข้าไปให้คำแนะนำปรึกษา เพื่อให้ชุมชนเกิดทักษะ เกิดความชำนาญ และสามารถพัฒนาคุณภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมทั้งระบบการจัดการของกลุ่ม ให้ดียิ่งขึ้น
- 6) โดยที่กิจกรรมการท่องเที่ยว บ้านห้วยยี่ มีจุดเริ่มต้นที่ชัดเจนมาจากความคิดในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เพื่อให้งานด้านการรักษาสีสิ่งแวดล้อมยังคงมีความสำคัญ จึงเสนอว่าควรจะได้พิจารณาให้กลุ่มนักเรียน เยาวชน และกลุ่มผู้หญิง เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ เพื่อการขยายการดำเนินงาน

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและพื้นที่อื่น

● ควรจะต้องมององค์การหลักทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมกลุ่มและการเตรียมความพร้อมของชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาทักษะ และเตรียมการด้านการจัดการภายในชุมชน ให้พร้อมก่อนจะมีการจัดทัวร์ หรือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเข้าไป
2. การประสานงานกับภาคธุรกิจ เพื่อเชื่อมโยงกับตลาดนักท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และสำนึกของภาคธุรกิจ และบริษัทนำเที่ยว (Tour Agency) ให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญและประโยชน์อย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา (Sustainable Development)
3. การประสานงานกับราชการ เช่น ป่าไม้จังหวัด เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อขออนุญาตและทำความเข้าใจ ทำความตกลงว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะได้โดยชุมชน เป็นผู้ดูแลรักษาสถานที่ท่องเที่ยวไม่ให้เสียหาย ชุมชนต้องเข้มงวดในการรักษาความสะอาดและ ป้องกันผลกระทบต่าง ๆ ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. การสนับสนุนด้านการให้คำปรึกษา (Consultancy Support) เช่น การศึกษาเพื่อพัฒนาวิธีการและระบบการส่งเสริมธุรกิจชุมชน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

ภาคผนวก

บริบทชุมชนบ้านห้วยอี

บ้านห้วยอี หมู่ที่ 8 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลห้วยบุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ห่างจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนประมาณ 26 กิโลเมตร สามารถเดินทางโดยรถยนต์ ถึงหมู่บ้านได้โดยใช้เวลาประมาณ 1.30 ชั่วโมง แต่หากจำเป็นต้องเดินทางเท้า จะใช้เวลาจากแม่ฮ่องสอนถึงหมู่บ้านประมาณ 8 ชั่วโมง

สภาพภูมิศาสตร์โดยรอบหมู่บ้าน เป็นภูเขาสูงชัน โดยมีความสูงเหนือระดับน้ำทะเล ตั้งแต่ 900-1600 เมตร บริเวณสูงสุด คือจุดที่เรียกว่า "ดอยมุย" (มาจากคำว่า "มุย" หมายถึงพันธุ์พืชชนิดหนึ่งมีหัวใช้ทำยา)

สภาพป่าโดยรอบหมู่บ้าน มีลักษณะเป็นป่าผสมที่หลากหลายของป่าเต็งรัง (Dry dipterocarp forest) ป่าไผ่ (Bamboo Forest) ป่าดิบเขา (Hill evergreen forest) และป่าสน (Pine forest)

สำหรับชื่อหมู่บ้าน คำว่า "ห้วยอี" มาจากทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ติดลำห้วย และรอบ ๆ หมู่บ้านมีไม้ไผ่ คนไทใหญ่เรียก "ไม้อี้" จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า "ห้วยอี" ปกาเกอญอเรียก "กลอติ" (กลอ - ไม้ยี้, ติ - ต้นน้ำ) หมายถึง บ้านต้นน้ำห้วยอี

คนห้วยอีเรียกตัวเองว่า "ปกาเกอญอ" ซึ่งหมายถึงกลุ่มพี่น้อง "กะเหรี่ยง" อยู่กันทั้งหมด 23 หลังคาเรือน ประชากรทั้งหมด 146 คน หญิง 67 คน ชาย 79 คน หมู่บ้านมีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 14986 ไร่ แบ่งเป็น

-พื้นที่ป่าอนุรักษ์ 11250 ไร่

-พื้นที่อยู่อาศัย 56 ไร่

-พื้นที่ทำกิน ซึ่งรวมถึง

พื้นที่ทำไร่หมุนเวียน (ทั้งที่ใช้แต่ละปี และที่เป็นไร่เหล่า) พื้นที่สวน ถาวรรวม 3,680 ไร่

บ้านห้วยอี เป็นหมู่บ้านที่ไม่มีพื้นที่นา ทุกครัวเรือนยังชีพอยู่ด้วยการทำไร่แบบหมุนเวียน โดยในพื้นที่ปลูกข้าวไร่ จะเป็นเสมือน ซุปเปอร์마켓 คือเป็นแหล่งอาหารของครัวเรือน เนื่องจากวิธีการปลูกข้าวไร่ พวกเขาจะผสมเมล็ดพันธุ์พืชอาหารนานาชนิดเข้าไปด้วยซึ่งพืชแต่ละชนิดก็จะเจริญเติบโตเก็บเกี่ยวได้ ในช่วงเวลาที่ต่างกัน พืชเหล่านั้นมีมากมายถึง 30-40 ชนิด เช่น ข้าวโพด, ถั่วต่าง ๆ, แตง, พักทอง, พืชผักกินใบ, มันต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น การปลูกข้าวและทำไร่ข้าวให้พอกินตลอดปี จึงถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชนเป็นอย่างมาก

สำหรับแหล่งรายได้ของชุมชนนั้นมาจาก การขายสัตว์เลี้ยง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น ควาย วัว หมู ไก่ และมาจากการรับจ้าง ยังไม่พบว่ามีผลผลิตทางการเกษตรใด นอกจากสัตว์เลี้ยงที่ทำรายได้ให้แก่ชาวบ้านเลย

คนเฒ่าคนแก่เล่าว่า คนบ้านห้วยฮี้ อยู่อาศัยที่บริเวณนี้มาเกิน 100 ปี แล้ว โดย เมื่อก่อนนี้ก็ ย้ายไปเรื่อย ๆ เพิ่งมาตั้งหมู่บ้านถาวรราว ๆ ปี 2516 พร้อม ๆ กับที่ชาวบ้านเปลี่ยนมานับถือศาสนา คริสต์นิกายโปแตสแตนต์ ด้วย

ความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันของชุมชนห้วยฮี้จะมีทั้งกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้นำที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ผู้นำที่เป็นทางการจะเป็นตัวแทนทั้งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ เพื่อ เชื่อมประสานการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำธรรมชาติ จะเป็นกลุ่ม บุคคลที่คอยให้คำปรึกษาหารือ และช่วยคัดลั่นใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมี กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการริเริ่มการรวมกลุ่มทำกิจกรรมช่วยเหลือชุมชน โดยชาวบ้านเอง เช่น กลุ่มสตรี กลุ่ม ธนาคารข้าว แต่บางส่วนที่การดำเนินกิจกรรมนั้นเป็นการริเริ่มจากบุคคลภายนอก เช่น กลุ่มสหกรณ์ กลุ่ม โภชนาการ กลุ่มกองทุนยา ซึ่งเป็นการจัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากบ้านห้วยฮี้เป็นชุมชนขนาดเล็ก กอปรกับชาวบ้านส่วนมากเป็นญาติพี่น้องกัน จึงมีความเป็นปึกแผ่น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสามัคคี ร่วมไม้ร่วมมือกันสูง

វិវត្តន៍ការងារសេដ្ឋកិច្ចកសិកម្មកំពុងរីកចម្រើន
នៅក្នុងសង្គមកម្ពុជា

សៀវភៅ

ស្តីពីការងារសេដ្ឋកិច្ចកសិកម្ម
កំពុងរីកចម្រើននៅក្នុងសង្គមកម្ពុជា
(ស.ក. ២០០០)

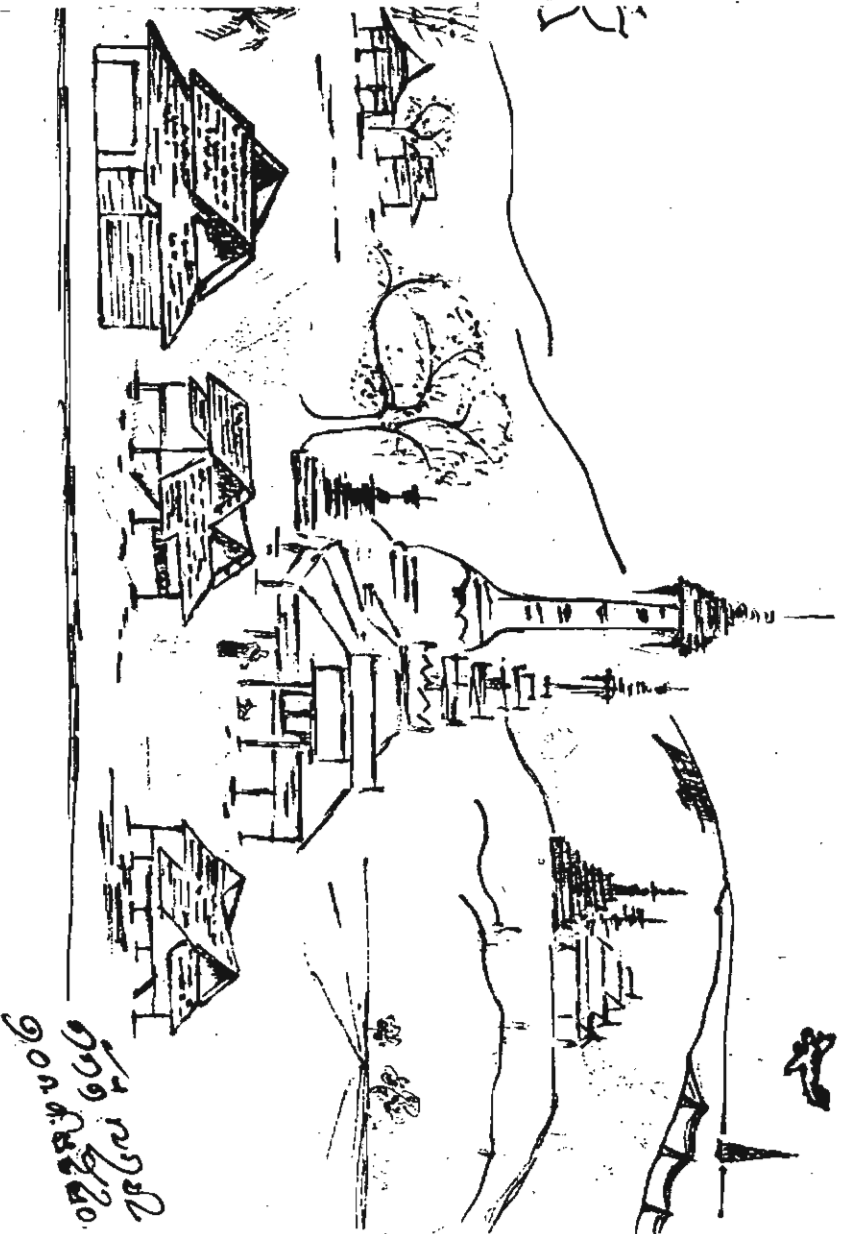

แม่ฮ่องสอนที่ลมน้ำเย็น
 งามยิ่งดุจสีดอฟ้าให้พี่สง่า
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา

น้ำไหลรินรินรินรินรินริน
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา

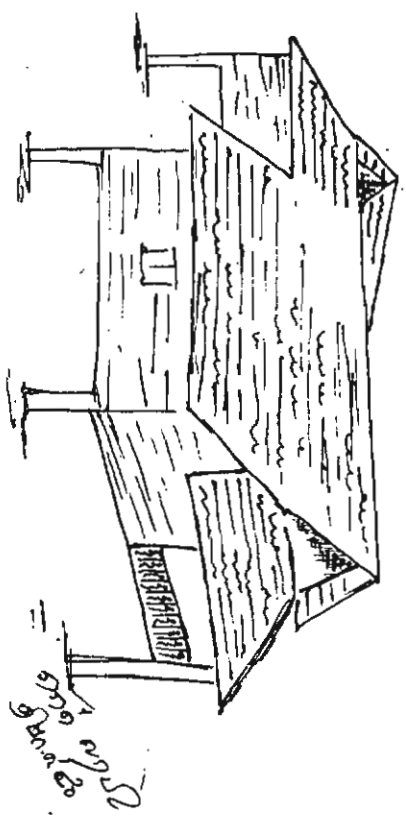
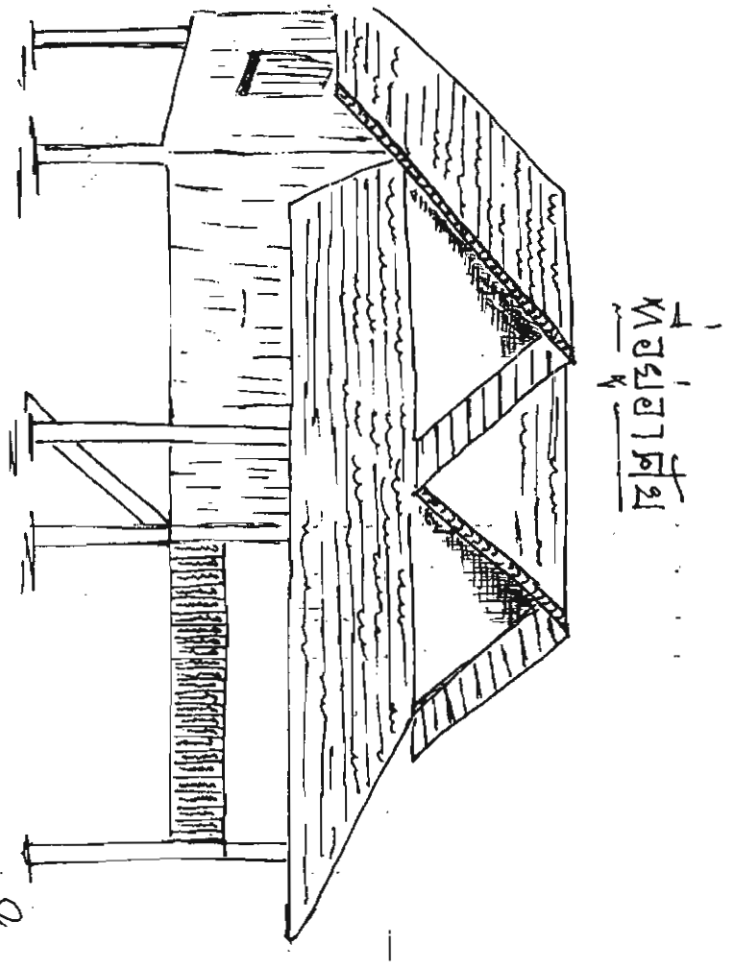
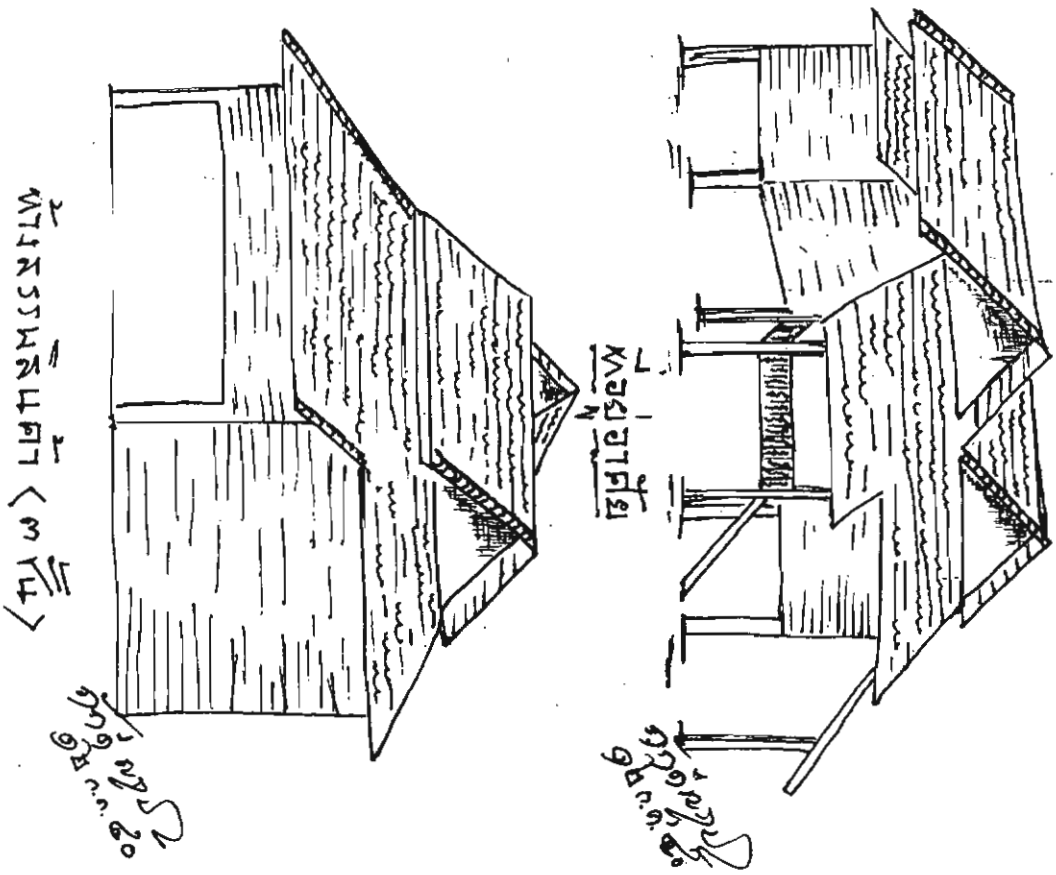
แม่ฮ่องสอนที่ลมน้ำเย็น
 งามยิ่งดุจสีดอฟ้าให้พี่สง่า
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา

แม่ฮ่องสอนที่ลมน้ำเย็น
 งามยิ่งดุจสีดอฟ้าให้พี่สง่า
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา

แม่ฮ่องสอนที่ลมน้ำเย็น
 งามยิ่งดุจสีดอฟ้าให้พี่สง่า
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา
 งามดั่งเจ้าดอกใต้ร่มเงา

๑๐๐ ปี
 ๑๐๐ ปี

นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในช่วงเวลาพัฒนาภาคใต้ มีปัญหา ดำรงตำแหน่ง

ผู้อำนวยการจังหวัด < ๑๙.๐๖.๕๓ > ?

๑. ทบทวนการจะตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗

๒. การปรับปรุงโครงสร้างเป็นไปตามมติ ครม.

๓. การปรับปรุงโครงสร้างเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย

๔. ประสานการปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานแม่ฮ่องสอน

๕. ส่งเสริม สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัด การวางแผน และการดำเนินการ

เกี่ยวกับบริการประชาชน โดยเฉพาะใน ๕ เรื่อง ดังต่อไปนี้

๕.๑. ทั่วไปเกี่ยวกับบริการประชาชนและ ความมั่นคงในธุรกิจของเอกชน

๕.๒. ทั่วไปเกี่ยวกับบริการประชาชนเป็นธุรกิจของเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง

และหลักธรรมและ

๕.๓. ลักษณะหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมธุรกิจและแม่ฮ่องสอน หรือ TAKE-OVER

ธุรกิจการของเอกชนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

๕.๔. กิจการของเอกชนของจังหวัดของภาคใต้ และให้เข้ามาทำมาค้าขายกับคน และสิ่งของ

๕.๕. รักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปกรรม ศิลปกรรม ตามหลักการทางศิลปกรรม และวัฒนธรรม และศิลปกรรม และศิลปกรรม

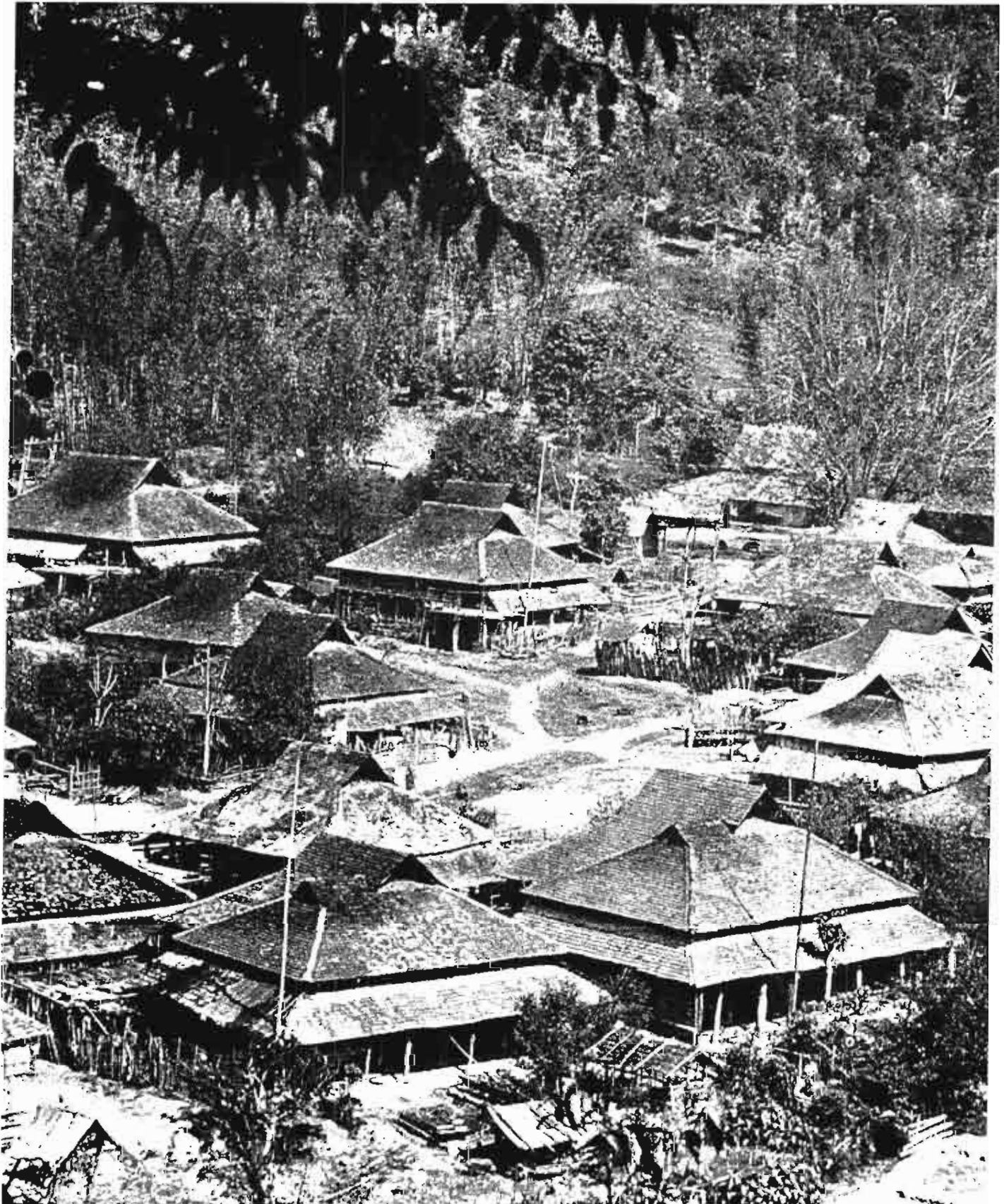
๑๑.๐๖.๕๓

กรมการ

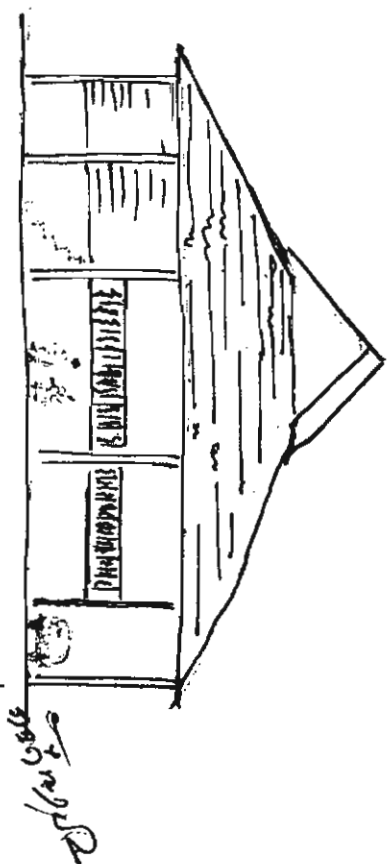
ภาพจากหนังสือของ ZHU LIANGWEN ตำนานวัดคณ: สถาปัตยกรรม
สถาปัตยกรรมในโลงไม้แห่ง ยานาน, ห้าสิบปี: กอสมการร่วมจินตนาการ

Fig. 12

Zaixin square in Menghai.

ถ้าใครมาเมืองหลวงเราช่วยกันดำรงรักษา ที่นี้จะสร้างใหม่ให้ดำรงไว้
จึงรูปแบบวัฒนธรรมที่ใหม่ เพื่อไม่ให้สูญหายกันรักษาไว้ให้คนรุ่นหลังได้สืบสวน
ใครเล่าจะไม่อยากมา เมืองหลวง

นันทนาการ : งามนันทนันโกศล นันทนิเวศน์

๑. งามนันทนันโกศล, งามนันทนิเวศน์, งามนันทนันทนาการ,
 งามนันทนิเวศน์, งามนันทนิเวศน์.

๒. งามนันทนิเวศน์, งามนันทนิเวศน์, งามนันทนิเวศน์,
 งามนันทนิเวศน์, งามนันทนิเวศน์, งามนันทนิเวศน์.

M. ZHU LIANGWEN, THE DAI OR THE TAI AND THEIR ARCHITECTURES

CUSTOMS IN SOUTH CHINA. BANGKOK : 1992.

งามนันทนิเวศน์, งามนันทนิเวศน์, งามนันทนิเวศน์,
 งามนันทนิเวศน์, งามนันทนิเวศน์, งามนันทนิเวศน์.

ด่วนที่สุด

ที่ มส 0017.2/ ๗๗๔๒

ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน
ถนนขุนลุมประพาส มส 58000

5 กรกฎาคม 2540

เรื่อง กรอบแนวคิดการกำหนดให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนา

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด่วนที่สุด
ที่ นร 1008/3341 ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2540

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารข้อเสนอ "จังหวัดแม่ฮ่องสอนพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนา" จำนวน 1 ฉบับ

ตามที่ได้แจ้งว่า คณะรัฐมนตรีกำหนดให้มีการประชุมคณะรัฐมนตรีในส่วนภูมิภาค ครั้งที่ 2 ที่จังหวัดเชียงราย ในวันอังคารที่ 29 กรกฎาคม 2540 และในการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมการประชุมฯ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2540 ได้มีมติมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแกนกลางในการพิจารณากรอบแนวคิดในการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้เป็นเขตพื้นที่พิเศษ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้เชิญประชุมเพื่อพิจารณากรอบแนวคิดดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ 7 กรกฎาคม 2540 นั้น

จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้พิจารณาผลการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนในระยะเวลาที่ผ่านมาพบว่า ยังไม่สามารถทำให้คุณภาพชีวิตของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนดีขึ้นในระดับที่น่าพอใจ และยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในทุกด้าน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการมีข้อจำกัดซึ่งมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ และเป็นอุปสรรคต่อการนำบริการต่าง ๆ ของภาครัฐเข้าสู่ชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายห่างไกลในพื้นที่ป่าลึกเขาสูง เต็มไปด้วยความทุรกันดาร และโรคภัยไข้เจ็บรวมทั้งยังประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับความมั่นคงชายแดนมาโดยตลอด

ดังนั้น จังหวัดจึงได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง กำหนดประเด็นปัญหาและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยได้ประสานงานกับศูนย์พัฒนาภาคเหนือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเสนอให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาโดยให้คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบและอนุมัติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินการดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 กำหนดให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาโดย

1. ให้เร่งรัดการอนุมัติ อนุญาตโครงการทุกโครงการที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากติดขัด

/ด้วยระเบียบ.....

ด้วยระเบียบ กฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าไม้ และการกำหนดคุณภาพชั้นลุ่มน้ำของประเทศให้สามารถดำเนินการได้โดยเร็ว

2. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาและกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะพิเศษของพื้นที่ เพื่อให้โครงการที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถดำเนินการได้โดยเร็ว และไม่มีปัญหาข้อขัดข้องในทางปฏิบัติเช่นที่ผ่านมา โดยขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและอนุมัติให้ถือปฏิบัติตามแนวทางการปฏิบัติดังกล่าวภายในหกเดือน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาปรับโครงสร้างทางด้านอาชีพและยกระดับรายได้ โดย

1. ปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดในแนวทางการเกษตรแบบยั่งยืน ทั้งที่ราบและบนที่สูง โดยเน้นการผลิตพืชอาหารเพื่อการยังชีพ และส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ พืชสมุนไพร และพืชผักเมืองหนาวที่มีมูลค่าเพิ่มสูงเพื่อการจำหน่ายเป็นอาชีพหลัก โดยให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ เป็นการเฉพาะสำหรับพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ส่งเสริมและสนับสนุนงานศิลปาชีพในพระบรมราชินูปถัมภ์ให้เป็นอาชีพหลักโดยนำเอาทักษะฝีมือ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นมาพัฒนาและยกระดับคุณภาพ ตลอดจนรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลก โดยให้สนับสนุนกองทุนลักษณะพิเศษเพื่อขยายผลการดำเนินการจากการเป็นอาชีพเสริมเป็นอาชีพหลักสำหรับผู้ประกอบการเกษตร

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวพิเศษ โดยให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานกวีรัฐมนตรี กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันกำหนดรูปแบบ และระบบที่เหมาะสม จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เป็นรูปธรรม โดยให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการ และได้รับประโยชน์ในแง่รายได้อย่างเป็นธรรม รวมทั้งให้ประชาชนในชนบทมีโอกาสดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวหรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาเมืองและโครงสร้างพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ และแก้ปัญหาผู้พลัดถิ่นจากการสู้รบ

ยุทธศาสตร์ที่ 7 พัฒนาเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านตามเงื่อนไขใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 8 ให้ประชาชนนอกภาคเกษตรมีรายได้ภายในรั้วบ้าน

รายละเอียดปรากฏตามเอกสารข้อเสนอ "จังหวัดแม่ฮ่องสอน: พื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนา" ซึ่งเสนอมาพร้อมด้วยแล้ว

ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถก่อให้เกิดผลกระทบที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้อง /ร่วมกัน.....

ร่วมกันดำเนินการในลักษณะพหุภาคีภายใต้เงื่อนไขของการเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนา โดยต้องมีการ
ผ่อนผัน หรือยกเว้นกฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ
ทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถดำเนินไปได้เท่าที่จะเพียงพอต่อความจำเป็นให้ดำรงชีพ
ได้อย่างมีความสุข โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นการลดข้อจำกัด ขจัดปัญหา
อุปสรรคซึ่งปิดกั้นโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งเป็นการเพิ่มโอกาสในการใช้
ศักยภาพที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนำไปสู่การมีเศรษฐกิจดี สังคมไม่มีปัญหา และเป็นการพัฒนาที่
ยั่งยืนในที่สุดด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาใช้เป็นข้อมูลในการวางกรอบแนวคิด กำหนดให้จังหวัด
แม่ฮ่องสอนเป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนา และนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไปด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ภักดี นพวง

(นายภักดี ชมภูมิ่ง)

ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำนักงานจังหวัด

ฝ่ายนโยบายและแผน

โทร/โทรสาร (053) 612156, 612176

s/b.krm.rw

ด่วนที่สุด

ที่ มส 0017.2/ 9943, 9944

ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน
ถนนขุนลุมประพาส มส 58000

5 กรกฎาคม 2540

เรื่อง กรอบแนวคิดการกำหนดให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนา

เรียน ปลัดกระทรวงมหาดไทย และเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. สำเนาหนังสือจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ มส 0017.2/ 9943 ลงวันที่ 5
กรกฎาคม 2540
2. เอกสารข้อเสนอ "จังหวัดแม่ฮ่องสอนพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนา" จำนวน 1 ฉบับ

ตามที่ได้มีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2540 เพื่อเตรียมการประชุมคณะรัฐมนตรีในส่วนภูมิภาค ครั้งที่ 2 ซึ่งกำหนดจะจัดขึ้นที่จังหวัดเชียงราย ในวันอังคารที่ 29 กรกฎาคม 2540 และที่ประชุมมีมติมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแกนกลางในการพิจารณาวางกรอบแนวคิดในการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้เป็นเขตพื้นที่พิเศษร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าว ในวันจันทร์ที่ 7 กรกฎาคม 2540 นั้น

จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ประสานงานกับศูนย์พัฒนาภาคเหนือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและทรัพยากรมนุษย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในลักษณะพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนา รวม 7 ยุทธศาสตร์หลัก ตามรายละเอียดที่จัดส่งมาพร้อมนี้แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณาให้กำรสนับสนุนในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

ภักดี นพวง

(นายภักดี ชุมภูมิ่ง)

ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำนักงานจังหวัด

ฝ่ายนโยบายและแผน

โทร/โทรสาร (053) 612156, 612176

s/b.krm.rw

ด่วนที่สุด

ที่ มส 0017.2/10233

ศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน
ถนนขุนลุมประพาส มส 58000

9 กรกฎาคม 2540

เรื่อง ส่งข้อมูลประกอบการรอบแนวคิดการกำหนดให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนา

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือจังหวัดแม่ฮ่องสอน ด่วนที่สุด ที่ มส 001702/9942 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2540

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. เอกสารสภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
 2. บัญชีโครงการที่ดำเนินการในพื้นที่คุณภาพลุ่มน้ำชายแดน ชั้นที่ 1 A ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน 1 ชุด
 3. สรุปข้อมูลรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น โครงการก่อสร้างระบบส่งไฟฟ้า 115 กิโลโวลต์ เชียงใหม่ 2 - แม่ฮ่องสอน ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย 1 ชุด
 4. โครงการจัดทาระบบเชื่อมโยงวิทยุไมโครเวฟของการสื่อสารแห่งประเทศไทย 1 ชุด
 5. โครงการก่อสร้างสถานีเครื่องช่วยเดินอากาศ(เรดาร์)ของกรมการบินพาณิชย์ 1 ชุด

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาวางกรอบแนวคิดในการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้เป็นเขตพื้นที่พิเศษ เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2540 ซึ่งจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้นำเสนอเอกสารกรอบแนวคิดในการกำหนดให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการพัฒนาโดย ขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อมีมติเห็นชอบและอนุมัติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดำเนินการรวม 7 ยุทธศาสตร์ และได้ขอเพิ่มเติมในการประชุมอีก 1 ยุทธศาสตร์ รวมเป็น 8 ยุทธศาสตร์ไปแล้ว นั้น

/เพื่อเป็นการ...

เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อเสนอในยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น จังหวัดได้ส่งเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาเพื่อพิจารณาเพิ่มเติมรวม 5 เรื่อง โดยขอได้โปรดประสานงานในรายละเอียดกับหน่วยงานเจ้าของโครงการเพื่อให้ได้ประเด็นที่เป็นสาระสำคัญครบถ้วนสมบูรณ์อีกทางหนึ่งจักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

จกจ๋ นงน

(นายภักดี ชมภูมิ่ง)

ผู้ว่าราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำนักงานจังหวัด

ฝ่ายแผนและโครงการ

โทร 053 612176

โทรสาร 053 612123

๑๑:๓๙.๓๗

เอกสารแนบท้ายหมายเลข 8

เอกสารการสัมมนาทางวิชาการ

“ศักยภาพชุมชนในการพึ่งตนเองท่ามกลางสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ”

วันที่ 31 มกราคม 2541

ณ ห้องทองกวาว สำนักงานบริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โครงการการสัมมนาทางวิชาการ
"ศักยภาพชุมชนในการพึ่งตนเองท่ามกลางสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ"

วันที่ 31 มกราคม 2541

เวลา 08.30-17.00 น.

ณ ห้องทองกวาว สำนักงานบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ดำเนินโครงการ

ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเหนือ (กป.อพช. ภาคเหนือ), เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคเหนือและกระทรวงมหาดไทย โดยการสนับสนุนของมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท(Friedrich Ebert)

หลักการและเหตุผล

ท่ามกลางประเทศชาติที่กำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน และกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับนี้ ทางหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทยมีแนวคิดและนโยบายที่ต้องการสนับสนุนและส่งเสริมให้ชาวบ้านกลับคืนสู่ระบบเศรษฐกิจแบบชุมชนและการพึ่งตนเองซึ่งตามแนวคิดและนโยบายดังกล่าวจำเป็นจะต้องอาศัยความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และฐานทางทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลในชุมชนเป็นหลักในการพัฒนาให้แนวคิดและนโยบายดังกล่าวมีผลในทางปฏิบัติเพื่อกำหนดนโยบายในระยะยาวของประเทศต่อไป

การจัดงานสัมมนาในครั้งนี้ เพื่อที่จะสะท้อนถึงความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านที่มีประสบการณ์ในการจัดการระบบเศรษฐกิจแบบชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งดำรงอยู่จนถึงปัจจุบันโดยผ่านกระบวนการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยมาตลอด ซึ่งระบบเศรษฐกิจชุมชนลักษณะดังกล่าวถือเป็นระบบเศรษฐกิจในเชิงทางเลือกอีกทางหนึ่งนอกเหนือไปจากระบบเศรษฐกิจที่กำลังล้มละลายอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ การจัดงานสัมมนายังต้องการให้ผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด ชาวบ้าน กลุ่มเกษตรกร องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนร่วมกันถึงศักยภาพของชาวบ้านและความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบายต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อสะท้อนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านและศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและระบบการผลิตในเชิงเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง
2. เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานรัฐ ชาวบ้าน เกษตรกร และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในการพิจารณาถึงระบบเศรษฐกิจชุมชนและการพึ่งตนเอง ตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชนต่าง ๆ
3. เพื่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาจากระดับชุมชนท้องถิ่นไปสู่หน่วยงานรัฐ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบายของรัฐต่อไปในอนาคต

กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้บริหารระดับสูงของ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน	80	คน
2. กลุ่มผู้นำชาวบ้านที่ทำการผลิตเกษตรกรรมทางเลือก	48	คน
3. นักวิชาการ	10	คน
4. องค์กรพัฒนาเอกชน	19	คน
5. เครือข่ายป่าชุมชน	12	คน
6. หมอพื้นบ้าน	5	คน
7. เครือข่ายชาวเขา	3	คน
8. ตัวแทนเครือข่ายความหลากหลายทางชีวภาพ	13	คน
9. สื่อมวลชน	10	คน
รวม	200	คน

กำหนดการในการสัมมนา

วันที่ 31 มกราคม 2541 ณ ห้องทองกวาว ศูนย์เซิร์ฟ (UNISERVE) สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ โดยมีกำหนดการ ดังนี้

08.30-09.00 น. ลงทะเบียน

09.00-09.10 น. ศ.ดร.ยศ สันตสมบัติ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ
และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวรายงานและเปิดประเด็น
เรื่อง "เศรษฐกิจชุมชนกับการพึ่งตนเอง"

09.10-09.30 น. พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าว
เปิดการสัมมนา

09.30-12.00 น. เริ่มสัมมนา ในหัวข้อ "ศักยภาพชุมชนในการพึ่งตนเองท่ามกลาง
สภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ"

โดยวิทยากร

* ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

* นายพัฒน์ อภัยมุล ตัวแทนเกษตรกร ต.แม่ทา กิ่ง อ.แม่ฮ่อน
จ.เชียงใหม่

* นายชมชวน บุญระหงษ์ ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน

* อาจารย์ ทพ.อุทัยวรรณ กาญจนกามล ดำเนินรายการ

12.00 - 12.30 น. อาจารย์ฉลาดชาย รมิตานนท์ กล่าวสรุปการสัมมนา

12.30 - 13.30 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13.30- 14.30 น. เดินทางลงพื้นที่ ต.แม่ทา กิ่ง อ.แม่ฮ่อน จ.เชียงใหม่ เพื่อสำรวจและศึกษา
ดูงานเกี่ยวกับระบบการผลิตในเชิงเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง

14.30-15.00 น. บรรยายสรุปสภาพปัญหาและกระบวนการแก้ไขปัญหาของชุมชน

15.00-16.00 น. ศึกษาแปลงเกษตรผสมผสานของเกษตรกรตัวอย่าง ได้แก่

* นายไสว ปัญญาใหญ่

* นายพนมกร นามจันทร์/ นางสุพรรณ กำเพ็ญ

16.15-17.00 น. ข้อเสนอแนะและแนวทางดำเนินงาน

โดย นายอนันต์ ดวงแก้วเรือน กำนัน ต.แม่ทา กิ่ง อ.แม่ฮ่อน จ.เชียงใหม่

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายรัฐสามารถเห็นภาพและมีทางเลือกในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้มากกว่าการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน
2. ทำให้ผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการ เข้าใจต่อการจัดการระบบเศรษฐกิจแบบชุมชนและการพึ่งตนเองได้อย่างชัดเจน โดยผ่านการพูดคุยและการดูงานในพื้นที่จริง เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการดำเนินงานร่วมกันต่อไปในอนาคต
3. ทำให้ผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการ เรียนรู้ศักยภาพของชาวบ้านและความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้การจัดระบบเศรษฐกิจชุมชนและการพึ่งตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกับเกษตรกรรมทางเลือกและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติต่อไปในอนาคต

ปาฐกถาเปิดการประชุมสัมมนาทางวิชาการ
เรื่อง "ศักยภาพชุมชนในการพึ่งตนเองท่ามกลางสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ"

ของ

ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์

วันเสาร์ที่ 31 มกราคม 2541 เวลา 09.20 น.

ณ ห้องทองกวาว สำนักงานบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย,
ท่านปลัดกระทรวงมหาดไทย,
คณะที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย,
คณะผู้บริหารระดับสูงใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน,
ท่านอธิการบดี, ท่านคณบดี,
ท่านคณาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
และท่านผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมการสัมมนาทุกท่าน

ผมขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้ความสำคัญกับการสัมมนาครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ถือเป็นก้าวสำคัญต่อไปของการทำงานร่วมกัน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้าง "ศักยภาพชุมชนในการพึ่งตนเอง ท่ามกลางสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ" ที่ประเทศชาติของเรากำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ การสัมมนาครั้งนี้ นับเป็นการจัดสัมมนาครั้งที่ 3 ของโครงการแม่บทเรื่อง "เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองแห่งชาติ" ที่รัฐบาล โดยมีกระทรวงมหาดไทยเป็นศูนย์ประสานการปฏิบัติ การ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญเป็นแนวทางหนึ่งของการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจชาติ

การจัดสัมมนาในวันนี้ นอกจากจะได้ประโยชน์ในการระดมความคิด การจัด "กรอบ" ภารกิจของแต่ละฝ่ายในการทำงานร่วมกันประสานความคิดและการปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายและทิศทางเดียวกันแล้ว ยังจะเป็นโอกาสได้แพร่กระจายขยายความคิดนี้ ให้แพร่หลายกว้างขวางครอบคลุมไปทั่วประเทศด้วย ก่อนการสัมมนาในระดับภาคครั้งนี้กระทรวงมหาดไทยได้ร่วมมือกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดขึ้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2540 ครั้งที่ 2 ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2541 ครอบคลุม 19 จังหวัด

ทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับในครั้งนี้เป็น การสัมมนา ระดับภาคเหนือตอนบน โดยมีคณะผู้บริหารระดับสูงใน 8 จังหวัด มาเข้าร่วมสัมมนาอย่างพร้อมเพรียงกัน นับเป็นนิมิตหมายที่ดียิ่ง

ท่านผู้มีเกียรติครับ ท่านคงจดจำถ้อยคำที่ไพเราะประโยคหนึ่ง ซึ่งเป็นความจริงมาทุกยุคทุกสมัย คำ ๆ นั้นก็คือคำว่า "ไทยอยู่ได้ด้วยพระบารมี" ซึ่งมีนัยยะความหมายถึงองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน องค์พระประมุขของพวกเราคนไทย ผู้ซึ่งมีสายพระเนตรอันยาวไกลและมีพระราชดำริพระราชกรณียกิจที่จะแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ และความทุกข์ยากเดือดร้อนของพสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด นับเป็นความโชคดีของประเทศและของประชาชนคนไทยที่ได้อยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารของพระองค์ เรื่องของ "เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง" นี้ ก็เช่นกัน ผมขอกล่าวไว้ในที่นี้ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นว่า เป็นโครงการในรูปแบบและลักษณะ "พหุภาคี" ที่ภาครัฐและราชการกับภาคองค์กรประชาชนและเอกชน ได้ร่วมแรงร่วมใจกันจัดทำขึ้นตอบสนองแนวพระราชโบาย พระราชดำริ ที่พระองค์ทรงมีความห่วงใยต่อพสกนิกรชาวไทยที่กำลังมีความทุกข์ใจ ไม่รู้ว่า จะดำรงตน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไรในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีกระแสพระราชดำรัส เนื่องในวาระโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา "5 ธันวาคมหาราช" ที่เพิ่งผ่านพ้นไปเมื่อสัปดาห์ก่อน ซึ่งเป็นที่รับรู้กันไปแล้วทั่วประเทศอย่างเป็นที่ประจักษ์ใจว่า ได้ทรงชี้แนะหนทางรอดและหนทางบรรเทาวิกฤตการณ์ชาติ และวิธีการดำรงชีวิตของประชาชนในสถานการณ์อย่างนี้ โดยให้ยึดหลัก "เศรษฐกิจแบบพอเพียงกับตนเอง และการพึ่งตนเอง" ดังนั้นในหลักการสาระสำคัญที่ถือเป็นหัวใจและอุดมการณ์เป็นประเด็นหลักในทางปฏิบัติ ของโครงการแม่บทเรื่อง "เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองแห่งชาติ" จึงได้ยึดถือเอาแนวพระราชดำริของพระองค์ท่านนั้นเป็นหลัก มาไว้เป็นองค์นำความคิดของโครงการ ทั้งในเรื่องของ "ชุมชน" ในเรื่องของ "เศรษฐกิจแบบพอเพียง" และในเรื่องของ "การพึ่งพาตัวเอง" ด้วย

ผมพูดคุย บอกเล่า ให้กับผู้มีเกียรติทุกท่านในที่นี้ ได้รับฟังรับรู้ถึง "ที่มา และมูลเหตุจูงใจ" ในการเกิดขึ้นของโครงการและการสัมมนาในวันนี้ ถึงตอนนี้ผมมีความเชื่อมั่นอย่างสนิทใจว่า ในความคิดของทุกท่านในขณะนี้คงมีความภาคภูมิใจว่า ภารกิจ การเข้าร่วมสัมมนาของท่านในวันนี้ รวมถึงงานที่จะทำต่อ ๆ ไปในโครงการ ท่านจะได้ทำงานช่วยเหลือพี่น้องประชาชนผู้ทุกข์ยากและด้อยโอกาส เป็นการสนองพระมหากรุณาธิคุณขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยถือเป็น "มงคลแห่งชีวิต" ของท่านที่ได้มีโอกาสเช่นนี้ในชีวิต

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของพวกเราชาวไทยนั้น เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวในโลก ที่ได้ทรงลำบากตรากตรำพระวรกายในการเสด็จพระราชดำเนินไปทุกหนแห่งที่ "มีทุกข์

ของราษฎร อยู่ในที่นั้น" เพื่อทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจแก้ไขและปลดเปลื้องทุกข์นั้นให้กับราษฎร พระองค์จึงทรงเป็น "ผู้รู้แจ้ง" ในปัญหาของราษฎรในท้องถิ่นชนบท ทุรกันดารและห่างไกลความเจริญ โครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนับร้อยนับพันโครงการ ที่ดำเนินการอยู่ทั่วประเทศในขณะนี้ รัฐบาลนี้โดยการนำของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย และกระทรวงมหาดไทยในการกำกับดูแลของผมพร้อมที่จะนำมาเป็นรูปแบบตัวอย่าง และสานต่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในการสร้าง "ศักยภาพชุมชน จนเกิดเป็นเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ท่ามกลางสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ". จนบรรลุความสำเร็จให้จงได้

สำหรับภาระหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย ในฐานะของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผมขอเรียนให้ทุกท่านในที่นี้ได้ทราบว่า ทั้งในการประชุมสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครั้งที่องมหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่สามมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในวันนี้ ทุกท่านจะได้เห็นมิติใหม่ของกระทรวงมหาดไทยในการกำหนดบทบาท ภารกิจ และการปฏิบัติราชการที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับชุมชนตามแนวคิดใหม่ของการปฏิรูประชาการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ และความจำเป็นของยุคสมัยสังคม ท่านจะได้เห็นกระทรวงมหาดไทยในภาพลักษณ์ใหม่ จากที่เคยเป็นผู้ชี้แนะและสั่งการตามความจำเป็นของสังคมไทยในยุคเดิมกลับมาเป็นบทบาทใหม่ของผู้สนับสนุนอย่างจริงจัง อย่างเต็มที่และสุดกำลังเพื่อให้พี่น้องในชุมชน ที่มีความปรารถนามีความริเริ่มที่จะรวมกลุ่มรวมตัวกัน สร้างศักยภาพของตนเองในการทำเศรษฐกิจชุมชนอย่างพึ่งพาตนเอง ทั้งคิดเอง ทำเอง บริหารและจัดการกันเอง กลุ่มชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เรียกร้องต้องการที่จะก่อตั้งขึ้นใหม่ หรือที่มีองค์กรกลุ่มเดิมอยู่แล้ว กระทรวงมหาดไทยจะเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ทุกรูปแบบ ด้วยศักยภาพของกระทรวงมหาดไทยที่มีอยู่ เพื่อสร้างให้เกิด "ศักยภาพในการพึ่งตนเอง" อันเป็นหัวข้อสัมมนาที่เราจะระดมความคิด ถกแถลงแนวทางเป็นข้อยุติ ให้เกิดผลเป็นแนวทางปฏิบัติให้เห็นผลเป็นรูปธรรมให้ได้ในเร็ววัน

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ในท้ายที่สุดของการที่ได้มาพบกับท่านในวันนี้ ผมขอกล่าวอย่างเปิดใจว่า นโยบายของกระทรวงมหาดไทย ในยุคนี้ถือว่า "เศรษฐกิจชุมชน เพื่อการพึ่งตนเอง" เป็นนโยบายที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ท่านคงสังเกตเห็นความตั้งใจจริงของผมแล้ว ช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ติดต่อกันมาทั้ง 2 สัปดาห์ก็ได้อยู่กับเรื่องนี้มาตลอด ขอกล่าวว่าไม่ได้ทำให้หน้าที่ "มท.1" ที่เป็นกระทรวงแกนนำหลักของโครงการนี้เพียงอย่างเดียว แต่ทำด้วยความสำนึกในความเป็นคนไทยคนหนึ่ง เป็นประชาชนคนหนึ่งที่มีครอบครัว มีลูกมีหลานที่ต้องห่วงใยเลี้ยงดู ต้องคำนึงถึงอนาคตของพวกเขาเหล่านั้น ซึ่งเป็นจิตสำนึกรับผิดชอบตามวิสัยปณฺธุชนเช่นเดียวกับท่านทุกคนในที่นี้ แต่ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ผมในฐานะเจ้ากระทรวงมหาดไทย ที่มีภารกิจหลัก

ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชนแล้วยังต้องคำนึงถึง "ความมั่นคงปลอดภัยของสังคมในชาติ" อีกด้วย จึงอยากขอให้ทุกท่านในที่นี้ได้ตระหนักและเอาใจใส่อย่างจริงจังกับเรื่องนี้เพราะนอกจาก "เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง" เป็นการที่เชื่อแนได้แน่นอนว่า เป็นแนวทางแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจชาติในขณะนี้ได้แล้ว ท่านยังจะมีโอกาสได้มีส่วนช่วยพลิกฟื้นคืนอนาคตที่สดใสสุขสบายให้กลับมาสู่ประเทศไทย สังคมไทยอีกครั้งหนึ่งในเร็ววันนี้ เพื่อให้เยาวชนไทยลูกหลานของท่านได้อยู่กันอย่างสุขสบายดังเดิม เป็นที่หายห่วงของพวกเราครับ บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นศุภฤกษ์แล้ว ผมขอเปิดการสัมมนาในวันนี้ ณ โอกาสนี้

องค์การชนกับการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรรายย่อยในภาคเหนือ

โดย ชมชวน บุญระหงษ์⁽¹⁾

I บทนำ

ภาคเหนือ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามลักษณะของภูมิประเทศ คือ ภาคเหนือตอนบน และภาคเหนือตอนล่าง โดยภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย 9 จังหวัด มีพื้นที่รวม 63.9 ล้านไร่ หรือ ร้อยละ 60.3 ของภาค สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่สูง โดยสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางตั้งแต่ 500 เมตร ขึ้นไป ลักษณะเป็นภูเขาและป่าไม้ เป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำหลายสาย มีพื้นที่ราบเพียง 5.2 ล้านไร่ (ร้อยละ 8.1) นอกนั้นเป็นพื้นที่สูง (High Land) 39.8 ล้านไร่ (ร้อยละ 62.3) และที่ดอน (Up Land) 18.9 ล้านไร่ (ร้อยละ 29.6) ส่วนภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 8 จังหวัด มีเนื้อที่รวม 42.1 ล้านไร่ หรือร้อยละ 39.7 ของภาค สภาพภูมิประเทศมีภูเขาสูงอยู่ทางด้านทิศตะวันตกและออก ตรงกลางเป็นที่ราบลุ่ม เป็นแหล่งทำการเกษตรที่สำคัญ มีพื้นที่ราบ 13.5 ล้านไร่ (ร้อยละ 32.1) ที่ดอน 13.0 ล้านไร่ (ร้อยละ 30.9) และที่สูง 15.6 ล้านไร่ (ร้อยละ 37.0)

ในปี พ.ศ. 2536 ประชากรในภาคเหนือมีทั้งหมด 11.81 ล้านคน แบ่งเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในภาคเหนือตอนบน 6.07 ล้านคน และภาคเหนือตอนล่าง 5.74 ล้านคน นอกจากนี้ยังมีชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่บนที่สูง จำนวนประมาณ 5.43 แสนคน โดยในปี 2537 มีอัตราการเพิ่มของประชากร ร้อยละ 0.63 (ตอนบน) และ 0.65 (ตอนล่าง)⁽¹⁾

II นโยบายของรัฐบาลกับผลกระทบด้านการผลิต และวิถีชีวิตของชุมชนภาคเหนือ

เพื่อให้เกิดการรับรู้ และเข้าใจถึงผลกระทบจากนโยบายรัฐบาลที่มีต่อการผลิต และวิถีชีวิตของชุมชนในภาคเหนือ ผู้เขียนขอนำเสนอภาพของพัฒนาการด้านการผลิต โดยอาจแบ่งพัฒนาการด้านการผลิตอย่างคร่าว ๆ ได้ 3 ช่วง ตามการตระหนักรู้ และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ

⁽¹⁾ ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาเครือข่ายผู้ผลิต-ผู้บริโภคเกษตรกรรมทางเลือกภาคเหนือตอนบน ภายใต้มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน และ ผู้ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคเหนือ
เอกสารนี้นำเสนอในการจัดสัมมนาทางวิชาการในหัวข้อเรื่อง "ศักยภาพชุมชนในการพึ่งตนเองท่ามกลางสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ" ในวันที่ 31 มกราคม 2541 ที่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ช่วงที่ 1 : ช่วงการทำการผลิตเพื่อยังชีพ และพึงพิงทรัพยากรจากป่าไม้ (ก่อน พ.ศ. 2516)

ระบบการผลิตในช่วงนี้ เกษตรกรจะเน้นการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่หลากหลาย ใช้พันธุ์พืชและสัตว์พันธุ์พื้นเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อบริโภค และใช้แรงงานในไร่นา ในช่วงนี้ถึงแม้ชุมชนจะมีอาหารอุดมสมบูรณ์ทั้งจากการผลิต และจากป่า แต่บางปีก็ขาดแคลนข้าว โดยเฉพาะในช่วงเดือนสิงหาคมและกันยายน นอกจากนี้ในชุมชนเองได้มีบริษัททำไม้เข้ามาตัดไม้สัก

ในส่วนของรัฐบาลเอง ในช่วงนี้ได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อเตรียมสำหรับนโยบายการผลิตเพื่อส่งออก เช่น มีการจัดตั้งสหกรณ์ เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2459 มีการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรกรรมแม่โจ้ ในปี พ.ศ. 2477 จัดตั้งธนาคารเพื่อสหกรณ์ ปี พ.ศ. 2490 มีการสร้างทางรถไฟ และมาถึงเชียงใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2464 มีการสร้างฝายกั้นน้ำ และเขื่อนต่าง ๆ เช่น ฝายกั้นน้ำแม่แตง เพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่การเกษตรถึง 70,000 ไร่⁽²⁾

สรุปพัฒนาการผลิตของชุมชนในช่วงนี้ เป็นช่วงของการผลิตเพื่อยังชีพ และพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ ขณะเดียวกันในส่วนของรัฐบาลเอง อยู่ในช่วงของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน แหล่งน้ำ เงินทุน และทรัพยากรบุคคล

ช่วงที่ 2 : ช่วงการทำการเกษตรแผนใหม่ (2516-2530)

ช่วงนี้การเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนเริ่มมีมากขึ้น เช่น การขยายถนน และไฟฟ้าสู่ชุมชน มีพนักงานการเกษตรเข้าไปส่งเสริมในชุมชน มีการก่อตั้งกลุ่มเกษตรกร มีการกู้เงินเพื่อซื้อพันธุ์พืชใหม่ ๆ ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดโรคแมลง วัชพืช และศัตรูพืช เริ่มเปลี่ยนแรงงานจากกระบือเป็นรถไถนาขนาดเล็ก พืชที่นิยมปลูก เช่น ข้าว ยาสูบ กระเทียม มะเขือเทศ ข้าวโพด ฯลฯ ผลผลิตที่ได้จะจำหน่ายให้แก่พ่อค้าท้องถิ่น โดยพ่อค้าจะเป็นผู้กำหนดราคา ในช่วงนี้เกษตรกรเริ่มมีหนี้สินอันเนื่องมาจากราคาผลผลิตไม่แน่นอน และตกต่ำ

ในส่วนของรัฐบาลเอง ได้เปิดให้มีการนำเข้าปัจจัยการผลิตทางการเกษตรอย่างเสรีมากขึ้น มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง มีการผลิตบุคลากรทางด้านการเกษตรอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากให้มีการก่อตั้งวิทยาลัยเกษตรกรรมเกือบทุกจังหวัด

สรุปพัฒนาการด้านการเกษตรในช่วงนี้ รัฐบาลเน้นไปที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการผลิตบุคลากรด้านการเกษตร ส่งบุคลากรไปส่งเสริมในชุมชนขณะที่เกษตรกรเริ่มมีการรวมกลุ่ม มีการผลิตเพื่อขาย มีการใช้สารเคมี และเริ่มมีหนี้สิน

ช่วงที่ 3 : ช่วงการทำการเกษตรแบบเข้มข้น มีพันธะสัญญา และการเข้าสู่ภาคบริการของคน
หนุ่มสาว (2531 - ปัจจุบัน)

ในช่วงนี้รัฐบาลเน้นไปที่อุตสาหกรรมการส่งออก โดยเฉพาะนโยบายการร่วมทุนระหว่างภาค
รัฐบาลกับเอกชน เช่น การกำหนด “แผนประสานความร่วมมือสี่ภาคเพื่อพัฒนาการเกษตรและ
อุตสาหกรรมการเกษตร” หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “แผน 4 ประสาน” ซึ่งประกอบด้วยภาครัฐบาล
สถาบันการเงิน บริษัทธุรกิจเอกชน และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแผน และงบประมาณ
เมื่อ 12 พฤษภาคม 2530 โดยมีเป้าหมายเพื่อเน้นการผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อส่งออก

จากนโยบายดังกล่าว ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิตทางการเกษตรของชุมชนเป็น
อย่างมาก มีตัวแทนบริษัท และหัวหน้าสายเข้ามาส่งเสริม และทำสัญญาเพื่อผลิตพืชผัก พืชไร่ เพื่อส่ง
ออกจำนวนมาก เกษตรกรเกือบทุกครอบครัวได้ผ่านการปลูกพืชต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น แตงกวา มะเขือเทศ
ถั่วเหลือง ผักสด ข้าวบาตมาติ ถั่วพุ่ม ดอกดาวเรือง ฯลฯ เกษตรกรมีการใช้สารเคมีมากทั้งชนิดและ
ปริมาณ เช่น การปลูกมะเขือส้มม่วง มีการใช้สารเคมีมากกว่า 8 ชนิด พันทุก 3 วัน นาน 5 เดือน การ
ปลูกสตอเบอรี่ ใช้สารเคมีมากกว่า 22 ชนิด บางชนิดพ่นทุกวันเว้นวัน เกษตรกรทำงานหนักมากขึ้น
เข้านอน 5 ทุ่ม ดินดี 4 ต้องเก็บเกี่ยวให้เสร็จ และตรงเวลา งานสังคมในชุมชนมีโอกาสน้อยลง ใน
ขณะที่ทำงานหนักขึ้น ลงทุนมากขึ้น แต่รายได้ก็น้อยลง จนถึงขาดทุน ขณะเดียวกันในช่วงนี้ รัฐบาลส่งเสริม
การเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงทำให้เกษตรกรเริ่มมีการขายที่ดินเพื่อขอใช้น้ำสิน อพยพ
แรงงาน และครอบครัวเข้าสู่เมือง และภาคบริการ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกหลายประการ
เช่น การเพิ่มขึ้นของชุมชนแออัด การเพิ่มขึ้นของหญิง-ชายขายบริการ การขยายตัวของเชื้อ HIV-AIDS
การเพิ่มขึ้นของเด็กเร่ร่อน ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากปัญหาทางด้านการผลิตและการตลาดแล้ว เกษตรกรที่อาศัยอยู่บนที่สูง ยังได้รับผล
กระทบจากนโยบายการขยายพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งการขยายพื้นที่ดังกล่าว ได้มาทับที่ทำกินของ
เกษตรกร และยังมีการอพยพหมู่บ้านลงไปอยู่ในพื้นที่ราบด้วย ซึ่งการอพยพดังกล่าวได้สร้างปัญหา
หลายประการแก่เกษตรกร เช่น การสูญเสียพื้นที่ทำการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ การขาดแคลนอาหาร
บริโภค เป็นต้น

เนื่องจากสถานการณ์ปัญหาทางเศรษฐกิจเช่นปัจจุบัน บริษัทและโรงงานหลายแห่งได้ปิดตัวลง
ทำให้แรงงานต่าง ๆ หวนกลับสู่ชุมชน ซึ่งการกลับสู่ชุมชนดังกล่าวก็ไม่มีอะไรมาประกันว่าคุณภาพชีวิต
จะดีขึ้น เพราะได้ขายที่ดินให้แก่นายทุนก่อนจะอพยพสู่เมืองเสียแล้ว

สรุปวิถีชีวิตและวิธีการผลิตของเกษตรกรในช่วงนี้ ได้รับผลกระทบจากนโยบายทางการเกษตร
ค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านหนี้สิน ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร
ธรรมชาติ ที่ดิน น้ำ ป่าไม้ จนเกษตรกรบางครอบครัวต้องสูญเสียที่ดิน อพยพขายแรงงาน และบริการ

ในเขตเมือง แต่สุดท้ายด้วยเศรษฐกิจของประเทศล้มละลาย ในที่สุดต้องกลับคืนสู่ท้องถิ่นเดิม เพื่อที่จะทำการเกษตรต่อ แต่ปรากฏว่า ไม่มีที่ดินที่จะทำการเกษตรแล้ว

III ทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร

จากการที่เกษตรกรได้รับปัญหาจากการทำการเกษตรแผนใหม่ และเกษตรแบบเข้มข้นนั้น ได้มีเกษตรกรในหลายชุมชน ร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนในการริเริ่ม ค้นคว้ากิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและชุมชน ซึ่งสามารถสรุปเป้าหมาย และยุทธศาสตร์หลักได้ดังต่อไปนี้

ความไม่มั่นคงสูงสุด (วิสัยทัศน์) คนในชุมชนมีอาหารปลอดภัยบริโภคเพียงพอ มีรายได้มั่นคงต่อเนื่อง มีทรัพยากรที่ดินถึงลูกหลาน มีทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีเวลาพักผ่อน และสามารถไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้คนรอบข้างได้ เกิดการพัฒนาความรู้ทักษะ เทคโนโลยี ได้เพื่อนใหม่ เกิดกลุ่มเครือข่าย และการหนุนช่วยซึ่งกันและกัน ระหว่างเกษตรกรกับเกษตรกร เกษตรกรกับผู้บริโภค สุดท้ายเกิดความสุข ความสงบในสังคม

เป้าหมาย เมืองสุขชุมชน และเครือข่ายที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และความไม่มั่นคงของชุมชน มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- (1) การพัฒนากองทุนชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน ธนาคารข้าว กองทุนสวัสดิการต่าง ๆ เป็นต้น
- (2) การพัฒนาอาชีพทางเลือก

2.1 การทำการเกษตรในระบบเกษตรกรรมทางเลือก หรือเกษตรกรรมยั่งยืน ประกอบด้วย

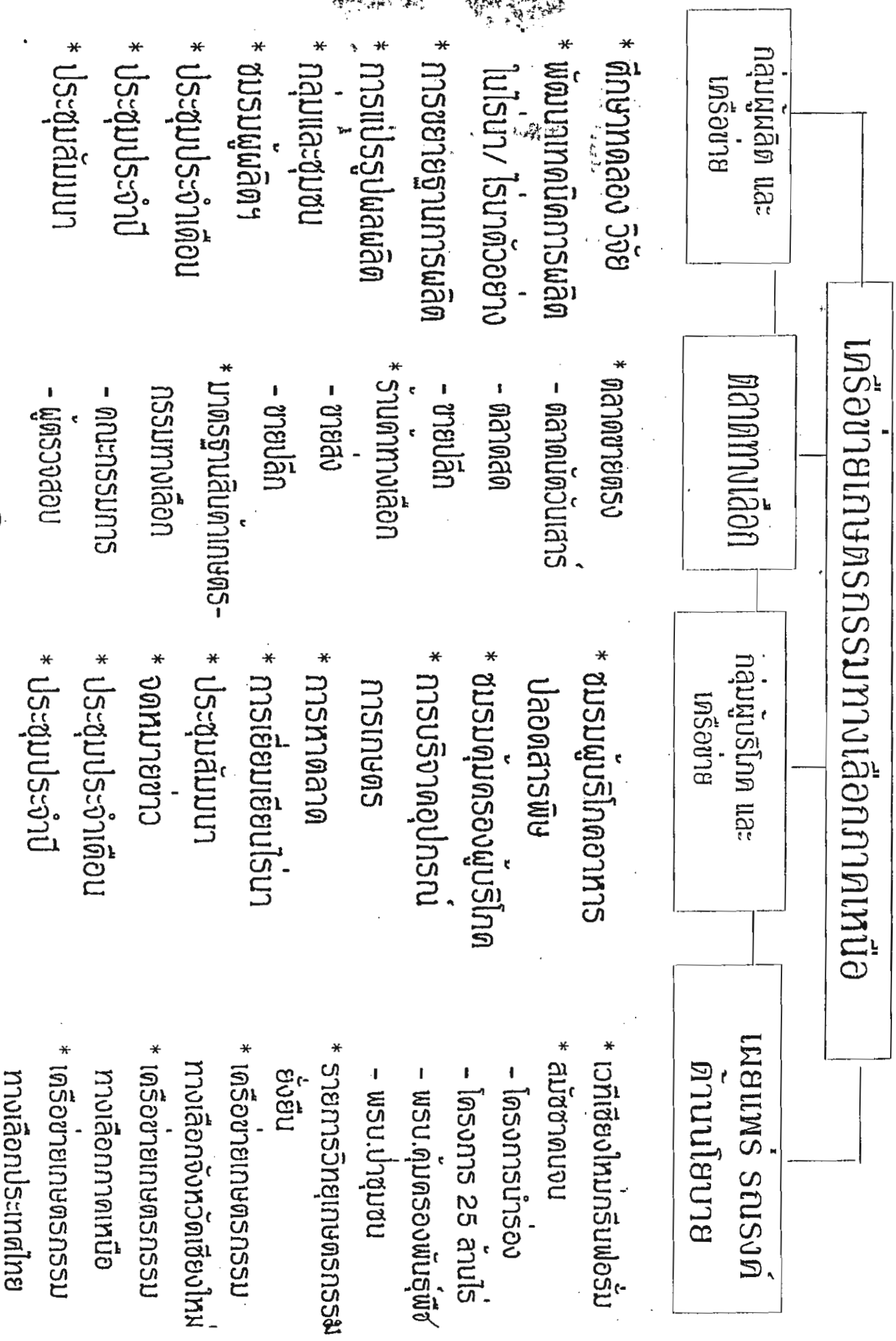
- การผลิต และพัฒนาไถนา
- การแปรรูปผลผลิต และสมุนไพร
- การตลาดทางเลือก
- มาตรฐานสินค้าเกษตรกรรมทางเลือก
- การเชื่อมโยงกลุ่มผู้บริโภค

2.2 การทำนิตกรรม

2.3 การทำร้านค้า และตลาดชุมชน

- (3) การอนุรักษ์ฟื้นฟู และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดิน น้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน
- (4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร และเครือข่ายองค์กรชุมชน
- (5) ประสานพันธมิตร

IV กิจกรรมด้านเกษตรกรรมทางเลือกภาคเหนือ ประกอบด้วย

V บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน

ภารกิจหลักขององค์กรพัฒนาเอกชน คือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร และเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน ให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยมีบทบาทพอสรุปได้ดังนี้ :-

- 5.1 เป็นนักประสานงาน ระหว่างเกษตรกรกับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และหนุนช่วยกัน ทั้งทางด้านความรู้ เทคนิค ทักษะ และทุน
- 5.2 เป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกษตรกรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และแก้ปัญหามาจากตนเองด้วยตนเอง
- 5.3 รวบรวมข้อมูล ศึกษา ทดลอง วิจัย ร่วมกับชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านการผลิต แปรรูป ตลาด ฯลฯ
- 5.4 เป็นนักพัฒนา โดยสนับสนุนให้ชาวบ้านได้กำหนดแนวคิด ทิศทาง และแผนการพัฒนาของตนเอง
- 5.5 เป็นผู้สนับสนุนทุน ในการศึกษาทดลอง วิจัย และดำเนินงาน
- 5.6 เป็นอีกหลายบทบาท เช่น ลูก เพื่อน พี่ ฯลฯ

VI กระบวนการในการทำงาน

ธรรมชาติขององค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละองค์กร อาจจะแตกต่างกันไปตามเป้าหมาย และภารกิจ แต่ถ้าเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนชนบทแล้ว อาจสรุปกระบวนการทำงานได้ดังนี้ :-

ขั้นที่ 1 : ขั้นการสร้างการตระหนักรู้ถึงวิกฤติปัญหาของตนเองและชุมชน โดยมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น - การศึกษาชุมชน และวิเคราะห์ชุมชนร่วมกัน
- การแลกเปลี่ยนกับผู้รู้
- การศึกษาดูงาน
- การฝึกอบรมทางด้านเทคนิค ทักษะ

ขั้นที่ 2 : ขั้นการสร้าง และพัฒนากลุ่ม การสร้างกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญ ขององค์กรพัฒนาเอกชน ส่วนมากจะไม่ทำงานกับปัจเจก แต่จะทำงานกับกลุ่ม โดยมีขนาด รูปแบบ และระบบ ขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมาย แต่หัวใจที่สำคัญ คือ สมาชิกกลุ่มต้องได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และพัฒนาตนเอง

ขั้นที่ 3 : ขั้นการทำให้เกิดการปฏิบัติ ในช่วงนี้เกษตรกรอาจจะมีการสะสมทุน มีการคิดค้นรูปแบบ ระบบการผลิต แปรรูป ตลาด ดังนั้นบทบาทที่สำคัญ คือ การให้ความรู้ทั้งด้านเทคนิค ทักษะงบประมาณ ทั้งแบบให้เปล่า และกู้ยืม

ขั้นที่ 4 : ขั้นการเกิดเครือข่ายองค์กร ปัญหาบางอย่างสามารถแก้ไขด้วยตัวเอง กิจกรรมบางอย่างอาจจะต้องร่วมมือกันหลายกลุ่ม หลายฝ่าย เช่น การแปรรูป การตลาด มาตรฐานสินค้า ดังนั้น กลุ่มต่าง ๆ จะมาร่วมมือกันเป็นเครือข่ายองค์กร

ขั้นที่ 5 : ขั้นการประสานพันธมิตร การแก้ไขปัญหา บางครั้งไม่สามารถแก้ด้วยกลุ่มคนที่มีปัญหาเหมือนกันเท่านั้น การประสานพันธมิตรกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเป็นเรื่องที่จะต้องกระทำ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ หนุนช่วย ผลักดัน ต่อรองร่วมกัน

VII ผลที่เกิดขึ้น

จากการริเริ่มศึกษาทดลองระหว่างเกษตรกร และองค์กรพัฒนาเอกชน ด้วยทุนและกำลังที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ในระดับครอบครัว และไร่นา

1. มีเกษตรกรที่ทำการเกษตรในระบบเกษตรกรรมทางเลือกในภาคเหนือ อย่างน้อย 1,000 ครอบครัว และมีอาหารปลอดภัยสารพิษบริโภคอย่างเพียงพอ
2. มีไร่นาตัวอย่าง สามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานทั้งพื้นที่ราบ ที่ดอน ที่สูง
3. เกษตรกรมีองค์ความรู้ทางด้านการแปรรูป และสามารถแปรรูปสินค้าจำหน่ายได้หลายชนิด เช่น ข้าวปลอดภัยสารพิษ ลำไยอบแห้งปลอดภัยสารพิษ เต้าเจี้ยว-ซีอิ๊วปลอดภัยสารพิษ บัวยี่วปลอดภัยสารพิษ แยมสตอเบอรี่ สตอเบอรี่อบแห้ง ยาสมุนไพร ฯลฯ
4. เกษตรกรมีรายได้ประจำวัน 50-200 บาท ประจำเดือน ๆ ละ 1,000 - 5,000 บาท ประจำปี ปีละ 5,000 - 20,000 บาท สามารถปลดปล่อยหนี้สิน และซื้อทรัพย์สิน ที่ดินเพิ่มขึ้น

ในระดับกลุ่ม และหมู่บ้าน

5. มีกลุ่ม และกองทุนต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทั้งกลุ่มออมทรัพย์ เครดิตยูเนียน ร้านค้าธนาคารข้าว โดยมีกองทุน ตั้งแต่ 10,000 - 2,000,000 บาท
6. ในแต่ละหมู่บ้าน มีการอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ เช่น การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ป่า การจัดกิจกรรมบวชป่า การทำแนวกันไฟ การทำโมเดลพื้นที่ เป็นต้น

ในระดับเครือข่าย

7. เกิดเครือข่ายองค์กรเกษตรทางเลือก และทรัพยากรธรรมชาติในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับภาค เช่น คณะกรรมการกลางตำบลแม่ทา ชมรมผู้ผลิตพืชผักเพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกพะเยา กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกน่าน เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรภาคเหนือ ฯลฯ

8. มีวิทยากรชาวบ้านด้านการเกษตรทางเลือก การแปรรูป การตลาด ด้านกองทุนชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ
9. มีคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรกรรมทางเลือก มีมาตรฐานสินค้าเกษตรกรรมทางเลือก มีคณะผู้ตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรกรรมทางเลือก
10. มีเอกสารแนะนำแนวคิด รูปแบบ ระบบการผลิตทางการเกษตรกรรมทางเลือก และทรัพยากร
11. มีเป้าหมาย การขยายและปรับโครงสร้างระบบเกษตรให้เป็นเกษตรกรรมยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จำนวน 20% ของพื้นที่ทำการเกษตรของประเทศ หรือ 25 ล้านไร่
12. การร่วมปรับปรุงแผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฯ ในช่วงแผน 8 กับสมาชิกคนจน

ในระดับพันธมิตร

13. ผู้บริโภคตระหนักถึงปัญหาสารเคมีทางการเกษตรมากขึ้น และรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรมผู้บริโภคอาหารปลอดสารพิษ และกลุ่มคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านเกษตรกรรมทางเลือก เช่น การซื้อผลผลิต การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การหาตลาด การสนับสนุนด้านอนุรักษ์ป่า การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการมาตรฐานสินค้า การไปเยี่ยมไร่เกษตรกร เป็นต้น
14. หน่วยงานของรัฐ เริ่มเห็นความสำคัญด้านการเกษตรทางเลือก ด้านสุขภาพ ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และหันมาร่วมส่งเสริม สนับสนุน ศึกษาวิจัยมากขึ้น เช่น สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เกษตรและสหกรณ์จังหวัด สาธารณสุขจังหวัด กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กองทุนเพื่อการวิจัย แต่กระนั้นก็ตามยังอยู่ในวงจำกัดอยู่

VIII ปัญหา และอุปสรรค

จากการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหของเกษตรกรในช่วงที่ผ่านมา มีปัญหาที่สำคัญประกอบด้วย

- (1) เกษตรกรมีที่ดินน้อย และที่ดินไม่เป็นของตนเอง ส่วนมากเกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองเพียง $\frac{1}{2}$ - 1 ไร่ เท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการทำการเกษตร
- (2) เกษตรกรไม่มั่นใจในที่ดินของตนเอง เพราะไม่มีเอกสารสิทธิ์ โดยเฉพาะเกษตรกรที่อาศัยบนพื้นที่สูง ที่ได้รับผลกระทบจากการขยายพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
- (3) งบประมาณในการคิดค้น ดำเนินการมีน้อย โดยเฉพาะทุนสำหรับการพัฒนาองค์ความรู้ เทคนิค และดำเนินการทางด้านการผลิต แปรรูป ตลาด มาตรฐาน อนุรักษ์คัมภีร์สู่ผู้บริโภค

**IX ข้อเสนอทางนโยบาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเกษตรกร และคนในชุมชน จึงขอเสนอข้อ
เสนอทางนโยบายที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ :-**

- (1) ให้คณะรัฐมนตรี รับผิดชอบงบประมาณโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของ
เกษตรกรที่ผ่านความเห็นชอบในการพิจารณาของคณะกรรมการบริหารโครงการนำร่องฯ ตาม
คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 163/2540 ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2540 ภายในเดือน
กุมภาพันธ์ 2541

เหตุผล เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการนำร่อง เป็นเกษตรกรที่ได้ดำเนินการร่วมกับองค์กร
พัฒนาเอกชนมาในระดับหนึ่ง และคาดหวังว่าเกษตรกรกลุ่มนี้ จะเป็นแหล่งศึกษา
ดูงานด้านเกษตรกรรมยั่งยืนของรัฐในอนาคต

- (2) ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนา
เกษตรกรรมยั่งยืนในระดับจังหวัด (ในจังหวัดที่มีกลุ่มเกษตรกรเกษตรกรรมยั่งยืน) คณะ
อนุกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ และการเบิกจ่ายเหมือนกับคณะอนุกรรมการเพื่อ
พัฒนาการเกษตรในระดับจังหวัดและอำเภอ โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการ
ประกอบด้วย :-

1. ตัวแทนเกษตรกรเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวนครึ่งหนึ่งของคณะอนุกรรมการ
2. ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนด้านเกษตรกรรมทางเลือก จำนวน 3 - 5 คน
3. ตัวแทนนักวิชาการด้านเกษตรกรรมยั่งยืน จำนวน 1 - 3 คน
4. ตัวแทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

และคณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในระดับจังหวัด มีอำนาจใน
การแต่งตั้งคณะทำงาน เพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนในระดับจังหวัด ตามความเหมาะสม

- (3) ให้เร่งอนุมัติงบประมาณแผนดำเนินการพิสูจน์สิทธิ์ และรังวัดพื้นที่ กรณีปัญหาป่าไม้ที่ดิน
ภาคเหนือ สมัชชาคนจน 19 กรณี 107 หมู่บ้าน ภายในเดือนกุมภาพันธ์ 2541 ตามมติ
คณะรัฐมนตรี ในวันที่ 17 เมษายน 2540 และวันที่ 29 เมษายน 2540

- (4) ให้มีการปฏิรูปที่ดินของเอกชน เพื่อการเกษตรกรรมยั่งยืน

- (5) ให้มีการปฏิรูประบบราชการ โดยเฉพาะให้ข้าราชการที่มีหน้าที่ในระดับตำบล และ
สุขาภิบาล มาอยู่ภายใต้การดูแลและรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล และ
สุขาภิบาล เช่น เกษตรตำบล ครู สาธารณสุข พัฒนาการ เป็นต้น

- (6) เร่งออกพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช ตามมติคณะรัฐมนตรี ที่ 94/2540 ลงวันที่ 28
กุมภาพันธ์ 2540

เชิงอรรถ

- (1) ศูนย์พัฒนาภาคเหนือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แนวคิดการ
พัฒนาภาคเหนือในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8, มิถุนายน 2538, หน้า 1-23.
- (2) ชมชวน บุญระหงษ์, เครือข่ายตลาดทางเลือกภาคเหนือ, วิทยานิพนธ์ 2537, หน้า 34-35.

องค์การชุมชนแม่ทากับการพึ่งตนเอง

สภาพชุมชน/สภาพปัญหา

พื้นที่ตำบลแม่ทา และตำบลทาเหนือ กิ่งอำเภอแม่ออน จ. เชียงใหม่ เป็นตำบลที่อยู่ห่างไกลจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 75 กิโลเมตร อยู่ติดเขต ต. ทาปลาดุก อ. แม่ทา จ. ลำพูน พื้นที่ประมาณ 80 % เป็นพื้นที่หุบเขาที่ล้อมรอบด้วยภูเขา มีความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ 500 เมตร เป็นที่ตั้งของป่าต้นน้ำที่ก่อให้เกิดลำห้วยเล็ก ๆ จำนวนมากไหลไปรวมกันเป็นลำน้ำสำคัญของพื้นที่บริเวณนี้ คือ "น้ำแม่ทา" ไหลผ่านกลางตำบลแม่ทา ตำบลแม่ออน ตำบลทาเหนือ และผ่านเขตจังหวัดลำพูนไปรวมกับแม่น้ำปิง รวมระยะทาง ประมาณ 95 กิโลเมตร

รายชื่อหมู่บ้านในตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ออน จ. เชียงใหม่

หมู่ที่ 1	บ้านทาม่อน
หมู่ที่ 2	บ้านท่าข้าม
หมู่ที่ 3	บ้านค้อกลาง
หมู่ที่ 4	บ้านห้วยทราย
หมู่ที่ 5	บ้านป่านอด
หมู่ที่ 6	บ้านทาดอนชัย
หมู่ที่ 7	บ้านใหม่ทาดอนชัย

ชุมชนในพื้นที่นี้ เป็นชุมชนเก่าแก่ มีอายุไม่ต่ำกว่า 200 ปี ตั้งอยู่ในแอ่งที่ราบขนาดเล็กตามหุบเขาล้อมน้ำแม่ทา ยาวตามแนวเหนือใต้ เว้าแหว่งตามลำห้วย มีภูเขาล้อมรอบทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศตะวันออก ส่วนทิศใต้ติดต่อกับ ต. ทาปลาดุก อ. แม่ทา จ. ลำพูน ชุมชนมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยต้นน้ำแม่ทาในการเก็บหาอาหาร ของป่า อาศัยแม่น้ำทาทั้งการอุปโภค และบริโภค ยึดการทำนาปลูกข้าวเป็นหลัก ดังนั้นป่าต้นน้ำแม่ทา และลำน้ำแม่ทา จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ชาวบ้านจะต้องป้องกันรักษาไว้ โดยเฉพาะป่าต้นน้ำแม่ทาในหุบเขาล้อมน้ำแม่ทา จึงก่อให้เกิดบทเรียนการต่อสู้ของชาวบ้านในการรักษาป่า กับการทำลายทรัพยากรป่าไม้จากภายนอก ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

- (1) การต่อสู้ของชาวบ้านกับการสัมปทานป่าไม้ ที่รัฐบาลให้บริษัทเอกชนสัมปทานไม้ ในเขตป่าต้นน้ำ 2 ครั้ง ครั้งแรกให้สัมปทานแก่บริษัทบอมเบย์ จำกัด ในระหว่างปี พ.ศ. 2444-2551 และครั้งที่ 2 กรมป่าไม้อนุญาตให้บริษัทเอกชนเหมาทำไม้ลำปาง คือ การทำไม้ที่ตัดโค่นไว้แล้วในป่าสัมปทานภาคที่ปิด และป่าที่หมดอายุ สัมปทานเรื่อยมาจนในช่วงปี พ.ศ. 2500 บริษัทเอกชนได้รับช่วงสัมปทานทำไม้ หมอนรถไฟและไม้ทำฟืน ต่อจากการรถไฟแห่งประเทศไทย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ชาวบ้านในพื้นที่ได้ทำการคัดค้านมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อป่าเริ่มหายไป ปริมาณน้ำลำห้วยสาขาของน้ำแม่ทาที่หล่อเลี้ยงนาข้าวก็เริ่มเหือดแห้ง จึงเป็นเหตุให้ชาวบ้านในพื้นที่เกิดพลังในการคัดค้านการทำลายป่าจนสามารถรักษาป่าต้นน้ำผืนสุดท้ายไว้ได้ จำนวน 3 จุด ได้แก่

- ป่าแม่บอน ป่าแม่แทน ตัดเขต อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง
- ป่าห้วยน้ำขุน ป่าแม่ปงกา ตัดเขต กิ่ง อ.บ้านธิ จ.ลำพูน
- ป่าแม่เลาะ ตัดเขต อ.แม่ทา จ.ลำพูน

ซึ่งเป็นต้นน้ำลำค้ำยที่ไหลมารวมกันเป็น “น้ำแม่ทา”

- (2) ป่าผืนใหญ่ที่หลงเหลืออยู่เป็นพื้นที่ ที่มีการลักลอบตัดไม้เถื่อนอยู่เสมอ โดยพ่อค้า ไม้จากจังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่ ร่วมมือกับผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ทำให้การควบคุมดูแลโดยกำลังของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ป่าอุทยานแม่เตไคร้ และป่าอุทยานดอยขุนตาล ไม่เพียงพอต่อการป้องกันหรือจับกุม ในปี พ.ศ. 2534 ชาวบ้านในเขตตำบลแม่ทา จึงรวมตัวกันจัดตั้งคณะกรรมการดูแลป่าขึ้น โดยดำเนินการตั้งด่านสกัดไม้เถื่อนที่ออกมาจากป่าอุทยานแม่เตไคร้ ไม่ให้ผ่านออก จากหมู่บ้าน และได้ตั้งกฎระเบียบห้ามสมาชิกในตำบลทุกคนรับเงินจากนายทุน ค้าไม้โดยเด็ดขาด มีการจับ คนลักลอบตัดไม้มาปรับไหม หากทำผิดครั้งที่ 2 จะมีการจับส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ กระบวนการดังกล่าวได้ทำให้พลังชาวบ้านสามารถหยุดอิทธิพลการทำไม้เถื่อนลงได้ ซึ่งทำให้เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์ป่า และแบ่งแนวเขตป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้านได้ชัดเจน มีการตั้งกฎระเบียบการใช้สอย ป่า และการอนุรักษ์ฟื้นฟูรวมทั้งการแบ่งกำลังของชาวบ้านออกตรวจป่าตามสาย น้ำไปจนถึงต้นน้ำ

วิถีชีวิตที่ปรับเปลี่ยนมาสู่การผลิตของระบบเกษตรแผนใหม่ ทำให้ป่าใกล้หมู่บ้านถูกบุกเบิกถางเป็นไร่เพื่อปลูกยาสูบ ชาวบ้านบางส่วนพากันตัดไม้ฟืนขาย ให้โรงบ่มใบยาสูบ ซึ่งมาตั้งในพื้นที่โดยมีบริษัทอินทนนท์เป็นผู้ก่อตั้ง และต่อมาได้ขายกิจการให้บริษัทไทยแอมยาสูบ (ธุรกิจการเกษตรข้ามชาติ) ชีวิตของคนแม่ทา

เริ่มตัดคัตตสน ปลุกยาสูบจนเป็นหนี้สินเรื้อรังมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 พอต่อมา ในปี พ.ศ. 2524 ได้มีการปลุกพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ ได้แก่ ข้าวโพดฝักอ่อน เพื่อขายให้กับบริษัท แต่ก็ยังมีปัญหาต้นทุนการผลิตสูง (เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีกำจัดโรคแมลง) และมีผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพของเกษตรกร จากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งผู้บริโภคที่ได้รับสารพิษตกค้าง และสภาพดินเสื่อมลงอย่างมาก ผลการศึกษาของเจ้าหน้าที่โครงการ พบว่าในพื้นที่แม่ทามีการใช้ปุ๋ยเคมี

1 กระสอบ ต่อ 1 ไร่ (ปี พ.ศ. 2529) แต่ปัจจุบัน ต้องใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้นเป็น

4 กระสอบ ต่อ 1 ไร่ ชาวบ้านจึงหาทางออกที่แตกต่างกันออกไป บ้างปลุกพืช

เศรษฐกิจตัวใหม่ บางคนก็อพยพแรงงานไปนอกหมู่บ้านและในเมือง ขณะที่บาง

คนหันไปทำมาหากินกับป่าไม้ โดยเป็นลูกมือรับจ้างผู้มีอิทธิพลในการตัดไม้ในป่า

อีกครั้ง ซึ่งกลุ่มคนที่อพยพแรงงานเข้าสู่เมืองบ้างก็อพยพเฉพาะสามี ทั้งลูกและ

ภรรยาอยู่ในหมู่บ้าน บ้างก็อพยพไปทั้งครอบครัว เข้ามาขายแรงงานในเมือง

หรือตามนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ มีคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำ บ้างก็ไปมีอาชีพขาย

บริการทางเพศ ส่งผลกระทบตามมาหลายด้าน เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ในเมือง

เชียงใหม่มีชุมชนแออัดเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการมาอยู่รวมกันในชุมชนมาก ๆ ก็ก่อให้เกิด

เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

เหตุและปัจจัยในการทำลายป่าต้นน้ำ และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปสู่ระบบ

เกษตรแผนใหม่ ซึ่งทำให้คนมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันได้ทำให้ชาวบ้านในลุ่มน้ำแม่ทา

ได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรก ตั้งแต่ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ได้เสื่อมโทรมลงอย่าง

รวดเร็ว ทำให้คุณภาพชีวิตโดยเฉพาะปัจจัยสี่ได้สูญเสียไปเกือบหมด ทางออกของชีวิตได้

ดำเนินไปสู่ความไม่ยั่งยืน เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาในระยะยาวอีกมากมาย อาทิ การย้อนกลับ

ไปทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น เป็นต้น

ทางเลือกในการสร้างฐานเศรษฐกิจพึ่งตนเอง

โครงการพัฒนาองค์กรชุมชน ภายใต้มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน (NorthNet Foundation) ได้ร่วมกับผู้นำชุมชนรวมทั้งผู้นำสตรี ได้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

กับชุมชน ดังที่กล่าวมาข้างต้นและหาทางเลือก ทางออกในการสร้างฐานเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2530 โดยเปลี่ยนวิถีคิดจาก การคิดพึ่งพิง

ผู้อื่นมาเป็นคิดพึ่งตนเอง สร้างความเข้มแข็งให้ตนเอง สร้างความเข้มแข็งที่ฐานชุมชนให้มั่นคงและยั่งยืน

ภายใต้-

โครงการ ฯ ได้ร่วมวางทิศทางในการสร้างฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง โดยในช่วงแรกเริ่มจากการพัฒนากลุ่มองค์กรชุมชนขนาดเล็กให้เข้มแข็งในด้านบริหารจัดการงานระดับกลุ่มองค์กร จากนั้นพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชนให้มีการแก้ไขปัญหาที่ใหญ่และขยายวงกว้างมากขึ้น โดยการรวมกันเป็นเครือข่ายชุมชน ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มองค์กรขนาดเล็ก มาคิดแก้ไขปัญหาที่ใหญ่ขึ้น เรียกว่า " เครือข่ายคณะกรรมการกลาง" ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าว ได้ร่วมดำเนินการมาตลอด และยังได้พัฒนางานจากฐานล่างสู่ฐานเครือข่ายระดับภาค ได้ร่วมกันวางแผนทางไว้ว่าจะให้องค์กร และเครือข่ายชุมชน พัฒนาชุมชนโดยกระบวนการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งงานด้านเกษตรกรรมยั่งยืน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตามจังหวะก้าวและความพร้อมของชุมชนและจะเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพึ่งตนเอง โดยพัฒนางานอาชีพ และตลาดทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ศักยภาพองค์กรชุมชนที่ดำเนินการมา มีดังนี้

(1) มีกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันแก้ไขปัญหาที่ทำกิจกรรม วนาการข้าว , อสม

ทรัพย์ และ ศูนย์สาธิตร้านค้า ซึ่งมีสมาชิก ตั้งแต่ 10-48 ครอบครัว

จำนวน 14 กลุ่ม ในตำบลแม่ทา กิ่ง อ. แม่ฮอน จ. เชียงใหม่ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้

เป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีความคิด มีปัญหา และความต้องการในการแก้ไข

ปัญหาที่ใกล้เคียงกัน มีการรวมตัวกันอย่างต่อเนื่องและแน่นแฟ้น มีการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้พูดคุยกันถึงสถานการณ์ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ และหนุนช่วยกัน

ระหว่างกลุ่ม ทั้งด้านกิจกรรมและความคิด

(2) มีผู้นำ แกนนำชุมชน จำนวน 11 คน (ผู้หญิง 4 คน, ผู้ชาย 7 คน) ที่มีประสบการณ์

การณหลายด้าน ซึ่งมีทั้งผู้นำด้านการจัดการบริหารกลุ่ม มีผู้นำกลุ่มที่มี

ความชำนาญเฉพาะด้าน เช่น เทคนิคเกษตรกรรมยั่งยืน ด้านการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและหนุนช่วยในการคิด วิเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัญหา

พร้อมทั้งร่วมวางแผนพัฒนางานแต่ละด้านแบบมีส่วนร่วม

(3) มีเงินกองทุนชุมชน ซึ่งได้จากการทำกิจกรรมออมทรัพย์ 14 กลุ่ม /วนาการข้าว

/ศูนย์สาธิตร้านค้า 3 กลุ่ม กองทุนข้าวสารและขายผลผลิตร่วมกัน ทั้งนี้การ

ระดมทุนทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน เช่น การจัดผ้าป่าในการอนุรักษ์

ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ซึ่งเงินกองทุนดังกล่าวได้นำไปสนับสนุนในการส่งเสริม

อาชีพเกษตรกร และนำไปสนับสนุนกิจกรรมรวมของกลุ่ม เช่น นำไปตั้ง

ร้านค้าในหมู่บ้าน ช่วยเหลือเกษตรกรในกลุ่มในกรณีที่เกิดการเจ็บป่วย เป็น

เงินฉุกเฉิน และให้เกษตรกรกู้ลงทุน

- (4) มีธนาคารวัวตัวผู้ จากการสนับสนุนจากโครงการ ฯ จำนวน 216 ตัว และสมาชิกกลุ่มมีวัวเป็นของตนเองอีกประมาณร้อยละ 85 ซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินงานของโครงการและสมาชิกกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนสามารถลดต้นทุนในการผลิต มีปุ๋ยคอกไว้ใช้ในแปลงเกษตร และได้ใช้แรงงานในการเทียมเกวียนขนส่งผลผลิตทางการเกษตร
- (5) มีเครือข่าย " คณะกรรมการกลางแม่ทา" ที่มีการประสานความร่วมมือกัน และหนุนเสริมกันระหว่างกลุ่มเล็ก ๆ หนุนเสริมการสร้างพลัง และอำนาจ การต่อรองในชุมชนและนอกชุมชน และประสานกับสภาตำบลในการทำงาน ร่วมกันด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า และมีป่าชุมชนเป็นของตนเอง รวมถึงการร่วมมือกันในระดับภาค เสนอให้มีการผลักดันนโยบาย การจัดการป่าชุมชน และนโยบายส่งเสริมเกษตรกรรมยั่งยืน
- (6) มีเกษตรกรหันมาทำเกษตรกรรมยั่งยืนจำนวน 179 ครอบครัว ในตำบลแม่ทาโดยเฉพาะกิจกรรมไร่สวนผสม กิจกรรมการผลิตพืชผักปลอดสารพิษ ซึ่งใน 2 กิจกรรมนี้ ได้เน้นการส่งเสริมการพัฒนาไร่-สวน ให้ความสำคัญหลากหลายทางชีวภาพและมีจำนวนชนิดพืชที่อยู่ร่วมกันได้มากชนิด รวมทั้งการปลูกสมุนไพรเสริมเข้าไปในฟาร์ม ซึ่งมีทั้งสมุนไพรป้องกันศัตรูพืช และสมุนไพรรักษาสุขภาพ จากการทำกิจกรรมดังกล่าว เกษตรกรได้มีผลผลิตออกจำหน่ายในชุมชน , ในเมืองลำพูน เชียงใหม่ และกรุงเทพฯ
- (7) เป็นแหล่งข้อมูล และเป็นสถานที่ศึกษาดูงานขององค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานรัฐทั้งภายใน และนอกประเทศ ตลอดจนเป็นที่ศึกษาข้อมูล การทำวิจัย และ วิทยานิพนธ์ของนักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันราชภัฏมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น
- (8) มีกลุ่มแม่บ้านร่วมงานพัฒนา และเห็นความสำคัญมากขึ้น ซึ่งทางโครงการ ได้พัฒนาศักยภาพกระดับของคความรู้ของกลุ่มแม่บ้าน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนามากขึ้น โดยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน คือ กิจกรรมอิมมาร์ทพื งานแปรรูป งานพัฒนาไร่สวน และร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ในเขตลุ่มน้ำแม่ทา

ยุทธศาสตร์การพึ่งตนเองของชุมชน

1. เสริมให้องค์กรชุมชน พัฒนางานเศรษฐกิจชุมชนและตลาดทางเลือก เป็นยุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน โดยมีความคาดหวังที่จะก่อให้เกิดการขยายฐานการผลิตทางด้านเกษตรกรรมยั่งยืน ได้อาหารเพื่อสุขภาพ, มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีกองทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. สร้างฐานเศรษฐกิจหรือการสร้างรายได้จากการแปรรูปผลผลิตเกษตรกรรมยั่งยืน ที่มีคุณภาพสามารถวางขายได้ในร้านค้า เป็นตัวนำไปสู่การพัฒนาในมิติอื่น ๆ พร้อมกับการเผยแพร่รณรงค์ไปด้วย
3. การทำกลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถสร้างฐานเศรษฐกิจชุมชนและก่อให้เกิดพลังชุมชนในการผลักดันนโยบายด้านเกษตรและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน
4. หนุนเสริมองค์กรชุมชนในการพัฒนากองทุน ระดมทุนด้านตลาดทางเลือก เพื่อการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

ชีวิตและธรรมชาติที่พึ่งตนเอง

ของ ครอบครัวนายไสว - นางศรีออน ปัญญใหญ่

ครอบครัวนายไสว - นางศรีออน ปัญญใหญ่ เกษตรกรบ้านป่านอด ต. แม่ทา กิ่ง อ. แม่ออน จ. เชียงใหม่ เป็นหนึ่งในหลายสิบครอบครัวที่เป็นสมาชิกชมรมผู้ผลิตเกษตรกรรมยั่งยืน จ. เชียงใหม่ ทั้งคู่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ป. 4) และมีบุตรด้วยกัน 2 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน

ครอบครัวนี้มีประสบการณ์หลากหลายในการประกอบอาชีพแผนใหม่ เริ่มปลูกถั่วลิสง ตั้งแต่ปี 2521 , ปลูกยาสูบ ในปี 2522 และปลูกข้าวโพดฝักอ่อนในปี 2525-2529 รวมทั้งเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ, เลี้ยงวัว ซึ่งบทเรียนเหล่านี้ ทำให้ครอบครัวไสว-ศรีออน ผ่านการใช้สารเคมีมาอย่างหนัก และพบว่าการใช้ปุ๋ยเคมีทำให้ดินเสื่อมเร็ว ต้องเพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มขึ้นทุกปี และราคาขายผลผลิตถูกกำหนดจากพ่อค้าในราคาที่ต่ำ ขณะที่ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ แพงขึ้นทุกปี จึงมีหนี้สินมากกว่าบาท จาก ธ.ก.ส.

จุดปรับเปลี่ยนของชีวิต

ผลจากการใช้สารเคมีทำให้สุขภาพทรุดโทรม. พร้อมกับมีการใช้แรงงานเยอะมากกับการทำเกษตรแผนใหม่ ทำให้ไม่มีเวลาให้กับลูก ๆ และสังคม จึงได้ตัดสินใจปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตมาสู่ การผลิตแบบพึ่งตนเองในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน โดยเริ่มจากการปลูกไม้ผลและผักชะอม ในพื้นที่ 12 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดมาก่อนมาก่อน และขุดบ่อเพื่อเลี้ยงปลาในนาข้าว และนำไก่พันธุ์เนื้อมาเลี้ยงบนบ่อปลา ต่อมาพอมีรายได้บ้าง จึงได้ขยายกิจกรรมเสริมอาชีพเข้าไปในไร่สวน โดยการซื้อ หมู เป็ด มาเลี้ยงในไร่สวนด้วย ต่อมาปี 2535 เริ่มกิจกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษ เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ เข้าไปในไร่สวนผสมให้มีความสมดุลมากขึ้น ได้เรียนรู้หลายด้าน

เช่น ได้เรียนรู้เทคนิคการปรับปรุง บำรุงดิน ด้วยปุ๋ยคอก ,ปุ๋ยหมัก เป็นวิชาการด้านการหมักปุ๋ยในดิน

- การปลูกสมุนไพร และนำมาใช้ฉีดพ่นแมลงทดแทนยาเคมี
- เรียนรู้วงจรพืชผักแต่ละชนิด ว่าผักตระกูลใด ชนิดใด ชอบขึ้นฤดูกาลไหน
- เรียนรู้เรื่องการปลูกผักผสมผสานกันโดยปลูกผักหลายชนิดในแปลงเดียวกัน เพื่อลดและป้องกันการทำลายของศัตรูพืช
- มีการวางแผนการปลูกผักอย่างต่อเนื่อง และเข้าใจการวางแผนการจัดการระบบฟาร์ม มีการนำสัตว์เข้ามาผสมผสานในฟาร์ม และผลผลิตที่ขายสดไม่หมด ก็ได้นำมาแปรรูปไว้ขายเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง
- นายไสร-ศรีออน ยังเป็นแกนนำในการจัดการตลาดพืชผักปลอดสารพิษของชุมชนแม่ท่า มาโดยตลอด

หนทางสู่ชีวิตและธรรมชาติที่พึ่งตนเอง

สภาพแวดล้อมในสวน

จากพื้นที่เดิมที่เคยเป็นพื้นที่นาโล่ง ๆ ผืนดินเลื่อมสภาพ เวลานี้ผืนดินกลับชุ่มชื้น มีความอุดมสมบูรณ์ กลับกลายเป็นไร่สวนผสมที่รกเขียวครึ้ม และมีความหลากหลายทางด้านชีวภาพมากไปด้วยพืชพันธุ์ไม้ผล พืชผักพื้นบ้าน ผักจีนและสมุนไพรนานาชนิด กว่าที่จะเป็นอย่างที่เห็นในปัจจุบันต้องใช้เวลากว่า 8 ปี นับตั้งแต่เริ่มปลูกไม้ผล พืชผักพื้นบ้าน รวมทั้งสัตว์เลี้ยง ผสมผสานกันระหว่าง พืชกับพืช และสัตว์กับสัตว์

สัตว์ในระบบธรรมชาติอื่น ๆ พบว่าหลายชนิดเข้ามาหาอาหารและอาศัยอยู่ในไรสวน เช่น นก กิ้งก่า, กบ, เขียดและมดแดง สัตว์ชนิดต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่จะช่วยกำจัดศัตรูพืชในไรสวน คือ กินแมลงศัตรูพืชเป็นอาหาร เรียกว่า "ตัวห้ำ" "ตัวเบียน" ในไรสวนมีความสมดุลมากขึ้น

รายได้และความอยู่รอด: จากการที่ไรสวนมีพืชผลผลิตมากขึ้น และมีความปลอดภัยจากศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น และไม่ต้องใช้เงินซื้อปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตได้

ครอบครัวมีรายได้จากการทำไรสวนผสมผสานปลูกผักปลอดสารพิษและเลี้ยงสัตว์ แต่จะได้เงินไม่ต่ำกว่า 8,000 บาท บางเดือนในช่วงฤดูหนาวเคยมีรายได้ถึงหมื่นบาทก็มี พอสรุปได้ดังนี้

1. รายได้จากการขายผัก ปีละประมาณ 80,000 - 120,000 บาท
2. รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ ปีละประมาณ 50,000 บาท
3. รายได้จากการขายไม้ผลและแปรรูป ปีละประมาณ 30,000 บาท

นายอริส ใจดี

รายได้ต่าง ๆ เหล่านี้ได้เก็บสะสมไว้และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุกปี ที่ผ่านมามีเงินรายได้ไปให้พี่ อ.ก.ส. ประมาณแสนกว่าบาท ในปี พ.ศ. 2537

ปี พ.ศ. 2538 ซื้อรถยนต์มาใช้บรรทุกผลผลิต/ปุ๋ยคอก 1 คัน

ปี พ.ศ. 2540 ซื้อที่ดินหนึ่งแปลงราคาพันกว่าบาท เพื่อขยายพื้นที่ทำไรสวนผสม

นายอริส ใจดี กล่าวถึงความสำเร็จของไรสวนผสมผสานว่า

นายอริส กล่าวว่าทุกวันนี้แทบจะไม่ได้ใช้จ่ายเงินเลยเพราะว่าภรรยาได้นำผลผลิตออกไปขายตลาดทุกวัน เงินที่ขายได้ก็นำไปซื้อในสิ่งที่จำเป็น และยังมีความเหลือเก็บสะสมทุกเดือน ซึ่งคิดว่าจะมีรายได้จากการขายผลผลิตในไรสวนเพิ่มขึ้นทุกปี สามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคตแน่นอน

- ด้านสุขภาพก็ดีขึ้นกว่าก่อน ภรรยาไม่ต้องไปโรงพยาบาลและไม่เสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ด้วย

นายอริส ใจดี

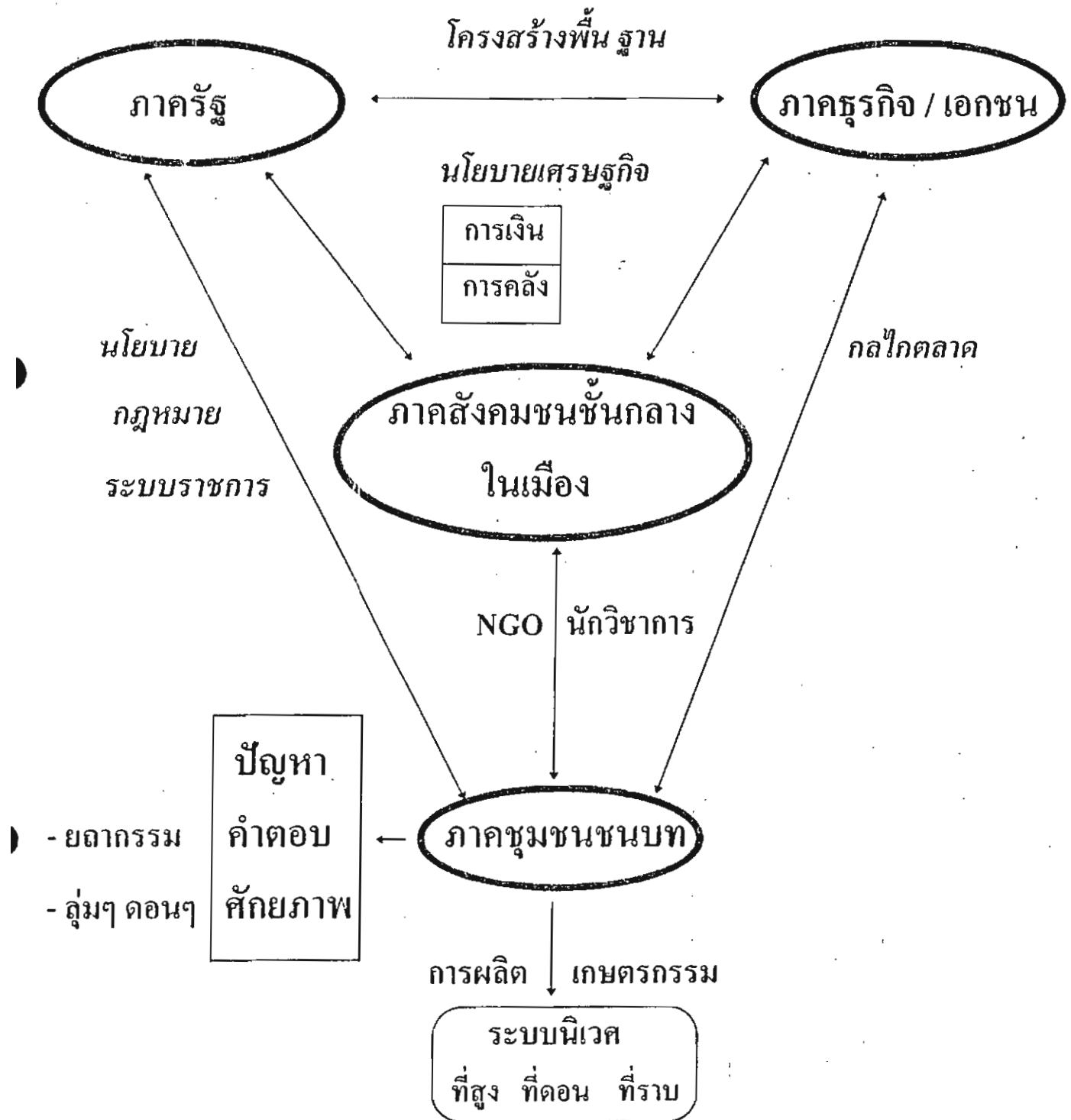
#####

นายอริส ใจดี กล่าวถึงความสำเร็จของไรสวนผสมผสานว่า

นายอริส กล่าวว่าทุกวันนี้แทบจะไม่ได้ใช้จ่ายเงินเลยเพราะว่าภรรยาได้นำผลผลิตออกไปขายตลาดทุกวัน เงินที่ขายได้ก็นำไปซื้อในสิ่งที่จำเป็น และยังมีความเหลือเก็บสะสมทุกเดือน ซึ่งคิดว่าจะมีรายได้จากการขายผลผลิตในไรสวนเพิ่มขึ้นทุกปี สามารถพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคตแน่นอน

- ด้านสุขภาพก็ดีขึ้นกว่าก่อน ภรรยาไม่ต้องไปโรงพยาบาลและไม่เสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ด้วย

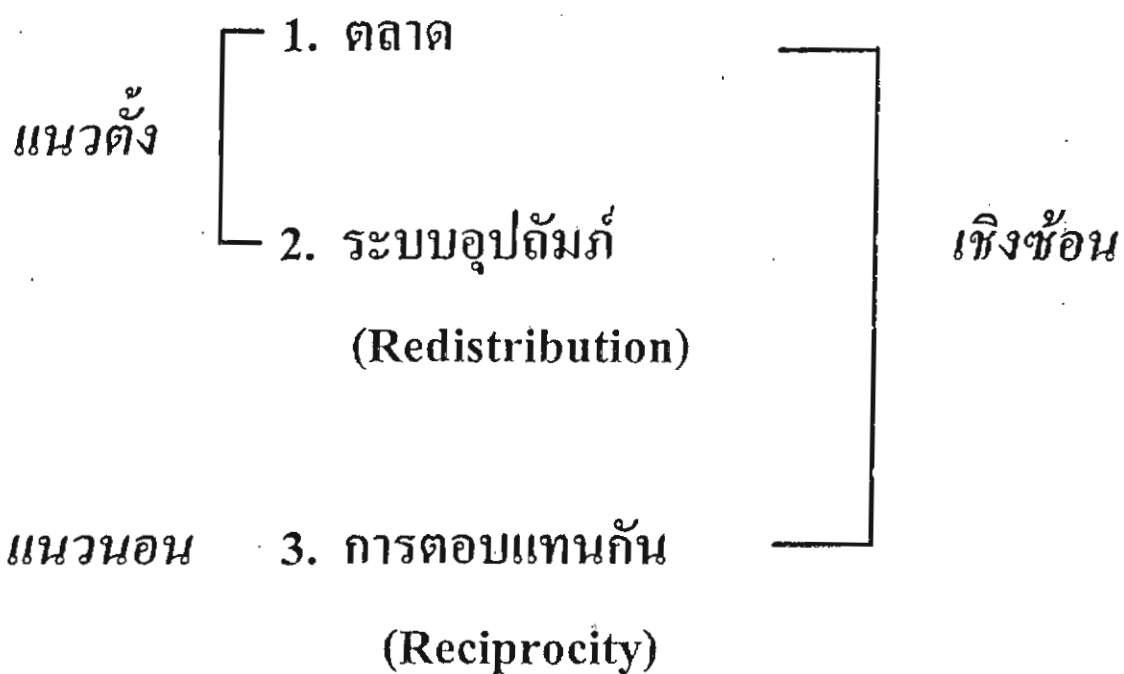
ความเชื่อมโยงของภาคสังคมต่างๆ ในสังคมไทย

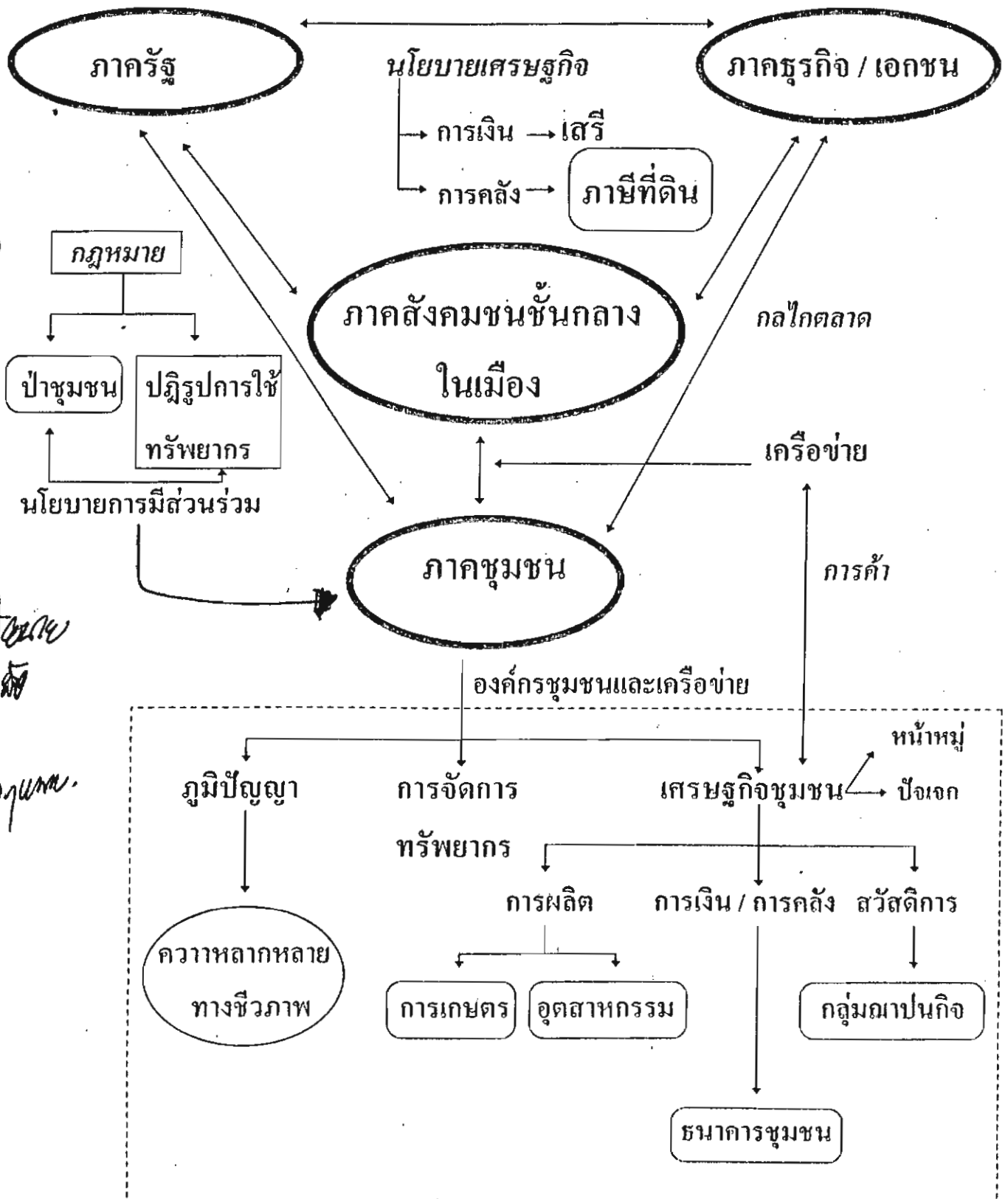
แนวคิด : มิติเชิงซ้อน

หลักการในการจัดความสัมพันธ์ในสังคม

ลักษณะแรก : ความสัมพันธ์แบบเครือข่าย

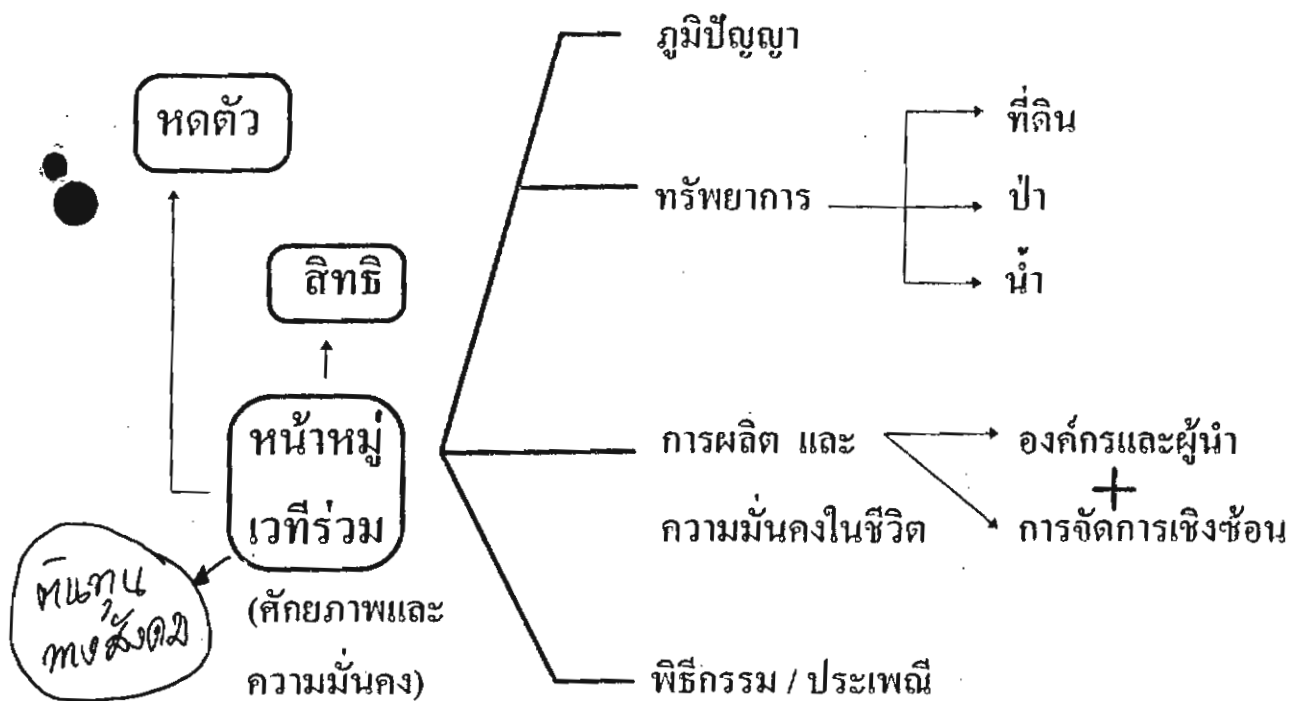
การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในชนบท

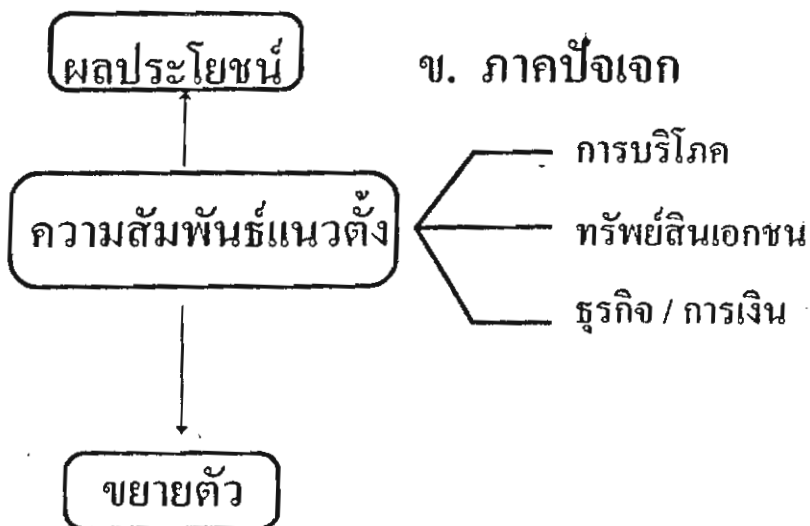
ใช้เงิน
- ภาษี
ใช้กฎหมาย

ลักษณะที่สอง : การจัดการส่วนเกินในสังคม

ก. การสะสมทุนในภาคสังคม

ข. ภาคปัจเจก

→ แนวโน้มสังคมไทยใน 60 ปีข้างหน้า 11/20/2024

เอกสารแนบท้ายหมายเลข 9

เอกสารการสัมมนา

“บทบาทธุรกิจชุมชนกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจไทย”

วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2541

ณ ศูนย์ฝึกอบรม โครงการพัฒนาชลประทาน

สำนักงานชลประทานที่ 4 จังหวัดขอนแก่น

โครงการสัมมนา
เรื่อง “บทบาทธุรกิจชุมชนกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจไทย”

วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2541

ณ ศูนย์ฝึกอบรม โครงการพัฒนาชลประทาน
สำนักงานชลประทานที่ 4 จังหวัดขอนแก่น

.....

หลักการและเหตุผล

โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร (NAD-RDI) เป็นโครงการย่อยภายใต้โครงการพัฒนาชลประทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากประชาคมยุโรปผ่านทางกรมชลประทาน เพื่อทำการพัฒนารายได้ของครอบครัวเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายด้วยการประกอบกิจกรรมนอกภาคเกษตร ทั้งนี้ ด้วยตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่ารายได้ของครอบครัวเกษตรกรในปัจจุบัน มิได้มาจากการเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว และจากผลการศึกษาดังกล่าว รวมทั้งของโครงการฯ เองได้ชี้ให้เห็นว่า รายได้ของครอบครัวเกษตรกรจากการประกอบกิจกรรมนอกภาคเกษตรในระหว่างปลายปี 2530 ถึงปัจจุบันเพิ่มขึ้นอย่างมาก บางแห่งคิดเป็นกว่าร้อยละ 50 ของรายได้รวมของครอบครัว นอกจากนี้ผู้หญิงก็เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการหารายได้ให้กับครอบครัว โดยเฉพาะจากการประกอบกิจกรรมนอกภาคเกษตรในชุมชนที่สามารถพัฒนาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพสินค้า การตลาด ตลอดจนการจัดการกลุ่มในลักษณะธุรกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จหลายกรณี

โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร เริ่มดำเนินงานตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2536 ด้วยการศึกษาร่วมกันเพื่อประเมินศักยภาพและคัดเลือกกิจกรรม / กลุ่มเป้าหมายที่ชุมชนมีความพร้อมและต้องการร่วมปฏิบัติงานกับโครงการฯ หลังจากนั้นโครงการฯ จึงดำเนินงานในลักษณะโครงการนำร่องในการพัฒนาและทดสอบกระบวนการและวิธีการทำงาน เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มกิจกรรมเป้าหมาย กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชน ในการพัฒนาเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่ครอบครัว ปี 2537 โครงการฯ ได้เริ่มทำงานกับ 2 กลุ่มกิจกรรมเป้าหมาย จนถึง ปี 2540 ได้ขยายพื้นที่เป็น 7 กลุ่มกิจกรรมเป้าหมาย ครอบคลุมหมู่บ้านมากกว่า 16 หมู่บ้าน

ในระหว่างการทำงานโครงการฯ ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความร่วมมือด้านวิชาการ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในการสรุปบทเรียน และข้อเสนอแนะ เสนอแก่หน่วยงานรัฐผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมธุรกิจชุมชนทั้งในระดับปฏิบัติและระดับนโยบาย

ผลการดำเนินงานที่สำคัญของโครงการฯ ในระยะเวลากว่า 3 ปีที่ผ่านมา คือ ข้อเสนอเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมธุรกิจชุมชนเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่ครอบครัวเกษตรกร และตัวอย่างการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจชุมชนเป้าหมายที่มีชาวบ้านเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนากลุ่มตนเองตลอดกระบวนการ กลุ่มธุรกิจชุมชนดังกล่าวสามารถดำเนินงานอย่างต่อเนื่องแม้เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ดังนั้น ในขณะที่รัฐกำลังชูนโยบายการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองเสมือนเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ โดยให้ชุมชนเป็นฐานของการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจไทยขึ้นมาอีกครั้ง แต่ยังคงรายละเอียดในเรื่องสำคัญกล่าวคือ การทำความเข้าใจและสร้างความชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับแนวคิดหลักในการส่งเสริมธุรกิจชุมชน กระบวนการหรือวิธีการทำงาน ตลอดจนมาตรการสำคัญที่รัฐต้องให้การสนับสนุน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้จริง ดังนั้น โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร จึงจะจัดให้มีการสัมมนา เรื่อง “บทบาทธุรกิจชุมชนกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจไทย” ขึ้นเพื่อเป็นเวทีระดมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้แทนหน่วยงานทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชาวบ้านที่ทำธุรกิจชุมชน นักวิชาการ และธุรกิจเอกชน ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับกระบวนการทำงานและมาตรการที่จำเป็นต่อการสนับสนุนการพึ่งตนเองของธุรกิจชุมชนเสนอแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบ

วัตถุประสงค์การสัมมนา

1. เสนอตัวอย่างกระบวนการทำงานและผลการส่งเสริมธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท
2. ระดมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้แทนหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมและมาตรการที่จำเป็นในการสนับสนุนการพึ่งตนเองของธุรกิจชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีข้อสรุปที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการส่งเสริมธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท
2. หน่วยงานที่รับผิดชอบสามารถนำข้อเสนอดังกล่าวไปกำหนดวิธีการทำงานตลอดจนจัดมาตรการสนับสนุนที่จำเป็นได้อย่างเหมาะสม
3. เกิดเครือข่ายความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กรธุรกิจชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น

วิธีการสัมมนา

1. เสนอรายงานตัวอย่างกระบวนการทำงานของโครงการ NAD-RDI ธุรกิจชุมชน เพื่อการพึ่งตนเอง จำนวน 3 กรณี
2. อภิปรายนำในหัวข้อเรื่อง “มาตรการสนับสนุนการพึ่งตนเองของธุรกิจชุมชนกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจไทย” โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ องค์กรธุรกิจชุมชน ธุรกิจเอกชน และนักวิชาการ
3. อภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและระดมข้อเสนอแนะระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนาเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมและมาตรการสนับสนุนการพึ่งตนเองของธุรกิจชุมชน
4. สรุปผลการสัมมนาและตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับผลการสัมมนา และแนวทางการดำเนินงานต่อไป โดยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ

อนึ่ง เพื่อให้การสัมมนาสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และผลที่คาดว่าจะได้รับ โครงการฯ จึงได้จัดตั้งข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และตัวอย่างกระบวนการทำงานและผลการส่งเสริมธุรกิจชุมชนจำนวน 3 กรณี ให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาศึกษาเป็นเบื้องต้นเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการระดมข้อคิดเห็นต่อไปในการสัมมนา และหากหน่วยงานของท่าน หรือท่านมีเอกสารใดที่ต้องการเผยแพร่แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา กรุณาจัดส่งไปยังโครงการ NAD-RDI โดยด่วน

จำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา : ทั้งสิ้น 75 คน ประกอบด้วย

1. ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ
2. ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน
3. ผู้แทนชาวบ้าน
4. นักวิชาการ
5. นักธุรกิจเอกชน

สถานที่สัมมนา : ศูนย์ฝึกอบรม โครงการพัฒนาชลประทาน สำนักงานชลประทานที่ 4 ถ.ศรีจันทร์ อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40000 (แผนที่เดินทางไปยังสถานที่สัมมนาดังที่แนบ)

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร (NAD-RDI)

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002

โทรศัพท์ (043) 238383 ต่อ 202 โทรสาร (043) 244418

(ติดต่อคุณพรรณวดี ศรีบุญพิมพ์สวย เจ้าหน้าที่บริหารโครงการฯ)

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง “บทบาทธุรกิจชุมชนกับสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจไทย”

วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2541

ณ ศูนย์ฝึกอบรม โครงการพัฒนาขอประทาน สำนักงานขอประทานที่ 4

อ.ศรีจันทร์ อ.เมือง จ.ขอนแก่น

.....

08.30-09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00-09.15 น.	กล่าวรายงานวัตถุประสงค์ของโครงการฯ
09.15-09.30 น.	กล่าวเปิดการสัมมนา โดย รศ.ดร.ปริญญา จินดาประเสริฐ อธิการบดีมหาวิทยาลัยขอนแก่น
09.30-09.45 น.	ชมวิดีโอ เรื่อง “ธุรกิจชุมชน : ฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจ สู่อารมณ์ตนเอง”
09.45-10.00 น.	พัก
10.00-12.00 น.	เสนอผลกรณีตัวอย่างธุรกิจชุมชน 3 กลุ่ม - กลุ่มเลี้ยงไหม-ทอผ้าบ้านโป่ง ต.เมฆาคี อ.เมฆาคี จ.ร้อยเอ็ด (นางเพ็ชร พันทุกข์) - กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแคน ต.หนองแคน อ.ปทุมรัตน์ จ.ร้อยเอ็ด (นางสาวดวงจันทร์ กองทา) - กลุ่มซื้อขายพริกสด ต.โคกก่อ อ.เมือง จ.มหาสารคาม (นางสาวสุนิสา อะนันต์) - สรุปบทเรียนการส่งเสริมธุรกิจชุมชนกับการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท (นางสินี ช่างคำ) ดำเนินรายการโดยคุณศิริก สาระวดี นักวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา
12.00-13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00-15.30 น.	อภิปรายหัวข้อเรื่อง “มาตรการสนับสนุนการพึ่งตนเองของธุรกิจชุมชนกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจไทย” โดยวิทยากร 1. ผอ.วิม รุ่งกรด ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 5 2. ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ รองกรรมการผู้จัดการ บ.แพนไอบีโอเทค จำกัด 4. ครูสน รูปสูง ที่ปรึกษาสหกรณ์การเกษตรท่งนางแก้ว จำกัด 5. คุณปราณีต ไซศิริทิเวช ผู้ช่วยผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดำเนินรายการโดยคุณสินี ช่างคำ นักวิจัยและหัวหน้าโครงการฯ
15.30-16.00 น.	อภิปรายซักถามและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ดำเนินรายการโดย คุณมานะ นาคำ
16.00-16.30 น.	สรุปผลการอภิปรายและกล่าวปิดการสัมมนา โดย ดร.มงคล ด้านธามินทร์

.....

กระบวนการส่งเสริมธุรกิจชุมชน : กิจกรรมนอกภาคเกษตร
ขั้นตอน - วิธีการทำงานและผลการดำเนินงาน

จัดทำโดย

โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ในความสนับสนุนของ

ประชาคมยุโรป และ กรมชลประทาน

เอกสารจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการสัมมนา “บทบาทธุรกิจชุมชนกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจไทย”
วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2541 ณ ศูนย์ฝึกอบรม โครงการพัฒนาชลประทาน
สำนักงานชลประทานที่ 4 ถ.ศรีจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

คำนำ

เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมธุรกิจชุมชน : กิจกรรมนอกภาคเกษตร” เป็นการสรุปผลการศึกษาและทดลองกระบวนการทำงานเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน โดยโครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร (NAD-RDI) ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในความสนับสนุนด้านงบประมาณจากประชาคมยุโรป และกรมชลประทาน

รายละเอียดที่ปรากฏในเอกสารฉบับนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ส่วนแรกคือ สรุปขั้นตอนและวิธีการทำงานในการส่งเสริมธุรกิจชุมชนเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่ครอบครัวเกษตรกรสมาชิก ดำเนินการโดย NAD-RDI ส่วนที่สอง คือข้อมูลสรุปตัวอย่างกลุ่มธุรกิจชุมชน 4 กลุ่ม ที่มีอาชีวการทำงานและระดับการพัฒนาแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ของเอกสารฉบับนี้คือ การนำเสนอบทเรียนหนึ่งในการสนับสนุนการพัฒนารายได้ให้กับครอบครัวเกษตรกร โดยโครงการ NAD-RDI ซึ่งความสำเร็จทั้งหมดที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการกระทำของเกษตรกรสมาชิกกลุ่มทั้งสิ้น เพราะหากมิใช่ด้วยความสนใจจริง การตัดสินใจที่จะคิดใหม่ การระดมทุนจากสมาชิกด้วยกันเอง การปรับวิธีการผลิต ตลอดจนการบุกเบิกเรียนรู้การตลาด และการจัดการกลุ่มด้วยตนเอง บทเรียนอีกหน้าหนึ่งในวันนี้จึงสามารถบันทึกได้ว่าธุรกิจชุมชนที่ดำเนินการโดยชาวบ้านเองตลอดกระบวนการเป็นไปได้

ดังนั้น รูปแบบของการแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน อาจมีหลากหลาย อาจด้วยการส่งเสริมให้ธุรกิจเอกชนลงทุนในรูปอุตสาหกรรมชนบท หรือการร่วมทุนระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับชาวบ้านในการทำธุรกิจชุมชน แต่อีกทางเลือกหนึ่งคือ การส่งเสริมธุรกิจชุมชนที่เป็นของเกษตรกรสมาชิก (การตัดสินใจ-ทุน) บริหารจัดการโดยสมาชิก (การผลิต - การควบคุมคุณภาพและการตลาด) และสมาชิกเป็นผู้รับประโยชน์ (จากผลกำไรและความร่วมมือกันภายในกลุ่มและในด้านอื่น ๆ) น่าจะเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะก่อประโยชน์และเป็นการส่งเสริมการทำธุรกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองอย่างแท้จริง

โครงการ NAD-RDI สถาบันวิจัยและพัฒนา ในฐานะผู้ดำเนินงาน ใฝ่ขอขอบคุณชาวบ้านทุกพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งได้ให้ความร่วมมือและทุ่มเทกับการทำงานอย่างเต็มที่ นอกจากนั้นใคร่ขอขอบคุณสำนักงานเกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ สหกรณ์อำเภอ และศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนทุกแห่งที่อยู่ในอำเภอที่เป็นพื้นที่ทำงานของโครงการฯ โดยเฉพาะที่ปรึกษาของโครงการที่ได้ให้ข้อคิด ข้อวิจารณ์ และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่โครงการและแก่กลุ่มเป้าหมาย ท้ายที่สุดคือขอขอบคุณประชาคมยุโรป และโครงการพัฒนาระบบชลประทาน กรมชลประทานที่สนับสนุนการทำงานของโครงการและการสัมมนาในวันนี้

สถาบันวิจัยและพัฒนา หวังว่าข้อเสนอผลการศึกษากับกระบวนการทำงานเพื่อส่งเสริมธุรกิจชุมชน
ของโครงการ NAD-RDI จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจ และหากสนใจรายละเอียดเพิ่มเติมกรุณาคิดถามได้จากรายงานผลการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Project Completion Report) ที่
จะเผยแพร่ในเร็ววันนี้

โครงการ NAD-RDI

สถาบันวิจัยและพัฒนา

19 กุมภาพันธ์ 2541

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ค
1. ความเป็นมาและวัตถุประสงค์โครงการ	1
2. กระบวนการทำงาน	2
3. การดำเนินการพัฒนากลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตร	3
4. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานส่งเสริมธุรกิจชุมชน	4
5. ผลการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจชุมชน	
5.1 กลุ่มเลี้ยงไหมบ้านโป่ง	13
5.2 กลุ่มทอผ้าบ้านหนองอินทร	18
5.3 กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแคน	23
5.4 กลุ่มซื้อขายพริก้วยตะคาง	27
6. การประเมินผลและผลการดำเนินงาน	33
7. ข้อเสนอแนะ	35

1. ความเป็นมาและวัตถุประสงค์โครงการ

โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตรเป็นโครงการย่อยภายใต้โครงการพัฒนาชลประทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Water Management and Irrigation System Improvement Project) หรือเรียกสั้น ๆ ว่าโครงการพัฒนาชลประทาน หรือ NEWMASIP ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยและประชาคมยุโรป (EC) ในการสนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตร เพื่อลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง โครงการพัฒนาชลประทานเป็นโครงการหนึ่งในความช่วยเหลือดังกล่าว โดยจะทำการปรับปรุงระบบส่งน้ำ และการพัฒนาการใช้น้ำในโครงการชลประทานขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่มีอยู่แล้วจำนวน 10 แห่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีช่วงเวลาดำเนินงานในระยะแรกรวม 6 ปี โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2534 ต่อมาขยายเวลาดำเนินการไปถึงสิ้นปี 2541

ผลการศึกษาต่าง ๆ ได้ชี้ให้เห็นว่า รายได้ของครอบครัวเกษตรกรที่มีแหล่งรายได้จากกิจกรรมนอกภาคเกษตรในระหว่างปลายปี 2530 ถึงปัจจุบันเพิ่มขึ้นอย่างมาก นอกจากนี้ผลสำรวจของโครงการพัฒนาระบบชลประทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (NEWMASIP) (TN No.6) ได้ยืนยันว่ารายได้ของครอบครัวเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาของโครงการมากกว่าร้อยละ 50 ได้มาจากการประกอบกิจกรรมนอกการเกษตร อย่างไรก็ตามกิจกรรมของโครงการ NEWMASIP เน้นส่งเสริมการสร้างรายได้จากภาคเกษตรเท่านั้น ซึ่งหมายถึง การพัฒนาที่สามารถปรับปรุงรายได้ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของรายได้รวมของครอบครัวเกษตรกรเท่านั้น ในขณะที่จุดมุ่งหมายของโครงการฯ คือ การปรับปรุงรายได้รวมของเกษตรกร ดังนั้นโครงการฯ จึงได้ตัดสินใจศึกษาและทดลองวิธีการซึ่งอาจก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ที่ยั่งยืนจากแหล่งอื่นๆ นอกเหนือจากการเกษตรแก่ครอบครัวเกษตรกร และในขณะเดียวกันก็เป็นการเสริมสร้างความกลมกลืนในสังคม และความร่วมมือทางเศรษฐกิจอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการ NEWMASIP ขาดประสบการณ์หรือความชำนาญในการส่งเสริมการพัฒนารายได้นอกภาคเกษตร ดังนั้นในเดือนพฤษภาคม 2536 โครงการ NEWMASIP จึงได้ทำสัญญากับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ให้ดำเนินการศึกษาสำรวจทางสังคม-เศรษฐกิจ และพัฒนากิจกรรมนอกภาคเกษตร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามว่า โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร (NAD-RDI หรือ RDI-NEWMASIP)

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ทั่วไปของโครงการ NAD-RDI คือการพัฒนาและทดสอบกระบวนการและวิธีการทำงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตร (ที่มีอยู่แล้ว) กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และองค์กรเอกชน ในการพัฒนาเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่ครอบครัวเกษตรกร ในการกำหนดกระบวนการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โครงการฯ ได้ใช้แนวคิดหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้

ก. การพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง

- กลุ่มเป้าหมายควรรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในการพัฒนาตนเอง
- หน่วยงานภายนอก (รัฐและเอกชน) เป็นผู้ให้การสนับสนุนภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมเท่านั้นโดยไม่สร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพากับกลุ่มเป้าหมาย

ข. การมีส่วนร่วม

- ชุมชนเป้าหมาย/สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตัดสินใจและจัดการกลุ่มตัวเอง
- กิจกรรมเป้าหมายควรสอดคล้องกับความต้องการของชาวบ้าน และเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมท้องถิ่น

ค. กระบวนการเรียนรู้

- ตระหนักถึงความแตกต่างของสภาพสังคมเศรษฐกิจและเงื่อนไขทางกายภาพของแต่ละชุมชนเป้าหมาย
- กิจกรรมที่ต้องปรับให้เหมาะสมกับเงื่อนไขของชุมชนท้องถิ่น (และของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน)

2. กระบวนการทำงาน

กลุ่มธุรกิจชุมชนคือ การรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อลงทุนทำธุรกิจในชุมชนชนบท ทั้งนี้โดยอาจเป็นการระดมทุนโดยการซื้อหุ้นเพื่อทำธุรกิจเป้าหมายโดยสมาชิกกลุ่มเท่านั้น หรือเป็นการร่วมลงทุนระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานภายนอก บริหารจัดการกลุ่มโดยสมาชิก ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการผลิตและจัดการกลุ่ม (วัตถุดิบ ความรู้ และแรงงาน) และการทำกิจกรรมคำนึงถึงความเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนที่กลุ่มดำเนินงานอยู่

ดังนั้นผลการดำเนินงานของกลุ่มธุรกิจชุมชนดังกล่าว ไม่เพียงแต่เพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือนในชนบท แต่ยังเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตัวเองและชุมชนอื่นด้วย ในระยะยาวรายได้จากการทำธุรกิจชุมชนนี้ จะสามารถสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งขึ้นให้กับครอบครัวในชุมชนได้ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตร กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้แก่เกษตรกร โครงการ NAD-RDI จึงได้กำหนดกระบวนการทำงานประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 13 กิจกรรม ต่อไปนี้คือ 4 ขั้นตอนหลักในกระบวนการทำงานคือ

- การประเมินชุมชนเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายและกิจกรรมเป้าหมาย
- การเตรียมกลุ่มเป้าหมาย
- การพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนเป้าหมาย (การพัฒนาเน้นหนัก)
- การพัฒนาเครือข่ายผู้ผลิตและหน่วยงานสนับสนุน
- รายละเอียดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการส่งเสริมธุรกิจชุมชน คู่มือ 4

บทเรียนจากการปฏิบัติงานตามกระบวนการทำงานดังกล่าวพบว่า การเปลี่ยนแปลงกลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตรที่มีศักยภาพอยู่แล้วในชุมชนไปเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชน ที่สามารถสร้างรายได้ในสัดส่วนที่สำคัญแก่ครัวเรือนจำเป็นต้องใช้เวลาสำหรับการสนับสนุนและติดตามการทำงานของกลุ่มนั้นประมาณ 3 ถึง 4 ปี

3. การดำเนินการพัฒนากลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตร

ข้อมูลต่อไปนี้แสดงระยะต่าง ๆ ของการดำเนินงานเพื่อพัฒนากลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตรในพื้นที่เป้าหมายทั้งหมดของโครงการภายในระยะที่ 1 ถึง 5 ของการทำงานของโครงการ NAD-RDI

ระยะการพัฒนากลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตรใน 4 พื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำฯ เป้าหมาย

หมู่บ้าน กิจกรรม	โครงการ อ่างเก็บน้ำ	ระยะที่ 1 2536	ระยะที่ 2 2537	ระยะที่ 3 2538	ระยะที่ 4 2539	ระยะที่ 5 2540
บ้านโป่ง กลุ่มเลี้ยงไหม	ห้วยวังนอง	ก	ข	ค	ง/จ	-
บ้านหนองแคน กลุ่มทอผ้าไหม	ห้วยจานใต้	ก	ข	ข	ค/ง	-
บ้านหนองโจด กลุ่มซื้อขายพริก	ห้วยกะคาม	-	ก	ข	ค/ง	ง/จ
บ้านหนองอิบุตร กลุ่มทอผ้าฝ้าย	ห้วยผึ้ง-ห้วยผา	-	ก	ข	ค/ง	ง
บ้านโป่ง กลุ่มทอผ้าไหม	ห้วยวังนอง	-	-	-	จ	ก*/ข*
11 หมู่บ้าน กลุ่มซื้อขายพริก	ห้วยกะคาม	-	-	-	จ	ก*/ข*
บ้านนิคม 5/2 กลุ่มทอผ้าฝ้าย	ห้วยผึ้ง-ห้วยผา	-	-	-	จ	ก*/ข*

หมายเหตุ

ก ระยะเตรียมการ

ค ระยะติดตามงานสม่ำเสมอ

ข ระยะพัฒนานั้นหนัก

ง การสรุปผลและสิ้นสุดโครงการ

จ ส่งเสริมการขายเครือข่ายและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายใหม่โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

* โครงการ NAD-RDI ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความร่วมมือเท่านั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องรับผิดชอบทำงานเองอย่างแท้จริง

4. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานส่งเสริมธุรกิจชุมชน

การประชุมชุมชนเป็นวิธีแรกสำหรับเลือกกลุ่มเป้าหมายและกิจกรรมเป้าหมาย ผลการประชุมจะถูกนำเสนอแก่กลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตร ผู้แทนชุมชน และหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในขั้นตอนที่ 2 กลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกจะได้รับการเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินงานพัฒนากลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตร โดยเริ่มจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและการประเมินความต้องการของครัวเรือนเป้าหมาย การสำรวจดังกล่าวรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและการตลาด นอกจากนี้จะเป็นการเตรียมกลุ่มให้พร้อมสำหรับการผลิตเชิงธุรกิจเพื่อขายโดยการจัดศึกษาดูงานกลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่า เพื่อเพิ่มประสบการณ์และทักษะของสมาชิกกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 (การพัฒนาเน้นหนัก) เริ่มต้นด้วยการฝึกอบรมเรื่องการวางแผนการทำงาน หลังจากนั้นจึงเป็นการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ เช่น การควบคุมคุณภาพ การผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดราคาสินค้ามาตรฐานและการตลาด ในขั้นตอนนี้กลุ่มจะประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนทางเทคนิคและการเงิน โดยกรรมการกลุ่มจะได้รับการฝึกอบรมวิธีการเขียนโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุนต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมเพิ่มเติมด้านการผลิต หรือการสนับสนุนในเรื่องอื่น ๆ ที่พิจารณาแล้วว่าจำเป็น กิจกรรมสุดท้ายของระยะนี้คือการสรุปรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานของกลุ่ม และการวางแผนการปฏิบัติงานต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาเครือข่ายผู้ผลิตและหน่วยงานสนับสนุนซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย ดำเนินการในรูปการสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ระหว่างกลุ่มและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในโอกาสนี้กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานจะได้แบ่งปันความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากการทำงานกับกลุ่มอื่นๆ ด้วย ท้ายสุดคือการจัดพิมพ์และเผยแพร่ประสบการณ์ และบทเรียนทั้งหมดที่ได้จากการศึกษานำร่องการพัฒนากลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตร

กระบวนการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน : กิจกรรมนอกภาคเกษตรของ NAD-RDI

ขั้นตอนของกิจกรรม	บทเรียน	ผลการปฏิบัติ
ก. การศึกษาชุมชน และ เลือกชุมชนเป้าหมายและกิจกรรมเป้าหมาย		
1) การประเมินศักยภาพชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมนอกภาคเกษตร		
การรวบรวมข้อมูลทำโดย สัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน และการ สัมภาษณ์รายครัวเรือน โดยใช้ ประเด็นแนวทางการสัมภาษณ์ (interview guide)	การศึกษาชุมชน เป็นขั้นตอนพื้น ฐานที่สำคัญอันดับแรกเพื่อทำ ความเข้าใจลักษณะการประกอบ อาชีพ ประเมินกิจกรรมที่มี ศักยภาพ รวมทั้งทราบความสนใจ และความจำเป็นในการส่งเสริม และพัฒนาธุรกิจให้ดีขึ้น	รายชื่อของชุมชนเป้าหมายและ กิจกรรมที่มีศักยภาพ รวมทั้งราย ละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานการ ผลิต ความสามารถทางการตลาด และความต้องการในการพัฒนา ธุรกิจให้ดีขึ้น ส่วนข้อมูลเพิ่มเติม อื่น จะรวบรวมในขั้นตอนต่อไป
2). การนำเสนอผลการประเมินชุมชน และการเลือกชุมชนเป้าหมายและกิจกรรมเป้าหมาย		
การนำเสนอผลการศึกษาต่อผู้นำ ชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ทั้งภาครัฐและเอกชน) ในชุมชน เป้าหมายและกิจกรรมที่ได้รับ เลือกแล้ว โดยวิธีประชุมจะช่วยให้ เกิดการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ซึ่ง ทำให้สามารถคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรอบคอบ การ ประชุมหลังเสนอผลอาจใช้การ ประชุมรูปแบบกลุ่มย่อย พูดคุย กัน ตามประเด็นที่กำหนด	เป้าหมายการประชุมครั้งนี้คือ ทำ ให้ผู้เข้าร่วม เข้าใจผลของการ ประเมินอย่างแท้จริง และสามารถ ให้คำแนะนำ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการ กำหนดแนวทางการพัฒนา ขณะ เดียวกันก็เป็นโอกาสให้โครงการ ได้ แจ้งเงื่อนไขการทำงานของ โครงการให้ผู้เข้าร่วมรับทราบ	ได้รายชื่อชุมชน(กลุ่ม)เป้าหมาย และกิจกรรมเป้าหมายที่เป็นผล จากการคัดเลือกร่วมกันของทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
ข. การเตรียมกลุ่มเป้าหมาย		
3) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือนด้าน การผลิต/การตลาด ของผลิตภัณฑ์เป้าหมายและประเมินความต้องการการพัฒนากิจกรรมนอกภาคเกษตร		

ขั้นตอนของกิจกรรม	บทเรียน	ผลการปฏิบัติ
วิธีการที่ใช้ในขั้นตอนนี้คือการสำรวจรายครัวเรือน และการประชุม และอภิปรายกับผู้นำชุมชนและสมาชิก ในการสำรวจรายครัวเรือนได้ใช้แบบฟอร์มสำรวจข้อมูลการผลิตและการตลาดของผลิตภัณฑ์เป้าหมาย	ในขั้นตอนนี้ ก่อนที่จะมีการดำเนินการพัฒนาใดๆ ต้องมีการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมด้าน การผลิต การตลาด และสมาชิก นำมาจัดทำเป็นทะเบียนสมาชิก และข้อมูลพื้นฐานของกลุ่ม หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่สนามจะพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคณะกรรมการหมู่บ้าน หัวหน้ากลุ่ม และสมาชิก เพื่อดูว่า สมาชิกมีความสนใจที่แท้จริง และมีความต้องการพัฒนากิจการนอกภาคเกษตรหรือไม่ หรืออีกนัยหนึ่ง ขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อจำกัดของการพัฒนากิจการนอกภาคเกษตร และแม้กลุ่มเป้าหมายยังมีประสบการณ์จำกัด แต่ก็ได้ให้ทำแผนการปฏิบัติงานของตนเองขึ้น ซึ่งขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นการสร้างความเข้าใจทั้งในระดับสมาชิก ทั้งเกี่ยวกับเรื่องทำแผนการทำงานและความจำเป็นในการมีส่วนร่วม	ร่างแผนงานและจัดทำรายชื่อสมาชิก

ขั้นตอนของกิจกรรม	บทเรียน	ผลการปฏิบัติ
4) จัดศึกษาดูงาน/เยี่ยมชมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ด้านการผลิตและการตลาด		
การศึกษาดูงานเป็นส่วนหนึ่งของแผนการพัฒนากลุ่ม ในช่วงต้นๆ การศึกษาดูงานกลุ่มธุรกิจชุมชนอื่นๆ ถือว่าเป็นวิธีการที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความชำนาญ อันจะนำไปสู่ความคิดใหม่ๆ ความกล้าที่จะตัดสินใจทำสิ่งใหม่ๆ และเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่จะพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือต่อไป นอกจากนี้การศึกษาดูงาน ทำให้กลุ่มได้ความคิดที่ชัดเจนขึ้น สำหรับการปรับแผนและแนวทางพัฒนาตนเอง การเตรียมการศึกษาดูงานควรครอบคลุมเนื้อหาทุกแง่มุมของการจัดการธุรกิจ	ก่อนการศึกษาดูงาน ต้องสำรวจความความสนใจและความคาดหวังของสมาชิกจากการศึกษาดูงานที่ชัดเจน ดังนั้นจึงต้องมีการแจ้งข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่จะไปดูงานล่วงหน้า และทันทีที่กลับจากการดูงาน จะต้องมีการประชุมอภิปรายเพื่อประเมินผลและสรุปบทเรียน เพื่อนำไปปรับแผนการทำงานของกลุ่มต่อไป	สมาชิกของกลุ่มมีความเข้าใจชัดเจนมากขึ้นถึงวิธีการจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชนขนาดเล็ก อันจะทำให้สมาชิกมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มตนเองที่ชัดเจนขึ้นด้วย
ค. การพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน		
5) จัดอบรมเรื่อง "วิธีการปรับแผนการทำงานของกลุ่ม"		
เครื่องมือที่ใช้ในการอบรมนี้คือ เกมสัฟลิงของกลุ่ม เกมสัการตอบคำถาม และการวาดรูป	เทคนิคที่ใช้ในการอบรมครั้งนี้คือ AIC (Appreciation Influence Contract) ทำให้สมาชิกของกลุ่มสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผย และสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย รวมทั้งพัฒนาริธีการทำงานและโครงสร้างการบริหารกลุ่มซึ่งจำเป็นต่อการจัดการธุรกิจ	แผนงานที่ปรับปรุงแล้วโดยมีการระบุกิจกรรม จุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม เวลา งบประมาณ แหล่งทุน และการสนับสนุนจากภายนอกที่จำเป็น รวมทั้งกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม

ขั้นตอนของกิจกรรม	บทเรียน	ผลการปฏิบัติ
6) การพัฒนาด้านการควบคุมคุณภาพ การผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดมาตรฐานราคา และการตลาด		
การฝึกอบรมเรื่องเทคนิคการผลิต การควบคุมคุณภาพ และการกำหนดมาตรฐานราคา มีความสำคัญมาก การจัดศึกษาดูงานตามประเด็นหัวข้อ/เรื่องตามความสนใจของสมาชิก ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในขั้นตอนนี้ได้ นอกจากนี้ วิธีการติดตามเรื่องจัดการกลุ่ม สามารถทำได้โดยกลุ่ม และการจัดให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้รู้ การนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปวางขายในงานแสดงสินค้าหรือเทศกาลต่างๆ ก็เป็นวิธีการหาตลาดโดยการเสนอผลิตภัณฑ์ของตน ให้เป็นที่รู้จักซึ่งสามารถทำได้โดยการจัดทำ แผ่นพับแนะนำกลุ่ม และแคตตาล็อกตัวอย่างผลิตภัณฑ์	สิ่งสำคัญในขั้นตอนนี้ คือมีการพบปะกับคณะกรรมการผู้รับผิดชอบแต่ละด้านอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิธีการทำงานใหม่ๆ ซึ่งบางครั้งมีการเชิญวิทยากรผู้รู้มาแลกเปลี่ยนความรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ กับสมาชิกของกลุ่มด้วย วัตถุประสงค์ของขั้นตอนนี้ คือ การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนา กลุ่มธุรกิจชุมชน ซึ่งสมาชิกควรมีความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน	- มีการกำหนดราคามาตรฐานสินค้า ซึ่งขึ้นกับระดับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ - ทักษะการผลิตที่สูงขึ้น - มีตลาดมากขึ้น
7 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐและเอกชนเพื่อช่วยเหลือด้านเทคนิคและการเงิน		
วิธีการที่ใช้คือการประชุม การติดต่อประสานงานอย่างไม่เป็นทางการ และการเสนอโครงการเพื่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชาวบ้าน ให้สามารถจัดการกลุ่มธุรกิจได้ด้วยตัวเองนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องสามารถให้การสนับสนุนที่	- การประสานแผนและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนของกิจกรรม	บทเรียน	ผลการปฏิบัติ
	จำเป็นได้ทันเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระยะเริ่มต้นของการพัฒนากลุ่ม อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องการให้บริการดูเหมือนจะยากต่อการแก้ไข เนื่องจาก ปัญหาขาดกำลังเจ้าหน้าที่ และการโยกย้ายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบบ่อยๆ และการขาดงบประมาณ ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการทำงานหรือความไม่ต่อเนื่องของการส่งเสริม ดังนั้นกลุ่มจำต้องเข้าใจข้อจำกัดเหล่านี้ และพยายามพัฒนากลุ่มของตนต่อไปให้ดีที่สุดภายใต้ข้อจำกัดเหล่านี้	- กลุ่มเป้าหมายเข้าใจปัญหาอุปสรรคการทำงาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถปรับเปลี่ยนและสร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่มได้ต่อไปได้ - เกิดการติดต่อประสานงานโดยตรงระหว่างกลุ่มเป้าหมายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
8 การอบรมเรื่อง "วิธีการเขียนโครงการ"		
การฝึกอบรม ได้ใช้วิธีให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นตัวอย่างแบบฟอร์มขอความสนับสนุนที่แตกต่างกันของแต่ละองค์กร รวมทั้งได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนแต่ละหน่วยงานด้วย และได้ให้ผู้เข้ารับการอบรมคือกรรมการได้ฝึกเขียนโครงการด้วย	โดยทั่วไป ชาวบ้านต้องให้เจ้าหน้าที่เขียนโครงการขอรับการสนับสนุน (ด้านการเงินและเทคนิค) ให้ เพราะชาวบ้านยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการเขียนโครงการ การอบรมครั้งนี้คณะกรรมการผู้รับผิดชอบงานบริหารจัดการกลุ่มได้รับการฝึกวิธีการเขียนโครงการ	กลุ่มเข้าใจเงื่อนไขการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ และสามารถเขียนโครงการขอความสนับสนุนด้วยตนเองได้

ขั้นตอนของกิจกรรม	บทเรียน	ผลการปฏิบัติ
	เพื่อขอการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชนด้วยตนเองให้ได้ อย่างไรก็ตาม พบว่าการติดตามผลหลังการอบรมให้ชาวบ้านสามารถเขียนโครงการที่มีเหตุมีผลชัดเจนได้ด้วยตนเอง ยังเป็นสิ่งจำเป็น	
9 การอบรมเพิ่มเติม		
เทคนิควิธีการคือการจัดอบรมเพิ่มเติมและการศึกษาดูงาน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการอบรมและการศึกษาดูงานคือ ตัวอย่างระบบบัญชีของกลุ่มอื่น และผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพต่างกัน	กลุ่มธุรกิจชุมชน ในช่วงเริ่มพัฒนากลุ่ม จะเผชิญปัญหาระบบบัญชีไม่ถูกต้องชัดเจน ไม่มีการควบคุมคุณภาพ มีความรู้เรื่องการตลาดจำกัด การจัดการเงินกู้ผิดพลาด และการแบ่งผลกำไรที่ไม่ยุติธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วน มีผลต่อความมั่นคงของกลุ่ม ดังนั้น การให้การอบรมเพิ่มเติม จึงเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถทำเรื่องขอรับการสนับสนุนได้ด้วยตนเอง และสามารถปรับปรุงกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จทั้งการผลิตและการบริหารจัดการ	- เทคนิคการผลิตดีขึ้น ผลผลิตดีขึ้น และมีตลาดเพิ่มมากขึ้น - การบริหารจัดการกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น - ได้ผลกำไรมากขึ้น

ขั้นตอนของกิจกรรม	บทเรียน	ผลการปฏิบัติ
10 การประเมินผลการดำเนินการ จัดทำรายงานและการจัดทำแผนการพัฒนาในอนาคต		
วิธีการที่ใช้คือการประชุมเชิงปฏิบัติการของกรรมการและสมาชิกเพื่อสรุปผลการปฏิบัติงานในแต่ละปี เครื่องมือที่ใช้ประกอบการประชุมคือแผนทำงานของกลุ่มในปัจจุบัน	การประเมินผลตนเองอย่างสม่ำเสมอมีความสำคัญมากสำหรับกลุ่มธุรกิจ โดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ระหว่างกรรมการบริหารทั้งหมด แล้วนำเสนอสรุปผลการประชุม ไปรายงานให้สมาชิกทุกคนทราบในการประชุมกลุ่มใหญ่ และในการประชุมร่วมกันนี้จะเป็นการกำหนดแผนงานปีต่อไปด้วย โดยพิจารณาความสำเร็จและอุปสรรคของปีที่ผ่านมา ขั้นตอนนี้จำเป็นต้องมีการให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดจากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เพื่อช่วยกลุ่มสามารถทำรายงานที่ชัดเจนและมีแผนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ	- ข้อมูลสรุปด้านการเงิน - รายงานการผลิต - บทสรุป ความสำเร็จและปัญหา - แผนการทำงานปีต่อไป/ช่วงต่อไป
ง การเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรธุรกิจชุมชนและกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		
11 การสัมมนา การแลกเปลี่ยนข้อมูลการสัมมนาระหว่างตัวแทนของกลุ่มธุรกิจชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		
การสัมมนาระหว่างตัวแทนของกลุ่มธุรกิจชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	จุดประสงค์ของการจัดสัมมนาคือการเปิดโอกาสให้กลุ่มธุรกิจชุมชนสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และรับรู้ข้อมูลที่ทันสมัย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อธุรกิจ เป็นที่สังเกตว่าภายหลังการสัมมนาแล้ว กลุ่มยังคงมีการติดต่อกันและช่วยเหลือกันต่อไป	- มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้วิธีการส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตรที่เหมาะสม รวมทั้งรับรู้ปัญหาข้อจำกัดต่างๆ - กลุ่มมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนของกิจกรรม	บทเรียน	ผลการปฏิบัติ
12 กลุ่มเป้าหมายเก่าให้การช่วยเหลือกลุ่มใหม่		
โดยวิธีจัดอบรมและการศึกษาดูงาน	การทำบทบาทหน้าที่วิทยากรให้กับกลุ่มอื่น เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มเป้าหมายเก่ามากขึ้น	กลุ่มที่มีประสบการณ์มากกว่วแนะนำกลุ่มใหม่ถึงวิธีการกลุ่มธุรกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ
13 การจัดทำรายงานและเอกสารเผยแพร่ต่างๆ		
	ในขั้นตอนสุดท้ายนี้ ควรมีการจัดพิมพ์บทเรียนเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มและการจัดทำระบบข้อมูลเพื่อการบริหารกลุ่มธุรกิจชุมชนและข้อมูลหรือเอกสารดังกล่าวควรจัดส่งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ/หรือพร้อมต่อการสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานอื่นๆ ได้	- รายงานเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตรและหัวข้ออื่นๆ - มีการจัดพิมพ์เอกสารและจัดทำสื่อในรูปแบบต่างๆเพื่อการเผยแพร่

5.1 กลุ่มเลี้ยงไหมบ้านโป่ง

ตำบลบึงเลิศ อำเภอมะขาม จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มเลี้ยงไหม บ้านโป่ง เลี้ยงไหมมาตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย เมื่อปี 2536 สำนักงานเกษตรอำเภอมะขามได้เข้ามาสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มและส่งเสริมการปลูกหม่อนพันธุ์ร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ และส่งเสริมการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม ตลอดจนให้การสนับสนุนงบประมาณสร้างห้องเลี้ยงไหมแบบประหยัดเพื่อทดลองให้กับสมาชิก

ปี 2537 โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร (NEWMASIP-RDI) สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้เข้าไปสนับสนุนการพัฒนาการผลิตและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงระบบบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้เกิดการขยายสมาชิกและการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอย่างต่อเนื่อง จนปี 2540 มีสมาชิกทั้งสิ้น 71 คน พื้นที่แปลงหม่อน 141 ไร่ ทำการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม 3-5 รุ่นต่อปีเพิ่มจากไหมพื้นบ้านที่เลี้ยงประมาณ 3-5 รุ่นต่อปีเช่นกัน

ปี 2539 สำนักงานเกษตรอำเภอมะขาม สนับสนุนปุ๋ยให้สมาชิกกลุ่มเลี้ยงไหมและสนับสนุนห้องเลี้ยงมาตรฐาน 10 ห้อง สำหรับสมาชิกที่ผ่านการอบรมที่ศูนย์วิจัยหม่อนไหม จังหวัดนครราชสีมา 10 คน

ปี 2540 สำนักงานเกษตรอำเภอมะขาม สนับสนุนปุ๋ยให้สมาชิกกลุ่มเลี้ยงไหมและสนับสนุนห้องเลี้ยงไหมแบบมาตรฐาน 10 ห้อง สำหรับสมาชิกที่เข้าอบรมที่ศูนย์ขยายพันธุ์ไหมที่ 5 จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 10 คน

ปี 2540 สำนักงานเกษตรอำเภอมะขามและศูนย์ขยายพันธุ์ไหมที่ 5 จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านโป่ง จำนวน 61 คนเป็นสมาชิกของศูนย์ฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้าน
2. เพื่อส่งเสริมบทบาทสตรีในการบริหารจัดการกลุ่มด้วยตนเอง
3. เพื่อประสานงานกับหน่วยงานรัฐและเอกชนในการสนับสนุนการพัฒนา

เป้าหมาย กลุ่มเลี้ยงไหมบ้านโป่งมีความสามารถในการเลี้ยงไหมที่ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและสามารถเลี้ยงไหมที่ให้ผลผลิตที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นและสามารถบริหารจัดการกลุ่มที่พัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะกิจกรรม

1. คณะกรรมการดูแลการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของสมาชิกให้มีคุณภาพพร้อมกับเสนอปัญหาต่าง ๆ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ
2. ประสานงานหน่วยงานรับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนปุ๋ยและหม่อนพันธุ์ดี พร้อมทั้งการอบรมจากหน่วยงานรัฐและเอกชน
3. คณะกรรมการกลุ่มทำหน้าที่ในการประสานทรัพยากรทั้งภายในและภายนอกชุมชนสำหรับการพัฒนากลุ่มตนเองทั้งการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทำกิจกรรมต่อเนื่องโดยการขยายไปสู่กลุ่มทอผ้าและกลุ่มร้านค้า

ผลการดำเนินงานแสดงเฉพาะผลการขยายการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสมและการขยายแปลงหม่อนพันธุ์ดี ก่อนและหลังการทำงานของ NAD-RDI

การดำเนินงาน	ปี 2536	ปี 2537	ปี 2538	ปี 2539	ปี 2540
การเลี้ยงไหม					
1. จำนวนสมาชิก	28	56	61	71	71
2. เงินทุนหมุนเวียน (บาท)	2,800	-	-	3,550	14,981
3. พื้นที่ปลูกหม่อน (ไร่)	24	36.5	41.50	112.50	141
4. โรงเลี้ยงไหม - แบบถาวร	-	-	-	10	20
- แบบประหยัด	-	5	17	17	17
5. จำนวนรุ่นที่เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม	-	-	3	3	5
6. จำนวนแผ่นไข่ไหม (แผ่น)	-	--	73	135	165
7. จำนวนรัง (กก.)	-	-	524	1,387	1,633.5
8. จำนวนเส้นไหม (กก.)	-	-	75	222	257.3
9. ผลผลิตเส้นไหมต่อ 1 แผ่นไข่ไหม	-	-	1.03	1.64	1.56
10. เครื่องสาวไหมที่ได้รับการสนับสนุน	-	-	-	2	3
11. ปุ๋ยเคมีที่ได้รับการสนับสนุน	-	-	-	100	96
การทอผ้า (ร้านค้า)					
1. จำนวนสมาชิก (คน)	-	-	-	-	39
2. จำนวนหุ้น (หุ้นละ 100 บาท)	-	-	-	-	95
3. ปริมาณการค้า (บาท)	-	-	-	-	7,148

หมายเหตุ 1) แผนการเลี้ยงไหมปี 2541 จำนวน 5 รุ่น จำนวนไข่ไหม 210 แผ่น และจะเริ่มเลี้ยงในเดือน พ.ค. 2541

2) โครงการ NAD-RDI เริ่มทำงานกับกลุ่มตั้งแต่ปี 2537

- 3) ผลการดำเนินงาน นอกจากการเพิ่มผลผลิตเส้นไหมคุณภาพดีดังแสดงซึ่งหากคิดเป็นเงินเฉพาะปี 2540 เท่ากับ 231,570 บาท (900 บาท : กก.) สมาชิกยังสามารถเพิ่มผลผลิต ผ้าไหมทอเพื่อขายอันเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้น. และเป็นการทำกิจกรรมครบวงจรทั้งการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าขายด้วยตนเอง
- 4) ผลผลิตเส้นไหมที่เพิ่มขึ้นนี้ เดิมเกษตรกรไม่สามารถมีเส้นไหมทอที่จะทอผ้าได้ทุกปี แต่ทุกวันนี้มีเส้นไหมมากพอที่จะทอได้หลายครั้งต่อปี และเหลือขายแก่ผู้ทอรายอื่น ๆ ในหมู่บ้านด้วย
- 5) กลุ่มได้พิสูจน์ว่าสามารถปรับปรุงเทคนิคการผลิต ความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในการแนะนำเรียนรู้แก่กัน และการร่วมทุนในการทำธุรกิจต่อเนื่องเมื่อกลุ่มเลี้ยงไหมเข้มแข็งมากขึ้น คือ ขยายงานจากกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมสู่กลุ่มทอผ้าและกลุ่มร้านค้า วัสดุ อุปกรณ์สำหรับการเลี้ยง-ทอผ้า และคาดหมายว่าต่อไปจะทำการขายผลิตภัณฑ์ ผ้าทอผ่านกลุ่มสู่ตลาดภายนอกด้วยตนเอง

แผนงาน ปี 2541 บ้านโป่ง

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา												ผู้รับผิดชอบ	การประสาน หน่วยงาน
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ค.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
1. การฝึกอบรมเพื่อเพิ่ม ความรู้เรื่องการจัดการ แปลงหม่อน	เพื่อเพิ่มความรู้ในการ จัดการแปลงหม่อน การ ป้องกันโรคและการดูแล รักษา				↔	↔								นางสนทนา นางบัวเวียง	เกษตรอำเภอ/ ศูนย์ขยายพันธุ์ ไหมที่ 5 ร้อยเอ็ด
2. การตัดแต่งกิ่งหม่อนและ ใส่ปุ๋ย	เพื่อปรับปรุงแปลงหม่อน ให้ได้ผลผลิตไหมหม่อน เพิ่มขึ้น					↔								นางสาววย นางสนทนา นางพรม	เกษตรอำเภอ/ ศูนย์ขยายพันธุ์ที่ 5 ร้อยเอ็ด
3. การขยายแปลงหม่อน เพิ่ม	เพื่อให้มีใบหม่อนเพียงพอ และเพิ่มพื้นที่ปลูก หม่อนแต่ละครัวเรือน					↔								นางสาววย นางสนทนา นางพรม	เกษตรอำเภอ /ผู้ไ้หมู่บ้าน
4. ขอรักการสาธิตกับสวน หม่อนพันธุ์ดี	เพื่อให้หม่อนพันธุ์ดีและ มีความสันทานความเข้าใจ แล้ว			↔										นางเพียร นางลำดาวน	เกษตรอำเภอ/ ศูนย์ขยายพันธุ์ ไหมที่ 5 ร้อยเอ็ด
5. ขอรักการสาธิตกับโรง เลี้ยงไหมถาวร	เพื่อให้สมาชิกได้รู้โรง เลี้ยงไหมแบบถาวรเก็บ ของตัวเอง		↔		↔									นางสนทนา นางมาลา นางคัมพลอง	ต.ส /อาค.
6. สร้างห้องเลี้ยงไหมวัย อ่อน	เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับ สมาชิกที่ไม่มีโรงเลี้ยง ส่วนตัว				↔									นางเพียร	เกษตรอำเภอ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา												ผู้รับผิดชอบ	การประสาน หน่วยงาน
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
7. แผนรับใช้ใหม่ จำนวน 5 รุ่น	เพื่อรับใช้ใหม่ตรงตามความต้องการและระยะเวลาในการเลี้ยงดูที่เหมาะสม					(1) ↔		(2) ↔	(3) ↔		(4) ↔	(5) ↔		ประธานกลุ่ม หัวหน้าหมู่	เกษตรอำเภอ ศูนย์ขยายพันธุ์ ที่ 5 ร้อยเอ็ด
8. ขอรับการสนับสนุน เครื่องสว่านใหม่	เพื่อให้เครื่องสว่านใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเครื่องสว่านไทยแบบพื้นบ้าน				↔									นางคำแพง นางสมรธา นางลำดวน	เกษตรอำเภอ
9. ผิดกระบวนการฟอกซื้อสี	เพื่อเพิ่มทักษะการฟอกซื้อสีที่มีคุณภาพแก่สมาชิก				↔									นางเพียร นางคำ นางสมจิตร	กศน. อำเภอ/ พช. อำเภอ/ โครงการ หนองใหม่ฯ
10. ระดมทุนและรับสมาชิกเพิ่ม อย่างต่ำคณะ 3 รุ่น (หุ้นละ 100 บาท)	เพื่อระดมเงินทุนจากสมาชิกและรับสมาชิกเพิ่ม				↔									นางเพียร หัวหน้าหมู่	-
11. ซื้อเส้นไหมขึ้นเพื่อจำหน่ายให้สมาชิก	เพื่อให้ได้เส้นไหมขึ้นจากโรงงานและลดขั้นตอนหรือเวลาในการรอเส้นไหมขึ้น (ไหมตัวเอง)												↔	นางเพียร หัวหน้าหมู่	-
12. หาเงินทุนจากภายนอกเพิ่ม	เพื่อเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนสำหรับจัดซื้อวัสดุ เส้นไหมสำหรับสมาชิกให้เพียงพอ				↔									นางเพียร นางสมจิตร	พช. อำเภอ/ ธนาคาร ออมสิน

5.2 กลุ่มทอผ้าบ้านหนองอีบุตร ตำบลหนองอีบุตร อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อมูลทั่วไป

การทอผ้าฝ้ายเป็นกิจกรรมพื้นบ้านของชาวผู้ไทมาแต่เดิม และชาวบ้านได้มีการทอผ้าไหมและผ้าไหม ผ้าขาวม้า ผ้าหมี่ขิด และหมอนขิด ขายตลาดท้องถิ่นมาก่อนหน้านี้แล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้สนับสนุนศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ดังนี้

ปี 2536 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนสนับสนุนผ้าไหม คิดเป็นเงิน จำนวน 3,000 บาท และได้ตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นในปี 2537

ปี 2538-2540 ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค ๔ เลือกบ้านหนองอีบุตรเป็นหมู่บ้านโครงการอุตสาหกรรม และได้จัดฝึกอบรมทอผ้าไหมหมี่ขิด ผ้าไหม และการบริหารจัดการกลุ่ม

ปี 2538-2539 กลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก ส.ส.จ. จำนวน 9,500 บาท และพัฒนาชุมชนอำเภอสนับสนุนผ้าไหมและผ้าไหม คิดเป็นเงิน จำนวน 100,000 บาท

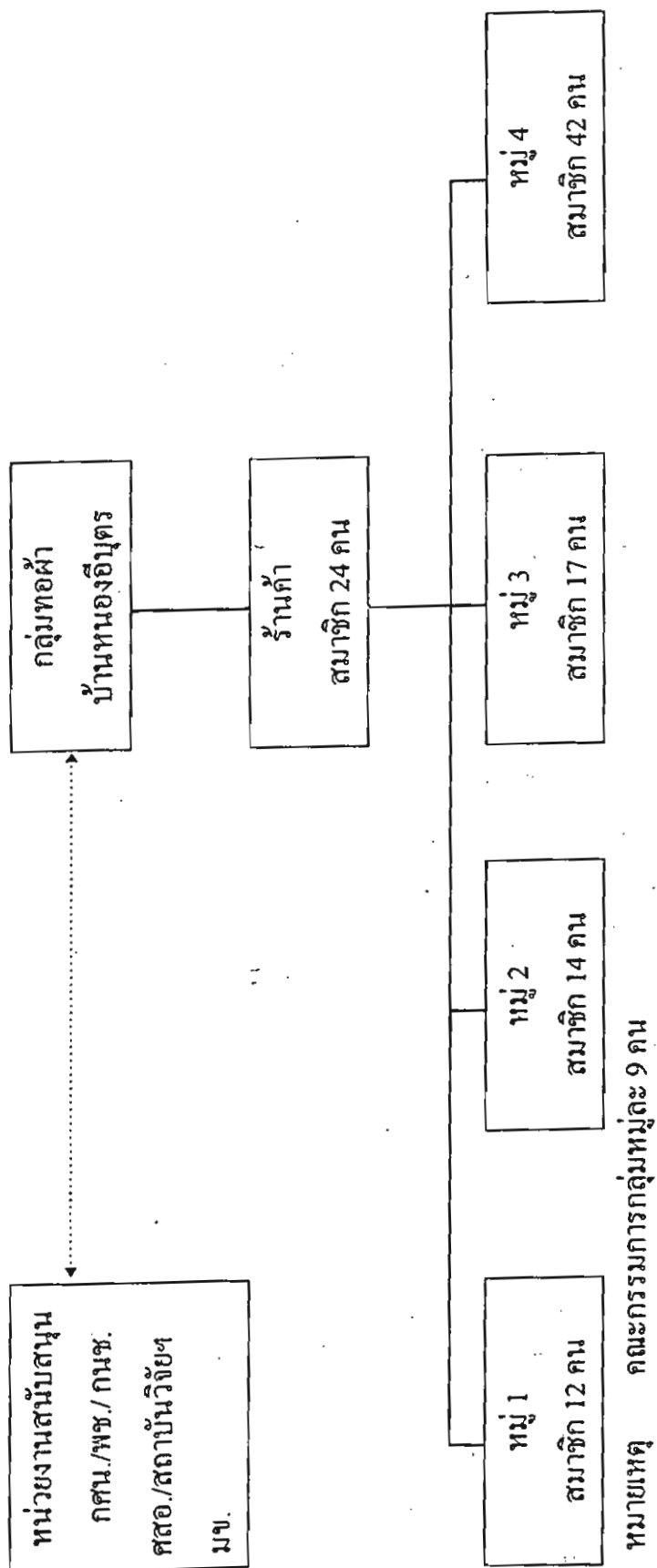
ปี 2540 สสจ.อำเภอ สนับสนุนก็ทอผ้า จำนวน 10 หลัง จักรเย็บผ้า จำนวน 10 หลัง และวัสดุในการทอผ้า

โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ดำเนินงานในพื้นที่ชลประทานอำเภอยางสีสุราช-ห้วยผึ้ง โดยการสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่ม การวางแผนงานและให้คำปรึกษาอื่น ๆ แก่กลุ่มทอผ้าบ้านหนองอีบุตรต่อมา วันที่ 1 มี.ค.-30 ก.ค. 40 จึงเกิดการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อจัดตั้งร้านค้า โดยการลงหุ้น หุ้นละ 100 บาท จำนวน 24 หุ้น จำนวน 24 คน เป็นเงิน 2,400 บาท ทำการผลิตผ้าทอเพื่อขาย แต่ในช่วงต้นเนื่องด้วยเงินทุนกลุ่มมีจำกัดจึงเริ่มด้วยการขายสีสำหรับย้อมและอุปกรณ์จำเป็นในการทอไปก่อน พร้อมกับการบริหารเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานมาปล่อยเป็นเงินกู้สำหรับการลงทุนทอผ้าแก่สมาชิกไปด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างรายได้เสริมจากการทำการเกษตร
2. เพื่อให้แม่บ้านได้เรียนรู้การทำงานกลุ่มและการวางแผนงานร่วมกัน
3. เพื่อให้แม่บ้านได้พัฒนาฝีมือและทักษะในการทอผ้ามากขึ้น

โครงสร้างการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าบ้านหนองอีบุตร

แผนงาน ปี 2541 บ้านหนองอีบุตร

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา												ผู้รับผิดชอบ	การประสาน หน่วยงาน
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
1. ระดมทุนจากสมาชิก	เพื่อเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน ซื้อสีซื้อผ้า วัสดุฟอก ย้อมและรับซื้อผลิตภัณฑ์ จากสมาชิก			↔										หัวหน้าหมู่ 4 คน/กรรมการ ฝ่ายชาย	-
2. การจัดการกองทุนกลุ่ม ทอดผ้า	เพื่อกำหนดระเบียบการ ปฏิบัติและวางแผนการ จัดการเงินทุนให้เป็น ระบบ มีกรรมการรับผิดชอบ ชัดเจน					↕								หัวหน้าหมู่ 4 คน/กรรมการ กลุ่ม	พช.อำเภอ/ศูนย์ ส่งเสริมอุตสาหกรรม หลากหลาย
3. รับซื้อหรือฝากขาย ผลิตภัณฑ์จากสมาชิก	เพื่อซื้อผลิตภัณฑ์จาก สมาชิก												↑	กรรมการกลุ่ม	เกษตรอำเภอ/ พช. อำเภอ
4. จัดตั้งศูนย์ทำการกลุ่ม	- เพื่อใช้เป็นสถานที่ฝึก อบรมและประสานงาน ภายในกลุ่ม - เป็นสถานที่จำหน่าย ผลิตภัณฑ์จากกลุ่ม											↕		กรรมการกลุ่ม ผู้ใหญ่นัก	อบต.
5. ขายสีซื้อผ้าและวัสดุ อื่น ๆ ในการทอดผ้า	เพื่ออำนวยความสะดวก ให้กับสมาชิกในการซื้อสี ย้อมผ้าและวัสดุอื่น ๆ ใน การทอดผ้า												↑	ประธานกลุ่ม หัวหน้าหมู่	พช.อำเภอ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา												ผู้รับผิดชอบ	การประสาน
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.		
6. พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด	เพื่อให้เกษตรกรได้พัฒนาฝีมือและทักษะในการทอผ้าให้มีคุณภาพดีขึ้น	←												นางจุฑารัตนา นางณญาณ	หน่วยงาน ศูนย์ส่งเสริม อุตสาหกรรม ภาคฯ
7. ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ การฟอกย้อม การทอผ้าและ การมัดหมี่ไหม ผ้าย	เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะ การฟอกย้อมสีเคมีและสี ธรรมชาติ			↕		↕								ประธานกลุ่ม	พช.อำเภอ/ ศูนย์ส่งเสริม อุตสาหกรรมฯ อบต./กศน.

5.3 กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแคน

ตำบลหนองแคน อำเภอปทุมรัตต์ จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแคน เริ่มรู้จักการทอผ้าไหมสีพื้น ในปี 2529 และในปี 2534 กองอุตสาหกรรมสิ่งทอ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จัดฝึกอบรมการฟอกย้อมสีที่ได้มาตรฐานและพัฒนาการทอผ้าไหม ปี 2537 โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น สนับสนุนการปรับระบบกลุ่มทอผ้าและก่อตั้งร้านค้าขายผ้าไหมขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อแก้ปัญหาการขายผ้าไหมที่สมาชิกยังไม่มีกรรมกรรวมกันขาย ทำให้แย่งตลาดและตัดราคากันเองและต้องขายระบบฝากขายหรือเงินเชื่อ ทำให้ไม่มีเงินสละมาลงทุนทอผ้าจนกว่าจะขายผ้าไหมได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำหน้าที่รับซื้อ-ขายผ้าไหมจากสมาชิกกลุ่มและหมู่บ้านใกล้เคียงสู่ตลาดภายนอก
2. เพื่อซื้อผ้าด้วยเงินสดและแก้ไขปัญหาการขาดเงินทุนของสมาชิก
3. เพื่อลดปัญหาการแย่งตลาดหรือตัดราคากันเอง

เป้าหมาย

1. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีรายได้เพิ่ม
2. เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับแม่บ้านหลังฤดูการทำนา
3. เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป

กิจกรรม

แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ 1) กลุ่มทอผ้า สมาชิก 79 คน 2) กลุ่มซื้อ-ขายสีมีสมาชิก 53 คน จำนวน 459 หุ่น ๆ ละ 50 บาท เป็นเงิน 22,950 บาท และ 3) กลุ่มร้านค้าผ้าไหม มีสมาชิกผู้ถือหุ้น 62 คน เป็นเงิน 100,000 บาท

1. ทอผ้าไหมสีพื้น และรับซื้อผ้าจากสมาชิกด้วยเงินสดและฝากขาย
2. ขายสีย้อมผ้าให้กับสมาชิก
3. ระดมเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม

- ปี 2536 ได้รับการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนจาก CIDA จำนวน 30,000 บาท ให้สมาชิกผู้ทอผ้าไหมผู้ย้อมคนละ 2,000 บาท (2 เดือนต่อรอบ) อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน

- สมาชิกลงทุนเป็นทุนดำเนินการ หุ่นละ 100 บาท เริ่มตั้งแต่ปี 2537 เพื่อเริ่มก่อตั้งร้านค้าผ้าไหมบ้านหนองแคน

- ปี 2538 กู้ยืมเงินกองทุนพัฒนาชนบทจากธนาคารออมสิน (ไม่มีดอกเบี้ย) จำนวน 100,000 บาท แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ จำนวน 70,000 บาท ให้สมาชิกผู้ทอดผ้าไหมกู้ยืม ดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน จำนวน 2,000 บาทต่อคน (2 เดือนต่อรอบ) ส่วนอีก 30,000 บาท นำมาเป็นทุนสมทบเงินทุนร้านค้าผ้าไหมเพื่อทำธุรกิจซื้อขายผ้าและสามารถส่งคืนเงินต้นคืนทั้งหมดแล้ว

4. การจำหน่ายผ้าไหมสู่ตลาดภายนอกทั้งปลีกและส่ง
5. มีคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและกำหนดราคามาตรฐาน
6. มีการปันผลคืนกำไรแก่สมาชิกผู้ถือหุ้นร้านค้าผ้าไหมทุกปี

ผลการดำเนินงาน ร้านค้าผ้าไหมบ้านหนองแคนสนับสนุนโดย NAD-RDI

การดำเนินงาน	ปี 2536	ปี 2537	ปี 2538	ปี 2539	ปี 2540
1. จำนวนสมาชิก (คน)	-	37	39	49	62
2. จำนวนหุ้น (หุ้น)	-	506	595	981	1,000
3. จำนวนเงินทุนจากการระดมหุ้น จากสมาชิก (บาท)	-	50,000	59,950	98,100	100,000
4. ปริมาณการค้า (บาท)	-	183,946	1,001,862	1,159,926	797,921
ปริมาณผ้าที่ขาย (เมตร)	-	1,022	5,566	6,444	4,048
5. การปันผล (บาท)	-	34	43	50	-
6. เงินทุนจากการกู้ยืมภายนอก (บาท)	30,000	-	100,000	80,000	60,000

- หมายเหตุ 1) ปี 2540 กลุ่มจะปันผลภายในสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2541
- 2) กลุ่มร้านค้าผ้าไหมเริ่มจากการระดมเงินทุนจากสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจจริงของสมาชิกที่จะทำธุรกิจซื้อ-ขายผ้าไหมผ่านกลุ่มด้วยตนเอง
 - 3) เมื่อกลุ่มต้องการเงินทุนในการทำธุรกิจเพิ่มเติม กลุ่มได้พยายามติดต่อหาเงินกู้ด้วยตนเอง และสามารถบริหารจัดการจนมีกำไรนำส่งคืนเงินกู้ได้อย่างไม่มีปัญหา
 - 4) กลุ่มสามารถหมุนเวียนเงินทุนที่มีในการซื้อ-ขายผ้าไหมต่อปีได้อีกเท่าตัวของเงินทุนกลุ่มทำกำไรปันผลคืนแก่ผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 17.45 ทุกปี ทำให้มีการลงทุนของสมาชิกเพิ่มขึ้น
 - 5) ปริมาณผ้าไหมที่ซื้อ-ขายผ่านกลุ่มต่อปีเพิ่มขึ้นอย่างมากซึ่งหมายถึงผู้ทอดผ้าไหมสามารถเพิ่มผลผลิตผ้าทอและรายได้จากการทอก็มากขึ้น

- 6) การบริหารจัดการกลุ่มดำเนินการโดยชาวบ้านเองทั้งสิ้นทั้งการหาตลาด การจัดการ กระจาย order ผู้ซื้อ การควบคุมคุณภาพ การบันทึกข้อมูล และระบบบัญชี การประสานหน่วยงาน เพื่อขอรับการสนับสนุนทั้งในรูปเงินกู้ เทคนิคการผลิต ฯลฯ และการปันผลกำไรคืนแก่สมาชิกผู้ถือหุ้น
- 7) มีข้อสังเกตว่า เมื่อกลุ่มร้านค้าผ้าไหมบ้านหนองแคนพัฒนาตนเองจนสามารถหาตลาด ประจำได้มากขึ้น ซึ่งหมายถึง ปริมาณการซื้อขายที่มากขึ้นและเป็นการซื้อขายที่ต้องใช้ ระบบเครดิตมากขึ้น ทำให้กลุ่มไม่สามารถหมุนเวียนเงินทุนต่อรอบได้เร็วเช่นเดิม กลุ่ม จึงเริ่มประสบปัญหาขาดสภาพคล่องไม่สามารถรับซื้อผ้าด้วยเงินสดจากสมาชิกได้ทุกครั้ง เช่นเดิม อันหมายถึงการไม่สามารถทำหน้าที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการตั้งกลุ่มร้านค้า ผ้าไหมตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายให้ผู้ซื้อขายผ้าผ่านกลุ่มโดยกลุ่มจะซื้อด้วยเงินสด เพื่อลด การแข่งขันราคา และให้สมาชิกมีเงินลงทุนทอดผ้าต่อไป อันอาจทำให้สมาชิกไม่เข้าใจ และไม่สามารถรอคอยการขายฝากแก่กลุ่มและเกิดการแยกขายปลีกอีกได้

ปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียนเมื่อกลุ่มธุรกิจชุมชนพัฒนาตนเองจนก้าวขึ้นมาทำธุรกิจที่มีปริมาณ การค้ามากขึ้น และมีการใช้ระบบเครดิตในการทำธุรกิจมากขึ้น เช่น กลุ่มร้านค้าผ้าไหมบ้านหนองแคน หากกลุ่มไม่สามารถแก้ปัญหาโดยการหาเงินกู้ (ดอกเบี้ยต่ำ) มาเสริมเงินทุนกลุ่มได้โดยเร็ว อาจก่อให้เกิด ปัญหาถึงขั้นความแตกแยกที่ทำให้กลุ่มอ่อนแอลงได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีบทบาทสำคัญใน การวิเคราะห์ระดับการพัฒนาของกลุ่มและสภาพปัญหาที่กลุ่มประสบแล้วเข้าไปสนับสนุนให้ทันเวลา ก็จะ ช่วยให้กลุ่มก้าวข้ามปัญหาขึ้นไปสู่ระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นต่อไปได้ ไม่ใช่การนำรูปแบบสำเร็จรูปของการ พัฒนากลุ่มธุรกิจพื้นฐานไปทำงานกับทุกกลุ่ม ก็จะมีปัญหาว่าแก้ปัญหาไม่ถูกจุด และอาจทำให้กลุ่มเสียเวลา กับสิ่งที่หน่วยงานต้องการด้วย

แผนงาน ปี 2541 บ้านหนองแคน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	ระยะเวลา												ผู้รับผิดชอบ	การประสาน หน่วยงาน	
		บ.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.			
1. ปีนผลกล้วยไม้แซมชาก	ปีนผลกล้วยไม้แซมชากใน รอบปี			↔										กรรมการกลุ่ม	-	
2. ระดมทุนและรับสมาชิก เพิ่ม	เพื่อเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน และรับสมาชิกเพิ่ม			↔										น.ส.ดวงจันทร์ นางประนอม นางเข็ม	-	
3. เพิ่มความรู้และทักษะใน การทอผ้าพื้น ผ้ามัดหมี่และ ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ	เพื่อให้มีความรู้ในเรื่อง การทอผ้าพื้น ผ้ามัดหมี่ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพิ่ม			↔										พช.อำเภอ/ อุตสาหกรรม จังหวัด		
4. ขยายตลาดผ้าไหม	เพื่อมีตลาดที่จำหน่ายผ้า ไหมมากขึ้น			↓										น.ส.ดวงจันทร์ นางคุณ นางเข็ม	อุตสาหกรรม จังหวัด /เกษตร อำเภอ/เกษตร จังหวัด /ศูนย์ ส่งเสริม อุตสาหกรรม	
4. หาเงินทุนจากภายนอก เพิ่ม	เพื่อเพิ่มเงินทุนหมุนเวียน สำหรับทอผ้าให้เพียงพอ					↕								นางประนอม น.ส.ดวงจันทร์	ศูนย์ส่งเสริม อุตสาหกรรม /อุตสาหกรรม จังหวัด /ธนาคาร ออมสิน	

5.4 กลุ่มซื้อ-ขายพริกห้วยคะคาง

ตำบลโคกก่อ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ข้อมูลทั่วไป

การปลูกพริกหลังการทำนาเป็นกิจกรรมที่เกษตรกรในเขตอ่างเก็บน้ำห้วยคะคางซึ่งทำมานานกว่า 10 ปี จนเป็นที่รู้จักกันดีในเรื่องคุณภาพพริกแต่ยังไม่เคยร่วมกันขาย การรวมกลุ่มซื้อ-ขายพริกห้วยคะคาง (ในปี 2540) เริ่มจากปรึกษาหารือระหว่างตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกพริก และพ่อค้าในท้องถิ่น ในเดือน สิงหาคม 2540 หลังจากนั้นได้มีการประชุมอีกหลายครั้ง เพื่อกำหนดแนวทางและวางแผนการดำเนินงาน ของกลุ่มซื้อ-ขายพริกกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบแต่ละฝ่าย กลุ่มได้เริ่มการระดมทุนจากสมาชิก เพื่อเป็นทุนดำเนินการของกลุ่มในเดือนธันวาคม 2540 และดำเนินการซื้อ-ขายพริกจากผู้ปลูกพริกด้วยเงิน สดตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม 2541 ปัจจุบันมีสมาชิกจาก 8 หมู่บ้าน จำนวนสมาชิก 72 คน 108 ทุน จำนวนเงิน ทุนหมุนเวียน 10,800 บาท

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกพริกได้มีการรวมกลุ่มซื้อ-ขายพริกเพื่อสามารถทำกำไรจากผลผลิตตนเอง ได้มากขึ้น
2. เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปลูกพริกแต่ละหมู่บ้านกับ พ่อค้าในท้องถิ่นในการจัดการ การผลิต และการตลาด
3. เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชน

กิจกรรม

1. การขายพริกสดสู่ตลาดภายนอก
2. การควบคุมคุณภาพพริก
3. ประสานงานระหว่างสมาชิก ผู้รวบรวม และพ่อค้าคนกลางในการกำหนดปริมาณพริกและราคาที่จะซื้อ จากสมาชิก

ผลการดำเนินงาน

ปีนี้เป็นปีแรกที่ชาวบ้าน 72 คน จาก 8 หมู่บ้าน ร่วมลงทุนและเริ่มกิจกรรมซื้อ-ขายพริกผ่านกลุ่ม

อะไรจะเกิดขึ้นหากไม่มีกิจกรรมกลุ่มซื้อ-ขายพริกห้วยคะคาง

1. เกษตรกรยังคงปลูกพริกเพื่อขายต่อไป โดยจะมีพ่อค้าจากที่ต่าง ๆ ทั้งจากภายในหมู่บ้านและจาก ภายนอกมารับซื้อพริกจากสวน

2. ราคาพริกไม่แน่นอนขึ้นกับราคาพริกของตลาดภายนอก แต่ที่ผ่านมามีชาวบ้านไม่เคยประสบปัญหาว่า พริกไม่ได้เพียงแต่บางครั้งราคาค่อนข้างต่ำเกินไป
3. เกษตรกรได้รายได้เฉพาะจากการขายพริกคั่วอีกโลกรั่มที่ขายตรงให้กับพ่อค้า

ทำไมต้องซื้อ-ขายพริกผ่านกลุ่ม

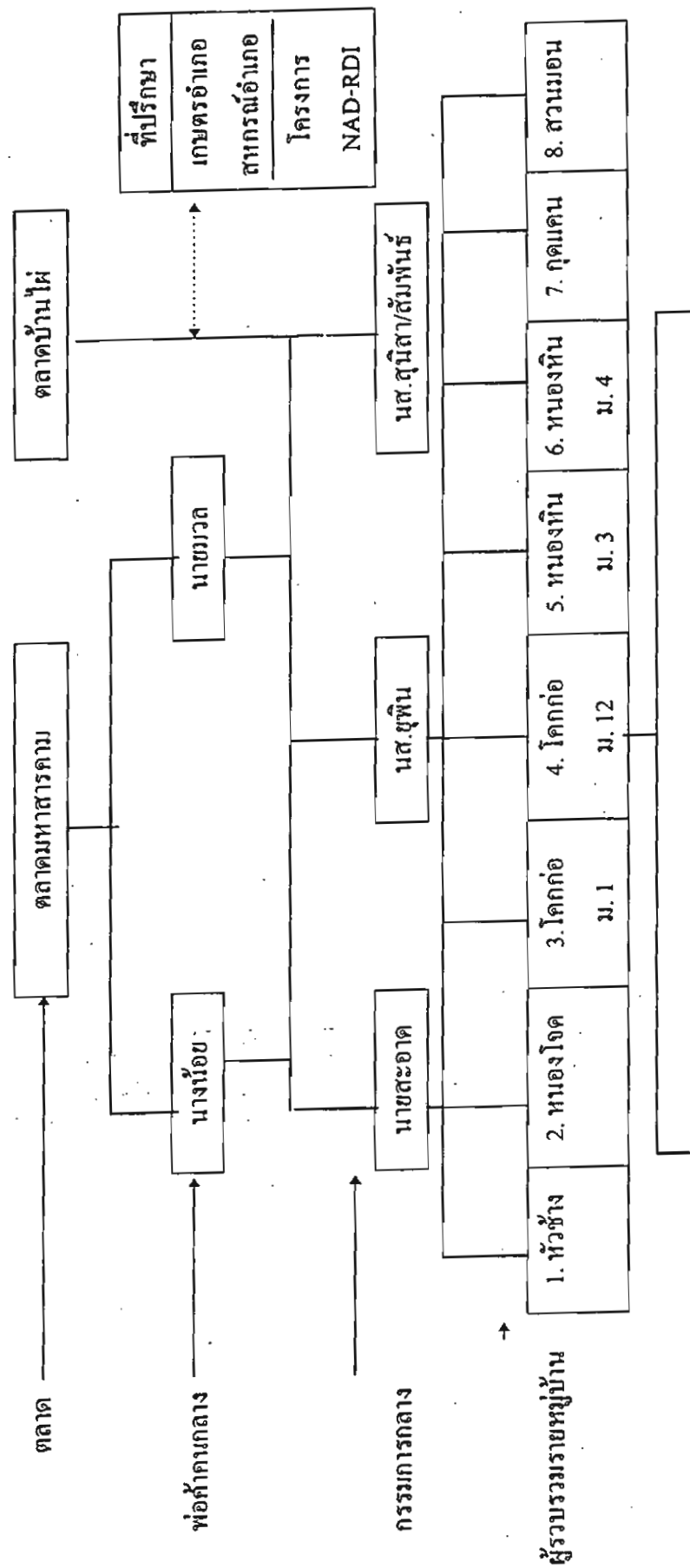
1. เพื่อเพิ่มกำไรที่เกษตรกรจะได้ต่ออีกโลกรั่มจากการรวมตัวกันขายผ่านกลุ่มเพื่อขายแก่พ่อค้า (เฉลี่ยกำไรที่จะได้เพิ่มจากราคาพริกปกติอีก 1-2 บาทต่ออีกโลกรั่ม)
2. เกิดการระดมทุน / สะสมทุนโดยชาวบ้านเอง กรณีนี้มีการลงหุ้นแล้ว 10,9000 บาท ส่วนผลกำไรจากการขายพริกยังสรุปไม่ได้เพราะกำลังดำเนินการ
3. เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างเกษตรกรต่างหมู่บ้านในการคิดรวมกัน และนำมาสู่การลงทุนร่วม ซึ่งแสดงถึงความไว้วางใจ แม้จะเป็นการร่วมทุนกันระหว่างเกษตรกรต่างหมู่บ้าน และท้ายสุดคือการทำงานซื้อ-ขายพริกร่วมกัน
4. เกิดการคิดรวมและทำงานร่วมกับพ่อค้า ซึ่งแม้จะมีอุปสรรคหลายอย่างโดยเฉพาะความไว้วางใจ แต่นับเป็นจุดเริ่มต้นที่พ่อค้าจะได้ทำงานให้กับกลุ่มผู้ปลูกพริก โดยการรับซื้อพริกในราคาที่ไม่ว่าเปรียบและทำหน้าที่นำพริกของกลุ่มไปขายตลาดภายนอกให้กับสมาชิก
5. จากการเริ่มทดลองซื้อขายพริกเกษตรกรผู้ปลูกพริกได้กำไรมากขึ้น ดังนี้
 - ผู้ปลูกพริกยังขายพริกได้ราคาตลาดปกติแก่ผู้รวบรวมประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกำไรเดิมที่เกษตรกรเคยได้
 - ผู้ปลูกพริกได้รับโบนัส / ค่าตอบแทน 1 บาท จากการขายพริกทุก 100 บาท แก่กลุ่มอันเป็นวิสัยใจของกลุ่ม ซึ่งเป็นกำไรที่ผู้ปลูกพริกได้มากขึ้นทันทีจากการขายทุก 100 บาท
 - ผู้รวบรวมพริกประจำหมู่บ้านได้ค่าตอบแทนร้อยละ 40 จากกำไร ในการรวบรวมพริกขายให้กับพ่อค้า
 - ส่วนกำไรที่เหลืออีกร้อยละ 60 จะปันผลให้สมาชิกเมื่อสิ้นสุดฤดูการซื้อขายพริก
6. กล่าวโดยสรุปกำไรจากการรวบรวมซื้อพริกขายให้กับพ่อค้าเป็นรายได้เพิ่มที่กลุ่มไม่เคยได้มาก่อนเป็นผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการทำงานรายวัน นอกจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว คือ ความร่วมมือของเกษตรกรต่างหมู่บ้านและกับพ่อค้าในท้องถิ่น

ขั้นตอนการรวมกลุ่มซื้อ-ขายพริก พื้นที่อ่างเก็บน้ำห้วยคะคาง

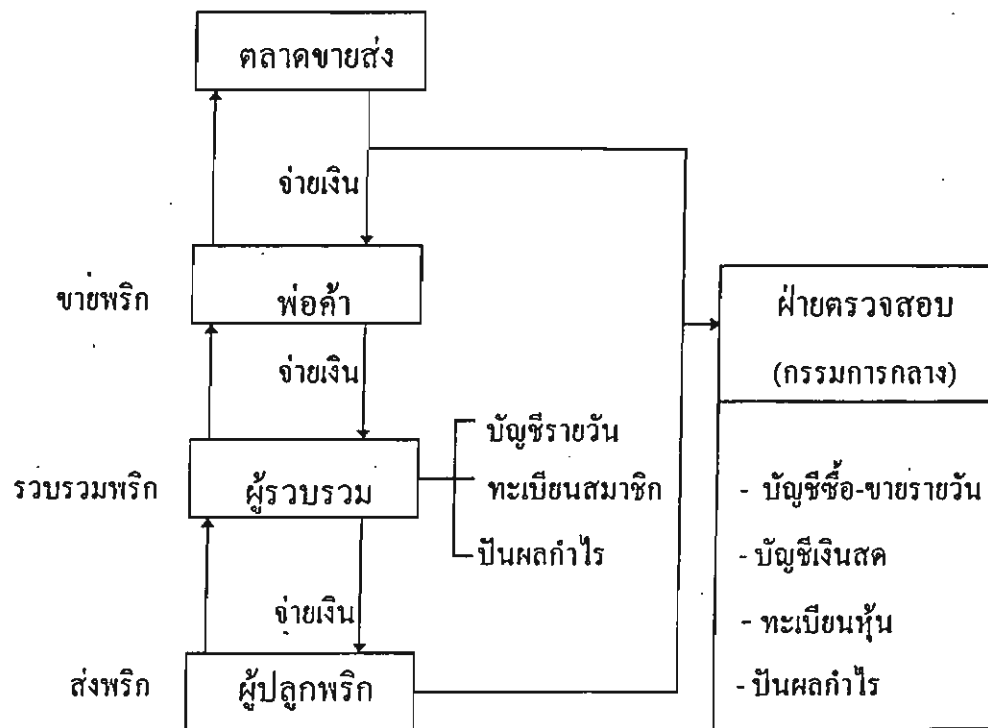
กิจกรรม	วันที่/เดือน/ปี	กลุ่มเป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน
1. ทดลองซื้อ-ขายพริกสด	ม.ค. 2539	กลุ่มแม่ บ้ านบ้ านหนองโจด	รูปแบบการดำเนินงานและแนวทางการรวมกลุ่มซื้อ-ขายพริกระดับหมู่บ้าน
2. สำรวจข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกพริกในเขตพื้นที่อ่างเก็บน้ำห้วยคะคาง	เม.ย. 2540	เกษตรกรผู้ปลูกพริกในเขตอ่างห้วยคะคาง	ทราบภาพรวมการผลิต การตลาด และสภาพปัญหาการผลิตของเกษตรกร
3. นำเสนอข้อมูลและรับฟังข้อคิดเห็น	15 พ.ค. 2540	ตัวแทนเกษตรกรผู้ปลูกพริกและผู้ใหญ่บ้าน	ผู้นำและเกษตรกรทราบข้อมูลโดยรวมการผลิตและการตลาด
4. ประชุมแกนนำหมู่บ้านในเขตอ่างฯ	5 ส.ค. 2540	พ่อค้า ผู้นำหมู่บ้านเกษตรกร และสหกรณ์อำเภอเมือง	กำหนดแนวทางการดำเนินงานเบื้องต้น
5. ประชุมเกษตรกรผู้สนใจรายหมู่บ้าน จำนวน 14 หมู่บ้าน	ก.ย. 2540	ผู้นำหมู่บ้านและเกษตรกรผู้ปลูกพริก	- สมาชิกสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม - เลือกตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน - กำหนดเงื่อนไขของกลุ่ม
6. ประชุมพ่อค้า-แม่ค้าคนกลาง	2 ต.ค. 2540	พ่อค้า-แม่ค้าท้องถิ่นที่รับซื้อพริกในเขตอ่างฯ	ทราบความต้องการและเงื่อนไขของการซื้อ-ขายของพ่อค้า-แม่ค้าแต่ละราย
7. ประชุมตัวแทนเกษตรกร	9 ต.ค. 2540	ตัวแทนเกษตรกรจาก 14 หมู่บ้าน	ความต้องการและเงื่อนไขของเกษตรกรผู้ปลูกพริก
8. ประชุมร่วมระหว่างพ่อค้ากับตัวแทนเกษตรกร	14 ต.ค. 2540	พ่อค้า-แม่ค้าและเกษตรกรผู้ปลูกพริกในเขตอ่างคะคาง	แผนการดำเนินงานและเงื่อนไขในการรวมกลุ่มร่วมกัน
9. ชักชวนสมาชิกเข้าร่วมและระดมทุน	14 ต.ค.- 18 พ.ย. 2540	เกษตรกรผู้ปลูกพริก	เกิดความสนใจและเข้าใจในแนวทางการรวมกลุ่มผู้ปลูกพริก

กิจกรรม	วันที่/เดือน/ปี	กลุ่มเป้าหมาย	ผลการดำเนินงาน
10. ประชุมสรุปผลการระดมทุน การรับสมาชิกที่สนใจและกำหนดแผนการดำเนินงาน	18 พ.ย. 2540	ตัวแทนหมู่บ้านและพ่อค้า	- โครงสร้างคณะกรรมการ - ประมาณการการผลิต และพื้นที่ปลูกและปัญหาการผลิต - เงินทุนหมุนเวียนและสมาชิก - กำหนดแผนงาน
11. ประชาสัมพันธ์การรับสมาชิกและการระดมทุน	18 พ.ย.- 18 ธ.ค. 2540	เกษตรกรผู้ปลูกพริก	- ทราบจำนวนสมาชิกรายหมู่บ้าน - จำนวนหุ้นรายหมู่บ้าน - สมาชิกเข้าใจการรวมกลุ่ม
12. ประชุมคณะกรรมการและสมาชิกผู้ถือหุ้น	18 ธ.ค. 2540	สมาชิกผู้ถือหุ้นทั้งหมดและคณะกรรมการ	- สมาชิกเกิดความเข้าใจการดำเนินงานของกลุ่มชัดเจนยิ่งขึ้น - คณะทำงานเข้าใจวิธีการการดำเนินงานและระบบการตรวจสอบที่ชัดเจน ด้านบัญชี/ข้อมูลที่สำคัญ
13. ซื้อ-ขายพริกสดจากผู้ปลูกพริก	ม.ค. 2541 เป็นต้นมา	ผู้ปลูกพริกขายพริกผ่านผู้รวบรวมรายหมู่บ้าน	ผู้ปลูกพริกทั้งที่เป็นสมาชิกกลุ่มและนอกกลุ่ม ขายพริกผ่านกลุ่ม โดยผู้รวบรวมแต่ละหมู่บ้านประสานงานผู้ปลูกพริกและพ่อค้าคนกลาง การซื้อ-ขายด้วยเงินสดและมีการควบคุมคุณภาพพริกสด

โครงสร้างการดำเนินงานกลุ่มเชื้อ-ขายปลีกห้วยคະคาง

วิธีดำเนินการซื้อ-ขายพริก

6. การประเมินผลและผลการดำเนินงาน

นโยบายหนึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 คือ “การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่จะเอื้อต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” และ 2 ยุทธศาสตร์หลักตามนโยบายดังกล่าว คือ “การพัฒนาทักษะและศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนและครอบครัวในชนบท” และ “ส่งเสริมธุรกิจภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการดำรงชีพของครอบครัวชนบท” ดังนั้นการดำเนินงานพัฒนากลุ่มกิจกรรมนอกภาคเกษตรในการทำธุรกิจเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืนแก่ครอบครัวจึงสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ดังกล่าว

เมื่อสิ้นสุดโครงการฯ กลุ่มเป้าหมายจะมีความเข้มแข็งขึ้นในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ มีการระดมและสะสมทุนขึ้นในชุมชน สมาชิกของกลุ่มมีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชน ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น และคุณภาพดีขึ้น รวมทั้งรายได้ที่ได้รับจากกิจกรรมเป้าหมายก็จะเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ในการวัดความก้าวหน้าด้านการเงินและสังคม ตลอดจนผลกระทบจากการดำเนินงานของโครงการ RDI-NEWMASIP โครงการได้ใช้ตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์ต่อไปนี้เป็นแนวทางการประเมิน

ตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการประเมินความก้าวหน้าและผลกระทบของโครงการ

ผลของโครงการ	ตัวชี้วัดตามวัตถุประสงค์
1. พัฒนาและทดสอบกระบวนการทำงานเพื่อเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตรของเกษตรกร	1ก. รายได้สุทธินอกภาคเกษตรของสมาชิกกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น 1ข. เพิ่มจำนวนและมูลค่าของหุ้น
2. กลุ่มพัฒนาและเข้มแข็งมากขึ้น	2ก. มีระบบบัญชีและระบบจัดการที่โปร่งใส 2ข. สมาชิกมีความมั่นใจในกลุ่มมากขึ้น
3. ผลผลิตและการตลาดดีขึ้น	3ก. ปริมาณผลผลิตที่ขายผ่านกลุ่มเพิ่มขึ้น
4. เกิดเครือข่ายผู้ผลิตและหน่วยงานสนับสนุน	4ก. จำนวนชาวบ้านนอกสมาชิกที่ขายและซื้อผ่านกลุ่มเพิ่มขึ้น 4ข. มีการประสานงานระหว่างกลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการดำเนินงานของโครงการ

สมาชิกกลุ่มเป้าหมายมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มปริมาณการผลิต ที่มีการปรับเปลี่ยนลักษณะสินค้าตามความต้องการของตลาด ซึ่งทำให้สามารถขายสินค้าได้ง่ายขึ้น จำนวนผลผลิต และคุณภาพผลผลิตดีขึ้น และมีการตรวจสอบคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ การตรวจสอบคุณภาพสินค้าเป็นประจำทำให้พ้องกันเกิดความเชื่อถือว่าสินค้าสามารถขายได้ในราคาที่ดีขึ้น และสามารถมีตลาดประจำและแหล่งตลาดที่กว้างขึ้น เพื่อรองรับปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น

ผลกระทบด้านอื่นของการพัฒนาการผลิตและการขายผ่านกลุ่มคือ เป็นการเพิ่มกำไรแก่สมาชิกด้วย จากการที่สมาชิกได้ร่วมลงทุนโดยการซื้อหุ้น เมื่อครบปีกำไรก็จะถูกแบ่งตามสัดส่วนของการถือหุ้น นอกจากนี้ผลกำไรจะทำให้เงินทุนของกลุ่มเพิ่มขึ้นด้วย ทำให้กลุ่มสามารถซื้อผลผลิตจากสมาชิกด้วยเงินสดได้มากขึ้น นอกจากนี้เงินทุนที่มากขึ้นยังช่วยให้กลุ่มสามารถริเริ่มทำกิจกรรมอื่นได้ด้วย เช่น ขาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการผลิต ซึ่งเมื่อก่อนได้รับส่วนลดจากการซื้อวัสดุอุปกรณ์มาขายแก่สมาชิกครั้งละมาก ๆ สมาชิกก็จะสามารถซื้อสินค้าได้ราคาต่ำกว่าราคาตลาด ขณะเดียวกันกลุ่มก็จะได้กำไรมากขึ้นจากกิจกรรมซื้อขายวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวด้วย นอกจากการร่วมลงทุนเป็นเงินสดแล้ว สมาชิกจำนวนมากได้ลงทุนในรูปแบบอื่นในการทำกิจกรรมเป้าหมาย เช่น สมาชิกกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านโป่งได้ปรับพื้นที่ไร่และที่นาของตัวเองเป็นพื้นที่ปลูกหม่อนและการก่อสร้างโรงเลี้ยงไหม เป็นต้น

กลุ่มเป้าหมายไม่เพียงแต่ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการพัฒนากลุ่มของตนเองเท่านั้น แต่ยังมีทักษะการจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ดีขึ้นด้วย เช่น กลุ่มบ้านหนองแคนและบ้านโป่งได้รับรางวัลหลายรางวัลจากการพัฒนากลุ่ม ซึ่งทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น ดังนั้นเมื่อความเชื่อมั่นในตนเองและต่อกลุ่มเพิ่มมากขึ้น สมาชิกก็จะมีกำไรมากขึ้น คุณภาพของผลผลิตก็ดีขึ้นตรงกับความต้องการของตลาด สมาชิกบางคนของกลุ่มเป้าหมายได้กลายเป็นวิทยากรสำหรับกลุ่มอื่น ทั้งที่อยู่ในและนอกพื้นที่เป้าหมายของ NEWMASIP

อย่างไรก็ตามบทเรียนเกี่ยวกับการจัดทำระบบบัญชีและการบันทึกข้อมูลที่โปร่งใสให้กลุ่ม พบว่าแม้จะได้มีการจัดทำแบบฟอร์มอย่างง่ายสำหรับบันทึกข้อมูลร่วมกับกรรมการกลุ่ม แต่ในทางปฏิบัติการที่จะทำให้กรรมการบันทึกข้อมูลสม่ำเสมอและจัดทำบัญชีให้ทันสมัยชัดเจนยังเป็นเรื่องยาก ขณะเดียวกันความสามารถของกลุ่มในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการทำงานและวางแผนโดยใช้ข้อมูลที่จัดเก็บโดยตัวเองยังมีจำกัด ดังนั้น โครงการจึงจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้กรรมการของกลุ่มเป้าหมายเรียนรู้จากกันและกัน นอกจากนี้ การติดตามงานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้กลุ่มธุรกิจสามารถวิเคราะห์ศักยภาพและปัญหาของตนเองเพื่อวางแผนการทำงานให้ดีขึ้นได้ โดยเฉพาะการติดตามงานอย่างต่อเนื่องโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายหลังการสิ้นสุดโครงการ RDI-NEWMASIP

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 การพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน สามารถดำเนินการได้หลายแนวทางตามเงื่อนไขศักยภาพของชุมชน กิจกรรมที่มีการพูดถึงกันมากในขณะนี้ คือ การพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามลักษณะการดำรงชีวิตของครอบครัวเกษตรกรในปัจจุบันพบว่า แม้จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่หลายครอบครัวยังทำกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อหารายได้เสริมไว้ใช้ในครัวเรือน เช่น การจักสาน ทอผ้า และการตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น ซึ่งบางชุมชนได้มีการรวมกลุ่มทำการผลิตเพื่อขายอยู่แล้ว ดังนั้นการพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน ที่เป็นการมองทั้งระบบการดำรงชีวิต จึงควรสนับสนุนทุกแนวทางที่เป็นโอกาสที่จะช่วยให้ครอบครัวเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งหมายถึงนอกจากการพัฒนาด้านการเกษตรแล้ว ควรพิจารณาส่งเสริมกิจกรรมต่อเนื่องจากภาคเกษตร หรือกิจกรรมนอกภาคเกษตรที่มีศักยภาพด้วย

7.2 ครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถเป็นผู้ผลิตได้ โดยเฉพาะการผลิตเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน แต่ไม่ทุกครัวเรือน และไม่ใช่ว่าทุกกิจกรรมที่มีในชุมชนจะสามารถจัดทำเป็นธุรกิจชุมชนได้ ดังนั้น การส่งเสริมธุรกิจชุมชนจึงควรมีกระบวนการและขั้นตอนวิธีการทำงานที่ชัดเจน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตัดสินใจทำกิจกรรม การลงทุน การปรับปรุงการผลิต การหาตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม โดยต้องตระหนักถึงความแตกต่างของแต่ละชุมชน และเน้นการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งชาวบ้านสมาชิกเป็นผู้รับผิดชอบเต็มที่ในการพัฒนากลุ่มตนเอง ส่วนหน่วยงานภายนอกเป็นผู้ให้การสนับสนุนภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสมเท่านั้น โดยไม่สร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอยู่กับกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้น

7.3 ขั้นตอนการศึกษาชุมชน จึงเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายและกิจกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพได้ถูกต้อง เพื่อทราบถึงความต้องการการพัฒนาอันจะเป็นข้อมูลสำหรับการกำหนดแผนส่งเสริมกลุ่มได้ถูกต้องเหมาะสม

7.4 ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของกลุ่ม การฝึกอบรมและศึกษาดูงาน โดยเฉพาะการให้ข้อมูลในทุกด้าน ทั้งข้อดีและข้อเสียในการทำธุรกิจชุมชนแก่สมาชิก จะช่วยให้สมาชิกมีความชัดเจนในวัตถุประสงค์และเป้าหมายการทำงานของกลุ่มและสมาชิก สามารถกำหนดวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้อย่างสมจริง

7.5 กระบวนการส่งเสริมธุรกิจชุมชนในแนวนี หมายถึง การเสริมศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่แล้วให้สามารถจัดตั้งเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนได้ โดยเกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการตลอดกระบวนการ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นของสมาชิกทั้งสิ้น และเป็นการพัฒนาแบบพึ่งตนเองอย่างแท้จริง บทเรียนของกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ได้รับการพัฒนาในแนวนี พบว่าเป็นไปได้แม้จะใช้เวลาในการส่งเสริม เนื่องจากการทำงานต้องเน้นความพร้อมของชาวบ้านเป็นหลัก แต่สมาชิกจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและรับผิดชอบเต็มที่ต่อความสำเร็จ หรือ

ล้มเหลวของกลุ่มที่เกิดขึ้น เป็นการทำงานที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว จากการทำการผลิตของครอบครัว เกษตรกรเอง จึงน่าจะเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการพัฒนารุรกิจชุมชน

7.6 อย่างไรก็ตาม บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจชุมชน ควรมีการติดตาม เป็นระยะสม่ำเสมอเพื่อช่วยตรวจสอบให้มีความมั่นใจในการทำงาน และการช่วยแก้ปัญหาให้ได้ทันเวลา

มีข้อสังเกตว่า กลุ่มธุรกิจชุมชนที่เกิดขึ้น มีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันตามเงื่อนไขอายุการทำงาน และพัฒนาการของกลุ่มยังต้องการพัฒนาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมกลุ่มให้มีระบบการทำงานที่เข้มแข็งรัดกุม แต่บางกลุ่มได้พัฒนาไปอีกระดับที่ต้องบริหารจัดการปริมาณการค้าที่มากขึ้น และมักพบว่าธุรกิจชุมชนที่เป็นกลุ่มที่เกษตรกรเป็นผู้ลงทุนเองทั้งหมด เมื่อถึงจุดหนึ่งจะมีข้อจำกัดในความสามารถที่จะระดมทุนเพิ่มเติม จากภายในชุมชนให้เพียงพอกับปริมาณธุรกิจที่ต้องบริหาร จนทำให้เกิดปัญหาเงินหมุนเวียนไม่เพียงพอ ทำให้เสียโอกาสและท้ายที่สุดอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องอื่น ๆ ตามมาจนเป็นผลต่อความเข้มแข็งของกลุ่มได้

ดังนั้น หน่วยงานจึงควรต้องประเมินระดับการพัฒนาของกลุ่มธุรกิจ เพื่อปรับกระบวนการและวิธีการทำงานให้เหมาะสมแก่กลุ่ม ไม่ใช้รูปแบบสำเร็จรูปในการพัฒนาองค์กรชุมชนกับทุกกลุ่ม เพราะนอกจากเป็นการเสียเวลาที่ต้องคัดกรชาวบ้านต้องปฏิบัติตามที่หน่วยงานต้องการแล้ว ยังเป็นการสูญเสียของทรัพยากรและเป็นการแก้ปัญหาไม่ตรงความต้องการ แต่สำหรับกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือด้านเงินทุน (ดอกเบี้ยต่ำ) เพื่อเสริมเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มโดยด่วน หากหน่วยงานทราบสถานะของปัญหาของกลุ่ม และสามารถช่วยเหลือได้ทันเวลา ก็จะทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาก้าวหน้าต่อไปได้

รายชื่อนักวิจัยและผู้ปฏิบัติงาน

1. นางสาวสินี ช่วงฉ่ำ	หัวหน้าโครงการฯ
2. นายศิริก สาระวดี	รองหัวหน้าโครงการฯ
3. นายรังสรรค์ จันทรวินัย	เจ้าหน้าที่งานข้อมูล
4. น.ส.สมใจ โลมะรัตน์	ผู้ประสานงานสนาม
5. นายบวร วิเศษดี	ผู้ช่วยผู้ประสานงานสนาม
6. น.ส.พรรณวดี ศรีบุญพิมพ์สวอย	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการฯ

รายชื่อที่ปรึกษาโครงการฯ

1. นายวิม รุ่งกรด	ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. นายชัยรัตน์ โมไนยพงศ์	โครงการพัฒนาการผลิตหม่อนไหม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. นางสุนทรี เช่งกิ่ง	เครือข่ายหัตถกรรมและพัฒนาสตรีอีสาน
4. นางสาวเนียง ราบุรี	โครงการเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชุมชน จ.สุรินทร์
5. นางอาภรณ์ คราฐ	ร้านพระธรรมขันต์ จ.ขอนแก่น
6. นายบริพัตร รัญญูอุดม	กิจการไร่บริพัตร จ.กาฬสินธุ์
7. นายสุคนธ์ อาจฤทธิ์	บริษัทบุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด สาขาขอนแก่น
8. อาจารย์นงลักษณ์ สุพรรณไชยมาศ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถานที่ติดต่อ โครงการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมนอกภาคเกษตร (NAD-RDI)
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40002
โทรศัพท์ (043) 238383 ต่อ 202 โทรสาร (043) 244418

เอกสารการสัมมนา

“ผลกระทบของเงื่อนไของค์การการค้าโลก (WTO) ต่อเศรษฐกิจชนบท
และอุตสาหกรรมโคนมของไทย”

วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2541

ณ ห้องประชุม 1

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง “ผลกระทบของเงื่อนไขขององค์การการค้าโลก (WTO) ต่อเศรษฐกิจชนบทและอุตสาหกรรมโคนมของไทย”

ในวันศุกร์ที่ 20 กุมภาพันธ์ 2541 เวลา 9.00-15.30 น. ณ ห้องประชุม 1 สกว.

09.00-09.05 น. กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการสัมมนา

โดย : ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง ผู้อำนวยการฝ่าย 2 สกว.

09.05-09.15 น. ชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดสัมมนา

โดย : ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา

หัวหน้าคณะผู้ประสานงานกลาง ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน

09.15-10.00 น. นำเสนอภาพรวมหัวข้อเรื่อง “ ข้อตกลง เงื่อนไข พันธะสัญญาขององค์การการค้าโลก (WTO) ”

โดยวิทยากร : คุณศรีรัตน์ รัชูปานะ

ผู้อำนวยการ กองการค้าพหุภาคี กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

10.00-10.15 น. รับประทานอาหารว่าง

10.15-11.00 น. นำเสนอภาพรวมหัวข้อเรื่อง “ผลกระทบของเงื่อนไขขององค์การการค้าโลก (WTO) ต่อเศรษฐกิจชนบท”

โดยวิทยากร : รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11.00-11.45 น. นำเสนอภาพรวมหัวข้อเรื่อง “ ผลกระทบของเงื่อนไขขององค์การการค้าโลก (WTO) ต่อเศรษฐกิจภาคการเกษตร ”

โดยวิทยากร : คุณกาญจนา สิงห์อำไพ

ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

11.45-12.00 น. แลกเปลี่ยนทรรศนะและตอบข้อซักถาม

12.00-13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13.00-15.30 น. การประชุมกลุ่มย่อย

กลุ่ม ❶ การปรับตัวของภาคชนบท ต่อการเปลี่ยนแปลงระเบียบการค้าโลก

กลุ่ม ❷ ทิศทางการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ WTO ต่ออุตสาหกรรมโคนมของไทย

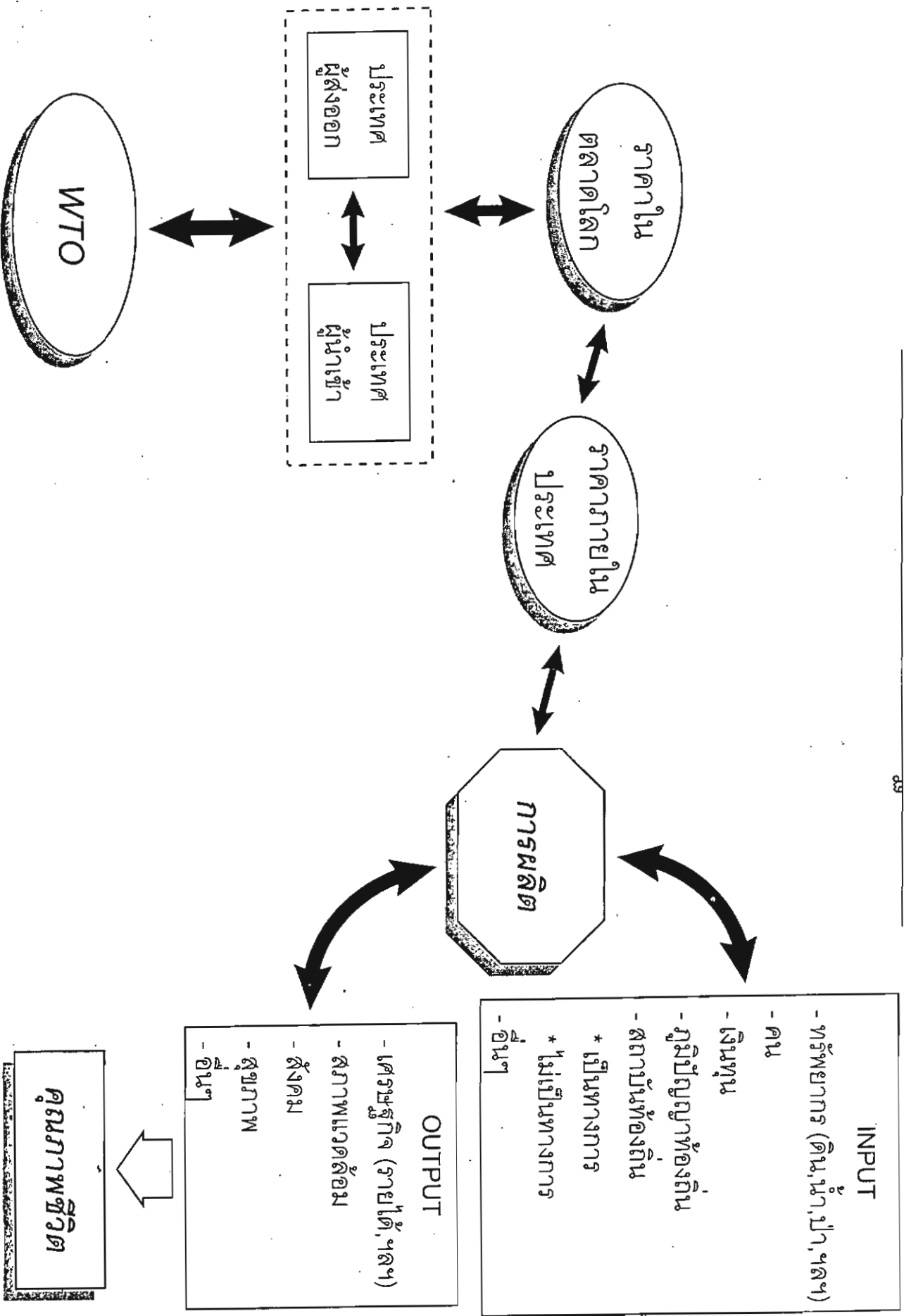
รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา

เรื่อง " ผลกระทบเงื่อนไขขององค์การการค้าโลก (WTO) ต่อเศรษฐกิจชนบท และอุตสาหกรรมโคนมของไทย"

ที่	รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา	หน่วยงาน / องค์กรสังกัด
1	ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
2	ผศ.พัชริน ดำรงกิตติกุล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
3	คุณสมบุรณ์ อัมภาสกิจ	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
4	ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
5	คุณเบญจมาศ ตีรมาศวนิช	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
6	คุณกัญญา ลีลาสัย	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
7	ผศ.ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ	คณะผู้ประสานงานส่วนกลาง กลุ่มโครงการวิจัยด้านเศรษฐกิจฯ โคนม
8	คุณสุทิน ศิรินคร	คณะผู้ประสานงานส่วนกลาง กลุ่มโครงการวิจัยด้านเศรษฐกิจฯ โคนม
9	สพ.ญ.ดร.สุนิรัตน์ เอี่ยมละมัย	คณะผู้ประสานงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มโครงการวิจัยเศรษฐกิจฯ โคนม
10	ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ	คณะผู้ประสานงานภาคเหนือ กลุ่มโครงการวิจัยด้านเศรษฐกิจฯ โคนม
11	ดร.ดำรง ลีลาวัณษ์	คณะผู้ประสานงานภาคเหนือ กลุ่มโครงการวิจัยด้านเศรษฐกิจฯ โคนม
12	คุณเทียมพบ ก้านเหลือง	คณะผู้ประสานงานกลาง ชุดโครงการพัฒนาโคนมและผลิตภัณฑ์จากนม
13	ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา	คณะผู้ประสานงานกลาง ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน
14	ดร.วินัย พุทธิกุล	คณะผู้ประสานงานกลาง ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน
15	คุณศุภกิจ นันทะวรการ	คณะผู้ประสานงานกลาง ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน
16	ดร.สินธุ์ สโรบล	คณะผู้ประสานงานภาคเหนือ ชุดโครงการเศรษฐกิจชุมชน
17	ผศ.ดร.มามะศิริ เขาวกุล	ภาควิชาพาณิชยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.นเรศวร
18	รศ.ดร.ไพฑูรย์ รอดวินิจ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ ม.เชียงใหม่
19	ผศ.ดร.ชาตรี ทินประภา	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์
20	ศ.น.สพ.พีระศักดิ์ จันทร์ประทีป	สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
21	ดร.อิสระ สุวรรณบลด	โครงการรณรงค์เพื่อการบริโภคนม
22	ผอ.ทองทวี ตีมะการ	กองส่งเสริมการแปรรูปสัตว์ กรมปศุสัตว์
23	คุณวิภาวรรณ ปาณะพล	กองส่งเสริมการแปรรูปสัตว์ กรมปศุสัตว์
24	คุณนพคุณ สอนประเสริฐ	องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (มวกเหล็ก จ.สระบุรี)
25	คุณอุกฤษณ์ สุกกระวี	บริษัท อุตสาหกรรมนมไทย จำกัด (บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา)
26	คุณอดิษฐ์ ตั้งไพบูลย์	บริษัท อุตสาหกรรมนมไทย จำกัด (บางปะอิน จ.พระนครศรีอยุธยา)
27	คุณชุมโชค กานตพิธาน	บริษัท ซีพี.เมจิ จำกัด
28	ดร.อาภรณ์ ศรีพิพัฒน์	บริษัท เอบีโก้ โฮลดิ้งส์ จำกัด (มหาชน)
29	คุณยรรยง ช้อยประเสริฐ	ชุมนุมสหกรณ์โคนมแห่งประเทศไทย จำกัด
30	รศ.ดร.บุญล้อม ชีวะอิสระกุล	ภาควิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
31	รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์	คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
32	คุณศิริรัตน์ รัชูปานะ	ผู้อำนวยการ กองการค้าพุนาดี กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ที่	รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา	หน่วยงาน / องค์กรสังกัด
33	คุณอักษรศรี พานิชสาส์น	กองการค้าพหุภาคี กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์
34	คุณบุรจิตร จิตตเสวี	กองวิจัยสินค้า กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์
35	คุณกาญจนา สิงห์อำไพ	สำนักนโยบายและแผน สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
36	คุณชำนาญ รุ่งแสง	ผู้อำนวยการ กองประสานการพัฒนาชนบท สภาพัฒนา
37	คุณอำนาจ ปะติเส	รองเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี
38	อาจารย์ทรงจิต พูลลาภ	สถาบันราชภัฏ พระนคร
39	ดร.ประทีป วีระพัฒนนิรันดร์	มูลนิธิบูรณะชนบท
40	คุณพิทยา ว่องกุล	โครงการวิดิทัศน์
41	คุณชาญวุฒิ นาคะเกษ	บริษัท เจริญโภคภัณฑ์เมดิคัล จำกัด

ผลกระทบของ WTO ต่อเศรษฐกิจชนบท

กฎเกณฑ์การค้าโลกภายใต้ WTO *

วิวัฒนาการของ WTO

1. องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) มีวิวัฒนาการมาจากแกตต์ (General Agreement on Tariff and Trade) ซึ่งเป็นความตกลงที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศต่าง ๆ ประสบปัญหาจากสงคราม ต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคมโลก จึงได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) เพื่อดูแลด้านการเมือง กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก (IBRD/WB) เพื่อดูแลการเงิน ทางด้านการค้านั้นได้มีความพยายามที่จะตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organization: ITO) เพื่อจัดระเบียบการค้าของโลก จึงได้มีการร่างความตกลงเพื่อจัดตั้งองค์การดังกล่าวขึ้น รวมอยู่ในกฎบัตรฮาวานา (Havana Charter) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่รวมทั้งเรื่องกฎระเบียบทางการค้าเสรีระหว่างประเทศและองค์การการค้าระหว่างประเทศไว้ด้วยกัน อย่างไรก็ตามการก่อตั้ง ITO ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากสภา Congress ของสหรัฐอเมริกา ไม่ยอมที่จะให้มีการให้สัตยาบันในนามของสหรัฐอเมริกา จึงส่งผลให้กฎบัตรฮาวานา ขาดรัฐมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาเข้าเป็นภาคีสมาชิก เป็นเหตุให้ประเทศอื่น ๆ ไม่เข้าเป็นภาคีสมาชิกไปด้วย คงมีแต่การจัดทำข้อตกลงชั่วคราวขึ้นมาใช้ไปพลางก่อนในระหว่างที่ไม่มีองค์การการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งก็คือ ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีศุลกากรและการค้า ค.ศ. 1947 (General Agreement on Tariffs and Trade) หรือ แกตต์ (GATT) ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491)

2. แกตต์เป็นเพียงกฎเกณฑ์กำกับการค้าระหว่างประเทศ โดยไม่มีกฎหมายและองค์กรระหว่างประเทศรองรับ และมีสมาชิกแรกเริ่ม 23 ประเทศ และมีแต่เพียงสำนักงานเลขาธิการแกตต์ (GATT Secretariate) ทำหน้าที่ควบคุมบริหารงานทั่วไป

แกตต์ทำหน้าที่ 3 อย่างพร้อมกัน คือ

2.1 เป็นกฎระเบียบทางการค้าระหว่างประเทศ

2.2 เป็นเวทีเพื่อเจรจาการค้า

2.3 เป็นเวทีให้ประเทศคู่กรณียุติข้อพิพาทการค้า

ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1947-1993 (พ.ศ. 2490-2536) แกตต์ได้จัดให้มีการเจรจาการค้าหลายฝ่ายในรูปพหุภาคี เพื่อลดข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคทางการค้าไปแล้ว รวม 8 รอบ รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1

* ดูบทที่ ๑๕ เรื่อง ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๖, ๒๗, ๒๘, ๒๙, ๓๐, ๓๑, ๓๒, ๓๓, ๓๔, ๓๕, ๓๖, ๓๗, ๓๘, ๓๙, ๔๐, ๔๑, ๔๒, ๔๓, ๔๔, ๔๕, ๔๖, ๔๗, ๔๘, ๔๙, ๕๐, ๕๑, ๕๒, ๕๓, ๕๔, ๕๕, ๕๖, ๕๗, ๕๘, ๕๙, ๖๐, ๖๑, ๖๒, ๖๓, ๖๔, ๖๕, ๖๖, ๖๗, ๖๘, ๖๙, ๗๐, ๗๑, ๗๒, ๗๓, ๗๔, ๗๕, ๗๖, ๗๗, ๗๘, ๗๙, ๘๐, ๘๑, ๘๒, ๘๓, ๘๔, ๘๕, ๘๖, ๘๗, ๘๘, ๘๙, ๙๐, ๙๑, ๙๒, ๙๓, ๙๔, ๙๕, ๙๖, ๙๗, ๙๘, ๙๙, ๑๐๐, ๑๐๑, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๔, ๑๐๕, ๑๐๖, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๐๙, ๑๑๐, ๑๑๑, ๑๑๒, ๑๑๓, ๑๑๔, ๑๑๕, ๑๑๖, ๑๑๗, ๑๑๘, ๑๑๙, ๑๒๐, ๑๒๑, ๑๒๒, ๑๒๓, ๑๒๔, ๑๒๕, ๑๒๖, ๑๒๗, ๑๒๘, ๑๒๙, ๑๓๐, ๑๓๑, ๑๓๒, ๑๓๓, ๑๓๔, ๑๓๕, ๑๓๖, ๑๓๗, ๑๓๘, ๑๓๙, ๑๔๐, ๑๔๑, ๑๔๒, ๑๔๓, ๑๔๔, ๑๔๕, ๑๔๖, ๑๔๗, ๑๔๘, ๑๔๙, ๑๕๐, ๑๕๑, ๑๕๒, ๑๕๓, ๑๕๔, ๑๕๕, ๑๕๖, ๑๕๗, ๑๕๘, ๑๕๙, ๑๖๐, ๑๖๑, ๑๖๒, ๑๖๓, ๑๖๔, ๑๖๕, ๑๖๖, ๑๖๗, ๑๖๘, ๑๖๙, ๑๗๐, ๑๗๑, ๑๗๒, ๑๗๓, ๑๗๔, ๑๗๕, ๑๗๖, ๑๗๗, ๑๗๘, ๑๗๙, ๑๘๐, ๑๘๑, ๑๘๒, ๑๘๓, ๑๘๔, ๑๘๕, ๑๘๖, ๑๘๗, ๑๘๘, ๑๘๙, ๑๙๐, ๑๙๑, ๑๙๒, ๑๙๓, ๑๙๔, ๑๙๕, ๑๙๖, ๑๙๗, ๑๙๘, ๑๙๙, ๒๐๐, ๒๐๑, ๒๐๒, ๒๐๓, ๒๐๔, ๒๐๕, ๒๐๖, ๒๐๗, ๒๐๘, ๒๐๙, ๒๑๐, ๒๑๑, ๒๑๒, ๒๑๓, ๒๑๔, ๒๑๕, ๒๑๖, ๒๑๗, ๒๑๘, ๒๑๙, ๒๒๐, ๒๒๑, ๒๒๒, ๒๒๓, ๒๒๔, ๒๒๕, ๒๒๖, ๒๒๗, ๒๒๘, ๒๒๙, ๒๓๐, ๒๓๑, ๒๓๒, ๒๓๓, ๒๓๔, ๒๓๕, ๒๓๖, ๒๓๗, ๒๓๘, ๒๓๙, ๒๔๐, ๒๔๑, ๒๔๒, ๒๔๓, ๒๔๔, ๒๔๕, ๒๔๖, ๒๔๗, ๒๔๘, ๒๔๙, ๒๕๐, ๒๕๑, ๒๕๒, ๒๕๓, ๒๕๔, ๒๕๕, ๒๕๖, ๒๕๗, ๒๕๘, ๒๕๙, ๒๖๐, ๒๖๑, ๒๖๒, ๒๖๓, ๒๖๔, ๒๖๕, ๒๖๖, ๒๖๗, ๒๖๘, ๒๖๙, ๒๗๐, ๒๗๑, ๒๗๒, ๒๗๓, ๒๗๔, ๒๗๕, ๒๗๖, ๒๗๗, ๒๗๘, ๒๗๙, ๒๘๐, ๒๘๑, ๒๘๒, ๒๘๓, ๒๘๔, ๒๘๕, ๒๘๖, ๒๘๗, ๒๘๘, ๒๘๙, ๒๙๐, ๒๙๑, ๒๙๒, ๒๙๓, ๒๙๔, ๒๙๕, ๒๙๖, ๒๙๗, ๒๙๘, ๒๙๙, ๓๐๐, ๓๐๑, ๓๐๒, ๓๐๓, ๓๐๔, ๓๐๕, ๓๐๖, ๓๐๗, ๓๐๘, ๓๐๙, ๓๑๐, ๓๑๑, ๓๑๒, ๓๑๓, ๓๑๔, ๓๑๕, ๓๑๖, ๓๑๗, ๓๑๘, ๓๑๙, ๓๒๐, ๓๒๑, ๓๒๒, ๓๒๓, ๓๒๔, ๓๒๕, ๓๒๖, ๓๒๗, ๓๒๘, ๓๒๙, ๓๓๐, ๓๓๑, ๓๓๒, ๓๓๓, ๓๓๔, ๓๓๕, ๓๓๖, ๓๓๗, ๓๓๘, ๓๓๙, ๓๔๐, ๓๔๑, ๓๔๒, ๓๔๓, ๓๔๔, ๓๔๕, ๓๔๖, ๓๔๗, ๓๔๘, ๓๔๙, ๓๕๐, ๓๕๑, ๓๕๒, ๓๕๓, ๓๕๔, ๓๕๕, ๓๕๖, ๓๕๗, ๓๕๘, ๓๕๙, ๓๖๐, ๓๖๑, ๓๖๒, ๓๖๓, ๓๖๔, ๓๖๕, ๓๖๖, ๓๖๗, ๓๖๘, ๓๖๙, ๓๗๐, ๓๗๑, ๓๗๒, ๓๗๓, ๓๗๔, ๓๗๕, ๓๗๖, ๓๗๗, ๓๗๘, ๓๗๙, ๓๘๐, ๓๘๑, ๓๘๒, ๓๘๓, ๓๘๔, ๓๘๕, ๓๘๖, ๓๘๗, ๓๘๘, ๓๘๙, ๓๙๐, ๓๙๑, ๓๙๒, ๓๙๓, ๓๙๔, ๓๙๕, ๓๙๖, ๓๙๗, ๓๙๘, ๓๙๙, ๔๐๐, ๔๐๑, ๔๐๒, ๔๐๓, ๔๐๔, ๔๐๕, ๔๐๖, ๔๐๗, ๔๐๘, ๔๐๙, ๔๑๐, ๔๑๑, ๔๑๒, ๔๑๓, ๔๑๔, ๔๑๕, ๔๑๖, ๔๑๗, ๔๑๘, ๔๑๙, ๔๒๐, ๔๒๑, ๔๒๒, ๔๒๓, ๔๒๔, ๔๒๕, ๔๒๖, ๔๒๗, ๔๒๘, ๔๒๙, ๔๓๐, ๔๓๑, ๔๓๒, ๔๓๓, ๔๓๔, ๔๓๕, ๔๓๖, ๔๓๗, ๔๓๘, ๔๓๙, ๔๔๐, ๔๔๑, ๔๔๒, ๔๔๓, ๔๔๔, ๔๔๕, ๔๔๖, ๔๔๗, ๔๔๘, ๔๔๙, ๔๕๐, ๔๕๑, ๔๕๒, ๔๕๓, ๔๕๔, ๔๕๕, ๔๕๖, ๔๕๗, ๔๕๘, ๔๕๙, ๔๖๐, ๔๖๑, ๔๖๒, ๔๖๓, ๔๖๔, ๔๖๕, ๔๖๖, ๔๖๗, ๔๖๘, ๔๖๙, ๔๗๐, ๔๗๑, ๔๗๒, ๔๗๓, ๔๗๔, ๔๗๕, ๔๗๖, ๔๗๗, ๔๗๘, ๔๗๙, ๔๘๐, ๔๘๑, ๔๘๒, ๔๘๓, ๔๘๔, ๔๘๕, ๔๘๖, ๔๘๗, ๔๘๘, ๔๘๙, ๔๙๐, ๔๙๑, ๔๙๒, ๔๙๓, ๔๙๔, ๔๙๕, ๔๙๖, ๔๙๗, ๔๙๘, ๔๙๙, ๕๐๐, ๕๐๑, ๕๐๒, ๕๐๓, ๕๐๔, ๕๐๕, ๕๐๖, ๕๐๗, ๕๐๘, ๕๐๙, ๕๑๐, ๕๑๑, ๕๑๒, ๕๑๓, ๕๑๔, ๕๑๕, ๕๑๖, ๕๑๗, ๕๑๘, ๕๑๙, ๕๒๐, ๕๒๑, ๕๒๒, ๕๒๓, ๕๒๔, ๕๒๕, ๕๒๖, ๕๒๗, ๕๒๘, ๕๒๙, ๕๓๐, ๕๓๑, ๕๓๒, ๕๓๓, ๕๓๔, ๕๓๕, ๕๓๖, ๕๓๗, ๕๓๘, ๕๓๙, ๕๔๐, ๕๔๑, ๕๔๒, ๕๔๓, ๕๔๔, ๕๔๕, ๕๔๖, ๕๔๗, ๕๔๘, ๕๔๙, ๕๕๐, ๕๕๑, ๕๕๒, ๕๕๓, ๕๕๔, ๕๕๕, ๕๕๖, ๕๕๗, ๕๕๘, ๕๕๙, ๕๖๐, ๕๖๑, ๕๖๒, ๕๖๓, ๕๖๔, ๕๖๕, ๕๖๖, ๕๖๗, ๕๖๘, ๕๖๙, ๕๗๐, ๕๗๑, ๕๗๒, ๕๗๓, ๕๗๔, ๕๗๕, ๕๗๖, ๕๗๗, ๕๗๘, ๕๗๙, ๕๘๐, ๕๘๑, ๕๘๒, ๕๘๓, ๕๘๔, ๕๘๕, ๕๘๖, ๕๘๗, ๕๘๘, ๕๘๙, ๕๙๐, ๕๙๑, ๕๙๒, ๕๙๓, ๕๙๔, ๕๙๕, ๕๙๖, ๕๙๗, ๕๙๘, ๕๙๙, ๖๐๐, ๖๐๑, ๖๐๒, ๖๐๓, ๖๐๔, ๖๐๕, ๖๐๖, ๖๐๗, ๖๐๘, ๖๐๙, ๖๑๐, ๖๑๑, ๖๑๒, ๖๑๓, ๖๑๔, ๖๑๕, ๖๑๖, ๖๑๗, ๖๑๘, ๖๑๙, ๖๒๐, ๖๒๑, ๖๒๒, ๖๒๓, ๖๒๔, ๖๒๕, ๖๒๖, ๖๒๗, ๖๒๘, ๖๒๙, ๖๓๐, ๖๓๑, ๖๓๒, ๖๓๓, ๖๓๔, ๖๓๕, ๖๓๖, ๖๓๗, ๖๓๘, ๖๓๙, ๖๔๐, ๖๔๑, ๖๔๒, ๖๔๓, ๖๔๔, ๖๔๕, ๖๔๖, ๖๔๗, ๖๔๘, ๖๔๙, ๖๕๐, ๖๕๑, ๖๕๒, ๖๕๓, ๖๕๔, ๖๕๕, ๖๕๖, ๖๕๗, ๖๕๘, ๖๕๙, ๖๖๐, ๖๖๑, ๖๖๒, ๖๖๓, ๖๖๔, ๖๖๕, ๖๖๖, ๖๖๗, ๖๖๘, ๖๖๙, ๖๗๐, ๖๗๑, ๖๗๒, ๖๗๓, ๖๗๔, ๖๗๕, ๖๗๖, ๖๗๗, ๖๗๘, ๖๗๙, ๖๘๐, ๖๘๑, ๖๘๒, ๖๘๓, ๖๘๔, ๖๘๕, ๖๘๖, ๖๘๗, ๖๘๘, ๖๘๙, ๖๙๐, ๖๙๑, ๖๙๒, ๖๙๓, ๖๙๔, ๖๙๕, ๖๙๖, ๖๙๗, ๖๙๘, ๖๙๙, ๗๐๐, ๗๐๑, ๗๐๒, ๗๐๓, ๗๐๔, ๗๐๕, ๗๐๖, ๗๐๗, ๗๐๘, ๗๐๙, ๗๑๐, ๗๑๑, ๗๑๒, ๗๑๓, ๗๑๔, ๗๑๕, ๗๑๖, ๗๑๗, ๗๑๘, ๗๑๙, ๗๒๐, ๗๒๑, ๗๒๒, ๗๒๓, ๗๒๔, ๗๒๕, ๗๒๖, ๗๒๗, ๗๒๘, ๗๒๙, ๗๓๐, ๗๓๑, ๗๓๒, ๗๓๓, ๗๓๔, ๗๓๕, ๗๓๖, ๗๓๗, ๗๓๘, ๗๓๙, ๗๔๐, ๗๔๑, ๗๔๒, ๗๔๓, ๗๔๔, ๗๔๕, ๗๔๖, ๗๔๗, ๗๔๘, ๗๔๙, ๗๕๐, ๗๕๑, ๗๕๒, ๗๕๓, ๗๕๔, ๗๕๕, ๗๕๖, ๗๕๗, ๗๕๘, ๗๕๙, ๗๖๐, ๗๖๑, ๗๖๒, ๗๖๓, ๗๖๔, ๗๖๕, ๗๖๖, ๗๖๗, ๗๖๘, ๗๖๙, ๗๗๐, ๗๗๑, ๗๗๒, ๗๗๓, ๗๗๔, ๗๗๕, ๗๗๖, ๗๗๗, ๗๗๘, ๗๗๙, ๗๘๐, ๗๘๑, ๗๘๒, ๗๘๓, ๗๘๔, ๗๘๕, ๗๘๖, ๗๘๗, ๗๘๘, ๗๘๙, ๗๙๐, ๗๙๑, ๗๙๒, ๗๙๓, ๗๙๔, ๗๙๕, ๗๙๖, ๗๙๗, ๗๙๘, ๗๙๙, ๘๐๐, ๘๐๑, ๘๐๒, ๘๐๓, ๘๐๔, ๘๐๕, ๘๐๖, ๘๐๗, ๘๐๘, ๘๐๙, ๘๑๐, ๘๑๑, ๘๑๒, ๘๑๓, ๘๑๔, ๘๑๕, ๘๑๖, ๘๑๗, ๘๑๘, ๘๑๙, ๘๒๐, ๘๒๑, ๘๒๒, ๘๒๓, ๘๒๔, ๘๒๕, ๘๒๖, ๘๒๗, ๘๒๘, ๘๒๙, ๘๓๐, ๘๓๑, ๘๓๒, ๘๓๓, ๘๓๔, ๘๓๕, ๘๓๖, ๘๓๗, ๘๓๘, ๘๓๙, ๘๔๐, ๘๔๑, ๘๔๒, ๘๔๓, ๘๔๔, ๘๔๕, ๘๔๖, ๘๔๗, ๘๔๘, ๘๔๙, ๘๕๐, ๘๕๑, ๘๕๒, ๘๕๓, ๘๕๔, ๘๕๕, ๘๕๖, ๘๕๗, ๘๕๘, ๘๕๙, ๘๖๐, ๘๖๑, ๘๖๒, ๘๖๓, ๘๖๔, ๘๖๕, ๘๖๖, ๘๖๗, ๘๖๘, ๘๖๙, ๘๗๐, ๘๗๑, ๘๗๒, ๘๗๓, ๘๗๔, ๘๗๕, ๘๗๖, ๘๗๗, ๘๗๘, ๘๗๙, ๘๘๐, ๘๘๑, ๘๘๒, ๘๘๓, ๘๘๔, ๘๘๕, ๘๘๖, ๘๘๗, ๘๘๘, ๘๘๙, ๘๙๐, ๘๙๑, ๘๙๒, ๘๙๓, ๘๙๔, ๘๙๕, ๘๙๖, ๘๙๗, ๘๙๘, ๘๙๙, ๙๐๐, ๙๐๑, ๙๐๒, ๙๐๓, ๙๐๔, ๙๐๕, ๙๐๖, ๙๐๗, ๙๐๘, ๙๐๙, ๙๑๐, ๙๑๑, ๙๑๒, ๙๑๓, ๙๑๔, ๙๑๕, ๙๑๖, ๙๑๗, ๙๑๘, ๙๑๙, ๙๒๐, ๙๒๑, ๙๒๒, ๙๒๓, ๙๒๔, ๙๒๕, ๙๒๖, ๙๒๗, ๙๒๘, ๙๒๙, ๙๓๐, ๙๓๑, ๙๓๒, ๙๓๓, ๙๓๔, ๙๓๕, ๙๓๖, ๙๓๗, ๙๓๘, ๙๓๙, ๙๔๐, ๙๔๑, ๙๔๒, ๙๔๓, ๙๔๔, ๙๔๕, ๙๔๖, ๙๔๗, ๙๔๘, ๙๔๙, ๙๕๐, ๙๕๑, ๙๕๒, ๙๕๓, ๙๕๔, ๙๕๕, ๙๕๖, ๙๕๗, ๙๕๘, ๙๕๙, ๙๖๐, ๙๖๑, ๙๖๒, ๙๖๓, ๙๖๔, ๙๖๕, ๙๖๖, ๙๖๗, ๙๖๘, ๙๖๙, ๙๗๐, ๙๗๑, ๙๗๒, ๙๗๓, ๙๗๔, ๙๗๕, ๙๗๖, ๙๗๗, ๙๗๘, ๙๗๙, ๙๘๐, ๙๘๑, ๙๘๒, ๙๘๓, ๙๘๔, ๙๘๕, ๙๘๖, ๙๘๗, ๙๘๘, ๙๘๙, ๙๙๐, ๙๙๑, ๙๙๒, ๙๙๓, ๙๙๔, ๙๙๕, ๙๙๖, ๙๙๗, ๙๙๘, ๙๙๙, ๑๐๐๐

บรรณานุกรม "อนุสัญญาของโลกว่าด้วยความตกลงการค้าโลก (WTO) เมื่อปี ๑๙๙๕" โดย "อนุสัญญาของโลกว่าด้วยความตกลงการค้าโลก" ๑๙๙๕, ๑๙๙๖, ๑๙๙๗, ๑๙๙๘, ๑๙๙๙, ๒๐๐๐, ๒๐๐๑, ๒๐๐๒, ๒๐๐๓, ๒๐๐๔, ๒๐๐๕, ๒๐๐๖, ๒๐๐๗, ๒๐๐๘, ๒๐๐๙, ๒๐๑๐, ๒๐๑๑, ๒๐๑๒, ๒๐๑๓, ๒๐๑๔, ๒๐๑๕, ๒๐๑๖, ๒๐๑๗, ๒๐๑๘, ๒๐๑๙, ๒๐๒๐, ๒๐๒๑, ๒๐๒๒, ๒๐๒๓, ๒๐๒๔, ๒๐๒๕, ๒๐๒๖, ๒๐๒๗, ๒๐๒๘, ๒๐๒๙, ๒๐๓๐, ๒๐๓๑, ๒๐๓๒, ๒๐๓๓, ๒๐๓๔, ๒๐๓๕, ๒๐๓๖, ๒๐๓๗, ๒๐๓๘, ๒๐๓๙, ๒๐๔๐, ๒๐๔๑, ๒๐๔๒, ๒๐๔๓, ๒๐๔๔, ๒๐๔๕, ๒๐๔๖, ๒๐๔๗, ๒๐๔๘, ๒๐๔๙, ๒๐๕๐, ๒๐๕๑, ๒๐๕๒, ๒๐๕๓, ๒๐๕๔, ๒๐๕๕, ๒๐๕๖, ๒๐๕๗, ๒๐๕๘, ๒๐๕๙, ๒๐๖๐, ๒๐๖๑, ๒๐๖๒, ๒๐๖๓, ๒๐๖๔, ๒๐๖๕, ๒๐๖๖, ๒๐๖๗, ๒๐๖๘, ๒๐๖๙, ๒๐๗๐, ๒๐๗๑, ๒๐๗๒, ๒๐๗๓, ๒๐๗๔, ๒๐๗๕, ๒๐๗๖, ๒๐๗๗, ๒๐๗๘, ๒๐๗๙, ๒๐๘๐, ๒๐๘๑, ๒๐๘๒, ๒๐๘๓, ๒๐๘๔, ๒๐๘๕, ๒๐๘๖, ๒๐๘๗, ๒๐๘๘, ๒๐๘๙, ๒๐๙๐, ๒๐๙๑, ๒๐๙๒, ๒๐๙๓, ๒๐๙๔, ๒๐๙๕, ๒๐๙๖, ๒๐๙๗, ๒๐๙๘, ๒๐๙๙, ๒๑๐๐, ๒๑๐๑, ๒๑๐๒, ๒๑๐๓, ๒๑๐๔, ๒๑๐๕, ๒๑๐๖, ๒๑๐๗, ๒๑๐๘, ๒๑๐๙, ๒๑๑๐, ๒๑๑๑, ๒๑๑๒, ๒๑๑๓, ๒๑๑๔, ๒๑๑๕, ๒๑๑๖, ๒๑๑๗, ๒๑๑๘, ๒๑๑๙, ๒๑๒๐, ๒๑๒๑, ๒๑๒๒, ๒๑๒๓, ๒๑๒๔, ๒๑๒๕, ๒๑๒๖, ๒๑๒๗, ๒๑๒๘, ๒๑๒๙, ๒๑๓๐, ๒๑๓๑, ๒๑๓๒, ๒๑๓๓, ๒๑๓๔, ๒๑๓๕, ๒๑๓๖, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘, ๒๑๓๙, ๒๑๔๐, ๒๑๔๑, ๒๑๔๒, ๒๑๔๓, ๒๑๔๔, ๒๑๔๕, ๒๑๔๖, ๒๑๔๗, ๒๑๔๘, ๒๑๔๙, ๒๑๕๐, ๒๑๕๑, ๒๑๕๒, ๒๑๕๓, ๒๑๕๔, ๒๑๕๕, ๒๑๕๖, ๒๑๕๗, ๒๑๕๘, ๒๑๕๙, ๒๑๖๐, ๒๑๖๑, ๒๑๖๒, ๒๑๖๓, ๒๑๖๔, ๒๑๖๕, ๒๑๖๖, ๒๑๖๗, ๒๑๖๘, ๒๑๖๙, ๒๑๗๐, ๒๑๗๑, ๒๑๗๒, ๒๑๗๓, ๒๑๗๔, ๒๑๗๕, ๒๑๗๖, ๒๑๗๗, ๒๑๗๘, ๒๑๗๙, ๒๑๘๐, ๒๑๘๑, ๒๑๘๒, ๒๑๘๓, ๒๑๘๔, ๒๑๘๕, ๒๑๘๖, ๒๑๘๗, ๒๑๘๘, ๒๑๘๙, ๒๑๙๐, ๒๑๙๑, ๒๑๙๒, ๒๑๙๓, ๒๑๙๔, ๒๑๙๕, ๒๑๙๖, ๒๑๙๗, ๒๑๙๘, ๒๑๙๙, ๒๒๐๐, ๒๒๐๑, ๒๒๐๒, ๒๒๐๓, ๒๒๐๔, ๒๒๐๕, ๒๒๐๖, ๒๒๐๗, ๒๒๐๘, ๒๒๐๙, ๒๒๑๐, ๒๒๑๑, ๒๒๑๒, ๒๒๑๓, ๒๒๑๔, ๒๒๑๕, ๒๒๑๖, ๒๒๑๗, ๒๒๑๘, ๒๒๑๙, ๒๒๒๐, ๒๒๒๑, ๒๒๒๒, ๒๒๒๓, ๒๒๒๔, ๒๒๒๕, ๒๒๒๖, ๒๒๒๗, ๒๒๒๘, ๒๒๒๙, ๒๒๓๐, ๒๒๓๑, ๒๒๓๒, ๒๒๓๓, ๒๒๓๔, ๒๒๓๕, ๒๒๓๖, ๒๒๓๗, ๒๒๓๘, ๒๒๓๙, ๒๒๔๐, ๒๒๔๑, ๒๒๔๒, ๒๒๔๓, ๒๒๔๔, ๒๒๔๕, ๒๒๔๖, ๒๒๔๗, ๒๒๔๘, ๒๒๔๙, ๒๒๕๐, ๒๒๕๑, ๒๒๕๒, ๒๒๕๓, ๒๒๕๔, ๒๒๕๕, ๒๒๕๖, ๒๒๕๗, ๒๒๕๘, ๒๒๕๙, ๒๒๖๐, ๒๒๖๑, ๒๒๖๒, ๒๒๖๓, ๒๒๖๔, ๒๒๖๕, ๒๒๖๖, ๒๒๖๗, ๒๒๖๘, ๒๒๖๙, ๒๒๗๐, ๒๒๗๑, ๒๒๗๒, ๒๒๗๓, ๒๒๗๔, ๒๒๗๕, ๒๒๗๖, ๒๒๗๗, ๒๒๗๘, ๒๒๗๙, ๒๒๘๐, ๒๒๘๑, ๒๒๘๒, ๒๒๘๓, ๒๒๘๔, ๒๒๘๕, ๒๒๘๖, ๒๒๘๗, ๒๒๘๘, ๒๒๘๙, ๒๒๙๐, ๒๒๙๑, ๒๒๙๒, ๒๒๙๓, ๒๒๙๔, ๒๒๙๕, ๒๒๙๖, ๒๒๙๗, ๒๒๙๘, ๒๒๙๙, ๒๓๐๐, ๒๓๐๑, ๒๓๐๒, ๒๓๐๓, ๒๓๐๔, ๒๓๐๕, ๒๓๐๖, ๒๓๐๗, ๒๓๐๘, ๒๓๐๙, ๒๓๑๐, ๒๓๑๑, ๒๓๑๒, ๒๓๑๓, ๒๓๑๔, ๒๓๑๕, ๒๓๑๖, ๒๓๑๗, ๒๓๑๘, ๒๓๑๙, ๒๓๒๐, ๒๓๒๑, ๒๓๒๒, ๒๓๒๓, ๒๓๒๔, ๒๓๒๕, ๒๓๒๖, ๒๓๒๗, ๒๓๒๘, ๒๓๒๙, ๒๓๓๐, ๒๓๓๑, ๒๓๓๒, ๒๓๓๓, ๒๓๓๔, ๒๓๓๕, ๒๓๓๖, ๒๓๓๗, ๒๓๓๘, ๒๓๓๙, ๒๓๔๐, ๒๓๔๑, ๒๓๔๒, ๒๓๔๓, ๒๓๔๔, ๒๓๔๕, ๒๓๔๖, ๒๓๔๗, ๒๓๔๘, ๒๓๔๙, ๒๓๕๐, ๒๓๕๑, ๒๓๕๒, ๒๓๕๓, ๒๓๕๔, ๒๓๕๕, ๒๓๕๖, ๒๓๕๗, ๒๓๕๘, ๒๓๕๙, ๒๓๖๐, ๒๓๖๑, ๒๓๖๒, ๒๓๖๓, ๒๓๖๔, ๒๓๖๕, ๒๓๖๖, ๒๓๖๗, ๒๓๖๘, ๒๓๖๙,

ตารางที่ 1 แสดงการเจรจาการค้าภายใต้เกณฑ์ ระหว่างปี ค.ศ. 1947-1993 (พ.ศ. 2490-2536)

ชื่อรอบ	สถานที่	จำนวนประเทศ ที่เจรจา	วัตถุประสงค์	ผลการเจรจา
1. Geneva Round (เมษายน-ตุลาคม ค.ศ. 1947)	นครเจนีวา ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์	23	เพื่อลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่าง กัน	มีการแลกเปลี่ยนข้อลดหย่อนภาษีศุลกากรทั้งสิ้น 45,000 รายการ ครอบคลุมกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณการค้าโลก
2. Annecy Round (ค.ศ. 1949)	เมือง Annecy ประเทศฝรั่งเศส	13	เพื่อให้ประเทศที่ไม่ได้เจรจาในรอบ ที่ 1 ได้มีโอกาสเจรจาลดภาษี ศุลกากรเพิ่มเติม	มีการลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน แต่จำนวนรายการค่อนข้างน้อย
3. Torquay Round (ค.ศ. 1951)	เมือง Torquay ประเทศฝรั่งเศส	38	เพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่าง กัน	มีการลดภาษีศุลกากรลงเฉลี่ยร้อยละ 25 จากระดับปี 1948
4. Geneva Round (ค.ศ. 1965)	นครเจนีวา ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์	26	เพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่าง กัน	มีการลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน แต่จำนวนน้อย
5. Dillion Round (ค.ศ. 1960-1961)	นครเจนีวา ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์	26	เพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่าง กัน เพราะมีการรวมกลุ่มประเทศ เป็นตลาดร่วมยุโรป และต้องการ ปรับปรุงบทบาทผู้ผลิตของเกษตร	มีการลดอัตราภาษีศุลกากรระหว่างกันประมาณ 4,400 รายการ แต่ไม่รวมสินค้าเกษตรและสินค้าที่อ่อนไหวง่าย
6. Kennedy Round (ค.ศ. 1946 - 1967)	นครเจนีวา ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์	62	เพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่าง กัน และเจรจาความตกลงย่อย เรื่องการตอบโต้การทุ่มตลาด	มีการลดภาษีศุลกากรจากเฉลี่ยร้อยละ 13 เหลือร้อยละ 7 โดย ใช้สูตร และยอมรับรองความตกลงย่อยเรื่องการตอบโต้การทุ่ม ตลาด

ชื่อรอบ	สถานที่	จำนวนประเทศ ที่เจรจา	วัตถุประสงค์	ผลการเจรจา
7. Tokyo Round (ค.ศ. 1973-1979)	กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น	102	เพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน และเจรจาความแตกต่างที่ย่อยเกี่ยวกับมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร	มีการลดภาษีศุลกากรจากเฉลี่ยร้อยละ 7 เหลือร้อยละ 4.7 และมีการรับรองความตกลงย่อยจำนวน 9 ความตกลง ได้แก่ 1. ความตกลงย่อยว่าด้วยเนื้อวัว 2. ความตกลงย่อยว่าด้วยการออกใบอนุญาตนำเข้า 3. ความตกลงย่อยว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า 4. ความตกลงย่อยว่าด้วยการอุดหนุนและมาตรการการตอบโต้ 5. ความตกลงย่อยว่าด้วยการจัดซื้อโดยรัฐ 6. ความตกลงย่อยว่าด้วยการบินพาณิชย์ 7. ความตกลงย่อยว่าด้วยสินค้าโคนม 8. ความตกลงย่อยว่าด้วยการตอบโต้การทุ่มตลาด 9. ความตกลงย่อยว่าด้วยการประเมินราคาเพื่อการศุลกากร
8. Uruguay Round (กันยายน 1986 - ธันวาคม 1993)	เมืองปุนต้า เดเอสเต ประเทศอุรุกวัย (เจรจาส่วนใหญ่ที่ นครเจนีวา ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์)	125	เพื่อเจรจาลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน และเจรจาเกี่ยวกับมาตรการที่มีใช้ภาษี ครอบคลุมทั้งการค้าสินค้า และการค้าบริการ	มีการลดภาษีศุลกากรลงเฉลี่ยร้อยละ 40 จากระดับเดิม และมีการตกลงยกฐานะความตกลงแกตตขึ้นเป็นองค์การการค้าโลก การเจรจาฉบับนี้เป็นการจัดระเบียบทางการค้าขึ้นใหม่ โดยมีการนำเอาเรื่องสินค้าเกษตร การค้าสิ่งทอ และการค้าบริการเข้ามา รวมอยู่ในแกตต์ (รายละเอียดจะกล่าวในหัวข้อต่อไป)

3. การเจรจาขอบรรุทกัย ถือเป็นการเจรจาที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อกฎเกณฑ์การค้าโลกมากที่สุด เพราะนอกจากจะมีการเจรจาลดภาษี และอุปสรรคทางการค้า เช่นเดียวกับการเจรจาอื่น ๆ ที่ผ่านมาแล้ว ยังได้ขยายขอบเขตการเจรจาเพื่อปรับปรุงกฎเกณฑ์ของแกตต์ที่ได้กำหนดมาเกือบ 50 ปี ให้กระชับรัดกุม และมีความทันสมัยต่อสภาวะการค้าโลกในปัจจุบันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปให้น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น รวมทั้งได้ยกร่างกฎเกณฑ์การค้าในเรื่อง สินค้าเกษตร สิ่งทอ และเรื่องใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีการเจรจาในแกตต์มาก่อน ได้แก่ เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า เรื่องมาตรการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า และเรื่องการค้าบริการ ให้ประเทศสมาชิกได้ถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน และที่สำคัญที่สุด คือ ประเทศสมาชิกแกตต์จำนวนกว่า 120 ประเทศ ที่เข้าร่วมเจรจาในขอบรรุทกัย ได้ตกลงที่จะยกฐานะแกตต์ซึ่งเป็นเพียงสัญญาการค้าระหว่างประเทศให้มีฐานะเป็นองค์การระหว่างประเทศ โดยจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization:WTO) ขึ้นมากำกับดูแลความตกลงต่าง ๆ ที่เป็นผลจากการเจรจาจำนวน 29 ความตกลง ปฏิญญามติ และบันทึกความเข้าใจของรัฐมนตรีอีก 25 ฉบับ

4. องค์การการค้าโลกจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 ปัจจุบัน มีสมาชิกทั้งหมด 129 ประเทศ (ณ วันที่ 1 มกราคม 2540) มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีหน้าที่ที่สำคัญ คือ
- บริหารความตกลงการค้าหลายฝ่ายและพหุภาคีภายใต้ WTO โดยผ่านคณะมนตรี (Council) และคณะกรรมการ (Committee) ต่าง ๆ ตลอดจนดูแลให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณี
 - เป็นเวทีเพื่อการเจรจาลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกทั้งในรูปของมาตรการภาษีศุลกากรและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร
 - เป็นเวทีเพื่อให้สมาชิกหันหน้าเข้าหาหรือเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งทางการค้าและหากไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะจัดตั้งคณะผู้พิจารณา (Panel) ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงและให้ข้อเสนอแนะ
 - เป็นผู้ดูแลสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ และจัดให้มีการทบทวนนโยบายการค้าของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ
 - ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาในด้านข้อมูล ข้อเสนอแนะ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้อย่างเพียงพอ ตลอดจนทำการศึกษาประเด็นการค้าที่สำคัญ ๆ
 - ประสานงานกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลกเพื่อให้นโยบายเศรษฐกิจโลกสอดคล้องกันยิ่งขึ้น

หลักการสำคัญของ WTO

5. หลักการสำคัญในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศภายใต้ WTO เป็นหลักการเดียวกับหลักการของแกตต์ ซึ่งได้ถือปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเกือบ 50 ปี แล้ว ดังนี้

5.1 กำหนดให้ใช้มาตรการการค้าระหว่างประเทศโดยไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discrimination)

หลักการไม่เลือกปฏิบัตินี้มีข้อกำหนดที่สำคัญ 2 ประการ คือการปฏิบัติต่อสินค้าจากทุกประเทศเท่าเทียมกัน (Most Favoured Nation Treatments: MFN) กล่าวคือ ประเทศใด ๆ จะต้องเรียกเก็บภาษีศุลกากร หรือค่าธรรมเนียมหรือใช้มาตรการใด ๆ กับสินค้าที่นำเข้าจากประเทศสมาชิกอื่น ๆ เท่าเทียมกันทุกประเทศ และการปฏิบัติต่อสินค้านำเข้าเท่ากับสินค้าภายในประเทศ (National Treatment) ไม่ว่าจะเป็นการเก็บภาษีภายใน หรือการกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ

5.2 การกำหนดและบังคับใช้มาตรการทางการค้าจะต้องมีความโปร่งใส (Transparency)

กำหนดให้ประเทศสมาชิกพิมพ์เผยแพร่กฎระเบียบเกี่ยวกับมาตรการทางการค้าแก่สาธารณชน และให้แจ้งประเทศอื่นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบการค้า รวมทั้งต้องให้ความร่วมมือกับประเทศอื่น เมื่อได้รับข้อเรียกร้องให้ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกฎระเบียบเกี่ยวกับมาตรการทางการค้า

5.3 คุ้มครองผู้ผลิตภายในด้วยภาษีศุลกากรเท่านั้น (Tariff-only Protection)

ห้ามใช้มาตรการจำกัดการนำเข้าทุกชนิด ยกเว้นบางกรณีที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของแกตต์ และให้ใช้ภาษีศุลกากรเป็นมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตภายในได้ถ้าต้องการ แต่ต้องพร้อมที่จะเจรจาเพื่อลดอัตราภาษีลงในแต่ละรอบการเจรจา

5.4 ร่วมกันทำให้การค้าระหว่างประเทศมีเสถียรภาพและความมั่นคง (Stability and Predictability in Trading Conditions)

ประเทศสมาชิกต้องไม่เพิ่มภาษีศุลกากรเกินกว่าอัตราที่ผูกพันไว้ (Bound rate) หากจำเป็นต้องเพิ่ม ต้องทำการชดเชยผลประโยชน์ให้แก่ประเทศที่เสียหาย

5.5 ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม (Fair Competition)

ประเทศสมาชิกสามารถเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนสินค้าเข้าได้ หากได้สวนตามระเบียบของแกตต์แล้วพบว่า มีการทุ่มตลาดหรือการอุดหนุนจริง และก่อให้เกิดความเสียหายแก่อุตสาหกรรมภายใน นอกจากนี้ ห้ามไม่ให้ประเทศสมาชิกอุดหนุนการผลิตและการส่งออกจนบิดเบือนกลไกตลาด

5.6 มีสิทธิใช้ข้อยกเว้นในกรณีฉุกเฉินและจำเป็น (Necessary Exceptions and Emergency Action)

ประเทศสมาชิกสามารถใช้มาตรการคุ้มกันชั่วคราวในกรณีที่มีการนำเข้ามากผิดปกติ และสามารถจำกัดการนำเข้าเพื่อจุดประสงค์ในการแก้ไขการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ หรือ

ในกรณีที่เป็นข้อยกเว้นทั่วไป เช่น เพื่อรักษาสุขภาพของประชาชน สัตว์ และพืช เพื่อศีลธรรมอันดี และเพื่อความมั่นคงภายใน เป็นต้น

5.7 ให้มีการรวมกลุ่มทางการค้าเพื่อลดภาษีระหว่างกันได้ หากมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายการค้า (No Trade Blocs)

ประเทศสมาชิกสามารถตกลงรวมกลุ่มเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะขยายการค้าระหว่างกัน แต่มีเงื่อนไขว่า การรวมกลุ่มต้องไม่มีจุดประสงค์เพื่อกีดกันการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่ม และเมื่อรวมแล้วต้องไม่กระทบผลประโยชน์เดิมของประเทศนอกกลุ่ม

5.8 มีกระบวนการยุติข้อพิพาททางการค้าให้คู่กรณี (Trade Dispute Settlement Mechanism)

เมื่อมีกรณีขัดแย้งทางการค้า ให้หารือเพื่อยุติในกรอบของแกตต์ หากแก้ไขไม่ได้ ให้ยื่นเรื่องต่อ Council เพื่อจัดตั้งคณะลูกขุนขึ้นพิจารณา และส่งรายงานผลการพิจารณาให้ประเทศสมาชิกอื่นร่วมกันพิจารณาบังคับให้เป็นไปตามผลการพิจารณาของคณะลูกขุน หากไม่ทำตามผลการตัดสิน ให้ประเทศผู้เสียหายทำการตอบโต้ทางการค้าได้

5.9 ให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามพันธกรณี (Special and Differential Treatment for LDCs)

ผ่อนผันให้ประเทศกำลังพัฒนาจำกัดการนำเข้าได้ หากมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และรักษาเสถียรภาพดุลการชำระเงิน และให้โอกาสประเทศพัฒนาแล้วให้สิทธิพิเศษศุลกากร (GSP) แก่ประเทศกำลังพัฒนาได้ แม้จะขัดกับหลัก MFN ก็ตาม นอกจากนี้ ประเทศพัฒนาแล้วจะต้องไม่หวังการตอบแทนเมื่อลดหย่อนภาษีให้

ความตกลงที่สำคัญภายใต้ WTO

6. WTO ทำหน้าที่กำกับดูแลความตกลงจำนวน 29 ความตกลง ที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

6.1 พิธีสารรอบอุรุกวัยภายใต้แกตต์ 1994 เรื่อง การเปิดตลาด

ผลการเจรจาเปิดตลาด มีผลให้ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศจะต้องลดภาษีลงตามที่ระบุไว้ในตารางที่ลดหย่อน โดยจะลดลงเท่า ๆ กันทุกปี เป็นเวลา 5 ปี สมาชิกจะตกลงกันเรื่องกำหนดเวลาที่จะเริ่มลดภาษี และการลดอัตราภาษีศุลกากรทั้งหมดจะต้องเสร็จภายในเวลาที่ตกลงกัน โดยประเทศสมาชิกอาจจะใช้เวลาในการลดภาษีศุลกากรเพียง 2-3 ปี หรือก่อนเวลาที่มีการกำหนดไว้ในพิธีสารก็ได้

6.2 ความตกลงว่าด้วยสินค้าเกษตร

ความตกลงกำหนดให้เปลี่ยนมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากร เช่น การกำหนดปริมาณ หรือการห้ามการนำเข้า เป็นมาตรการภาษีศุลกากรทั้งหมด และลดภาษีลงร้อยละ 36 ภายใน 6 ปี

สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว ส่วนประเทศกำลังพัฒนาลดลงร้อยละ 24 ภายใน 10 ปี และแต่ละรายการสินค้าต้องลดลงอย่างน้อยร้อยละ 10 ตัวอย่างเห็นได้จากการส่งออกมันสำปะหลังของไทยไปสหภาพยุโรป ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2537 สหภาพยุโรปได้ทำสัญญาจำกัดปริมาณการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraint Agreement: VER) กับไทย โดยมีการกำหนดปริมาณการนำเข้ามันสำปะหลังจากไทยในแต่ละปี แต่หลังจากการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย สัญญานี้ได้ถูกยกเลิกไป และได้เปลี่ยนมาใช้มาตรการภาษีศุลกากรแทน

นอกจากนั้น ก็จะต้องลดมาตรการการอุดหนุนภายในที่บิดเบือนการค้าลง ร้อยละ 20 ภายใน 6 ปี สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว ส่วนประเทศกำลังพัฒนาจะต้องลดลงร้อยละ 13 ภายใน 10 ปี ส่วนการอุดหนุนการส่งออก ให้ประเทศพัฒนาแล้วลดปริมาณที่ได้รับการอุดหนุนลงร้อยละ 21 และลดเงินอุดหนุนลงร้อยละ 36 ภายใน 6 ปี ส่วนประเทศกำลังพัฒนา ลดปริมาณที่ได้รับการอุดหนุนลงร้อยละ 14 และลดการให้เงินอุดหนุนร้อยละ 24 ภายใน 10 ปี เป็นต้น

6.3 ความตกลงสิ่งทอและเสื้อผ้า

เป็นเวลากว่า 30 ปี การค้าสิ่งทอถูกจัดระเบียบอยู่ภายใต้ความตกลงสิ่งทอที่เรียกว่า Multifibre Arrangement (MFA) ซึ่งอนุญาตให้ผู้นำเข้าจำกัดการนำเข้าสิ่งทอเป็นรายประเทศได้ ดังนั้น ประเทศที่มีศักยภาพในการผลิต จึงไม่อาจส่งออกได้ตามกำลังการผลิต แต่หลังจากการเจรจาอุรุกวัย ประเทศผู้นำเข้าจะต้องปรับตัว โดยค่อย ๆ ยกเลิกมาตรการจำกัดการนำเข้าดังกล่าว ให้หมดไปภายใน 10 ปี นับจากปี 2538 และในช่วง 10 ปี รายการใดที่ถูกจำกัดโควตาก็จะต้องขยายโควตาให้มากขึ้น

6.4 ความตกลงว่าด้วยการใช้มาตรการสุขอนามัย

การกำหนดระดับความปลอดภัย และการตรวจสอบมาตรฐานสินค้านำเข้า จะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้ระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันมิให้แต่ละประเทศกำหนดมาตรฐานตามใจชอบ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการค้า

6.5 ความตกลงว่าด้วยระเบียบวิธีการออกใบอนุญาตนำเข้า

กำหนดแนวทางปฏิบัติ และกำหนดระยะเวลาแน่นอนที่หน่วยงานของรัฐจะต้องออกใบอนุญาตนำเข้า เพื่อมิให้มีการกีดกันการค้า โดยอาศัยใบอนุญาตนำเข้า

6.6 ความตกลงว่าด้วยการใช้ราคาเพื่อการศุลกากร

กำหนดให้หน่วยงานศุลกากรของประเทศต่าง ๆ ใช้ราคาตามใบส่งของในการคำนวณมูลค่าสินค้าเพื่อการเก็บภาษีศุลกากร หากมีข้อสงสัยในราคาดังกล่าว ก็ให้ใช้วิธีประเมินราคาตามขั้นตอนที่ระบุในความตกลง

6.7 ความตกลงว่าด้วยการค้าด้านการทุ่มตลาด

ได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ และวิธีการได้ส่วนการทุ่มตลาดในรายละเอียด และทำให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อประเทศต่าง ๆ จะได้ปฏิบัติให้สอดคล้องกัน เป็นการลดโอกาสที่อาจมีประเทศผู้นำเข้า ใช้มาตรการนี้กีดกันการค้าอย่างไม่เป็นธรรม

6.8 ความตกลงว่าด้วยการตอบโต้การอุดหนุน

ได้มีการปรับปรุงให้กำหนดประเภทของการอุดหนุนไว้อย่างชัดเจนว่า การอุดหนุนประเภทใดเป็นการอุดหนุนที่ต้องห้าม ประเภทใดเป็นการอุดหนุนที่ทำได้ และประเภทใดเป็นการอุดหนุนที่เมื่อทำแล้วอาจถูกใช้มาตรการตอบโต้ นอกจากนั้น ยังได้กำหนดแนวปฏิบัติในการได้ส่วนเพื่อการตอบโต้สินค้าเข้าที่ได้รับการอุดหนุนจากประเทศผู้ผลิต เพื่อให้แต่ละประเทศถือปฏิบัติ

6.9 ความตกลงเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา

กำหนดขอบเขตและมาตรฐานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทที่สำคัญ ๆ ได้แก่ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ การออกแบบวงจรรวม ชี้อทางภูมิศาสตร์ และความลับทางการค้า

6.10 ความตกลงเรื่องการค้าบริการ

กำหนดกรอบความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการขึ้น โดยมีหลักการสำคัญ ๆ ทำนองเดียวกับแกตต์ แต่เนื่องจากความตกลงเพิ่งเริ่มสร้าง ในขั้นนี้ จึงมีหลักการสำคัญ ๆ ไม่กี่ประการ เช่น MFN ความโปร่งใส และการเปิดเสรีการค้าบริการ เป็นต้น ทั้งนี้ประเทศสมาชิกต้องเจรจาจัดทำตารางข้อผูกพันเปิดเสรีการค้าบริการ เพื่อเปิดเสรีให้แก่กันด้วย

6.11 ความตกลงเรื่องมาตรการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า

หลักการสำคัญที่ตกลงกันคือ ทุกประเทศต้องยกเลิกมาตรการลงทุนที่มีผลเท่ากับการกีดกันการนำเข้า โดยประเทศพัฒนาแล้ว ต้องยกเลิกใน 2 ปี ประเทศกำลังพัฒนาใน 5 ปี มาตรการเหล่านั้น ได้แก่ มาตรการกำหนดให้ใช้วัตถุดิบในประเทศในการผลิตสินค้า หรือที่เรียกว่า Local Content Requirement ไม่ว่าข้อกำหนดนี้จะเป็นข้อบังคับ หรือเป็นเงื่อนไขต่อการที่ผู้ผลิตภายในจะได้รับสิทธิพิเศษใด ๆ ก็ตาม เช่น สิทธิในข้อยกเว้นไม่เสียภาษี ตามนโยบายส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น

6.12 ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า

ได้มีการขยายความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้าที่เป็นผลจากการเจรจารอบโตเกียวให้ชัดเจนขึ้น โดยก่อให้เกิดความมั่นใจว่า กฎข้อบังคับทางด้านเทคนิคและมาตรฐาน รวมถึงการทดสอบและระเบียบการรับรอง จะไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการค้าโดยไม่จำเป็น โดย

เฉพาะในเรื่อง MFN และ National Treatment นอกจากนี้มีการรับรองว่า ประเทศต่าง ๆ จะไม่ขัดขวางการใช้มาตรการเพื่อปกป้องสุขอนามัยของมนุษย์ สัตว์ และพืช หรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งความตกลงฉบับใหม่นี้ได้ปรับปรุงแก้ไขความตกลงเดิมให้ครอบคลุมถึงขบวนการผลิตและวิธีการผลิต และจัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลท้องถิ่นและองค์กรที่มีใช้รัฐ

6.13 ความตกลงว่าด้วยการตรวจสอบสินค้าก่อนส่งออก

ความตกลงนี้ได้ให้การรับรองว่า หลักเกณฑ์และพันธกรณีของแกตต์จะใช้กับตัวแทนที่ได้รับมอบหมายจากรัฐในการทำหน้าที่ตรวจสอบสินค้าก่อนส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านราคา ปริมาณ และคุณภาพของสินค้าตามที่มีการสั่งซื้อ พันธกรณีดังกล่าว จะรวมถึง การไม่เลือกปฏิบัติ ความโปร่งใส ปกป้องความลับข้อมูลทางการค้า หลีกเลี่ยงความล่าช้าอย่างไม่มีเหตุผล และหลีกเลี่ยงการขัดแย้งของตัวแทน รวมถึง ข้อกำหนดการให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค ตามที่มีการร้องขอ

6.14 ความตกลงว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า

ความตกลงนี้ มุ่งถึงการพิจารณาประสานเกี่ยวกับกฎระเบียบแหล่งกำเนิดสินค้า ให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันที่คล้ายคลึงกัน เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจว่า กฎระเบียบดังกล่าวจะไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการค้าโดยไม่จำเป็น กฎระเบียบดังกล่าวจะไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องการกำหนดแหล่งกำเนิดสินค้าที่ใช้เป็นเงื่อนไขในการให้สิทธิพิเศษทางศุลกากร

6.15 ความตกลงว่าด้วยมาตรการคุ้มกัน

กำหนดให้ประเทศผู้นำเข้าระบุสินค้าที่มีการนำเข้าเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากต่ออุตสาหกรรมภายในประเทศ ซึ่งผลิตสินค้าที่เหมือนกัน หรือแข่งขันกับสินค้านำเข้า นอกจากนี้ยังกำหนดให้ใช้มาตรการโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อแหล่งนำเข้า และได้ห้ามใช้มาตรการที่เรียกว่า เป็นมาตรการคลุมเครือ (Grey Area Measures) โดยกำหนดไม่ให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรการจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraint Agreements: VERs) หรือมาตรการควบคุมทางการตลาด หรือมาตรการที่คล้ายคลึงกันอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งออกหรือนำเข้า

6.16 ความตกลงว่าด้วยการยุติข้อพิพาท

กฎและขั้นตอนการยุติข้อพิพาทภายใต้การเจรจาอบูรุกวัย (The Uruguay Round Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes) เป็นระบบการยุติกรณีพิพาทที่มีความคล่องตัวมากกว่าเดิม และเปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิก WTO ดำเนินการร้องเรียนความเสียหายที่เกิดขึ้นภายใต้ความตกลงการค้าฉบับใดฉบับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในการดูแลของ WTO ได้ โดยได้กำหนดบทบัญญัติให้ประเทศต้นเหตุต้องดำเนินการตามผลการ

พิจารณาของคณะลูกขุน อย่างไรก็ตาม ประเทศต้นเหตุจะสามารถขออุทธรณ์ได้ หากไม่พอใจผลการพิจารณา แต่จะต้องเป็นการอุทธรณ์ในเฉพาะประเด็นทางกฎหมายเท่านั้น และเมื่อคณะอุทธรณ์ได้ตัดสินออกมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ประเทศต้นเหตุและคู่กรณีจะต้องปฏิบัติตามโดยไม่มีเงื่อนไข

ความตกลงทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นพันธกรณีหลายฝ่าย (Multilateral Obligations) ซึ่งประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลกทุกประเทศ จะต้องเป็นภาคีของความตกลง ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์การการค้าโลกในปี พ.ศ. 2538 แต่สำหรับ 4 ความตกลงต่อไปนี้ ยังเป็นเพียงความตกลงหลายฝ่าย (Plurilateral Agreements) ซึ่งมีประเทศสมาชิกเพียงบางประเทศเท่านั้นเป็นภาคีของความตกลง ซึ่งได้แก่

6.17 ความตกลงว่าด้วยการค้าเครื่องบินพลเรือน

มีประเทศสมาชิกจำนวน 21 ประเทศเข้าร่วมเป็นภาคีของความตกลง โดยมีจุดประสงค์เพื่อกำจัดมาตรการการนำเข้าเครื่องบินทุกประเภท นอกเหนือจากเครื่องบินที่ใช้ในกิจการทหาร และยังคงครอบคลุมถึงผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น เครื่องยนต์และชิ้นส่วนเครื่องบิน ส่วนประกอบของแบบจำลองการบิน ความตกลงประกอบด้วยกฎเกณฑ์ในเรื่องการจัดซื้อ และสิ่งจูงใจในการซื้อเครื่องบินพลเรือนของรัฐบาล และการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ธุรกิจการค้าเครื่องบินพลเรือน

6.18 ความตกลงว่าด้วยการจัดซื้อโดยรัฐ

มีประเทศสมาชิกจำนวน 23 ประเทศเข้าร่วมเป็นภาคีของความตกลง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดซื้อโดยรัฐเป็นไปอย่างเสรี เสมอภาค และโปร่งใส โดยกำหนดให้การบังคับใช้กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบพิจารณา และการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดซื้อโดยรัฐเป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งผู้ผลิตภายในและต่างประเทศ

6.19 ความตกลงว่าด้วยนมและผลิตภัณฑ์นมระหว่างประเทศ

ความตกลงนี้มีวัตถุประสงค์ในการขยายการค้า และเปิดเสรีการค้านมและผลิตภัณฑ์นม ส่งเสริมให้มีเสถียรภาพทางการค้า โดยพยายามที่จะขจัดภาวะการขาดแคลน ภาวะล้นตลาด และภาวะความไม่แน่นอนในราคา มุ่งที่จะช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา และเสริมสร้างความร่วมมือทางการค้าและผลิตภัณฑ์นมระหว่างประเทศ ความตกลงนี้อยู่ในความดูแลของคณะกรรมการว่าด้วยการค้าและผลิตภัณฑ์นม ได้ครอบคลุมสินค้านมและผลิตภัณฑ์ทุกชนิด มีการกำหนดราคาส่งออกขั้นต่ำ สำหรับสินค้านมผง ไขมันนม เนย และชีส

6.20 ความตกลงว่าด้วยเนื้อวัวระหว่างประเทศ

ความตกลงนี้มุ่งที่จะส่งเสริมการขยายตลาด เปิดเสรี และรักษาเสถียรภาพของการค้าเนื้อวัวและปศุสัตว์วัว และเสริมสร้างความร่วมมือทางการค้าระหว่างประเทศ โดยความตกลงจะครอบคลุมถึงสินค้า เนื้อวัว เนื้อลูกวัว และวัวมีชีวิต โดยที่คณะกรรมการว่าด้วยการค้าเนื้อวัวระหว่างประเทศ จะเป็นผู้ประเมินอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ของเนื้อวัวของโลก และเป็นผู้ดูแลจัดหาเวทีในการเจรจาเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการค้าเนื้อวัว รวมถึงดูแลข้อผูกพันการค้าทวิภาคี และการค้าหลายฝ่าย ของสินค้าเนื้อวัว

การประชุมระดับรัฐมนตรี WTO

7. องค์การสูงสุดที่มีหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติงานของ WTO คือ ที่ประชุมระดับรัฐมนตรี ซึ่งกำหนดให้ประชุมเพื่อพิจารณาตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ทุก 2 ปี ดังนั้น หลังจากที่ WTO จัดตั้งมาได้ 2 ปี จึงได้จัดประชุมระดับรัฐมนตรีของประเทศสมาชิก ขึ้นที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 9-13 ธันวาคม 2539

8. ในการประชุมดังกล่าว ประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งไทย ต้องการให้ที่ประชุมรัฐมนตรี ผลักดันให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การค้าซึ่งเป็นผลของการเจรจารอบอุรุกวัยอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการเปิดตลาดตามความตกลงเรื่องสินค้าเกษตรและสิ่งทอ แต่ประเทศพัฒนาแล้วต้องการนำเรื่องใหม่ ๆ เข้ามาเจรจากำหนดกฎเกณฑ์ในองค์การการค้าโลกด้วย เช่น สหรัฐอเมริกา ผลักดันเรื่องมาตรฐานแรงงาน และการจัดซื้อโดยรัฐ พร้อมทั้งการเปิดตลาดสินค้าเทคโนโลยีสารสนเทศ ในขณะที่สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และแคนาดาผลักดันให้มีการเจรจาเรื่องการลงทุนและนโยบายการแข่งขันในองค์การการค้าโลก

9. ผลการประชุมปรากฏเป็นปฏิญญาจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

9.1 ปฏิญญาการประชุมรัฐมนตรีองค์การการค้าโลก ซึ่งกำหนดแนวดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ โดยมีเรื่องที่ไทยให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่

สินค้าเกษตร สินค้าเกษตรของไทยมีมูลค่าส่งออกประมาณ 186,794.05 ล้านบาท ในปี 2539 และเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ไทยจึงพยายามผลักดันให้มีการเปิดตลาดอย่างจริงจังตามผลการเจรจารอบอุรุกวัย และให้มีการเตรียมการเพื่อเปิดการเจรจาสินค้าเกษตรรอบใหม่ให้เร็วที่สุด ซึ่งปรากฏว่าที่ประชุมฯ ให้ความเห็นชอบให้เริ่มดำเนินการตามแผนงานได้ตั้งแต่ปี 2540

สิ่งทอ สินค้าสิ่งทอของไทยมีมูลค่าส่งออกประมาณ 137,225.6 ล้านบาท ในปี 2539 ไทยจึงผลักดันให้มีการเปิดเสรีการค้าสิ่งทออย่างจริงจัง ซึ่งปฏิญญาฯ ได้ย้ำความสำคัญของการเปิดตลาดสิ่งทอ และไม่ให้มีการใช้มาตรการปกป้องตลาดอย่างพร่ำเพรื่อ รวมทั้งคณะกรรมการตรวจตราสิ่งทอพิจารณาและเสนอข้อคิดเห็นในแต่ละกรณีพิพาทให้โปร่งใสยิ่งขึ้น

สำหรับผลการประชุมในเรื่องที่ประเทศพัฒนาแล้วผลักดันเป็นอย่างมาก แต่ไทยและประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ต้องการให้เบี่ยงเบนและยับยั้งในองค์การการค้าโลก ได้แก่

การลงทุนและการแข่งขัน ไทยประสบความสำเร็จในการผลักดันให้มีการตกลงในเรื่องทั้งสองนี้เพียงแค่จัดตั้งคณะทำงานศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้ากับการลงทุน และการค้ากับนโยบายการแข่งขัน โดยยังไม่มีมาตรการใด ๆ ซึ่งหากจะมีการเจรจาก็ต้องมีฉันทามติที่ชัดเจน

การจัดซื้อโดยรัฐ ที่ประชุมตกลงให้มีการศึกษาความโปร่งใสในการดำเนินการจัดซื้อโดยรัฐ โดยต้องคำนึงถึงนโยบายของชาติ

มาตรฐานแรงงาน ที่ประชุมยอมรับว่าองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำหนดและดำเนินการเกี่ยวกับมาตรฐานแรงงานและตกลงว่าจะไม่มีการนำมาตรฐานแรงงานมาใช้เพื่อกีดกันการค้า รวมทั้งไม่มีการนำข้อโต้แย้งในเรื่องค่าจ้างแรงงานต่ำมาเป็นประเด็นเจรจา

9.2 ปฏิญญาว่าด้วยความตกลงเปิดเสรีสินค้าเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITA) โดยประเทศสมาชิกตกลงที่จะลดภาษีนำเข้าสินค้า IT เป็นศูนย์และผูกพันไว้กับองค์การการค้าโลก ภายในปี ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543)

สถานะล่าสุด ปัจจุบัน ความตกลง ITA มีประเทศสมาชิก 43 ประเทศ (สหภาพยุโรป นับเป็น 1 ประเทศ) โดยทุกประเทศได้ยื่นตารางข้อผูกพันการลดภาษีสินค้า IT ไปแล้ว และปฏิญญาฯ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2540 โดยมีคณะกรรมการว่าด้วยการขยายการค้าสินค้า IT ดูแลการปฏิบัติตามพันธกรณีของประเทศสมาชิก

ผลโดยทั่วไปจากการปรับปรุงกฎระเบียบของ WTO

10. จากการที่ได้มีการปรับปรุงและขยายขอบเขตของกฎเกณฑ์การค้าโลกในแนวทางการค้าเสรีภายใต้ WTO ได้สร้างผลดีในภาพรวม ดังนี้

10.1 บรรยากาศการค้าเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ผลจากการจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่ ทำให้บรรยากาศการค้าของโลกเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การค้าระหว่างประเทศมีกฎเกณฑ์ที่เข้มแข็งขึ้น ทุกประเทศต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้ประเทศที่มีพลังทางเศรษฐกิจมหาศาลดำเนินมาตรการที่มีผลเป็นการบิดเบือนการค้า หรือดำเนินนโยบายทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมได้น้อยลง

10.2 เศรษฐกิจโลกขยายตัวขึ้น

ระเบียบเศรษฐกิจการค้าโลกใหม่ ภายใต้ WTO นอกจากจะเป็นพันธมิตรหรือข้อผูกพันที่สมาชิกจะต้องถือปฏิบัติแล้ว ยังเป็นการให้สิทธิประโยชน์ระหว่างกันด้วย เนื่องจาก โดยทั่วไปผลประโยชน์ที่ประเทศหนึ่งจะได้รับจะเกิดขึ้นเมื่อประเทศอื่น ๆ ปฏิบัติตามพันธกรณี ในภาพรวม ผลการเจรจาจึงทำให้เศรษฐกิจโลกขยายตัวขึ้น

10.3 ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ประโยชน์มากขึ้น

ผลที่เกิดจากการลดภาษี สำหรับประเทศที่อยู่ในฐานะผู้บริโภค การลดภาษีจะทำให้ราคาสินค้าต่ำลง เป็นการลดภาวะเงินเฟ้อ และเป็นประโยชน์กับผู้บริโภค ส่วนประเทศที่อยู่ในฐานะผู้ผลิต การลดภาษีจะช่วยให้ราคาวัตถุดิบลดลง ช่วยลดต้นทุน ทำให้ฐานะการแข่งขันดีขึ้น และเป็นการบังคับให้อุตสาหกรรมภายในประเทศต้องปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต ไม่เป็นภาระของสังคมและทำให้เศรษฐกิจเคลื่อนไหว

10.4 การค้ามีความเป็นธรรมมากขึ้น

การปรับปรุงกฎเกณฑ์ทางการค้าให้เข้มแข็งขึ้น ทั้งในด้านการนำเข้า การส่งออก สุขอนามัย มาตรฐานสินค้า แหล่งกำเนิดสินค้า การทุ่มตลาด การอุดหนุน การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ฯลฯ ทำให้การค้าของโลกอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมมากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการยกระดับรายได้ การลงทุนและการจ้างงาน

10.5 มีเวทีแก้ไขปัญหาการค้าที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การปรับปรุงกระบวนการยุติข้อพิพาททางการค้าในระบบพหุภาคีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในด้านระยะเวลาการดำเนินการ และการรับรองรายงานผลการพิจารณาของคณะลูกขุน โดยเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ได้ และผลการพิจารณาครั้งนี้ถือเป็นที่สุด ซึ่งทุกประเทศที่ถูกตัดสินว่าผิดต้องยกเลิกมาตรการที่เป็นปัญหา กลไกเช่นนี้จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในระบบการค้าพหุภาคีมากขึ้น

แนวโน้มในอนาคต

11. กฎเกณฑ์การค้าโลกในอนาคตมีแนวโน้ม ดังนี้

11.1 การเปิดเสรีนำไปสู่กฎระเบียบของโลก (Global Rules)

ความสำเร็จของการเจรจารอบอุรุกวัยแสดงถึงชัยชนะของหลักการค้าเสรีเหนือหลักการปกป้องตลาด ซึ่งเป็นการเปิดเสรีที่มีกฎระเบียบร่วมกันของประเทศสมาชิกกว่าร้อยประเทศ ที่จะขยายไปเป็นกฎระเบียบของโลกอย่างแท้จริงต่อไป เนื่องจาก ขณะนี้มีประเทศอีกประมาณ 28 ประเทศ กำลังสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก โดยเฉพาะจีนและรัสเซีย จึงคาดว่าจำนวนสมาชิกจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดจะเป็น universal คือเป็นกฎระเบียบที่ทุกประเทศในโลกยอมรับ

11.2 กระแสผลักดันให้จัดทำกฎระเบียบอื่น ๆ นอกเหนือจากการค้า

กระแสการผลักดันให้มีการปรับระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่ โดยมุ่งที่จะทำกฎระเบียบพหุภาคีในเรื่องอื่น ๆ โยงเข้ากับการค้า เช่น การลงทุน การแข่งขัน การจัดซื้อโดยรัฐ เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการประชุมรัฐมนตรีองค์การการค้าโลกที่สิงคโปร์ เมื่อเดือนธันวาคม ที่ผ่านมา ประเทศพัฒนาแล้วได้พยายามให้เปิดการเจรจาประเด็นเหล่านั้นในองค์การการค้าโลก แต่ประเทศกำลังพัฒนาสามารถยับยั้งไว้ได้สำเร็จในระดับหนึ่ง

11.3 การพยายามเชื่อมโยงประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้ากับการค้า

แนวโน้มการจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกกำลังจะขยายจากการจัดระเบียบการค้าไปสู่การจัดระเบียบเศรษฐกิจในทุกด้าน และจะก้าวไกลไปถึงการพยายามเชื่อมโยงประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเข้ากับการค้าด้วย

การมีกฎระเบียบด้านการค้า ทำให้ยากที่จะปกป้องเศรษฐกิจของประเทศและกีดกันการแข่งขัน จึงจำเป็นต้องหันไปหามาตรการด้านอื่น ๆ เช่น สิ่งแวดล้อม แรงงาน มาตรฐาน การบริหาร เป็นต้น ซึ่งก็เท่ากับเป็นการชักนำให้ต้องมีระเบียบระหว่างประเทศในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมจากด้านการค้าด้วย เช่น ขณะนี้หลายประเทศในโลกรวมทั้งไทย ได้กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับฉลากเขียว เพื่อแสดงว่าสินค้าเหล่านั้น ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ชักจูงให้ผู้บริโภคหันมาใช้สินค้าเหล่านั้นมากขึ้น จึงมีแนวโน้มว่าในอนาคต คงจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการจัดทำกฎระเบียบเรื่องนี้ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มิฉะนั้น การค้าระหว่างประเทศจะถูกจำกัดด้วยมาตรการกีดกันการค้าแฝงเหล่านี้

11.4 ระเบียบระหว่างประเทศจะเข้ามามีบทบาทต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศเพิ่มมากขึ้น และบทบาทของรัฐจะลดลง

ความพยายามที่จะจัดทำและบังคับใช้ระเบียบทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งการลงทุนและการแข่งขัน จะเป็นการขยายขอบเขตของกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศที่เดิมครอบคลุมเฉพาะที่ชายแดน ก้าวล่วงเข้าไปสู่กิจกรรมเศรษฐกิจในประเทศ

นอกจากนี้ การแข่งขันจะรุนแรงขึ้น คู่แข่งจากทุกมุมโลกจะก้าวล่วงเข้ามาแข่งขันถึงในประเทศ ทำให้บทบาทของรัฐในการกำหนดทิศทางและแทรกแซงเศรษฐกิจของประเทศลดน้อยลง

สรุป

องค์การการค้าโลกจะจัดงานฉลองวาระครบรอบ 50 ปีของการทำความตกลงแกตต์ ในวันที่ 20 พฤษภาคม 2541 ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เพื่อฉลองความสำเร็จของระบบการค้าพหุภาคีในช่วงที่ผ่านมา และเพื่อเตรียมรับโอกาสและความท้าทายที่จะเกิดขึ้นใน

ทศวรรษใหม่ โดยอาจจะมีการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบใหม่ในปี คศ 2000 เพื่อเจรจาเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตร การค้าบริการ และสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น ตามที่กำหนดไว้ในความตกลงทั้งสามเรื่อง อย่างไรก็ตาม ประเทศพัฒนาแล้วอาจจะพยายามผลักดันให้มีเรื่องอื่น ๆ รวมอยู่ในการเจรจาด้วย ทั้งในเรื่องที่มีความตกลงกันอยู่แล้วและที่ยังไม่เคยมีการเจรจากันมาก่อน เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม การลงทุน นโยบายการแข่งขัน การจัดซื้อโดยรัฐ และการอำนวยความสะดวกทางการค้า เป็นต้น ดังนั้น สมาชิกองค์การการค้าโลก รวมทั้งประเทศไทยจะต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเจรจารอบใหม่ เพื่อให้ผลของการเจรจาเป็นประโยชน์ต่อประเทศและต่อการค้าโลกมากที่สุด

กองการค้าพหุภาคี
มกราคม 2541

สินค้าเกษตรที่ไทยต้องเปิดตลาดนำเข้าภายใต้ระบบโควตาภาษี

ปี 2538 - 2547

ที่	สินค้า	ในโควตา			นอกโควตา	
		อัตราภาษี	ปริมาณ (ตัน)		อัตราภาษี	อัตราภาษี
			ปี 2538	ปี 2547		
1	น้ำมัน	20	2,286	2,400	45.5	41.0
2	นมผงขาดมันเนย	20	45,000	55,000	237.6	216.0
3	มันฝรั่ง	27	288	302	137.6	125.0
4	หอมหัวใหญ่	27	348	365	156.4	142.0
5	กระเทียม	27	62	65	62.4	57.0
6	มะพร้าว	20	2,312	2,427	59.4	54.0
7	เนื้อมะพร้าวแห้ง	20	694	1,157	39.6	36.0
8	เมล็ดกาแฟ	30	5	5.25	99.0	90.0
9	ชา	30	596	625	99.0	90.0
10	พริกไทย	27	43	45	56.4	51.0
11	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	20	52,096	54,700	80.2	73.0
12	ข้าว	30	237,863	249,757	57.4	52.0
13	ถั่วเหลือง	20	10,402	10,922	88.1	80.0
14	เมล็ดพันธุ์หัวหอม	30	3	3.15	239.6	218.0
15	น้ำมันถั่วเหลือง	20	2,173	2,281	160.4	146.0
16	น้ำมันปาล์ม และ น้ำมันเมล็ดในปาล์ม	20	4,629	4,860	157.4	143.0
17	น้ำมันมะพร้าว	20	382	401	57.4	52.0
18	น้ำตาลดิบและอื่นๆ	65	13,105	13,760	103.0	94.0
19	กาแฟสำเร็จรูป	40	128	134	54.5	50.0
20	กากถั่วเหลือง	20	219,580	230,559	146.5	133.0
21	ใบยาสูบ	60	6,129	6,435	79.2	72.0
22	เส้นไหมดิบ	30	460	483	253.9	226.0
23	ลำไยแห้ง	30	5	8	58.4	53.0

၁၆၀၄

โดย ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร รองประธานสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

[illegible]

หัวข้อที่จะบรรยายในวันนี้ จะเกี่ยวกับผลกระทบของการเจรจารอบอุรุกวัยที่มีต่อภาคเกษตรของไทย ทำไมจึงกล่าวถึงผลการเจรจารอบอุรุกวัย หรือที่คนทั่วไปรู้จักกันในนามว่าการเจรจาของ GATT (ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าและภาษีศุลกากร) สาเหตุที่เราต้องทราบเรื่องนี้เนื่องจากกระแสของการเจรจาการค้าเพื่อเปิดตลาดการค้าด้านต่างๆ ในโลกให้เป็นตลาดเสรีมากขึ้นจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ก่อนข้างมารวมทั้งไทยด้วยอันที่จริงภาคการเกษตรของประเทศไทยเป็นตลาดเปิดมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 และเปิดค่อนข้างมากในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อมีสนธิสัญญาบาวริงสำหรับข้อตกลงรอบอุรุกวัยครั้งนี้จะมีผลกระทบต่อประเทศไทยค่อนข้างแรงในอีก 10 ปีข้างหน้า และเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจเพราะไทยเราเป็นประเทศหนึ่งที่ส่งสินค้าออกของโลกในด้านการเกษตร เรามีสินค้าออกที่สำคัญในอันดับโลกค่อนข้างมาก มีสินค้าที่เป็นอันดับ 1 หลายชนิด เช่น ข้าว ยางพารา กุ้ง ปลาทูน่ากระป๋อง สับปะรดกระป๋อง และน้ำตาลอยู่ในอันดับ 3-4 และมีอีกหลายสินค้าที่อยู่ในระดับนำ ไทยเป็นเพียงหนึ่งใน 2-3 ประเทศกำลังพัฒนาที่สามารถผลิตอาหารออกไปเลี้ยงประชากรโลกได้แต่ปัจจุบันนี้มีสัญญาณที่บ่งบอกถึงปัญหาสำคัญบางประการที่มีผลกระทบทางการเกษตรของไทย กล่าวคือแต่เดิมประเทศไทยมีการพัฒนาการเกษตรโดยการขยายพื้นที่ทำการเกษตร การขยายพื้นที่การเพาะปลูกโดยการบุกเบิกป่า ในช่วงต้น ๆ ของการบุกเบิกป่านั้นราษฎรได้รับการสนับสนุนจากทางการ แต่ต่อมาในช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา พื้นที่ที่จะให้บุกเบิกได้หมดสิ้นแล้ว จึงต้องใช้วิธีการอื่น เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นจุดมุ่งสำคัญในเรื่องนี้ ขณะนี้ภาคการเกษตรของไทยประสบปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. การขาดแคลนแรงงาน ระหว่างปี ค.ศ. 1989-1995 ประชากรแรงงานที่เข้าสู่ภาคการเกษตร อายุ 15-24 ปี ลดลงครึ่งหนึ่ง สาเหตุมาจากประชากรลดลงและแรงงานจากภาคการเกษตรย้ายไปสู่ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ที่เกษตรกรลดลงนี้มีผลกระทบต่อภาคการเกษตรมาก ได้มีการเข้าไปสำรวจภาคการเกษตรแล้วพบว่าในครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่มีหัวหน้าเกษตรกรและภรรยาอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป (ไม่มีคนหนุ่ม และเด็ก) ภาคเกษตรไม่มีแรงงานราคาถูกอีกต่อไป การพึ่งแรงงานต่างชาติในภาคเกษตรก็จะพึงได้ชั่วคราวจึงแก้ปัญหาในระยะยาวไม่ได้ ปัญหาที่ 2 คือ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศเวียดนาม แล้วประเทศเวียดนามได้เปรียบประเทศไทยในด้านปริมาณน้ำฝน รวมถึงพื้นที่ชลประทานซึ่งมีสูงถึงร้อยละ 60

ของพื้นที่ ส่วนประเทศไทยนอกจากจะขาดแคลนน้ำแล้วยังถูกภาคอุตสาหกรรมแย่งชิงการใช้น้ำ ส่วนปัญหาที่ 3 คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ได้แสดงให้เห็นว่าต่อไปประเทศไทยจะค่อย ๆ สูญเสียฐานะการเป็นประเทศผู้นำทางด้านการเกษตร ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าแล้วเราจะต้องปรับตัวอย่างไร เราจำเป็นจะต้องปรับตัวภาคการเกษตร การปรับตัวภาคการเกษตรควรจะเป็นอย่างไร

GATT เริ่มเมื่อปี ค.ศ. 1947 สาเหตุมาจากสถานะทางเศรษฐกิจของโลกประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 7 ผลจากสถานะทางเศรษฐกิจของโลกตกต่ำมีผลต่อเนื่องมาทำให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมาเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีความพยายามที่จะรักษาความสงบของโลก ประกอบด้วยการรักษาความสงบทางการเมืองคือพยายามทำให้ไม่มีสงครามโดยการตั้งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติขึ้นมาแก้ปัญหาและความสงบทางด้านเศรษฐกิจได้มีความพยายามตั้งองค์กรขึ้นมาแก้ปัญหาความสงบทางด้านเศรษฐกิจประกอบด้วย

1. ธนาคารโลก International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) เป็นธนาคารเพื่อการบูรณะและพัฒนาจำเป็นจะต้องตั้งขึ้นเนื่องจากผลของสงครามโลกในครั้งนั้นทำให้เศรษฐกิจของหลายๆ ประเทศพังทลาย จำเป็นจะต้องฟื้นฟูขึ้นใหม่โดยเฉพาะประเทศในทวีปยุโรป และญี่ปุ่น

2. ตั้งสถาบัน International Monetary Fund (IMF) เป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นเพื่อปฏิรูประบบการเงินระหว่างประเทศขึ้นมาใหม่

3. ตั้ง International Trade Organization (ITO) เพื่อเป็นสถาบันหลักที่จะใช้ในการรักษาความสงบทางเศรษฐกิจ

แต่สถาบัน ITO ไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากสหรัฐอเมริกาจึงเป็นได้แค่ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยเรื่องการค้าและภาษีศุลกากร (GATT) และได้มีการเจรจารอบอุรุกวัยอีกหลายครั้ง วัตถุประสงค์หลักของการเจรจา ก็ พยายามที่จะกำจัดอุปสรรคทางการค้าลง ทำให้การค้าของโลกกลับเข้ามาอีกครั้งภายใต้หลักการที่โปร่งใสเป็นวัตถุประสงค์หลักและพยายามให้เกิดการค้าเสรีให้ได้ พยายามไม่ให้มีการกีดกันทางการค้าเพราะรู้ว่าการกีดกันทางการค้าก่อให้เกิดวิกฤตการณ์หรือเศรษฐกิจตกต่ำและอาจนำไปสู่ภาวะสงครามโลกได้

ในปี ค.ศ. 1947 เมื่อมีการตกลงที่จะนำหลักการการค้าเข้ามาสู่วงการค้าโลกนั้น สหรัฐอเมริกาเองซึ่งเป็นผู้นำที่จะให้มีการค้าเสรีแต่บังเอิญสหรัฐอเมริกามีกฎหมายว่าด้วยเรื่องการค้าซึ่งกลุ่มการเมืองในสหรัฐอเมริกาได้พยายามที่จะขอให้ภาคการเกษตรได้รับการยกเว้นตามข้อตกลงด้านภาษีศุลกากร คืออยากให้คุ้มครองทางด้านการเกษตรเนื่องจากเชื่อว่าถ้าเปิดเสรีแล้วภาคการเกษตรจะต่อสู้ไม่ได้สินค้าสำคัญคือ ถั่วลิสง น้ำตาล และนม กลุ่มการเมืองดังกล่าวเข้มแข็งมาก ดังนั้นด้วยเหตุนี้ตอนที่ทำสัญญาเมื่อ ค.ศ. 1947 ตั้ง GATT ขึ้นมาจึงยกเว้นสินค้าเกษตรคือไม่ต้องอยู่ภายใต้หลักการการค้าของโลก ข้อยกเว้นสินค้าประกอบด้วยเดิมตกลงกันว่าจะต้อง

ไม่มีการจำกัดสินค้าเข้าแต่สินค้าเกษตรได้รับการยกเว้น พยายามไม่ให้อุดหนุนการส่งออกยกเว้นสินค้าเกษตรกรรม นอกจากนั้นมีการยอมให้มีการอุดหนุนสินค้าการเกษตรเพื่อรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้าภายในประเทศ ผลกระทบที่สำคัญที่มีต่อโลกคือปริมาณสินค้าทางการเกษตรลดลง เพราะการนำเข้าสินค้าทางการเกษตรของประเทศต่างๆ ลดลง กลุ่มประชาคมยุโรปเดิมเป็นกลุ่มประเทศที่มีการนำเข้ารัฐพืช ผลจากการใช้นโยบายคุ้มครองภาคการเกษตรทำให้ปริมาณการผลิตรัฐพืชในประชาคมยุโรปเพิ่มสูงขึ้นจนกระทั่งมีรัฐพืชส่วนเกิน เมื่อมีรัฐพืชส่วนเกินก็พยายามดันสินค้าออกนอกประเทศโดยวิธีการอุดหนุนการส่งออก เพราะฉะนั้นประเทศประชาคมยุโรปจึงเปลี่ยนสภาพจากผู้นำเข้าเป็นผู้ส่งออกสินค้าการเกษตร ซึ่งความสามารถดังกล่าวมิได้เป็นความสามารถโดยธรรมชาติที่นักเศรษฐศาสตร์เรียกว่า ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ หากแต่เป็นความสามารถที่ขึ้นอยู่กับฐานะทางการคลังของประเทศในยุโรป ผลประการต่อมาคือราคาสินค้าในตลาดโลกผันผวนมาก บางปีขึ้นสูงบางปีลงต่ำทำให้เกิดปัญหาการค้าและการผลิตในตลาดโลกมาก ในขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วให้การอุดหนุนและคุ้มครองภาคการเกษตรแต่ประเทศกำลังพัฒนากลับดำเนินมาตรการทำร้ายเกษตรกรของตนเองโดยวิธีการเก็บภาษีส่งออก โดยวิธีการจำกัดปริมาณการส่งออกและโดยวิธีการอื่นๆ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือแอฟริกา ประเทศในแอฟริกาเดิมเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรจำนวนมาก เมื่อได้รับเอกราชแล้วก็ตั้งคณะกรรมการที่เรียกว่า Marketing Board ซึ่งทำหน้าที่บังคับซื้อสินค้าการเกษตรจากเกษตรกรในราคาต่ำแล้วนำไปจำหน่ายในตลาดโลก เพื่อนำเงินไปบริหารประเทศ เหตุการณ์เช่นนี้มีได้เกิดขึ้นแต่ในแอฟริกาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงในอินเดีย และพม่า ด้วยผลพวงของ Marketing Board นี้ ทำให้เกษตรกรที่เคยปลูกพืชส่งออกต้องลดปริมาณการผลิตให้เหลือแค่การบริโภคภายในประเทศ ประเทศที่เคยเป็นผู้ส่งออกสินค้าการเกษตรของโลกกลายเป็นประเทศที่ไม่มีการส่งออกปริมาณการค้าในโลกจึงลดลง ปัญหาที่เกิดขึ้นจึงทวีความรุนแรงขึ้น ปริมาณเงินอุดหนุนประเทศที่กำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ กลายเป็นปัญหาการขาดดุลทางการคลังของประเทศพัฒนาแล้ว ผู้บริโภคในประเทศพัฒนาแล้ว เริ่มตั้งข้อสงสัยว่าทำไมจึงต้องเอาเงินไปอุดหนุนเกษตรกรจำนวนไม่กี่คน ในสหรัฐอเมริกา มีเกษตรกรที่ปลูกข้าว 10,000 ราย จะได้รับเงินอุดหนุนต่อรายหลายหมื่นเหรียญซึ่งเป็นภาระหนักอึ้งของผู้เสียภาษี ดังนั้นจึงเกิดกระแสต่อต้านเหล่านี้ขึ้นมา เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดการเจรจารอบอุรุกวัยในปี ค.ศ. 1989 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่พยายามนำเอาการค้าด้านการเกษตรกลับเข้ามาสู่กติกาการค้าของโลกให้ได้ ในการเจรจาดังนี้ได้แบ่งออกเป็น 2 ค่าย ประกอบด้วย

1. ค่ายสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้มีการค้าเสรีทางการเกษตร จะสังเกตได้ว่าสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่ต้องการให้มีการยกเว้นการค้าเสรีทางการเกษตร แต่เมื่อหลังค.ศ. 1947 หลังการยกเว้นการค้าเสรีทางการเกษตรทำให้ประสบปัญหามากสหรัฐอเมริกาจึงเป็นผู้ชักชวนให้นำกติกาการค้าเสรีกลับมา กลุ่มที่สนับสนุนสหรัฐอเมริกาคือกลุ่มแครนส์ ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศผู้ส่งออกสินค้าการเกษตร 14 ประเทศ ประเทศไทยมีส่วนสำคัญในการตั้งกลุ่มแครนส์ บุคคลสำคัญที่มีบทบาทสูงของประเทศไทยที่มีส่วนชักนำให้สมาชิกประเทศต่าง ๆ

มาร่วมกันตั้งกลุ่มแครนส์และมีการประชุมที่เมืองพัทยาจนทำให้เกิดกลุ่มแครนส์ขึ้นมา (ควรจะเรียกว่า “กลุ่มพัทยา” มากกว่า) ท่านคือ นายคณัย คลลัมภ ท่านถึงแก่กรรมไปเมื่อเร็ว ๆ นี้ นับได้ว่าท่านเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการยกย่องเป็นอย่างยิ่งในฐานะผู้มีคุณูปการแก่วงการด้านการทูตและด้านการเจรจาการค้าสำหรับประเทศไทยมาก

2. กลุ่มฝ่ายค้านของยุโรป (European Union) ผู้ที่สนับสนุนกลุ่มนี้ประกอบด้วยญี่ปุ่น เกาหลีใต้และ AFTA เมื่อมีการเจรจากันหลาย ๆ ครั้ง ในที่สุดก็ปรากฏชัดว่ามี 2 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มสหรัฐอเมริกาและกลุ่มยุโรปที่มีบทบาทชั้นนำบนเวทีการค้าโลก โดยมีประเทศเล็กประเทศน้อยเป็นส่วนประกอบข้อสรุปจากการศึกษาผลการเจรจารอบอุรุกวัย สำคัญสำคัญของผลการเจรจาดังกล่าวมีข้อตกลงสินค้าเกษตร 3 ประการดังนี้

1. การเปิดตลาด
2. การลดการอุดหนุนการส่งออก
3. การลดการอุดหนุนในประเทศ

1. การเปิดตลาด คือการที่จะพยายามบังคับให้ประเทศต่าง ๆ เปิดตลาดของประเทศตนเอง ลดภาษีนำเข้าลงเพื่อนำสินค้าเข้า

- ให้ประเทศพัฒนาแล้วลดภาษีลงร้อยละ 36 ในเวลา 6 ปี ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนาลดภาษีลงร้อยละ 24 ในเวลา 10 ปี

- Tarification คือการแปลงอุปสรรคทางการค้าที่ไม่เป็นภาษีให้เป็นภาษี เดิมมีมาตรการจำกัดทางการค้าหลายวิธี วิธีที่นิยมเรียกว่าการจำกัดการนำเข้า นอกจากนี้แล้วยังมีการใช้มาตรฐานสินค้า ใช้มาตรฐานทางด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (Sanitary and Phyto-Sanitary Measures หรือ SPS) ในการจำกัดการค้า มาตรการเหล่านี้ถูกมองว่าไม่โปร่งใส ข้อตกลงจากการเจรจารอบอุรุกวัยจึงแปลงให้เป็นข้อตกลงด้านภาษีเพื่อให้ทุกอย่างชัดเจนขึ้น เมื่อแปลงเป็นอัตราภาษีแล้วให้มีข้อผูกพันทางอัตราภาษีขึ้นสูงเอาไว้เพื่อมิให้เก็บภาษีเกินกว่าที่กำหนดไว้

- บังคับให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเปิดตลาดขึ้นตามข้อตกลงที่ให้ไว้ หากไม่ปฏิบัติตามถือว่าผิดข้อตกลงในกรณีที่ปริมาณการเปิดตลาดของประเทศสมาชิกได้ปฏิบัติอยู่แล้วแต่ใช้มาตรการจำกัดปริมาณการนำเข้าโดยวิธีต่าง ๆ ก็ขอให้สมาชิกเปิดตลาดร้อยละ 3 ของปริมาณการบริโภคภายในประเทศเฉลี่ยใน 3 ปี ระหว่างที่เจรจา แล้วขอให้เปิดตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5 ในช่วง 10 ปีข้างหน้า เพื่อให้ปริมาณการค้าของโลกเพิ่มขึ้นรวมทั้งการเสียภาษีและการค้าสินค้าเกษตรชัดเจนขึ้น

2. ลดการอุดหนุนการส่งออก ประเทศพัฒนาแล้วให้ลดใน 6 ปีประเทศกำลังพัฒนาให้ลดใน 10 ปี ส่วนประเทศที่ด้อยพัฒนาที่สุดไม่ต้องลด การลดดังกล่าวแบ่งเป็น 1. ลดมูลค่าการอุดหนุน/และ 2. ลดปริมาณ

สินค้าที่ได้รับการอุดหนุน สินค้าที่ได้รับการอุดหนุนมากที่สุดในโลกนี้ประกอบด้วยข้าวสาลี เนื้อสัตว์ น้ำตาล จากการคำนวณตัวเลขปริมาณการอุดหนุนสินค้าของกลุ่มประเทศชั้นนำโดยเฉพาะสหภาพยุโรปพบว่า เนื้อวัวได้รับการอุดหนุนประมาณร้อยละ 95 ของปริมาณเงินอุดหนุน สัตว์ปีก ได้รับการอุดหนุนประมาณร้อยละ 99 ของปริมาณเงินอุดหนุนทั้งหมด เนื้อหมูได้รับการอุดหนุนประมาณร้อยละ 98.9 ของปริมาณเงินอุดหนุนทั้งหมด ส่วนสหรัฐ-อเมริกาได้ให้การอุดหนุนสินค้าประเภทน้ำตาลและข้าวสาลีประมาณร้อยละ 47 ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจำกัดปริมาณเงินอุดหนุนลง

3. การลดการอุดหนุนในประเทศ เนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้วใช้มาตรการการอุดหนุนภายในประเทศในรูปแบบต่าง ๆ จึงมีข้อตกลงให้มีการลดการอุดหนุนภายในประเทศลง ให้ประเทศสมาชิกคำนวณหามูลค่าการอุดหนุนภายในว่าอย่างน้อยเพียงใดโดยให้ประเทศพัฒนาแล้วลดลงร้อยละ 20 ในเวลา 6 ปี ประเทศที่กำลังพัฒนาให้ลดลงร้อยละ 13 ในเวลา 10 ปี

นอกจาก 3 ประเด็นที่กล่าวมาแล้วยังมีข้อตกลงที่ค่อนข้างสำคัญต่อประเทศไทย 2 ประเด็น ดังนี้

1. มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS)

ข้อตกลงครั้งนี้พยายามที่จะทำให้มาตรการที่ประเทศต่าง ๆ เคยใช้เป็นมาตรการจำกัดปริมาณการค้าของโลกโดยอ้างเหตุผลทางด้านความปลอดภัยของมนุษย์ สัตว์ และพืชโดยให้ใช้มาตรการนี้น้อยลง เพื่อไม่ให้เป็นการกีดกันทางการค้า แต่ขณะเดียวกันก็ยอมรับให้ประเทศต่าง ๆ ใช้มาตรการเหล่านี้เพื่อป้องกันความปลอดภัยของมนุษย์ สัตว์และพืชแต่ไม่ให้ใช้มากเกินไป สาระสำคัญคือ

- 1) เพิ่มความโปร่งใส ให้กำหนดกติกาต่าง ๆ ให้ชัดเจน
- 2) หลักความเท่าเทียม ถ้าจะใช้มาตรการที่จะรักษาสุขอนามัยต่าง ๆ แล้วจะต้องใช้หลักความเท่าเทียม 5 วิธี ถ้าหลัก 5 วิธีให้ผลเหมือนกันจะใช้วิธีใดก็ได้ต้องไม่คู่ที่กระบวนการตรวจสอบ ให้ตัดสินโดยการดูผลสุดท้ายว่าถ้าผลสุดท้ายได้ผลเท่ากันไม่ว่าจะใช้วิธีใดก็เหมือนกัน
- 3) หลักมาตรฐานสากล ถ้ามีการใช้มาตรฐานสากลที่มีการตกลงกันในองค์กรระหว่างประเทศแล้ว หลักการนั้นให้ถือว่าใช้ได้
- 4) ในกรณีที่บางประเทศต้องการจะใช้มาตรฐานที่สูงกว่าสากลก็ให้ใช้ได้แต่ต้องมีหลักการทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ว่ามันมีเหตุผลจริง ๆ ที่จำเป็นต้องทำอย่างนั้น หลักการต้องชัดเจน และต้องมีการประเมินความเสี่ยงทั้งหลายด้วย

2. ข้อตกลงเรื่องสินค้าเขตร้อน (Tropical products)

ข้อสำคัญคือมีการลดอัตราภาษีลง ทำให้มีผลดีต่อประเทศไทย เพราะประเทศไทยมีประเทศคู่ส่งออกสินค้าเขตร้อนมากพอสมควร อัตราภาษีสินค้าเขตร้อนโดยเฉพาะยางพาราอัตราภาษีสินค้ายางพาราแปรรูป

ในประเทศพัฒนาแล้วมีอัตราภาษีค่อนข้างสูง ส่วนอัตราภาษีที่เป็นสินค้าพื้นฐาน เช่น ยางดิบ จะไม่เก็บภาษี เพราะประเทศพัฒนาแล้วต้องการคุ้มครองอุตสาหกรรมแปรรูปของเขาต่อไปนี้จะมีการลดข้อแตกต่างดังกล่าวลง ซึ่งแสดงถึงการคุ้มครองอุตสาหกรรมแปรรูปน้อยลง โอกาสที่จะเกิดอุตสาหกรรมแปรรูปเหล่านี้ในประเทศไทยขึ้นเพื่อจะส่งสินค้าแปรรูปออกไปแทนที่จะส่งออกเป็นยางพาราดิบก็มีมากขึ้น

จุดอ่อนของข้อตกลงสินค้าเกษตรจากผลการเจรจาอบอุรุกวัย

1. มีการเลือกปีฐานเพื่อทำให้ปริมาณเงินอุดหนุนมากขึ้น ทำให้มาตรการลดเงินอุดหนุนไม่ได้ผล ทำให้มีการบิดเบือนอัตราภาษีในอัตราสูงขาดความเป็นจริง การลดภาษีตามข้อตกลงจึงไม่ได้ผลเพราะแต่ละประเทศขาดความจริงใจที่จะถือปฏิบัติตามข้อตกลง ยกเว้นประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีอัตราภาษีสูงอยู่แล้ว

2. Aggregation Problem กรณีที่กำหนดให้ลดภาษีลงไม่ได้กำหนดรายการสินค้าแต่รวมรายการสินค้า เมื่อรวมรายการสินค้าย่อมเปิดโอกาสให้มีการปิดบังข้อเท็จจริงได้ง่าย

3. มาตรการข้าว ข้อตกลงกำหนดให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเปิดตลาดแล้วแปลงอุปสรรคที่ไม่เป็นภาษีให้เป็นภาษี (Tarification) แต่ประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ไม่ให้ความร่วมมือเนื่องจากเห็นว่าข้าวเป็นสินค้าการเมืองจะเปิดตลาดไม่ได้และขอยกเว้นการแปลงอุปสรรคที่ไม่เป็นภาษีให้เป็นภาษีสำหรับสินค้าข้าวแล้วได้รับการตอบสนอง ทั้งนี้ญี่ปุ่นต้องเปิดตลาดข้าวร้อยละ 4 ในปีแรกและเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6 ในปี ค.ศ. 2000 โดยไม่เก็บภาษี เกาหลีใต้ขอเปิดตลาดร้อยละ 1 เนื่องจากเป็นประเทศกำลังพัฒนาโดยมีข้อตกลงเงื่อนไขกับสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยโดยเกาหลีใต้จะนำเข้ามันอัดเม็ดจากประเทศไทย 1,000,000 ตัน

ผลกระทบทางด้านตลาด

1. ราคาสินค้าเกษตรจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ในระยะเวลา 10 ปี แม้ว่าในระยะ 20-30 ปีที่ผ่านมาั้น กระแสราคาสินค้าในตลาดโลกอันเนื่องมาจากการอุดหนุนของประเทศที่พัฒนาแล้วทำให้ราคาสินค้าลดลง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 ราคาสินค้าการเกษตรในตลาดโลกลดลงเฉลี่ยแล้วร้อยละ 2-3 ต่อปี เพราะฉะนั้นกระแสนี้จะค่อย ๆ คืบให้ราคาสินค้าไม่ลดลงไปอีก กล่าวคือมีเสถียรภาพและมีแนวโน้มคงที่

2. รายได้ของโลกจะเพิ่มขึ้นประมาณ 3-4 หมื่นล้าน และไม่เกิน 6 หมื่นล้านเหรียญ ประเทศที่พัฒนาแล้วจะเป็นประเทศที่ได้ประโยชน์เพราะเป็นประเทศที่ให้การอุดหนุนคุ้มครองสินค้าเกษตรมากที่สุด ดังนั้นการคุ้มครองจึงลดลง

3. แหล่งผลิตจะเปลี่ยนจากประเทศที่มีต้นทุนสูงไปสู่แหล่งผลิตที่ต้นทุนต่ำ

4. เสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกจะดีขึ้น

5. ในตลาดที่เกี่ยวข้องกับเราจะไม่เปิดมากเท่าใด

ผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย

การที่ประเทศไทยเข้าไปร่วมเจรจารอบอุรุกวัยเนื่องจากเราอยากจะทำให้เปิดการค้าเสรี สิ่งที่เราสนใจที่สุดคือความต้องการเปิดตลาดข้าว ด้านกติกาต่าง ๆ ประเทศไทยมีความสำเร็จในการเจรจาค่อนข้างมากที่ทำให้กติกาการค้าสินค้าเกษตรโปร่งใสมากขึ้น แต่ในด้านสินค้าข้าวซึ่งเป็นตัวสำคัญของไทยนั้น เรากลัวสหรัฐอเมริกามากเพราะเขามีนโยบายอุดหนุนข้าว เราอยากให้ลดการอุดหนุนลงเพื่อที่จะได้ไม่เป็นเครื่องมือในการส่งข้าวออกมาแข่งในตลาดโลก แต่ก็ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเนื่องจากวิธีการเจรจา กล่าวคือสหรัฐอเมริกาไม่ได้อุดหนุนการส่งออกข้าวโดยตรง เขาอุดหนุนการผลิตข้าวในประเทศ แต่เขาไม่ได้บริโภคข้าว ข้าวที่ผลิตขึ้นมาแล้วบริโภคไม่ถึงร้อยละ 10 ส่วนที่เหลือต้องส่งออก การอุดหนุนการผลิตภายในประเทศเท่ากับการอุดหนุนการส่งออก แต่เมื่อเราไปเจรจาเราไม่สามารถขอร้องให้เขาลดการอุดหนุนการผลิตภายในประเทศลงได้ นับว่าเป็นปัญหาใหญ่ แรงกดดันทางการเมืองนั้นมีความรุนแรงมากทั้งในสหรัฐอเมริกาและในสหภาพยุโรป แท้ที่จริงแล้วการเจรจารอบอุรุกวัยในสหภาพยุโรปเกือบล้มเหลว จนกระทั่งในวินาทีสุดท้ายมีการตกลงยอมประนีประนอมกันได้คือยอมให้มีการอุดหนุนภายในประเทศต่อไป เพราะเหตุนี้การอุดหนุนสินค้าข้าวจึงไม่ลดลงและประเทศไทยไม่ได้รับประโยชน์มากนัก

- ประเทศไทยเปิดตลาดโดยลดภาษีสินค้าเกษตร 900 กว่ารายการ
- เปิดตลาดให้มีการนำเข้าโดยมีโควต้าสำหรับสินค้า 23 รายการ และมีการกำหนดภาษีเอาไว้
- มีมาตรการคุ้มกันพิเศษ (Special Safeguard) 111 รายการ
- ประเทศไทยแจ้งว่าไม่มีการอุดหนุนการส่งออก ที่จริงเรามีการอุดหนุนการส่งออกถือว่ามีความ

ผิดพลาดมาก

ผลกระทบโดยรวม

1. รายได้ของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นประมาณ 482 ล้านเหรียญ หรือประมาณร้อยละ 5 ของรายได้ของโลกที่เพิ่มขึ้น
2. ดุลการค้าจะดีขึ้น ช่วยทำให้สภาพการส่งออกดีขึ้น
3. ไทยจะผลิตสินค้าที่มีรายได้สูงมากขึ้น เช่น ปศุสัตว์ เนื้อ นม ผลไม้ น้ำตาล
4. พื้นที่การปลูกข้าวจะลดลง ผลของการเจรจารอบอุรุกวัยจะทำให้มีการลดพื้นที่การปลูก + ข้าว รวมถึงพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังก็จะลดลง

5. พื้นที่การปลูกอ้อยจะเพิ่มขึ้นเนื่องจากราคาจะสูงขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี แต่จะเพิ่มขึ้นไม่มากเท่ากับกรณีที่ไม่มีการเจรจารอบอุรุกวัย

ผลกระทบเป็นรายสินค้า

- สินค้าที่ไทยจะได้ประโยชน์ ได้แก่ ข้าว น้ำตาล สินค้าเขตร้อน แต่ประโยชน์ที่จะได้จากข้าวและน้ำตาลค่อนข้างน้อยกว่าที่ควรจะได้ เพราะมีปัญหาหลายประการ
- สินค้าเกษตรที่ไม่ได้ประโยชน์คือ มันสำปะหลังและไก่
- โควตาภาษีจะยังสร้างปัญหาการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจระหว่างนักการเมือง

นโยบาย

1. การศึกษาผลการเจรจารอบอุรุกวัย ได้ให้นโยบาย 4 ประการ คือ

1 ทวิลักษณะของนโยบายสินค้าเกษตร

ภาพพจน์ของไทยที่มีบทบาทสำคัญในฐานะสมาชิกกลุ่มแครนส์ที่ต้องการให้มีการค้าเสรีสำหรับสินค้าเกษตรมากที่สุด แต่ในทางปฏิบัติปรากฏจากข้อผูกพันของไทยที่แจ้งต่อ GATT ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการจัดสรรโควตาการนำเข้าสินค้าเกษตร 23 รายการในปี พ.ศ. 2538-2539 อาจกล่าวได้ว่า บางหน่วยงานของไทยมิได้ต้องการสนับสนุนการค้าเสรีอย่างเต็มที่เช่น การกำหนดอัตราภาษีนำเข้าไว้สูง ไทยจึงควรปฏิรูปและกำหนดมาตรการเพื่อให้ประเทศมีภาพพจน์ของประเทศที่สนับสนุนการค้าเสรี และให้มีความพร้อมที่จะเจรจาการค้ารอบใหม่ในทศวรรษหน้า

2 การเตรียมตัวเจรจาการค้า

ประเทศไทยต้องสร้างอำนาจการต่อรองเพิ่มขึ้นในเวทีการเจรจาระหว่างประเทศต้องรู้จักวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ อย่างรอบคอบทั้งก่อนและระหว่างเจรจา ต้องกำหนดเป้าหมายหลัก จุดยืนและกลยุทธ์การเจรจาให้ชัดเจน ไทยจะต้องมีหน่วยงานถาวรที่มีความชำนาญในด้านการเจรจาทางการค้า ต้องประสานความเห็นของกลุ่มผลประโยชน์ทุกฝ่าย ซึ่งจะทำให้ไทยสามารถรักษาสถิติประโยชน์ตามข้อตกลงได้อย่างเต็มที่

3. การปฏิรูประบบภาษีศุลกากรเพียงฝ่ายเดียว

นโยบายปฏิรูปภาษีศุลกากรในปี พ.ศ. 2537 โดยการลดภาษีจาก 39 อัตราเหลือเพียง 6 อัตรา และอัตราพิเศษสำหรับสินค้าที่ต้องการคุ้มครองทำให้ภาคเกษตรได้รับประโยชน์โดยตรงการลดอัตราภาษีลงและการลดจำนวนอัตราภาษีให้เหลือเพียงอัตราเดียว หรือ 2-3 อัตราจะลดปัญหาการบิดเบือนการตัดสินใจลงทุน

ถ้าไทยต้องการดำรงขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรไทยควรเปิดให้มีการนำเข้าวัตถุดิบด้านการเกษตรโดยเสรี เพราะจะทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าแปรรูปการเกษตรของไทยลดลง

4. การปรับโครงสร้างภาคการเกษตร

เป็นเรื่องสำคัญที่สุด นโยบายสินค้าเกษตรของเรานั้นมีลักษณะทวิลักษณ์ ด้านหนึ่งอยากจะเสรี เพราะเราเป็นผู้ส่งออกสินค้าการเกษตรรายใหญ่ของโลก แต่อีกด้านหนึ่งเราไม่อยากรักษาและเราอยากคุ้มครองสินค้าการเกษตรซึ่งเป็นลักษณะทวิลักษณ์หรือที่เรียกว่าลักษณะ“พาณิชย์ชาตินิยม” (Mercantilism) คืออยากจะส่งออกมาก ๆ แต่ไม่อยากรักษา และจริง ๆ แล้วก็มีแนวคิดคล้าย ๆ GATT และประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ถึงแม้ว่าเราจะเปิดตลาดการนำเข้าสินค้าเกษตร 23 รายการ ก็พยายามหาวิธีกีดกันการนำเข้าโดยเก็บภาษีสูง ๆ สินค้าที่ได้รับการคุ้มครองมากเช่น น้ำตาล กาแฟ สินค้าชนิดนี้เป็นสินค้าที่มีการผูกขาดภายในประเทศ ได้กำไรคืออยู่แล้วก็ให้การคุ้มครองมาก ประชากรไทยเราบริโภคน้ำตาลราคาแพงที่สุดในโลกและบริโภคกาแฟคุณภาพต่ำที่สุดในโลกในขณะที่ประเทศไทยมีผู้ขายกาแฟสำเร็จรูปน้อยราย และมีกาแฟชนิดเดียวที่ครองตลาดภายในประเทศถึงร้อยละ 80 และประเทศเราก้ให้การคุ้มครองสินค้าชนิดนี้ผลประโยชน์ไม่ได้ตกสู่เกษตรกร

เรามีการจำกัดโควตาการนำเข้าสินค้าส่งอีก 2-3 ตัว คือ ถั่วเหลือง ข้าวโพด นม สินค้าเหล่านี้เรามีความจำเป็นต้องนำเข้า ประเทศไทยเราผลิตพืชไร่ไม่พอ เราเคยผลิตข้าวโพดได้ส่วนเกินแต่ปัจจุบันนี้เนื่องจากจากโรคระบาดเศรษฐกิจในประเทศทำให้อุตสาหกรรมปศุสัตว์เติบโตขึ้นมา จนกระทั่งในปัจจุบันนี้ประเทศไทยต้องส่งสินค้าข้าวโพดเข้าประเทศทั้งที่ในอดีตเราเคยส่งออก เรามีความจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าข้าวโพดเพื่อผลิตเนื้อสัตว์ให้มากขึ้น ถ้าประเทศไทยจำกัดโควตาการนำเข้าพวกวัตถุดิบที่ใช้ในวงการอาหารสัตว์ ต้นทุนในการผลิตจะสูงขึ้น ประเทศไทยจำกัดโควตาการนำเข้าที่ไม่ค่อยพิถีพิถัน กรณีข้าวโพด ถั่วเหลือง และถั่วเหลือง เราได้ตั้งโควตาเอาไว้รวมทั้งนมด้วย แต่การนำเข้าจริงมีปริมาณมากกว่าโควตา เรามีการอนุญาตให้นำเข้ามาสูงกว่าโควตาและเก็บภาษีต่ำกว่าที่กำหนด ภาคเอกชนมีการวิ่งเต้นเพื่อให้อนุญาตนำเข้า บริษัทขนาดใหญ่ มักจะได้รับสิทธิการนำเข้าสูง และเสียภาษีในอัตราต่ำ อาจกล่าวได้ว่าวิธีการดังกล่าวเป็นการโอนเงินภาษีการนำเข้าไปให้บริษัทขนาดใหญ่ และให้บริษัทที่ได้รับผลประโยชน์เหล่านั้นแบ่งส่วนกำไรเล็ก ๆ น้อย ให้หน่วยงาน (สถาบันทางวิชาการ) เพื่อเป็นทุนดำเนินการวิจัย เราเปิดโอกาสให้บริษัทไม่กับบริษัทได้รับผลประโยชน์แทนที่ประเทศไทยจะใช้นโยบายการนำเข้าเสรีพืชไร่ทั้งหมด นำเข้าเสรีข้าวโพด และนม เพื่อให้ต้นทุนการผลิตสินค้าที่คนเริ่มมีเงินขึ้นได้บริโภคมากขึ้นมีราคาถูกลง แล้วมีความสามารถส่งออกผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ได้ ปัจจุบันผลิตภัณฑ์เนื้อหมูกล่าวได้ว่าหมดอนาคตไปแล้ว เราเคยส่งออกเนื้อไก่เป็นอันดับ 4 ของโลก ค่อยไปเราคงไม่มีปัญญาส่งออกเนื้อไก่ไปสู่ตลาดโลก เพราะต้นทุนการผลิตเราไม่ได้เปรียบเลย ต้นทุนแรงงานสูงขึ้นทุกวัน ดังนั้นในไม่ช้าไม่เร็วประเทศไทยต้องนำเข้าเนื้อหมูจากเวียดนาม เราอาจต้องนำเข้าไก่ ในอนาคตคาดว่าประเทศไทย

ต้องนำเข้าผลิตภัณฑ์เนื้อค่อนข้างแน่นอน เพราะอุตสาหกรรมเหล่านี้ไม่มีคนอยากทำ ถ้าคนมีฐานะดีและมีทางเลือกแล้วจะไม่อยากประกอบการค้าดังกล่าว และเราไม่มีความได้เปรียบทางด้านนี้

ดังนั้นนโยบายคือการปรับโครงสร้างภาคการเกษตร ปัญหาที่จะปรับโครงสร้างด้านการเกษตรอย่างไรจึงจะพอที่จะรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยได้ในสินค้าที่เราพอที่จะมีความสามารถเหลืออยู่ ยกตัวอย่างเช่น ข้าวและเนื้อสัตว์ (ยังมีสินค้าตัวอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึง) นโยบายปรับโครงสร้างการเกษตรเริ่มขึ้นในสมัยรัฐบาลนายกรัฐมนตรีนวน หลีกภัย ได้มีวิธีการปรับโครงสร้างภาคการเกษตรโดยการตั้งรายการพืชที่ไม่ควรสนับสนุนเช่น ข้าว มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง พริกไทย ฯลฯ และมีรายการพืชที่รัฐบาลจะสนับสนุนและวิธีการคือให้เงินอุดหนุนหรือให้ดอกเบี้ยราคาถูกแก่เกษตรกร นับเป็นวิธีการที่ไม่ถูก เพราะว่าผลการที่รัฐบาลประกาศรายชื่อพืชที่ไม่ให้การสนับสนุนจะทำให้ราคาพืชชนิดนั้นสูงขึ้น สาเหตุที่พืชนั้นราคาสูงขึ้นมาจากเรื่องของธรรมชาติและสภาวะการณ์ของโลก เมื่อรัฐบาลประกาศสนับสนุนให้มีการปลูกพืชบางชนิดมักขาดข้อมูลทางวิชาการที่ลึกซึ้ง ตัวอย่าง คือ มะม่วงหิมพานต์ และวุ้นเนื้อ (หรือที่เรียกว่าวุ้นพลาสติกที่ภาคอีสาน) ซึ่งไม่เคยมีการศึกษาวิจัยว่าอะไรบ้างมีความเสี่ยงอย่างแท้จริง ถ้ามีความเสี่ยงทางการผลิตเกิดขึ้นจะมีวิธีแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้อย่างไร ถ้าความเสี่ยงเกิดขึ้นจริง ๆ จะมีการแบ่งสรรปันส่วนความเสี่ยงระหว่างบริษัทผู้สนับสนุน เกษตรกร และรัฐบาลอย่างไร เมื่อไม่มีการกำหนดแนวทางดังกล่าวนี้ ผลก็คือเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ข้าวฟ่างแดง ผู้เลี้ยงวัวกลายเป็นผู้ล้มละลาย เกษตรกรเป็นผู้รับภาระทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

1. การปรับโครงสร้างภาคการเกษตรต้องทบทวน นโยบายของรัฐบาลสิ่งที่จะต้องทบทวนคือบทบาทของรัฐบาลคืออะไร บทบาทของรัฐบาลที่ภาคเอกชนทำไม่ได้ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน น้ำ เขื่อน การทำระบบชลประทาน การจัดสรรสิทธิการใช้น้ำเพราะปัญหาใหญ่คือน้ำไม่พอจะต้องมีการกำหนดสิทธิการใช้น้ำและการจัดการน้ำใหม่ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มียุทธศาสตร์ชัดเจน

2. Research and Extension งานส่งเสริมต้องเปลี่ยนแปลงใหม่เพราะปัจจุบันงบประมาณทางด้านการเกษตรส่วนใหญ่ลงไปสู่การส่งเสริม ซึ่งผู้บรรยายเห็นว่าผิดพลาด งบประมาณทางด้านงานวิจัยลดลง เราได้สูญเสียบุคลากรทางด้านงานวิจัยทุกวัน งานด้านการวิจัยต้องเปลี่ยนทิศทางการวิจัยด้านการเกษตร เราเคยเป็นประเทศที่มีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านงานวิจัยสูงมากแต่ในอนาคตนึกคิดว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านกำลังคนจะอ่อนแอลง เพราะว่าความรู้ทางการวิจัยของคนเรานั้นมันฝังอยู่ในตัวบุคคลไม่ได้ฝังอยู่ที่ระบบ เมื่อบุคคลคนนั้นออกไปจากระบบราชการสู่ระบบเอกชนสักพักหนึ่งบุคคลนั้นจะกลายเป็นผู้บริหาร ความรู้เหล่านั้นไม่ค่อยเนื่องในสังคมไทยซึ่งถือว่าเป็นอันตรายต่อการวิจัยมาก ยังมีเรื่องงานต่าง ๆ ที่จะต้องทำในด้านนี้มาก เช่น Genetic

Bank การเก็บรวบรวมพันธุ์ต่างๆ การรับรองพันธุ์ต่างๆเป็นบทบาทของรัฐบาล ซึ่งเห็นว่ารัฐบาลไม่ทำเรื่องเหล่านี้เท่าที่ควร เรื่องตลาดอนาคตที่จะลดความเสี่ยงด้านราคากับสินค้าเกษตรให้กับพ่อค้าและเกษตรกรก็ยังไม่ได้ทำ

ปศุสัตว์และข้าว

เรื่องปศุสัตว์ ต้องพยายามลดต้นทุนวัตถุดิบทางด้านการผลิตให้เป็นต้นทุนที่เท่ากับต้นทุนในตลาดโลกให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์คนปัจจุบันยกเลิกโควต้าไปแล้ว แต่ไม่มั่นใจว่าการยกเลิกโควต้าอันนั้นเป็นเรื่องถาวร ควรจะทำให้เป็นเรื่องถาวรว่าไม่ใช่ยกเลิกโควต้าการนำเข้าวัตถุดิบอย่างเดียว ภาษีการนำเข้าวัตถุดิบควรเป็นศูนย์ทั้งหมด วิธีนี้จะป็นวิธีที่จะทำให้ภาคปศุสัตว์มีโอกาสที่จะพัฒนาต่อไปได้ เรื่องเขตปลอดโรคก็เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องทำอย่างจริงจัง ไม่ใช่ลู่บนหน้าปะจมุขที่เพียงแต่ปักป้ายเขตปลอดโรคแต่ในทางปฏิบัติไม่มีความเข้มงวดแต่อย่างใด จึงเห็นว่าควรจะทำกันด้วยมาตรการที่จริงจังมากกว่าที่เป็นอยู่ และไม่ใช่เพียงแต่นำมาตรการทางสัตวบาล/สัตวแพทย์เข้ามาใช้เท่านั้น ควรนำมาตรการทางด้านกฎหมาย เศรษฐศาสตร์เข้ามาประกอบด้วย

ข้าว ถามว่าประเทศไทยจะกลายเป็นผู้นำเข้าสินค้าข้าวหรือไม่ ตอบว่าไม่ ใน 10-15 ปี ข้างหน้า ประเทศไทยจะยังคงเป็นผู้ส่งออกข้าวอยู่และเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่แต่คิดว่าไม่ใช่อันดับ 1 ของโลกในอีกไม่กี่ปี นี้ เราจะสูญเสียความเป็นอันดับ 1 เนื่องจากประเทศเวียดนามและประเทศอินเดีย ถ้าพม่าเลิกพึ่งแกเกษตรกรเมื่อใด พม่าจะกลายเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ 1 ของโลกภายในเวลาอันรวดเร็ว เพราะลุ่มน้ำอิระวดีเป็นลุ่มน้ำที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในโลก ในปัจจุบันนี้ประเทศเวียดนามกลายเป็นผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญของโลก และได้ไ้เข้าขึ้นมาเป็นอันดับ 3 - 2 แล้ว ปีที่ผ่านมาเวียดนามส่งข้าวออก 3,000,000 ตัน ประเทศไทยนั้นเวลานี้สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือพื้นที่ปลูกข้าว ปีที่ผ่านมาผลิตข้าวลดลงเป็นประวัติการณ์ เพราะว่าเกษตรกรเลิกปลูกข้าวทั้ง ๆ ที่ราคาข้าวดีมากเกษตรกรก็ยังเลิก เพราะการปลูกข้าวนี้มี Rate of Return ค่ำมาก แต่ที่เรายังดำรงสภาพเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่อันดับ 1 ของโลกได้ เพราะปริมาณการบริโภคข้าวของเราลดลงทุกวัน อีกประการหนึ่งคือเราหันไปปลูกข้าวที่มีมูลค่าสูงขึ้น เช่น ข้าวหอมมะลิ และอื่น ๆ แต่การปลูกข้าวดังกล่าวให้ผลผลิตต่ำมาก และยากที่จะทำให้ผลผลิตสูงขึ้น ดังนั้นจึงมีคำทำนาย สำหรับนักวิจัยทางด้านนี้ว่าจะต้องทำอย่างไรเพื่อให้ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น เพราะนั่นเป็นทางเดียวที่เราจะอยู่รอดได้ โอกาสที่เวียดนามจะมาผลิตข้าวดีเหมือนประเทศไทยนั้น ใน 10 ปีข้างหน้ายังไม่ได้เป็นเป้าหมายหลักของเวียดนาม ข้าวเป็นพืชที่ใช้น้ำมากที่สุด ทำอย่างไรถึงจะมีการใช้น้ำในการปลูกข้าวลดลง ปัจจุบันมีความสูญเสียในการใช้น้ำปลูกข้าวสูงเกือบร้อยละ 50 ของปริมาณน้ำที่ใช้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นำมาซึ่งนัยในการปรับโครงสร้างว่ารัฐบาลจะมีบทบาทในเรื่องกำหนดสิทธิการใช้น้ำ

Figure 1

— १५ —

เอกสารแนบท้ายหมายเลข 11

เอกสารการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

“การเขียนข่าวประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ผลงานวิจัย”

วันที่ 21-22 กุมภาพันธ์ 2541

ณ วังยางริเวอร์พาร์ค จังหวัดสุพรรณบุรี

ศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ คุ้มชู
หน้า ๕๕๕.

เอกสารประกอบการสัมมนา

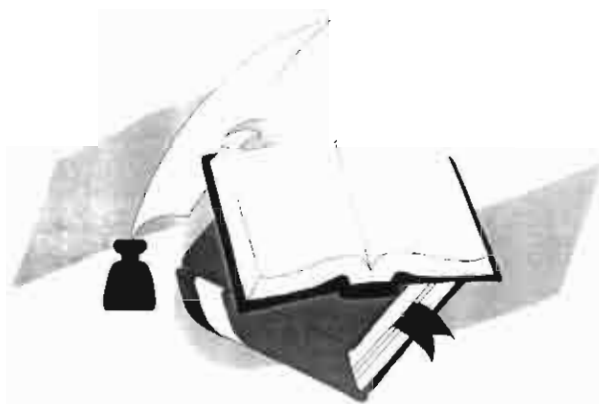
การเขียนข่าวประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ ผลงานวิจัย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

เอกสารประกอบการสัมมนา

การเขียนข่าวประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ ผลงานวิจัย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

บทความ

ความหมายของบทความ

บทความ คือ งานเขียนประเภทร้อยแก้วที่เขียนขึ้นเพื่อเสนอความรู้ ความคิดเห็นหรือความเพลิดเพลิน โดยที่เขียนขึ้นจากข้อเท็จจริงที่มีสาระ มีหลักฐานที่เชื่อถือได้รวมทั้งบทความดังกล่าวต้องเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้คนโดยทั่วไป

บทความเป็นสารคดีประเภทหนึ่ง ซึ่งให้สาระ ความรู้เช่นเดียวกับสารคดีทั่ว ๆ ไป มีวิธีเขียนที่ชวนอ่าน ชวนคิด ชวนเพลิดเพลินเหมือนกัน แต่บทความมีลักษณะพิเศษคือ มักเน้นการให้ทัศนะข้อคิดเห็นและข้อวินิจฉัยของผู้เขียนในปัญหาต่าง ๆ ยิ่งกว่าจะเน้นจุดเด่น

บทความมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกับงานเขียนร้อยแก้วโดยทั่วไป ซึ่งพอสรุปลักษณะที่สังเกตได้ดังนี้

1. ข้อเท็จจริงที่นำมาเขียนบทความจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีสาระมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ให้ความรู้ ให้ความคิดเห็นแก่ผู้อ่าน
2. บทความเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์ในตัว ความรู้และความคิดที่เสนอเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาทั้งหมด ซึ่งบทความอาจเสนอประเด็นปัญหาในบางแง่มุมเท่านั้น
3. บทความจะต้องเสนอเรื่องที่กำลังเป็นที่สนใจของคนโดยทั่วไป โดยที่จุดเด่นของเรื่องมีความสำคัญต่อความรู้และความรู้สึกนึกคิด
4. บทความจะต้องเขียนชวนให้อ่านตามยุทธวิธีที่เราความสนใจ โดยเฉพาะการใช้ภาษาและลีลาการเขียน
5. บทความต้องเสนอแนวคิดที่แปลก แต่จะต้องมีสาระและเหตุผล

คุณลักษณะที่ผู้เขียนบทความพึงมี

1. มีความรู้ในเรื่องที่จะเขียนเป็นอย่างดี
2. ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถจัดระบบความคิดได้ มีความสามารถในการแยกประเด็น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การเปรียบเทียบ รวมทั้งการสรุปประเด็นได้
3. ต้องเป็นผู้มีเหตุผลซึ่งยึดเป็นหลักในการเขียนบทความ
4. ต้องสามารถแสดงออกในการใช้ภาษาก้าวคือสามารถสื่อความหมายให้ผู้อ่านได้เข้าใจตามที่ผู้เขียนพึงประสงค์

5. มีความเป็นทวิสัยในการใช้เหตุผล ซึ่งนับว่ามีความสำคัญมากไม่เช่นนั้นแล้วความลำเอียง หรือมีอคติต่อการเสนอข้อเท็จจริงจะไม่ใช่เป็นกรรมในการเสนอบทความ

โครงสร้างของบทความ

ประกอบด้วย	ชื่อเรื่อง
	ความนำ
	เนื้อเรื่อง
	ความสรุป

การเตรียมเพื่อเขียนบทความ

ประการแรก สืบหาข้อมูลที่จะเขียนก่อน ว่าประเด็นที่จะเขียน เรามีข้อมูลหรือยัง ชัดเจนหรือยัง กระทบต่อยากบอกเรื่องนี้กับคนอื่น ในมุมมองของเรา ที่เราเห็นว่ายังไม่มีคนพูดถึง หรือพูดถึงอยู่บ้าง แต่ข้อมูลที่เราใช้อยู่ยังไม่ได้รับการพูดถึง

ประการที่สอง วางเค้าโครงเรื่องคร่าวๆ จัดลำดับข้อมูลเชื่อมโยงก่อนหลัง และวิเคราะห์ข้อมูลที่เราใช้อยู่ แล้วเลือกใช้เฉพาะที่จำเป็นคือ มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง ข้อมูลอ้างอิงที่ให้ความหนักแน่นกับความเป็นเหตุเป็นผลว่ามีปัญหาอะไร ทำไมถึงเกิดปัญหา แล้วจะแก้ไขได้อย่างไร

ประการที่สาม ลงมือเขียนองค์ประกอบ

1. ชื่อเรื่อง จะต้องน่าสนใจ ดึงดูดใจคนอ่าน ชื่อคนอ่าน และที่สำคัญจะต้องกินความหมายครอบคลุมเนื้อเรื่องประเด็นที่ต้องการนำเสนอ
2. ความนำ เป็นการนำเข้าสู่เนื้อเรื่อง มีหลายวิธี เช่น การหยิบเอาคำพูดของบุคคลที่พูดสั้น ๆ แต่กินความหมายไปในทำนองโทนเรื่องที่เราต้องการเขียน หยิบข่าวที่เราต้องการเขียนบทความวิจารณ์มาขึ้นนำ สรุปความคิดรวบยอดของเรื่องมาขึ้นนำสู่เรื่อง และมีปรัชญาคำคมที่เราค้นคว้าเจอ ก็อาจนำมาขึ้นได้ แต่ต้องเข้ากับเรื่องได้
3. เนื้อเรื่อง เป็นการนำเสนอข้อมูลชี้ชัดถึงความเป็นเหตุเป็นผลที่ว่า ปัญหาเกิดจากอะไร เพราะอะไรและมีทางออกหรือไม่อย่างไร
 - เนื้อหาอาจอ้างอิงเชื่อมโยงความเป็นเหตุเป็นผลที่มีคนพูดถึงกันหลายคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ

- จากงานค้นคว้าวิจัยต่างๆ ที่ได้มา สามารถเป็นได้ทั้งหยิบยกอ้างอิงและดำเนินเรื่องเชื่อมโยง
- เนื้อหาจากที่เราได้รับรู้มาด้วยตนเอง อ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลประกอบ

4. สรุป มีลักษณะที่เน้นย้ำให้เห็นความสำคัญและเป็นการชี้ชัดถึงประเด็นที่เรานำเสนอไปแล้ว กล่าวคือ

- ทิ้งท้ายไว้ให้เขายังมีแนวทางแก้ไข นำเสนอแนวทางแก้ไข
- ทิ้งท้ายไว้ให้ผู้อ่านคิด มีความตระหนักถึงความสำคัญ ตรองดู นิจารณาคู ฯลฯ
- ทิ้งท้ายโดยตั้งคำถามเช่น มีใช่หรือ? หรือมีใช่? อย่างนี้ไม่ดีกว่าหรือครับ?
- ทิ้งท้ายโดยการเสียดสี กระแนะกระแหน เช่น ผู้ใหญ่ในบ้านเมืองนี้ทำอย่างนี้ อยู่แล้ว ถามอีก...ก็คงจะรู้เรื่องต้อยตอกครับ.

การกำหนดแนวคิดให้ชัดเจน

โดยมากผู้เขียนที่เริ่มต้นเขียนบทความมักจะมีความกังวลหรือมีข้อมูลมากจนหาแก่นของแนวคิดไม่ได้ ฉะนั้นการตีกรอบแก่นแนวคิดให้แคบลง มีส่วนสำคัญที่จะทำให้การเขียนบทความนั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในหนังสือพิมพ์จะตอบจากคำถามต่อไปนี้ ใคร อะไร เมื่อไร ทำไม ที่ไหนและอย่างไร ดังนั้น การตีกรอบแก่นของแนวคิดให้แคบนั้นก็คือ เลือกตอบคำถามจาก 5 คำถามให้เหลือเพียง 1 คำถามนั่นเอง

การหาแนวคิดสำหรับเขียนบทความ

แนวคิดเป็นสิ่งสำคัญของการเขียนบทความเป็นอย่างมาก เปรียบเสมือนเป็นหัวใจของเรื่อง แหล่งของแนวคิดสามารถหาได้จาก

1. ประสบการณ์และการสังเกต นักเขียนอิสระหรือนักเขียนสมัครเล่นมักจะเริ่มต้นการเขียนบทความจากประสบการณ์ส่วนตัว เนื่องจากประสบการณ์และการสังเกตส่วนบุคคลนี้จะทำให้ได้บทความที่ดีเพราะว่าผู้เขียนเองจะมีความเข้าใจในข้อเท็จจริงอย่างลึกซึ้ง
2. แหล่งข้อมูลด้านวิชาการ ได้แก่ รายงานทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้มีการค้นพบในเรื่องต่างๆ และมีการประกาศเป็นครั้งแรก รวมทั้งเอกสารรายงานประจำ ได้แก่ วารสารทางด้านวิทยาศาสตร์ เอกสารเผยแพร่ของทางราชการ วารสารทางการค้า และหนังสือตำราต่างๆ

3. **ผู้เชี่ยวชาญ** ผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาก็เป็นแหล่งข้อมูลให้แนวคิดการกำหนดเรื่องที่สำคัญ เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านเภสัช ด้านกุมาร ด้านเครื่องยนต์กลไก ด้านการเกษตร ในการเข้าพบผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาข้อมูลอาจทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด เพราะการสอบถามผู้เชี่ยวชาญจะทำให้ได้วัตถุดิบสนับสนุนการกำหนดเรื่องที่จะเขียน

4. **การอ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสารและเอกสารทางวิชาการ** การอ่านหนังสือพิมพ์รายวันจะทำให้ได้แนวคิดเพื่อการเขียนบทความได้มากมาย โดยเฉพาะเรื่องราวข่าวสารหน้าแรก หน้าบทบรรณาธิการ คอลัมน์ต่าง ๆ สารคดี แม้กระทั่งโฆษณา รวมทั้งข่าวกีฬา การอ่านนิตยสารก็เช่นเดียวกัน อาจให้แนวคิดที่แตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์ เนื่องจากข่าวสารในนิตยสารนั้นให้รายละเอียด และลึกซึ้งกว่าที่จัดพิมพ์ในหนังสือพิมพ์

นอกจากนั้นการอ่านเอกสารทางวิชาการได้แก่ หนังสือตำราทั้งหลายและวิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ย่อมจะให้แนวคิดต่อการกำหนดแก่น (Theme) ที่จะเขียนบทความได้

เรียบเรียงจาก

"การเขียนบทความและบทวิเคราะห์"

โดย อ. ยงยุทธ รักษาศรี

อ. นรลธิธิ์ พัฒนานุรักษ์

และ "การเขียนบทความ"

โดย รศ. สุกัญญา ตีระวนิช

เอกสารการสอนชุดวิชาการข่าวและบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขานิเทศศาสตร์

ข่าว

ข่าว คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม

- เป็นเหตุการณ์ความขัดแย้ง ที่ปะทุขึ้นจนสร้างผลกระทบต่อสังคมด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้าน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ขนบประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น
- เป็นเหตุการณ์เล่าลือกันขึ้น ในความแปลกประหลาดนิสสารพันลึกอะไรทำนองนั้น เช่นข่าว "หมอน้อย" รักษาคนป่วยได้ด้วยรากไม้ ต้นไม้ไผ่ห่วย หรือ ความผิดปกติของการเกิด แก่ เจ็บ และตายของคนและสัตว์
- และข่าวที่เกิดจากบุคคลเป็นข่าว เช่น การแสดงทัศนะของพล.ต.มรว. คึกฤทธิ์ ดำริของนายกรัฐมนตรี ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีฐานะทางสังคม เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป
- รวมถึงนโยบายของรัฐบาล กฎระเบียบทางราชการ กฎหมายต่างๆ ที่ถูกนำออกมาบังคับใช้เป็นกติการ่วมกันของสังคม

ลักษณะของข่าว

คือ การนำเสนอข่าวสารผ่านสื่อไปถึงผู้รับสื่อ หรือที่เรียกว่ากลุ่มเป้าหมาย เริ่มจากกลุ่มเป้าหมายหลัก รองลงไป และแพร่กระจาย เช่น ข่าวขององค์กรฯ หนึ่ง ทำข่าวเวียนเพื่อให้คนในองค์กรได้รับรู้ ข่าวอพย.อีสานในองค์กรในภาคอีสานได้รับรู้ ข่าวอพย.ใต้เพื่อให้องค์กรในภาคใต้ได้รับรู้

รองลงมาก็คือ อพช.ทั่วไป และกระจายไปสู่สาธารณชนวงกว้าง เป็นต้น

ข้อมูลข่าว

อาจแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสื่อข่าวไปถึงเริ่มจาก

1. ข้อมูลเพื่อการเขียนข่าว

- ถ้าเป็นเฉพาะภายในองค์กร ข้อมูลอาจไม่ต้องการให้รู้อะไรมากไปกว่าการแจ้งเพื่อทราบและปฏิบัติและ/หรือให้ติดตาม
- ถ้าระดับหลายองค์กรเครือข่าย ข้อมูลก็จะกว้างออกไปอีก อาจเป็นการเผยแพร่เนื้อหาหรือความคืบหน้าของเนื้อหา กิจกรรมเฉพาะหน้า และกิจกรรมที่ต้องการมีส่วนร่วมต่างๆ

- ถ้าเป็นระดับวงกว้าง ข้อมูลจะต้องกว้างและเจาะลึก ให้เห็นว่าเป็นความรู้ใหม่ของสาธารณชน เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร รวมถึงสื่อที่จะต้องใช้สื่อที่มีลักษณะเข้าถึงซึ่งสาธารณชนได้ด้วย

2. การได้มาซึ่งข้อมูลในการเขียนข่าว ในที่นี้จะขอเน้นที่การเขียนข่าวเพื่อสาธารณชนอ่าน ดังนั้นการได้มาของข้อมูลก็จะยึดเอาตามแบบของการสืบข่าวเพื่อสาธารณะด้วย กล่าวคือ
 - 2.1 ข้อมูลจากข่าว เป็นข้อมูลเบื้องต้นจากสิ่งที่เกิดขึ้น จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จนกระทั่งครบทุกแง่มุม จนสามารถบอกได้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร
 - 2.2 ความคิดเห็นต่อข่าวนั้น ๆ ของแหล่งข่าว เช่น บุคคลในเหตุการณ์ ผู้เห็นเหตุการณ์ และผู้สังเกตการณ์
 - 2.3 ความคิดเห็นต่อข่าวนั้นๆ ของบุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบต่อเรื่องที่เกิดขึ้น ผู้จะต้องได้รับความเสียหาย และ/หรือผู้รู้เรื่องราวมาก่อน รวมถึงผู้ที่จะสามารถมองถึงอนาคตได้ว่าภายหลังเหตุการณ์จะนำมาซึ่งผลอะไรต่อไป
 - 2.4 ข้อมูลจากเอกสารอ้างอิง เช่น ประวัติศาสตร์ของที่เกิดเหตุการณ์ นโยบาย ข้อบังคับทางกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม

ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะทำให้ข่าวคมลึกและมีความชัดเจนมากขึ้น ส่วนมากจะใช้เป็นข้อมูลสำหรับข่าวเจาะลึก สกิปพิเศษ(บทความ) และสารคดีจะถูกนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้กันมากกว่ารายงานข่าวธรรมดา)

การเขียน

1. สำหรับข่าวด่วนหรือข่าวสดหรือข่าวรายวัน

จะเป็นการเขียนบอกเล่าถึงเหตุการณ์และสถานการณ์ในวันที่เกิดเหตุ หรือมีเหตุ เช่น เขียนแบบมีหัวเรื่อง ไปรยนำหนักของข่าวที่เล่าถึงมากที่สุด จากข้อมูลที่ได้รับเข้ามา จากนั้นก็ลำดับเรื่องราวก่อนหลัง จนกระทั่งจบข่าว หรือหมดข้อมูล

การเขียนข่าวประเภทนี้จะมีความกระชับรัดเข้าใจง่าย ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วให้น้ำหนักกับความคิดเห็นของคนในข่าวและแหล่งข่าว ที่พูดถึงเรื่องนั้นๆ อันถือว่าเป็นการชี้ชัดลงไปอีกที ถึงผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (ข้อมูลข้อ 1 และข้อ 2)

2. ข่าวรายลัปดาห์หรือข่าวแห้ง

การเขียนข่าวนอกจากจะกระทำครั้งแล้ว จะต้องใช้ข้อมูลจากหัวข้อ 1 2 3 และอาจถึงข้อ 4 ถ้ามีเวลาและทีมงานเพียงพอโดยการเลือกข้อมูลที่สามารถบอกได้ถึง ผล ของเหตุการณ์ที่ผ่านมาว่า ยังไม่จบเรื่อง หรือมีผลพวงที่ร้ายแรงเกิดขึ้นอีกแล้ว และหรือมีข้อมูลใหม่ชี้ชัดว่าเรื่องที่เกิดขึ้นมีเลศนัย

จากนั้นก็กลับมาย้อนเล่าเรื่องเดิมพอสังเขป เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้เชื่อมโยงได้ และกลับไปพูดถึงต่อว่าที่ยังไม่จบเรื่องนั้นเป็นอย่างไร เพราะอะไร พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูล เช่นคำพูดแหล่งข่าว ตามข้อ 3 และอาจได้มาจากข้อ 4 (คือข้อมูลเอกสาร)

กระทั้งจบลงด้วยความสมบูรณ์สุดๆ จากข้อมูลที่ได้มา

*****ข้อสังเกต** การเขียนข่าวสดหรือข่าวรายวัน และข่าวแห้งหรือรายงาน ลึกข่าว ส่วนใหญ่จะไม่มีทัศนะของผู้รายงาน หรือผู้เขียน นอกจากจะบอกถึงสถานการณ์แวดล้อมที่เห็น โดยประมาณการตามที่เห็น แต่ไม่ใช้การวิเคราะห์หรือคาดเดา

3. การเขียนรายงานพิเศษ

- เป็นการเขียนจากเรื่องราว ที่ผู้เขียนได้ข่าวมาเอง ลักษณะการเขียนคล้ายกับเขียนรายงานธรรมดา แต่พิเศษตรงที่ยังไม่เป็นข่าวต่อสาธารณชน
- เป็นการรายงานผลการศึกษา ค้นคว้า-วิจัยจากกระแสข่าวที่ยังหาข้อสรุป ถึงผลดีผลเสียหรือแนวโน้มของกระแสข่าวว่าจะเป็นไปในทางใดลงผลอะไรตามมา แต่จากข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าวิจัยเป็นเช่นนั้นและอาจมีความเห็นของผู้ทำการศึกษา ค้นคว้าวิจัยบ้าง เพื่อเป็นการอธิบาย เสนอเหมือนแหล่งข่าวคนหนึ่งที่มีโอกาสได้คลุกคลีกับเรื่องนั้นๆ

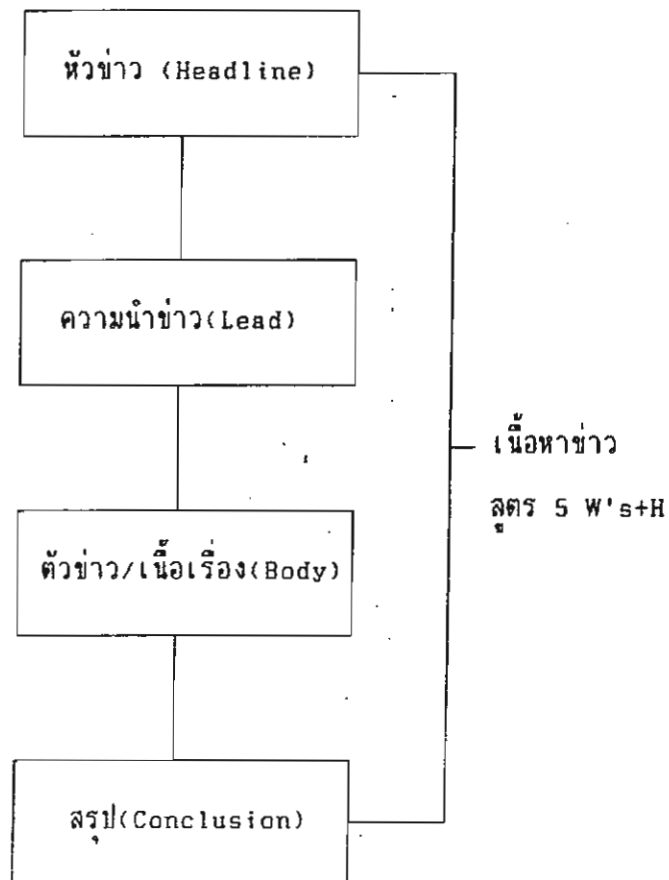
4. ลึกพิเศษ

เขียนเหมือนเขียนรายงานแต่เพิ่มเติมทัศนะของแหล่งข่าว โดยการสัมภาษณ์ประกอบข่าวที่น่าเชื่อถือ และชี้ประเด็นเกี่ยวกับข่าวที่แตกต่างออกไป หรือไม่เช่นนั้นก็มีมุมมองต่อข่าวที่เป็นพิเศษอย่างมีความต่อเนื่องครอบคลุมเนื้อรายงานที่น่าเสนออยู่แล้ว

ส่วนใหญ่จะเป็นผู้รู้ ผู้ศึกษาวิจัย ผู้มีฐานะทางสังคมและรู้เรื่องนั้นๆ มาโดยตลอด เช่นนักวิชาการ นักสังคม นักพัฒนา นักการเมือง ปัญญาชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สุดแต่แต่ว่าจะเข้าได้กับเนื้อเรื่องที่นำเสนอ

เทคนิคการเขียนข่าว

โครงสร้างพื้นฐานของการเขียนข่าว

หลักการเขียนข่าว

ลักษณะสำคัญของข่าว

1. ความชัดเจน (Clarity)
 - ประสิทธิภาพ การรับรู้และความเข้าใจ
 - การตีความ การให้ความหมายและอธิบาย
2. ความกระชับรัดกุม (Succinctness)
3. ความถูกต้อง (Accuracy)
4. ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในข่าว (Objectivity) = เหตุการณ์ที่ผู้สื่อข่าวอยากให้เกิดขึ้น = ปราศจากอคติ

5. ภาษาของการเขียนข่าว = คำที่มีความหมายตรง ชัดเจน กระชับรัด หรือ ประโยคสั้นๆ

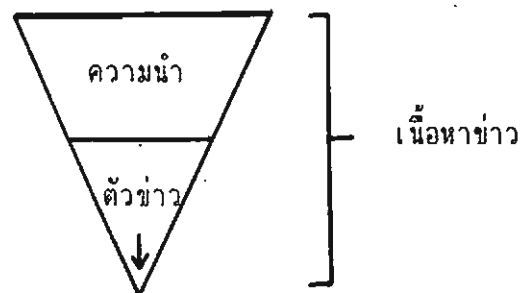
เอกภาพของข่าว

1. การเป็นข้อเท็จจริง
2. การลำดับข้อเท็จจริง จากความสูญเสียมาก-->น้อย สำคัญมาก-->น้อย ตำแหน่งสูง-->ต่ำ
3. การใช้ส่วนเชื่อม ข้อเท็จจริงอาจถูกแยกออกเป็นส่วนๆ
4. การเขียนซ้ำ
5. การใช้สรรพนาม ช่วยทำให้เกิดความหลากหลายทางภาษา สามารถเลี่ยงคำซ้ำ ประหยัดเนื้อที่

ความรับผิดชอบในข่าว ไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ทำให้เสียหาย เสียชื่อเสียง = หมิ่นประมาท

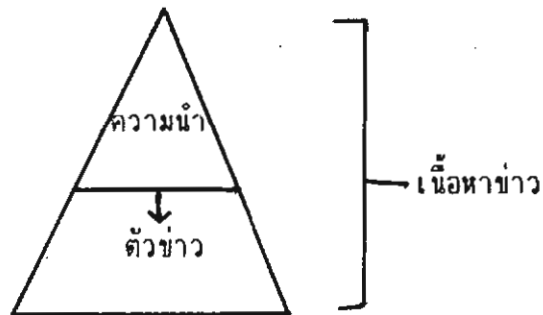
รูปแบบการเขียนข่าว

1. การเขียนข่าวแบบปิรามิดหัวกลับ

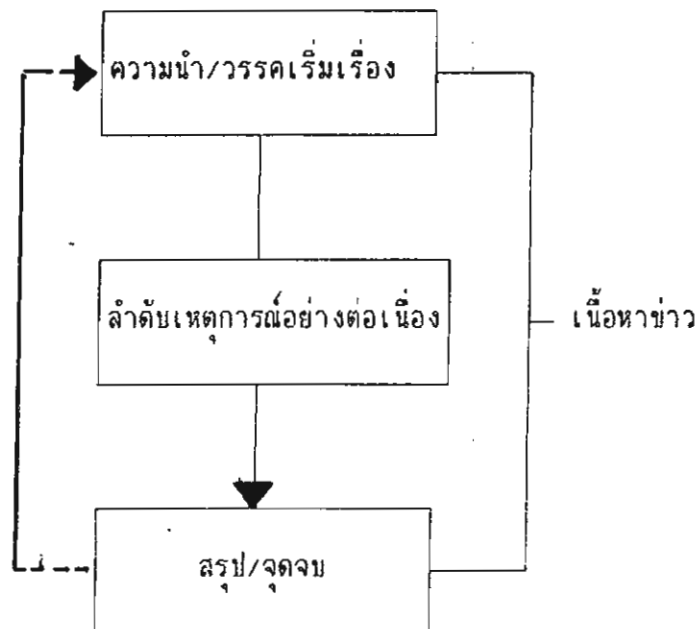
ข่าวประเด็นเดียว/ข่าวที่มีข้อเท็จจริงสั้นๆ (ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไมและอย่างไร)

2. การเขียนข่าวแบบปิรามิดหัวตั้ง

ใช้ในการเขียนข่าวสั้นๆ ที่มีเนื้อหาชวนขบขัน

3. การเขียนข่าวแบบลำดับเหตุการณ์

ความน่าคือ เนื้อหาส่วนแรกที่มีสาระ ความหมาย กระตุ้นความรู้สึกสนใจ สร้าง
อารมณ์คล้ายตามเนื้อหาข่าวตั้งแต่ต้นจนจบ อาจมีประโยคเดียว หลายวรรค หลายย่อหน้า
ปริมาณข้อเท็จจริง/ความซับซ้อนของเนื้อหาข่าว

องค์ประกอบของความน่า

1. ข้อเท็จจริงที่สำคัญของข่าว = สูตร 5 W's+H
2. แหล่งที่มาของข้อเท็จจริง ควรระบุไว้เพื่อความน่าเชื่อถือและความมั่นใจในข่าว
3. สถานที่ออกข่าว ระบุว่าเกิดขึ้น ณ ที่ใด ข่าวนั้นปรากฏต่อสาธารณชนครั้งแรก

เรียบเรียงจาก "เทคนิคการเขียนข่าว"

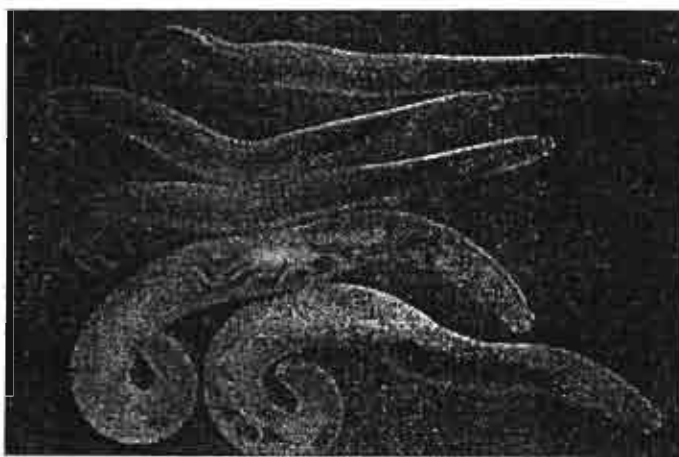
โดย รศ. ชวรัตน์ เชิดชัย

เอกสารการสอนชุดวิชา การข่าวและบรรณาธิการ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขานิเทศศาสตร์

ในห้องเรียนวิชาสุขศึกษา เราเรียนรู้กันมาว่าพยาธิที่ก่อให้เกิดโรคในคน มีอยู่ด้วยกัน สามชนิดคือ พยาธิตัวกลม พยาธิตัวแบน และพยาธิตัวคืด

แต่พยาธิที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเบียดเบียนคน เห็นจะต้องยกให้กับพยาธิตัวกลม แม้ว่าส่วนใหญ่พยาธิตัวกลมจะอยู่เป็นอิสระ แต่ก็มีพยาธิตัวกลมบางชนิดที่คุกคามมนุษย์ จนกระทรวงสาธารณสุขในหลายประเทศทั่วโลกต้องหาทางกำจัดมัน ลองดูตัวเลขของคนที่ยึดเชื่อพยาธิตัวกลมบางชนิดแล้วจะตกใจครับ พยาธิไส้เดือนมีถึง 1,000 ล้านคน พยาธิปากขอ 900 ล้านคน พยาธิแส้ม้า 500 ล้านคน และพยาธิเส้นด้าย 300 ล้านคน โดยพยาธิทั้งสี่ชนิดนี้อาศัยลำไส้คนเป็นที่พำนักพักพิง คอยดูดอาหารหรือดูดเลือดจากลำไส้

มีพยาธิตัวกลมอยู่ชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกันทั่วไป เพราะว่ามันไม่ถึงกับสร้างปัญหาให้กับคนในวงกว้าง แต่คนไทยเป็นโรคจากพยาธิชนิดนี้กันไม่น้อย โดยเฉพาะคนอีสาน

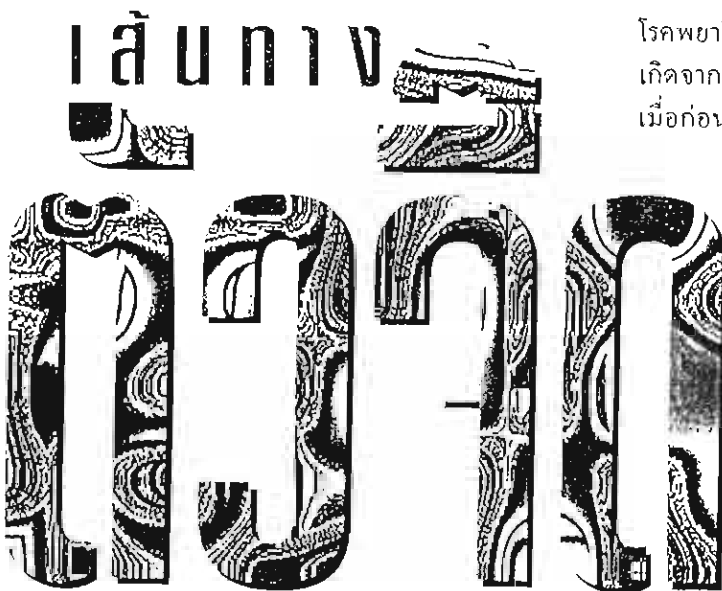

พยาธิตัวจืดตัวแก่ ตัวผู้มีขนาดเล็กกว่าตัวเมีย

และเมื่อเปรียบเทียบกับในระดับชาติแล้ว คนไทยเป็นกันมากกว่าชาติอื่นใดในโลก พยาธิชนิดนี้อาศัยอยู่ในสัตว์บกและสัตว์น้ำบางชนิด และเข้ามาในร่างกายของคนโดยบังเอิญ เมื่อเข้ามาในร่างกายคนแล้ว ก็จะซ่อนไขไปทั่ว ไม่อยู่ประจำในลำไส้คนเหมือนอย่างพยาธิทั้งสี่ชนิดที่ได้กล่าวมาข้างต้น

พยาธิตัวนี้คือ “พยาธิตัวจืด” ครับ คนที่เป็นโรคพยาธิตัวจืดจะมีการบวมเคลื่อนที่ตามร่างกาย ซึ่งเกิดจากพยาธิไชอยู่ใต้ผิวหนัง “โรคบวมเคลื่อนที่” นี้เมื่อก่อนเป็นโรคประหลาดเล็กน้อยที่ไม่มีใครทราบสาเหตุ

นอกจากพบในคนไทยแล้ว ยังพบในคนจีน คนญี่ปุ่น และคนในประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงของเราอีกด้วย ในอดีตคนญี่ปุ่นเคยเรียกโรคประหลาดที่เกิดกับคนญี่ปุ่นที่ไปอยู่ในประเทศจีนอย่างล้อเลียนว่า “โรคสถานทูตปักกิ่ง” บ้าง “โรคสถานกงสุลนานกิง” บ้าง “โรคบวมแยงซีเกียง” บ้าง เป็นที่สังเกตว่าโรคประหลาดนี้มักพบในคนที่อาศัยอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำแยงซีเกียง และกินปลาดิบ ๆ ค่อมารโรคประหลาดนี้ก็พบในประเทศญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน โดยพบมากระหว่างปี พ.ศ. 2498-2500

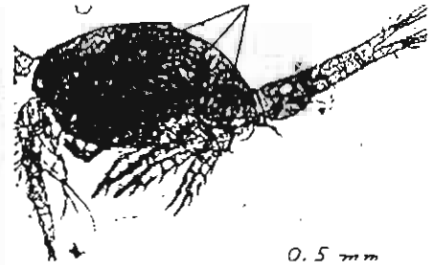
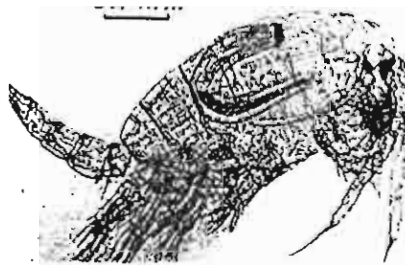

เปิดห้องเรียนสุขศึกษาด้วยเรื่อง
“ตัวจืด” เพื่อเฉลยปริศนาที่ว่า
คนกับพยาธิตัวจืดมาพบกันได้อย่างไร

รู้จัก "ตัวจิ๋ว"

พยาธิตัวจิ๋วเป็นพยาธิตัวกลม มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Gnathostoma spinigerum* คำว่า Gnathostoma มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก gnathos แปลว่าขากรรไกร ส่วน stoma แปลว่า ปาก ที่ได้ชื่อเช่นนี้เพราะมันมีปากและริมฝีปาก ถือว่าริมฝีปากของมันก็เหมือนกับขากรรไกร และยังมีหนาม (spine) ที่หัวและลำตัว พยาธิในสกุล *Gnathostoma* นี้มีอยู่ในโลกประมาณสิบชนิด แต่ตัวที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือพยาธิตัวจิ๋ว

พยาธิตัวจิ๋วตัวแก่มีสีแดงเรื่อ ๆ ตัวผู้มีขนาดยาวประมาณ 16-40 มม. กว้างประมาณ 1-3 มม. ตัวเมียมีขนาดยาวประมาณ 13-55 มม. กว้าง

พยาธิตัวอ่อนในกุ้งไว มีทั้งพยาธิตัวอ่อนตัวเดียว (ซ้าย) และหลายตัว (ขวา)

หาง จนเหลือแค่หัว ส่วนท้ายของลำตัวจะไม่มีหนาม ยกเว้นบริเวณใกล้รูเปิดของทวารจะมีหนามเล็ก ๆ เรียงอยู่ห่างกันโดยรอบ พยาธิตัวเมียมักมีรูเปิดอยู่กลางลำตัว ข้างในมีมดลูกและรังไข่

วงจรชีวิตพยาธิ

พยาธิตัวจิ๋วมีวงจรชีวิตสุดแสนพิสดาร โดยธรรมชาติพยาธิตัวจิ๋ว

บ้านที่มันอาศัยอยู่เป็นผู้สร้างให้ บางที่ตัวพยาธิก็ไต่ออกมาทางรูนี้ เมื่อพยาธิตัวแก่ผสมพันธุ์กัน ตัวเมียจะออกไข่ ไข่จะออกมาทางรูเปิด แล้วปนออกมากับอุจจาระของสัตว์พวกนี้ ลงสู่พื้นดินและแหล่งน้ำจืด เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง ลักษณะของไข่มีรูปร่างกลมรี ผ่นข้างและค่อนข้างเรียบ คล้ายไข่ของพยาธิปากขอ มีขนาดประมาณ 65 x 40 ไมครอน ไข่จะเจริญต่อไปในน้ำจนเกิดตัวอ่อนระยะที่หนึ่งอยู่ภายใน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 9-12 วัน ตัวอ่อนที่ออกจากไข่จะว่ายอยู่ในน้ำ มีเปลือกหุ้มตัว และมีความยาวเพียง 0.3 มม.

ตัวอ่อนระยะที่หนึ่งจะถูกกินโดยกุ้งไว มันจะเจริญเติบโตเป็นพยาธิตัวอ่อนระยะที่สองอยู่ในกุ้งไว โดยรูปร่างจะเปลี่ยนไป คือตัวอ้วนขึ้นและเห็นกระเปาะที่หัวชัดเจน ภายในกุ้งไว ตัวหนึ่งอาจมีพยาธิตัวอ่อนเพียงตัวเดียวหรือหลายตัวก็ได้

ถ้ากุ้งไวที่มีพยาธิตัวอ่อนอยู่ ถูกกินโดยสัตว์น้ำจืด เช่น ปลา กบ และงู พยาธิตัวอ่อนซึ่งอยู่ในกุ้งไวจะไชผนังกระเพาะและผนังลำไส้ของสัตว์น้ำจืด ตัวอ่อนระยะที่สองจะเจริญเติบโตไปเรื่อย ๆ ไปอยู่ตามอวัยวะต่าง ๆ เช่น ตามกล้ามเนื้อ สุดท้ายจะขดตัวกลมเป็นพยาธิตัวอ่อนระยะที่สาม ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1-3 สัปดาห์ ระยะนี้ตัวอ่อนจะมีขนาดประมาณ 3-4 มม. ส่วนหัวมีลักษณะเป็นกระเปาะ มีหนามเรียงอยู่โดยรอบสี่แถว และมีริมฝีปาก

ไข่พยาธิตัวจิ๋วจากมูลเสือ (ข้าง) ส่วนลูกศรชี้ขึ้นคือไข่พยาธิปากขอ

ไข่พยาธิตัวจิ๋วระยะเซลล์เดียว

พยาธิตัวอ่อนที่ยังอยู่ในไข่

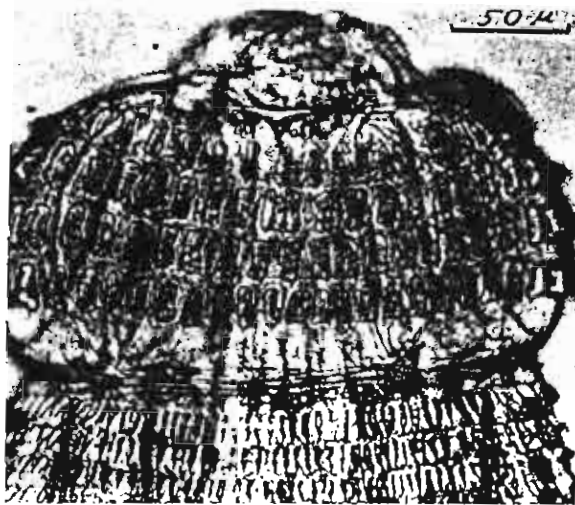

พยาธิตัวอ่อนระยะที่หนึ่งออกจากไข่

2-4 มม. ส่วนหัวมีลักษณะเป็นกระเปาะมีหนามโดยรอบเรียงอยู่ประมาณ 8-11 แถว มีริมฝีปากสองอัน บริเวณลำตัวตั้งแต่ส่วนหัวลงไปจนถึงประมาณสองในสามของลำตัวจะมีหนามซึ่งมีลักษณะคล้ายหัวเรียงอยู่โดยรอบ หนามที่อยู่ก่อนมาทางส่วนหัวจะมีจำนวนสี่ซี่ จำนวนนี้จะลดลงเมื่ออยู่ก่อนมาทางส่วน

อาศัยอยู่ในสัตว์พวกเสือ แมว และสุนัข พยาธิตัวแก่ทั้งตัวผู้และตัวเมียโดยตัวพยาธิจะอยู่ในก้อนเนื้องอกของผนังกระเพาะของสัตว์เหล่านี้ ลักษณะของก้อนเนื้องอกเหมือนปล่องภูเขาไฟ มีรูเปิดอยู่ด้านบนคล้าย ๆ กับว่าก้อนเนื้องอกนี้เป็นบ้านของมัน ซึ่งตัวพยาธิเป็นฝ่ายกระตุ้นให้สัตว์เจ้าของ

พยายิตัวอ่อนระยะที่สาม ส่วนหัวมีลักษณะเป็นกระเปาะ มีหนามเรียงอยู่โดยรอบสี่แถว

สองอัน พยายิตัวอ่อนระยะนี้เป็นระยะที่สำคัญเพราะเป็นระยะติดต่อ

นอกจากสัตว์น้ำจืดแล้วยังสามารถพบพยายิตัวอ่อนระยะที่สามได้ในสัตว์อื่น ๆ อีกเช่น นก ไก่ เป็ด และหนู ซึ่งกินเนื้อสัตว์น้ำจืดเป็นอาหาร แต่พยายิตัวอ่อนจะไม่สามารถเจริญเติบโตเป็นตัวแก่ได้ในสัตว์เหล่านี้

ต่อเมื่อพวกสัตว์ที่เป็นเจ้าบ้านคือ เสือ แมว และสุนัข มากินเอาพยายิตัวอ่อนระยะที่สามเข้าไป พยายิตัวอ่อนจะไชทะลุผนังกระเพาะหรือลำไส้ของสัตว์พวกนี้ แล้วเจริญเติบโตไปเรื่อย

ในที่สุดจะเดินทางกลับมาที่เดิม ราวกับว่ามันจำบ้านเก่าได้ มันจะไชผนังกระเพาะและเข้าไปอยู่ในผนังกระเพาะ ในลักษณะเป็นก้อนเนื้องอก ก้อนเนื้องอกอาจจะมี 1 ก้อน หรือมากกว่า ก้อนหนึ่งจะมีพยายิตัวจืดอยู่รวมกันหลายตัว ในที่สุดมันก็กลายเป็นพยายิตัวแก่และสามารถผสมพันธุ์และออกไข่ได้ ใช้เวลาประมาณ 2-4 เดือน

วงจรชีวิตของพยายิตัวจืดนี้ ผู้ที่มีส่วนอย่างสำคัญในการค้นพบเป็นแพทย์ไทยสองท่านคือ ศ.นพ.สวัสดิ์ แดงสว่าง และศ.นพ.เฉลิม พรหมมาส

ศ.นพ.สวัสดิ์ แดงสว่าง ได้รวบรวมจำนวนสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่มีพยายิตัวอ่อนระยะที่สาม ได้จำนวน 44 ชนิด ได้แก่ ปลาน้ำจืด 16 ชนิด กบ 2 ชนิด งูและตะกวด 11 ชนิด ไก่ เป็ด นก 11 ชนิด หนู กระรอกและกระแต 4 ชนิด ปลาน้ำจืดที่พบพยายิตัวอ่อนระยะที่สามได้แก่ ปลาตุ๊ก ปลาซ่อน ปลาทราย ปลากระตี่ ปลาสลิค ปลาเนื้ออ่อน ปลาเกด ปลาไหล สลึง หริ่งงู ได้แก่ งูน้ำจืดต่าง ๆ งูเห่า งูจงอาง งูสามเหลี่ยม งูแมวเซา งูกระจับ งูเขียวหางไหม้

เมื่อแรกค้นพบในโลก

ริชาร์ด โอเวน เป็นคนแรกที่พบพยายิตัวจืดในก้อนเนื้องอกที่ผนังกระเพาะอาหารของเสือ (*Felis tigris*) ที่ตายในสวนสัตว์กรุงลอนดอนและได้รายงานไว้ในปี พ.ศ. 2379 ไม่มีใครทราบว่ายีสต์ตัวนี้มีถิ่นกำเนิดมาจากที่ใด เมื่อผ่าชันสูตรศพ ก็พบว่ามันตายเพราะหลอดเลือดแดงใหญ่แตก แต่การตรวจศพ ต้องผ่ากระเพาะพิสูจน์

ริชาร์ด โอเวน จาก "ดึกดำบรรพ์" ถึง "ไดโนเสาร์"

ริชาร์ด โอเวน เกิดเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2347 ที่แลงคาสเตอร์ ประเทศอังกฤษ เขาเป็นนักชีววิทยาที่สนใจศึกษาเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เรียนจบวิชาแพทย์จากโรงพยาบาลเซนต์บาร์โทโลมิว ในกรุงลอนดอน ทำให้เขามีความรู้ทางด้านกายวิภาคและสรีรวิทยาเป็นอย่างดี ปี พ.ศ. 2370 เขาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์

ของราชวิทยาลัยสัตวแพทย์ และได้เป็นผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ในปี พ.ศ. 2392 เมื่อเป็นผู้ช่วยผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ได้ 3 ปี เขามีโอกาสได้พบกับ จอร์จ คูวีเยร์ นักธรรมชาติวิทยานามอุโฆษ ชาวฝรั่งเศส ทำให้เขาเกิดความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับชีวิตสัตว์โบราณและซากดึกดำบรรพ์ ถึงกับไปเรียนที่กรุงปารีส ในปี พ.ศ. 2384 โอเวนเป็นผู้ตั้งชื่อสัตว์เลื้อยคลานโบราณชนิดหนึ่งว่า "ไดโนเสาร์" ซึ่งแปลว่า "กิ้งก่าที่น่ากลัว" คำว่า "ไดโนเสาร์" ยังใช้กันติดติดปากจนกระทั่งทุกวันนี้

โอเวนดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการแผนกประวัติศาสตร์ธรรมชาติของพิพิธภัณฑ์อังกฤษเป็นระยะเวลายาวนานถึง 28 ปี คือตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2399-2427 และได้เขียนหนังสือเล่มสำคัญไว้เป็นจำนวน

มาก ยกตัวอย่างเช่น บันทึกความทรงจำเรื่องมุกหอยงวงช้าง ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2375 เรื่องซากดึกดำบรรพ์ของตัวสลอยักษ์โบราณ (*Mylodon robustus*) ในอเมริกาใต้ ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2385 เรื่องนกโมอา (*Moa, Dinornis*) นกยักษ์ในนิวซีแลนด์ที่ขณะนี้สูญพันธุ์ไปแล้ว ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2389 นกโมอาเป็นนกที่รักสงบ มีสายพันธุ์เกี่ยวข้องกับนกกีว นกอีมู และนกกระจอกเทศ เรื่องอาร์คิออปเทอริกซ์ สัตว์โบราณที่เป็นบรรพบุรุษของนก มีชีวิตอยู่เมื่อ 150 ล้านปีก่อน เป็นสัตว์ที่อยู่ระหว่างสัตว์เลื้อยคลานกับนก ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2406

นอกจากนี้เขายังได้เขียนหนังสือและตำราอีกหลายเล่มเกี่ยวกับ กายวิภาคและสรีรวิทยาของสัตว์มีกระดูกสันหลัง

ด้วย เพื่อดูว่าเสียได้รับสารพิษหรือสิ่งแปลกปลอมที่อาจเป็นสาเหตุของการตายหรือไม่ และโอเวนก็ได้พบพยาธิตัวจิ๋วในก้อนเนื้อของกระเพาะเสียพยาธิชนิดนี้เป็นพยาธิสกุลใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อน โอเวนได้ตั้งชื่อทางวิทยาศาสตร์ให้มันว่า *Gnathostoma spinigerum* ขณะนั้นยังไม่มีใครทราบถึงวงจรชีวิตของพยาธิตัวนี้ และยังไม่ทราบเช่นกันว่ามันสามารถทำให้เกิดโรคประหลาดในคนได้

พยาธิตัวจิ๋วที่โอเวนพบจากกระเพาะอาหารของเสือนี้ได้เก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์ของราชวิทยาลัยแพทยอังกฤษ กรุงลอนดอน เป็นที่น่าเสียดายว่าต่อมาภายหลังได้สูญหายไป เจ้าใจว่าคงเป็นเพราะในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง กรุงลอนดอนถูกбомบ่มาก เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์จึงขนย้ายสิ่งของต่าง ๆ ไปเก็บไว้ในที่ที่เห็นว่าปลอดภัย และของบางอย่างได้สูญหายไป รวมทั้งพยาธิตัวจิ๋วประวัติศาสตร์ตัวนี้ด้วย

แต่จากประวัติของริชาร์ด โอเวน ที่ปรากฏในสารานุกรมทุกเล่ม

ดร.เลวินเชน (พ.ศ. 2393 - 2457) ผู้รายงานการค้นพบพยาธิตัวจิ๋วในคนเป็นครั้งแรกของโลก

ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องการค้นพบพยาธิตัวจิ๋วเลย คงเป็นเพราะพยาธิตัวจิ๋วไม่เป็นที่รู้จักกันในยุโรปและอเมริกา ฝรั่งเศสจึงไม่ให้ความสนใจกับมัน และคงจะไม่รู้ว่าพยาธิตัวจิ๋วมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดโรคประหลาดในคนเอเชีย โดยเฉพาะคนไทย ยังดีที่ประวัติการค้นพบพยาธิตัวจิ๋วมีปรากฏในหนังสือทางปา-

ราสัตววิทยาและโรคเขตร้อน แม้จะสั้น ๆ เพียงสองสามบรรทัดก็ตาม

รายงานเกี่ยวกับพยาธิตัวจิ๋วในคนฉบับแรกของโลก เป็นรายงานของ ดร.เลวินเชน นักสัตววิทยาชาวเดนมาร์ก ตีพิมพ์เป็นภาษาเดนมาร์ก เมื่อปี พ.ศ. 2432 นับเป็นเวลา 53 ปีหลังจากที่เซอร์ริชาร์ด โอเวนพบพยาธิตัวจิ๋วเป็นครั้งแรก

จากรายงานฉบับนี้ทำให้เราทราบรายละเอียดว่า ผู้ป่วยรายนี้เป็นหญิงไทยอยู่ในกรุงเทพฯ มีอาการเจ็บหน้าอก พร้อมกับมีไข้เล็กน้อยมาหลายวัน ต่อมามีอาการบวมเคลื่อนไหวไม่ได้ผิวหนังบริเวณหน้าอกและมีพยาธิตัวกลมหลุดออกมาจากผิวหนัง นายแพทย์คอบท์เชอร์ ซึ่งทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ ได้ส่งตัวพยาธิไปให้เพื่อนชาวเดนมาร์กที่กรุงโคเปนเฮเกน ต่อมาพยาธิก็ถึงมือของ ดร.เลวินเชน ซึ่งเป็นหัวหน้าพิพิธภัณฑ์สัตววิทยา กรุงโคเปนเฮเกน จากการตรวจพบว่าเป็นพยาธิตัวเมียยาว 9 มม. กว้าง 1 มม. ส่วนหัวมีหนามโดยรอบแปดแถว เป็นพยาธิชนิดใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อน เขาจึงตั้งชื่อพยาธิตัวนี้ว่า

เซอร์ริชาร์ด โอเวน (พ.ศ. 2347-2435) เป็นคนแรกที่ค้นพบพยาธิตัวจิ๋ว และเป็นผู้ริเริ่มคำว่า "ไดโนเสาร์"

เรื่องฟันของสัตว์เลื้อยลูกด้วยนม เรื่องซากดึกดำบรรพ์ของสัตว์เลื้อยลูกด้วยนม สัตว์เลื้อยคลานและนก เขาได้รับยศเป็นเซอร์ริชาร์ด โอเวน ในปี พ.ศ. 2427 และถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2435 รวมอายุยืนยาวถึง 88 ปีเศษ โอเวนเกิดในยุคสมัยเดียวกับชาร์ลส์ ดาร์วิน (พ.ศ. 2352-2425) ทั้งสองเป็นเพื่อนสนิทกัน เมื่อดาร์วินกลับจากการเดินทางสำรวจรอบโลกด้วยเรือรบหลวงบีเกิล ซึ่งใช้เวลาจนถึงห้าปี (พ.ศ. 2374-2379) ดาร์วินต้องใช้เวลาอีกสองปีเศษในการจัดระบบ และจำแนกประเภทพรรณพืช สัตว์ หิน และซากดึกดำบรรพ์ที่เก็บมาเป็นตัวอย่าง โดยมีโอเวนเป็นผู้ช่วยงานนี้ ต่อมาดาร์วินตีพิมพ์หนังสือสะท้อนโลกเรื่อง *The Origin of Spe-*

cies ในปี พ.ศ. 2401 เขาได้เสนอทฤษฎีใหม่เกี่ยวกับวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตและการคัดเลือกตามธรรมชาติ มีนักวิทยาศาสตร์หลายคนเสนอความเห็นคัดค้านดาร์วินอย่างรุนแรง โอเวนก็เป็นคนหนึ่งในจำนวนนั้น แม้ทั้งสองจะเป็นเพื่อนกันมานานกว่ายี่สิบปี คราวนี้โอเวนกลับเปลี่ยนเป็นปรปักษ์ระดับแนวหน้า แต่เมื่อเวลาผ่านไป ทฤษฎีของดาร์วินกลับได้รับการยอมรับมากขึ้นเรื่อย ๆ นักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่หันมายอมรับว่าแนวคิดของดาร์วินถูกต้อง ดาร์วินกลายเป็นวีรบุรุษของชาติ และเป็นนักวิทยาศาสตร์ชื่อกระฉ่อนโลก บทบาทของโอเวนในช่วงนั้นจึงถูกมองว่าเขาอิจฉาดาร์วิน

Cheiracanthus siamensis ต่อมาภายหลังจึงได้ทราบว่าคือพยาธิตัวจิ๋วชนิดเดียวกับที่เซอร์ริชาร์ด โอเวน ได้รายงานไว้แล้ว พยาธิตัวนี้ยังคงเก็บดองไว้เป็นอย่างดีจนทุกวันนี้ที่พิพิธภัณฑ์สัตววิทยา กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก

เราไม่ทราบแน่ชัดว่าคนเป็นโรคพยาธิตัวจิ๋วกันมาตั้งแต่เมื่อไร ในสมัยก่อน การแพทย์และการสาธารณสุขยังไม่เจริญเหมือนในปัจจุบัน คนที่เป็นโรคพยาธิตัวจิ๋วจึงไม่ได้พบแพทย์ หรือถึงจะไป หมอก็คงจะไม่รู้ว่าเป็นอะไร เพราะอาการบวม เจ็บ ๆ คัน ๆ และเคลื่อนไหวได้นั้น นับว่าเป็นเรื่องแปลกประหลาดที่อยู่นอกเหนือความรู้ความเข้าใจของหมอในสมัยนั้น อาจจะคิดว่าเป็นลมเพลมพัด ยิ่งถ้าพยาธิไชอยู่ใต้ผิวหนังหรือไชอยู่ภายในร่างกาย ไม่ทะลุออกมาจากใต้ผิวหนัง ก็จะไม่สามารถทราบเลยว่าอาการนั้นเกิดจากพยาธิ และถึงแม้ผู้ป่วยจะบอกว่ามีพยาธิไชทะลุผิวหนังออกมา แล้วนำมาให้หมอดู โดยที่หมอไม่ได้เห็นเอง ก็อาจจะไม่เชื่อผู้ป่วยอีกนั่นแหละ จึงน่าจะ

ของโลก ผมไม่แน่ใจเหมือนกันว่าถ้าไม่ใช่หมอดอยท์เซอร์แล้ว พยาธิตัวจิ๋วจากไทยตัวนี้จะมีชะตากรรมเช่นไร มันอาจจะถูกโยนทิ้งลงถังขยะ แต่ที่แน่ ๆ ก็คือ มันคงจะไม่มีโอกาสไปอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สัตววิทยา กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก จนกระทั่งทุกวันนี้เป็นแน่

หลังจากรายงานของ ดร.เลวินเซนแล้ว ก็มีรายงานผู้ป่วยโรคพยาธิตัวจิ๋วเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนใหญ่เป็นรายงานในผู้ป่วยคนไทย คาดว่าจำนวนคนที่ป่วยเป็นโรคพยาธิตัวจิ๋วนั้นคงมีมากกว่าที่รายงานมา

ถ้าไม่ไชก็ไม่ไช “ตัวจิ๋ว”

ในระยะแรกที่พบโรคพยาธิตัวจิ๋วในคน มีความเข้าใจว่าพยาธิตัวจิ๋วนั้นบวมได้ ไม่มีอันตรายอะไรกับคนมากนัก เพราะเพียงแค่ทำให้เกิดอาการบวม เจ็บ ๆ คัน ๆ เคลื่อนที่ไปมาได้ ผิวหนังคนเท่านั้น ต่อมาภายหลังกลับกลายเป็นว่าพยาธิตัวจิ๋วนั้นไม่ธรรมดา

พยาธิตัวจิ๋วสามารถไชเข้าไปที่ตา หู ปาก ลิ้น ปอด ลำไส้ สมอ ไขสันหลัง กระเพาะปัสสาวะ หรือแม้กระทั่งอวัยวะสืบพันธุ์ ถ้าพยาธิไชไปที่ตาอาจทำให้ตาบอดได้ ถ้าไชเข้าไปในสมอ จะทำให้เยื่อหุ้มสมออักเสบหรือเลือดออกในสมอ ทำให้เป็นอัมพาตหรือเสียชีวิตทีเดียว พยาธิที่ไชไขสันหลังจะทำให้แขนและขาเป็นอัมพาต ถ้าไชลำไส้จะทำให้ปวดท้อง ลำไส้อักเสบ ลำไส้ติ่งอักเสบ หรือมีเลือดออกในลำไส้ ถ้าไชไปถึงกระเพาะปัสสาวะจะทำให้ปวดท้อง ปัสสาวะเป็นเลือด แต่อย่าเพิ่งตกใจจนเกินไปนะครับ เพราะโอกาสที่มันจะไชไปในอวัยวะสำคัญนั้นมีน้อยมากครับ

พยาธิตัวจิ๋วมีความสามารถและพลังในการซ่อนไชอย่างมากมาย จากการศึกษาของ ศ.นพ.สวัสดิ์ แดงสว่าง และคณะ ซึ่งได้ทำการทดลองโดยเอาพยาธิตัวอ่อนระยะที่สามของพยาธิตัวจิ๋วหลายตัว วางบนผิวหนังที่ไม่มีรอยกลอกของแมว ปรากฏว่าตัวอ่อนของพยาธิไชทะลุผ่านผิวหนังแมวได้อย่างง่ายดาย ตัวที่ทำเวลาได้ดีที่สุดใช้เวลาเพียงเจ็ดนาทีเท่านั้น ตัวที่ช้าที่สุดใช้เวลา 76 นาที หนามที่อยู่ตรงหัวและลำตัวของมันเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้มันไชคืบหน้าไปในอวัยวะต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ข้อด้อยของมันก็คือ มันไม่สามารถไชถอยหลังได้

ถ้าไปถามพยาธิตัวจิ๋วว่าทำไมถึงได้ทำอันตรายคนรุนแรงถึงเพียงนี้ ถ้าตอบได้มันก็คงจะตอบว่า จริง ๆ แล้วมันก็ได้ไปรบกวนที่จะทำให้อันตรายต่อคนเลย ในวงจรชีวิตตามปกติของมันก็ไม่ได้อยู่เกี่ยวกับคน มันอาศัยอยู่แต่ในสัตว์บกและสัตว์น้ำบางชนิดเท่านั้น คนต่างหากที่ไปยุ่งกับมันเอง โดยไปกินอาหารดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ ทำให้กินเอาพยาธิตัวอ่อนระยะที่สามที่อยู่ในอาหารนั้น พยาธิตัวอ่อนระยะนี้เมื่อเข้ามาอยู่ในคนซึ่งมันไม่รู้จักคุ้นเคยด้วย

พยาธิตัวจิ๋วไชไปที่ตา ทำให้ตาบอด อักเสบ และตาโปนออกมา

ชอบคุณหมอดอยท์เซอร์มากที่สุดว่าเป็นผู้ส่งตัวพยาธิข้ามน้ำข้ามทะเลไปตรวจถึงเดนมาร์ก จนทำให้ ดร.เลวินเซนสามารถรายงานการค้นพบโรคพยาธิตัวจิ๋วจากไทยในคนไทยเป็นฉบับแรก

เลย เพราะมันมีความสามารถที่จะซ่อนไชไปในอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ยกเว้นแต่กระดูกซึ่งแข็งแรงมากเท่านั้น ถ้ามันไชเข้าไปในอวัยวะที่สำคัญก็จะทำให้เกิดกับพิการหรือเสียชีวิตได้เลยทีเดียว

ถ้าไปตามพยาธิตัวจิ๋วว่าทำไ้ได้ถึง ทำอันตรายคนรุนแรงถึงเพียงนี้ ถ้าตอบได้มันก็จะตอบว่า จริง ๆ แล้ว มันก็ไม่ได้ปรารถนาที่จะทำอันตรายต่อคนเลย

ทำให้มันจุนงอย่างมากรวมมันหลงทาง ขอนไชไปทั่วร่างกายของคนคล้าย ๆ กันว่ามันต้องการกลับบ้าน จึงพยายามหาทางออกจากร่างกายของคนนั่นเอง บางครั้งมันอาจจะไชเพลื่นจนไปถูกอวัยวะสำคัญของคนเข้าก็ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ที่น่าประหลาดก็คือ เมื่อพยาธิตัวจิ๋วเข้ามาอยู่ในร่างกายคนแล้ว มันจะคงเป็นพยาธิตัวอ่อนระยะที่สามต่อไป จะไม่สามารถเจริญเติบโตต่อไปเป็นพยาธิตัวแก่ได้เลย เราไม่ทราบเหมือนกันว่ามันจะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้อีกนานสักเท่าไร ถ้ามันตายเราก็โชคดี เพราะมันจะได้หยุดไชเสียที แต่ถ้าไม่ตาย เราก็ต้องคอยเป็นกังวลว่ามันจะไชเข้าไปในอวัยวะที่สำคัญของเราหรือไม่ บางทีมันไชเพลื่นจนหลุดทะลุออกมาทางผิวหนังหรือเหงือก ก็ต้องถือว่าโชคดีที่มันหลุดออกมาจากร่างกายเราเสียได้ บางทีพยาธิไชอยู่แถวหลอดลมแล้วหลุดออกมาเวลาไอ หรือหลุดออกมากับอุจจาระและปัสสาวะก็มี

“คน” จึงเป็นเจ้าบ้านที่ไม่ได้รับเชิญของพยาธิตัวจิ๋ว คนได้รับพยาธิตัวอ่อนระยะที่สามที่อยู่วางใจดี กบ ไข่ เป็ด งู และนก โดยการกินอาหารที่ปรุงจากเนื้อสัตว์เหล่านี้แบบดิบ ๆ หรือสุก ๆ ดิบ ๆ เช่น ส้มผัก ลาบ กบย่าง งูดิบ ปลาและไก่ที่ย่างไม่สุก

ในบ้านเรา ส้มผัก เป็นอาหารที่นิยมบริโภคกันมากในภาคอีสาน และส้มผักมีชื่อเสียงเป็นที่เลื่องลือว่า

เป็นต้นเหตุของโรคพยาธิตัวจิ๋ว ส่วนในประเทศญี่ปุ่น ชาวบ้านบางคนชอบกิน “ซาซิมิ” ซึ่งทำจากปลาดิบ ทำให้เกิดโรคพยาธิตัวจิ๋ว ปลาที่พบพยาธิตัวอ่อนระยะติดต่อกันมาก คือ ปลาซ็อนเมื่อก่อนมีคนที่ญี่ปุ่นเป็นโรคพยาธิตัวจิ๋วอยู่บ้าง แต่ปัจจุบันแทบไม่มีคนเป็นเพราะเขาเปลี่ยนนิสัยการกิน ไม่กินของดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ กันแล้ว แต่บ้านเรายังเลิกนิสัยนี้ไม่ได้ จึงยังมีคนเป็นโรคพยาธิตัวจิ๋วกันอยู่

การกินปลาดิบ ๆ นั้น นอกจากจะมีโอกาสเป็นโรคพยาธิตัวจิ๋วแล้วยังมีโอกาสเป็นโรคจากพยาธิชนิดอื่น ๆ อีกด้วย เช่น พยาธิใบไม้ในตับ และพยาธิแคปิลลารีเรีย พยาธิทั้งสองชนิดนี้มักจะอาศัยอยู่ในปลาน้ำจืด คนไทยเป็นโรคพยาธิใบไม้ในตับกันมาก โดยเฉพาะคนอีสาน เมื่อเป็นแล้วอาจจะทำให้เป็นโรคตับแข็งหรือมะเร็งท่อน้ำดี ส่วนพยาธิแคปิลลารีเรียทำให้มีอาการท้องร่วงเรื้อรัง ขาดอาหาร และบวมทั้งตัว

เพราะฉะนั้นผมว่าอย่าไปกินเลว รับประทานอาหารดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ เพราะมีโอกาสเป็นโรคพยาธิ โดยเฉพาะโรคพยาธิตัวจิ๋วมันเป็นแล้วยังไม่มียารักษานะครับ ถ้าพยาธิมันตายไปเองหรือมันไชหลุดออกมาจากร่างกายเราได้เองก็โชคดีไป แต่ถ้าเกิดไชคร่ำพยาธิไชเข้าไปในอวัยวะที่สำคัญก็มีสิทธิ์เจ็บป่วยถึงขั้นพิการหรือตายเลยทีเดียว หากเคยรับประทานอาหารดิบหรือสุก ๆ ดิบ ๆ มาบ้าง แต่ปัจจุบันเลิกแล้ว และยังไม่เคยมีอาการก็อาจจะสบายใจได้แล้วละครับว่าเราไม่มีพยาธิ

แม้ว่าพยาธิตัวจิ๋วจะมีอันตรายต่อคน แต่ก็ไม่น่าว่ามันมีส่วนสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศไทยไม่น้อย เพราะเมื่อพูดถึงพยาธิตัวจิ๋วก็นึกถึงหมีเลื่องไม่ได้ที่จะพูดถึง คนไทย ประเทศไทย และส้มผัก แถมยังต้องอ้างอิงถึงผลงานการศึกษาของแพทย์ไทยอีกด้วย

12

เอกสารประกอบกรณีศึกษา

1. นายแพทย์พิชัย กรวัชรวิเชียรและคณะ. *ปารวณิธิวิทยาทางการแพทย์*, พ.ศ. 2534
2. นายแพทย์สวัสดิ์ แสงสว่าง วารสาร *สมาคมปารวณิธิฯ* ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2526
3. Collier's Encyclopedia
4. Encyclopedia Britannica
5. Ichiro Miyazaki. *An Illustrated Book of Helminthic Zoonoses*, 1991.
6. Svasti Daengsvang. *A Monograph on the Genus Gnathotoma and Gnathostomiasis in Thailand*, 1980

แบบไหนถึงจะเป็นข่าววิทยาศาสตร์ที่น่าสนใจ

แม้วงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะก้าวล้ำไปไกล มีส่วนที่เกี่ยวพันกับชีวิตผู้คนอย่างยากปฏิเสธ แต่ในเมืองไทยเรากลับมีสัดส่วนการเสนอข่าววิทยาศาสตร์เป็นจำนวนน้อยนิดเมื่อเทียบกับข่าวด้านอื่น ๆ

หากแต่นั้นไม่ได้หมายความว่าข่าววิทยาศาสตร์ไม่มีความสำคัญ หรือไม่อยู่ในสายตา ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อใดก็ตามที่มีการค้นพบหรือประดิษฐ์กรรมใหม่จากวงการวิทยาศาสตร์ของไทย สื่อมวลชนก็จะให้ความสำคัญในการเสนอข่าวขึ้นหน้า 1 เสมอ หรือถ้าไม่เช่นนั้นก็จะนำเสนออยู่หน้าใน ขึ้นอยู่กับนโยบายและพื้นที่ของสื่อแต่ละชนิดว่าจะให้กับข่าวด้านนี้มากน้อยเพียงใด

การนำเสนอสาระ-ข่าววิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในหนังสือพิมพ์รายวัน ในปัจจุบันยังจัดว่ากระจัดกระจายไม่เป็นทิศทาง ยังขาดนักข่าวที่เชี่ยวชาญเฉพาะในการรายงานข่าวด้านนี้ และนี่อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่เกิดกระแสข่าววิทยาศาสตร์จากแง่มุมของคนไทย ที่ผ่านมามักจะอิงแหล่งข้อมูลจากต่างประเทศ เช่น จากสำนักข่าว จากวารสารต่างประเทศ และล่าสุดคือจากอินเทอร์เน็ต

ข่าววิทยาศาสตร์ที่ทำให้คนสนใจ

หากจะพิจารณาข่าววิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ดี จะพบว่านอกจากข้อมูลทางวิชาการแล้ว ข่าววิทยาศาสตร์ยังมีความแปลกใหม่ ความทั้ง น่าสนใจ ไปจนกระทั่งถึงกับให้ความเคร่งเครียดได้ เช่น พวกไอ เทคโนโลยี ประชญาต่าง ๆ อาจจะพอแยกประเภทคร่าว ๆ ได้ดังนี้

1. เกี่ยวกับวงการแพทย์ เช่น การค้นพบโรคใหม่ พบวิธีการรักษาใหม่ ๆ การป้องกันโรค การค้นพบตัวยาใหม่ เป็นต้น เช่น แพทย์ไทยพบวิธีการผ่าตัดตมดตาด้วยแสงเลเซอร์ การใช้สมุนไพรเป็นยารักษาโรค

2. ข่าวเกี่ยวกับผจญภัย การสำรวจสถานที่เร้นลับต่าง ๆ ของโลกมักจะเป็นข่าวใหญ่อยู่เสมอ นับตั้งแต่ขั้วคราวเกี่ยวกับขั้วโลกเหนือ ขั้วโลกใต้ ความลึกสลับของทะเลทรายซาฮารา และโกบี หรือแม้กระทั่งการสำรวจใต้ท้องทะเล ในเมืองไทยเราไม่ค่อยเสนอข่าวประเภทนี้สัก แต่ก็มีบ้างบางครั้ง เช่น การสำรวจหาทุปรี

3. ข่าวเกี่ยวกับความก้าวหน้า เป็นข่าวเกี่ยวกับนักวิทยาศาสตร์หรือนักเทคโนโลยี ได้แสดงถึงหลักทฤษฎีแล้วทำนายว่าก้าวไปถึงอีกจุดหนึ่ง เช่น โอลิโคนทำนายถึงพลังงานปรมาณูแล้วก็ค้นพบปรมาณูจริง ๆ เมื่อนักวิทยาศาสตร์ได้ทำนายเช่นนี้ทำให้มีผู้สนใจ เพราะหมายถึงความก้าวหน้าที่จะค้นพบต่อไป

4. ข่าวเกี่ยวกับความลึกลับในสถานที่ยังไม่รู้หรือลึกลับ เช่น คนให้ความสนใจว่าดาวอังคารมีคนอยู่หรือไม่ สภาพอากาศเป็นอย่างไร หรือว่าบนดวงจันทร์มีสภาวะแวดล้อมเป็นอย่างไร ซึ่งก่อให้เกิดการค้นคว้าทางด้านอวกาศขึ้นมา จนกระทั่งมีโครงการด้านอวกาศต่าง ๆ

สิ่งลึกลับยังรวมถึงสถานที่ก่อนประวัติศาสตร์และโบราณคดีทั้งหลายด้วย เช่น การค้นพบวัตถุโบราณที่บ้านเชียง หรือมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่กาญจนบุรี

5. ข่าวเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ ข่าวเกี่ยวกับสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตมนุษย์ให้ก้าวหน้าขึ้นถือเป็นข่าวที่คนสนใจทั้งนั้น เช่น ค้นพบหมอกุหลาบแบบใหม่ทำให้ใช้เวลาในการหุงข้าวน้อยลง การประดิษฐ์วิดีโอขนาดเล็กพกใส่กระเป๋าเสื้อได้ ผลิตภัณฑ์ชนิดที่ทำหน้าที่แทนคนใช้ เป็นต้น

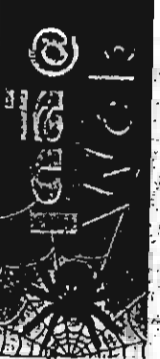
6. ข่าวเกี่ยวกับลัทธิหรือปรัชญาต่างๆ ปรัชญาหรือลัทธิใหม่เป็นเรื่องที่น่าสนใจจะอ่าน เช่น ฮิปปี
7. ข่าวเกี่ยวกับความลึกลับในอดีต เช่น การพบซากสัตว์สมัยโบราณ การค้นพบรอยเท้าไดโนเสาร์ที่ภูเวียง จ.ขอนแก่น ความสนใจนี้รวมไปถึงการค้นพบทางโบราณคดีดังกล่าวแล้ว
8. ข่าวเกี่ยวกับเครื่องมือกลไกที่จะมาแทนแรงงานคน เช่น การประดิษฐ์เครื่องเรียงอักษรด้วยแสงหรือคอมพิวเตอร์ทำให้คนไม่ต้องเรียงตัวอักษรในการพิมพ์ด้วยมือ
9. ข่าวเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ภายในบ้าน เช่น ประดิษฐ์เครื่องหุงต้มใหม่ ๆ เครื่องฟอกอากาศให้บริสุทธิ์ จักรเย็บผ้าที่สามารถทำงานเสร็จในเวลาอันรวดเร็ว สิ่งเหล่านี้เป็นที่น่าสนใจของคนทั่วไป ไม่แต่เฉพาะแม่บ้านเท่านั้น ยังรวมถึงเกษตรกรด้วย
10. ข่าวเกี่ยวกับเครื่องประดับของคนเรา เช่น ประดิษฐ์คนพบผ้าไหมไม่ต้องซัก ไม่ต้องรีด แว่นตา นาฬิกาข้อมือ เป็นต้น
11. ข่าวเกี่ยวกับอาวุธยุทธโธปกรณ์ เช่น การประดิษฐ์อาวุธใหม่ แสงเลเซอร์ของสตาร์วอร์ จรวดที่ใช้ความร้อนดังตูดขีปนาวุธระยะไกล ปืนที่ใช้ยิงตอนกลางคืนมืด ๆ ได้อย่างแม่นยำโดยใช้แสงอินฟราเรด เป็นต้น
12. ข่าวเกี่ยวกับสัตว์ต่าง ๆ และพืชแปลก ๆ คนชอบให้ความสนใจ เช่น สัตว์มีวิถีชีวิตอย่างไร จึงจกทำไมหางขาดแต่งอกออกมาได้ ความอัจฉริยะของปะการัง พืชกินแมลง

ใครอ่านข่าววิทยาศาสตร์

1. นักเรียน นักศึกษา
2. คนต้องการหนีตัวเอง อยากหนีความจำเจของตนเองหรือสถานที่
3. แม่บ้าน-พวกที่ต้องการทุ่นแรงงาน
4. พวกที่ต้องการเปลี่ยนใจ เช่น คนเป็นมะเร็งเมื่อทราบข่าวว่ามีการค้นพบวิธีรักษาโรคมะเร็งก็ดีใจ
5. นักวิทยาศาสตร์ด้วยกันเอง
6. พวกที่ต้องการกระตุ้นกิจการงานของตน เช่น การค้นพบเทคโนโลยีใหม่ทางการเกษตร เพื่อนำไปปรับปรุงกิจการงาน

วิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี

<http://members.tripod.com/~threers/>

สวัสดี

สวัสดีครับ... เป็นที่รู้กันดีว่าในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญเป็นอย่างมาก...

ในด้านของระบบงานสารสนเทศ และ สารสนเทศ... การนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการทำงาน...

http://members.tripod.com/~threers/

สวัสดีครับ... เป็นที่รู้กันดีว่าในปัจจุบันนี้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญเป็นอย่างมาก...

หนังสือพิมพ์ทำทรามานส์ลิงการ (ชินชิต)

ผู้พิมพ์การพิมพ์สิ่งพิมพ์ต่างๆ คิดว่า จะทำให้พวกหนังสือพิมพ์ และ หนังสือพิมพ์... หนังสือพิมพ์ทำทรามานส์ลิงการ (ชินชิต)...

สำนักงานบ้าน เล้าหน้าท่าสะพาน บริหารของวิสาหกิจไทยศึกษา จากสถาบัน... หนังสือพิมพ์ทำทรามานส์ลิงการ (ชินชิต)...

โลกเทคโนโลยี "เข้ามา" ของสัตว์นักเดินทาง

เทคโนโลยี... นวัตกรรม... การเดินทาง... เทคโนโลยีเข้ามาของสัตว์นักเดินทาง...

ยาขุภรอกองส่วยผู้ช่วยได้เพียง

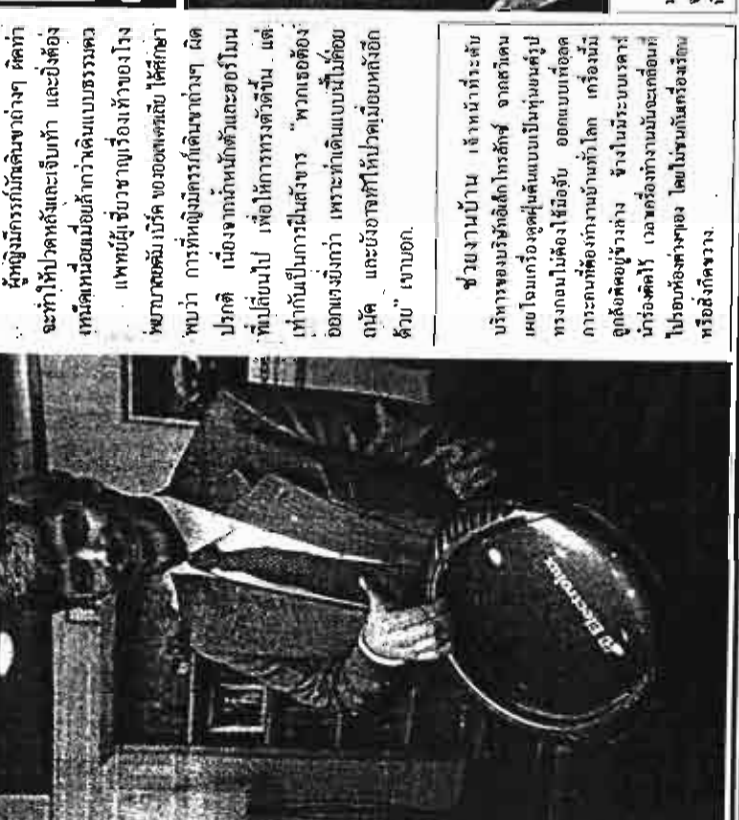
กรมวิทย์ฯ... ยาขุภรอกองส่วยผู้ช่วยได้เพียง... ยาขุภรอกองส่วยผู้ช่วยได้เพียง...

โลกาภิวัตน์

GLOBALIZATION... โลกาภิวัตน์... โลกาภิวัตน์...

โรงงานเคซี... โรงงานเคซี... โรงงานเคซี...

หยาดเพชร

ในสายตาของคนทุกคนเพชรเป็นรัตนเมณเฑาะ์ล้ำค่า เป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ผุดผ่อง ความถาวรแน่นอน ความจริงใจที่เสมอต้นเสมอปลาย เป็นสิ่งที่สตรีหลายคนปรารถนาจะมีไว้ในครอบครอง และเป็นสาเหตุที่ชายหลายคนต้องสูญเสียชีวิตไป

ประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ว่า ย้อนยุคไปเมื่อ 2,800 ปีก่อนนั้นมหากษัตริย์ในอินเดียทรงมีมงกุฎที่ประดับประดาด้วยเพชร และเมื่อ 400 ปีก่อนคริสตกาลกษัตริย์ Chandragupta-Maurya แห่งอินเดียได้ทรงเอ่ยถึงอัญมณีล้ำค่าว่าเป็นมหาสมบัติที่มีค่าควรเมือง คนยุโรปโบราณก็รู้จักเพชรเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนกรีกได้ใช้คำว่า adamas ซึ่งแปลว่า ไร้เทียมทาน และคำ ๆ นี้ได้ถูกแปลงเป็น diamond ที่เราใช้มาจนทุกวันนี้

เพชรได้มีบทบาทในชีวิตและประวัติของคนมาตั้งแต่สมัยโบราณ ผู้คนในสมัยก่อนมีความเชื่อเกี่ยวกับเพชรมากมาย เช่น พระราชินี Mary ของสกอตแลนด์ทรงเชื่อว่า พระตำมรงค์เพชรที่พระนางสวมอยู่สามารถปกป้องพระนางให้รอดพ้นจากการถูกลอบปลงพระชนม์ได้ (แต่พระนางถูกพระราชินี Elizabeth ที่ 1 แห่งอังกฤษทรงสำเร็จโทษด้วยการประหารชีวิต) เจ้าชาย Shuja แห่งอัฟกานิสถานทรงถูกผู้มั่งร่ำรวยต่อราชบัลลังก์กระทำการฆาตกรรมอย่างแสนสาหัส ก่อนที่พระองค์จะทรงบอกที่ซ่อนของโคตรเพชรชื่อ Koh-i-noor ที่พระองค์ทรงมีในครอบครอง คนยุโรปเมื่อประมาณ 1,000 ปีก่อน เชื่อว่าเพชรเป็นวัตถุมงคลที่สามารถขจัดและปิดปากภัยอันตรายจากภูตผีและปีศาจทั้งปวงได้ ดังนั้นใครก็ตามที่เห็นเพชรก่อนออกเดินทางเขาจะปลอดภัย

ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 14 คนบางคนเชื่อว่าเพชรมีสองเพศคือ เพศผู้กับเพศเมีย ดังนั้น ถ้ามีการนำเพชรมาอยู่รวมกัน คนกลุ่มนั้นเชื่อเหลือเกินว่าจะมีลูกเพชรเกิดตามมา

เม็ดเพชรที่คนยุคเก่าก่อนมีในครอบครองมักเป็นเพชรที่ไม่ได้รับการเจียรไน แต่ถึงเพชรเหล่านั้นจะไม่แวววาวก็ตาม คนอาหรับ เปอร์เซีย โรมัน และจีนก็ได้เดินทางเข้ามาซื้อขายเพชรกับชาวอินเดีย และได้พบว่าเพชรมีความแข็งแรงที่เหมาะสมมากสำหรับงานตัดหรือขัดชิ้นโลหะ โดยเฉพาะคนอินเดียมีความรู้ว่เพชรมีคุณสมบัติโปร่งใส และแวววาวเมื่อมีแสงมาตกกระทบ

และเมื่อ Vasco da Gama นักเดินเรือชาวโปรตุเกสพบเส้นทางเดินเรือจากยุโรปถึงอินเดียในปี พ.ศ. 2041 การค้าขายเพชรระหว่างยุโรป กับอินเดียก็ได้กระทำได้กันอย่างจริงจังและมหนคร Venice ก็ได้กลายเป็นศูนย์กลางการเจียรไนเพชรแห่งแรกของโลกทันที

ส่วนอินเดียซึ่งได้ทำหน้าที่ผลิตเพชรให้แก่โลกมาตั้งแต่ไหนแต่ไร ก็ได้เริ่มลดบทบาทลงในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้มีการพบเพชรใหญ่ในบราซิล และเมื่อมีการพบแหล่งเพชรขนาดใหญ่ยิ่งขึ้นไปอีกในประเทศแอฟริกาใต้ในปี พ.ศ. 2410-2414 อุตสาหกรรมเพชรได้ทำให้เพชรเป็นสินค้าที่ทำเงินเข้าประเทศปีละมาก ๆ ทุกวันนี้โลกมีแหล่งผลิตเพชรขนาดใหญ่ใน Russia, Botswana, South Africa, Angola, Namibia และ Australia

นอกจากเราจะใช้เพชรเป็นเครื่องประดับแล้ว เรายังใช้เพชรในชีวิตด้านอื่น ๆ ของเรอีกด้วย เช่น เราใช้เพชรเป็นชิ้นส่วนของอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และ

แพทยศาสตร์ อาทิ ใช้

เคลือบกระจกหน้าต่าง

ของยานอวกาศ เพราะ

หน้าต่างที่เคลือบด้วย

เพชรไม่เพียงแต่จะ

สามารถทนความร้อน

ที่มีอุณหภูมิสูงถึง 490-

องศาเซลเซียสได้เท่า

นั้น ทว่ายังสามารถ

กรองแสงอัลตราไวโอ-

เลตมิให้ผ่านเข้าไปที่

อันตรายมนุษย์อวกาศ

ที่ทำงานอยู่ภายในอีกด้วย การมีคุณสมบัติขยายตัวน้อยเมื่อได้รับความร้อนมากกว่าโลหะวิศวกรรมใช้เพชรในการทำเป็นชิ้นส่วนดูดซับความร้อนในวงจรอิเล็กทรอนิกส์ ตามโรงพยาบาลตาเรณูก็จะเห็นจักษุแพทย์ใช้มีดผ่าตัดที่ปลายถูกเคลือบด้วยเพชร เป็นต้น

อะไรคือสาเหตุที่ทำให้เพชรแข็ง

นักวิทยาศาสตร์เริ่มเข้าใจธรรมชาติของเพชรเมื่อ นักเคมีชาวอังกฤษชื่อ S. Tennant ได้แสดงให้เห็นว่าเพชรคืออัญมณีหนึ่งของคาร์บอน โดยในปี

เคลื่อนที่จากหน้าท่ง
ของปากแฉกค้ำเพราะ
ทางที่เคลื่อนด้วย
เพชรไม่เพียงแต่จะ
สามารถทนความร้อน
ที่มีอุณหภูมิสูงถึง 490
องศาเซลเซียสได้เท่า
นั้น พวกมันยังสามารถ
กรองแสงอัลตราไวโอ
เลตมิให้ผ่านเข้าไปที่

อันตรายนกษยอวกาศ

ที่ทำงานอยู่ภายในอีกด้วย การมีคุณสมบัติขยายตัวน้อยเมื่อได้รับความร้อนมากทำให้วิศวกรนิยมใช้เพชรในการทำเป็นชิ้นส่วนดูดซับความร้อนในวงจรอิเล็กทรอนิกส์ ตามโรงพยาบาลตาเรามาจะเห็นจักษุแพทย์ใช้มีดผ่าตัดที่ปลายถูกเคลือบด้วยเพชร เป็นต้น

อะไรคือสาเหตุที่ทำให้เพชรแข็ง

นักวิทยาศาสตร์เริ่มเข้าใจธรรมชาติของเพชรเมื่อ นักเคมีชาวอังกฤษชื่อ S.Tennant ได้แสดงให้เห็นว่าเพชรคืออัญรูปหนึ่งของคาร์บอน โดยในปี พ.ศ.2340 นั้น เขาได้แสดงให้เห็นว่าเพชรและแกรไฟต์ (ไส้ดินสอ) นั้น จริง ๆ แล้วทำด้วยธาตุคาร์บอนชนิดเดียวกัน แต่การที่มีคุณสมบัติที่ต่างกันราวฟ้ากับดินนั้นก็เพราะอะตอมในเพชรและอะตอมในแกรไฟต์มีการจัดเรียงตัวไม่เหมือนกัน ในเพชรนั้นอะตอมคาร์บอนแต่ละอะตอมจะยึดติดกับอะตอมของคาร์บอนอีกสี่อะตอม โดยอะตอมทั้งสองจะอยู่ห่างจากอะตอมกลางเท่ากันคือ อยู่มุมทั้ง 4 ของรูป tetrahedron ทำให้โครงสร้างของมันมีลักษณะคล้ายพีระมิด แต่ในแกรไฟต์อะตอมของคาร์บอนจะเรียงตัวกันเป็นระนาบ และจากการที่เพชรก็คือถ่านคาร์บอนดี ๆ นั้นเอง ดังนั้น เวลาเพชรถูกเผา เพชรจะลุกไหม้ให้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

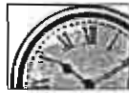
คำถามๆ หนึ่งที่ได้ทำให้ให้นักวิทยาศาสตร์นั่งและสงสัยงกและนาน คือ เพชรถือกำเนิดเกิดมาได้อย่างไรนักธรณีวิทยานั้นได้รู้มานานแล้วว่าเวลาภูเขาไฟระเบิด แก๊สเกิดเพชรจะถูกขับออกมาพร้อมกับลาวาเหลว หรือเวลาอุกกาบาตตกกระทบโลก สะเก็ดอุกกาบาตบางครั้งมีเกิดเพชรปนอยู่ด้วย ปัจจุบันนี้เรารู้ว่า ความร้อนและความดันที่มหาศาลสามารถทำให้คาร์บอนธรรมดาๆ กลายเป็นเพชรได้ ดังนั้น นักวิทยาศาสตร์หลายคนจึงเชื่อว่าที่ระดับลึก 130-500 กิโลเมตรลงไปใต้ดิน เราจะมีเพชร เพราะที่นั่นมีอุณหภูมิสูงถึง 900 องศาเซลเซียส และมีความดันสูงถึง 40,000 เท่าของความดันบรรยากาศ หรือเวลาอุกกาบาตตกโลก พลังการชนของอุกกาบาตสามารถทำให้หินบนโลกถูกกดดันที่ความดันสูงถึง 120,000 บรรยากาศ และอุณหภูมิสูงถึง 2,000 องศาเซลเซียส คาร์บอนในหินจะถูกอัดจนเป็นเพชร หรือที่จุดศูนย์กลางของโลกซึ่งมีความดัน 3,600,000 เท่าของบรรยากาศ หากแกนกลางของโลกมีคาร์บอนอยู่ คาร์บอนนั้นก็จะสลายสภาพเป็นเพชรซะกัน และสุดท้ายนักธรณีวิทยาบางคนเชื่อว่า เวลาเปลือกทวีปของโลกเคลื่อนที่ชนกัน แรงอัดจะทำให้อะตอมของคาร์บอนตรงบริเวณขอบทวีปกลายเป็นเพชรได้

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเพชรมีค่าและมีคุณสมบัติพิเศษมาก สกิดิการดูดเพชรและการใช้เพชรได้ปรากฏเพิ่มขึ้นทุกปี จนเป็นที่น่าพิศวงว่าเพชรธรรมชาติจะหมดไปจากโลกในเวลาอีกไม่นาน นักวิทยาศาสตร์จึงได้คิดหาวิธีทำเพชรเทียม และหาวัสดุอื่นใดที่มีความแข็งแรงยิ่งกว่าเพชรมาแทน วิธีการหนึ่งซึ่งการอุตสาหกรรมใช้ในการทำเพชรเทียม คือ ทำ ให้ก๊าซผสมของ methane, acetylene และ hydrogen ร้อนถึง 2,200 องศาเซลเซียส ที่อุณหภูมิสูงเช่นนี้ อะตอมของคาร์บอนจะแตกแยกจากอะตอมของธาตุอื่น และเมื่อมันเป็นอะตอมอิสระมันก็จะลอยไปเกาะเรียงรายบนแผ่นซิลิกอนที่เป็น กลายเป็นเพชรเม็ดเล็กๆ เพชรที่สังเคราะห์ โดยวิธีนี้มีความบริสุทธิ์ถึง 99%

ในวารสาร Nature ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา มี x-Z Zhao แห่งมหาวิทยาลัย Pennsylvania State ในสหรัฐได้รายงานว่า เขาและคณะประสบความสำเร็จในการทำเพชรเทียมโดยใช้ความดันและความร้อนที่ไม่สูงนัก นั่นคือเขาใช้สารละลายที่ประกอบด้วยน้ำคาร์บอนและโบรไมด์ และเมื่อเขาทำให้ร้อนเพียง 800 องศาเซลเซียส ภายใต้ความดัน 1,400 บรรยากาศ เขาได้พบว่ามีละอองเพชรเกิดขึ้นในสารละลายนั้นเล็กเพชร์ที่พบมีขนาด 0.001 มิลลิเมตร ดังนั้น หากเขาจะใช้วิธีการปลูกเพชรให้มีขนาดใหญ่เท่าโคตรเพชร Cullinan เขาจะต้องใช้เวลานาน 30 ล้านปี ปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบคือโลหะโบรไมด์มีบทบาทเช่นไรและเพียงใด ในการสร้างเพชรลักษณะนี้

คุณสมบัติด้านความแข็งแรงของเพชรก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เรารู้ให้นักวิทยาศาสตร์ค้นคว้าวัสดุใหม่ที่มีแข็งแรงกว่า M.Cohen นักฟิสิกส์ทฤษฎีแห่งมหาวิทยาลัย California ที่ Berkeley คิดว่าสารประกอบ Carbon nitride C₃N₄ น่าจะแข็งแรงกว่าเพชร แต่นักทดลองก็ยังไม่ประสบความสำเร็จในการสังเคราะห์สารประกอบนี้เลย สกิดิความแข็งแรงที่ใกล้เคียงเพชรที่สุดเป็นของ silica oxide (SiO₂) ที่เป็นผลึกแบบ Stishovite นักวิจัยได้พบว่าผลึกนี้มี ความแข็งแรงประมาณ 66% ของเพชรเท่านั้นเอง

กระดาษกับการอนุรักษ์

หอสมุดแห่งชาติ
สุทัศน์ ยกส้าน

II ตไทนแต่โรมนุษย์มีความต้องการจะบันทึกความทรงจำและจินตนาการของตนเพื่อสะสมและถ่ายทอดสู่อนุชนรุ่นหลัง แต่เมื่อไม่มีวัสดุใดๆ จะสนองความนึกคิดเช่นนั้น คนในสมัยดึกดำบรรพ์จึงใช้วิธีวาดภาพสัตว์ต่างๆ ลงบนผนังถ้ำ ส่วนคนจีนโบราณนิยมแกะสลักกระดูกสัตว์เป็นรูปสัตว์หรือสิ่งของ คนกรีกในอดีตมักจะเขียนความรู้และความคิดลงบนหนังสัตว์ จนแม้ Maya ใช้วิธีระบายภาพบนเปลือกไม้คนอียิปต์โบราณรู้จักทำวัสดุสำหรับเขียนจากต้น papyrus ที่ขึ้นอยู่มากมายตามสองฝั่งของแม่น้ำ Nile และคำว่ากระดาษ paper ก็มาจากคำว่า papyrus นั่นเอง

ประวัติศาสตร์ยังได้บันทึกไว้ดีกว่า คนจีนที่ชื่อ Ts ai Lun เป็นบุคคลแรกที่รู้จักทำกระดาษเมื่อปี ค.ศ. 105 โดยใช้ผ้าขี้ริ้วและด้าย ที่ใช้ทอแพกระดาษที่เขาประดิษฐ์ขึ้นนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้เป็นวัสดุสำหรับเขียนแทนผ้าไหม เพราะผ้าไหมมีราคาแพง นอกจากนี้ยังรู้จักทำกระดาษสำหรับเขียนแล้ว คนจีนยังรู้จักใช้เงินที่ทำด้วยกระดาษอีกด้วย ถึงแม้เทคโนโลยีการทำกระดาษจะเกิดขึ้นที่ประเทศจีนก็ตาม แต่วิทยาการการทำกระดาษของจีนก็ได้แพร่หลายสู่ชาติอื่น เพราะสังคมจีนโบราณเป็นสังคมปิด เมื่อจีนเจริญขึ้น ได้ทำ

การค้าขายกับประเทศใกล้เคียงมากขึ้น คนเกาหลี จึงได้รู้จักกระดาษในคริสต์ศตวรรษที่ 2 ญี่ปุ่นเป็นชาติถัดไปที่รู้จักทำกระดาษในคริสต์ศตวรรษที่ 3 คนอินเดียรู้จักกระดาษในคริสต์ศตวรรษที่ 7 และชาวยุโรปได้เห็นกระดาษเป็นครั้งแรกเมื่อ Marco Polo ไปเยือนจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 12 และที่เมืองจีนนี้เองที่เขาได้เห็นประเพณี การเผากระดาษในงานศพ เมื่ออาณาจักรมองโกลแผ่ขยาย เทคโนโลยีการทำกระดาษของจีน ก็ได้แพร่กระจายไปทั่วโลก

ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 15 โลกก็ได้ก้าวเข้าสู่ยุคของการเรียนรู้อย่างแท้จริง เมื่อ Johannes Guttenberg ได้ประดิษฐ์เครื่องพิมพ์เพราะหลังจากนั้นเพียง 50 ปี ห้องสมุดทั่วโลกก็มีหนังสือมากมาย วิทยาศาสตร์ การเมือง ศาสนา และการผจญภัย ฯลฯ อยู่เต็ม การรู้จักทำกระดาษและการรู้จักพิมพ์ได้นำมนุษย์ไปสู่ความเป็นอารยธรรมมากขึ้น Shakespeare ได้ประพันธ์บทละครมากมาย กระดาษ Beethoven แต่งซิมโฟนี

มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาในประเทศจีนเมื่อ 1,150 ปีก่อนโน้น ปัจจุบันกระดาษตุนหวงถูกเก็บอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติของอังกฤษ และกระดาษโบราณนี้มีรอยปริแตกตามเนื้อกระดาษมากมาย

ดังนั้นพิพิธภัณฑ์จึงได้ติดต่อกับ K. Seddon และ F. Jones แห่งมหาวิทยาลัย Sussex ในประเทศอังกฤษ เพื่อนำกระดาษตุนหวง ก่อนที่กระดาษจะปนเหลือน้อยนัก เคมีทั้งสองได้พบว่า Sodium nitrate เป็นสารเคมีที่สามารถละลายกาวยาใช้ในการทำกระดาษเพื่อติดกับฐานรองได้ดีและสารเคมีนี้ไม่ทำให้หมึกและตัวอักษรต่างๆ ที่จารึกอยู่บนกระดาษเลอะเลือน กระดาษตุนหวงจึงมีที่ท้าวว่าจะอยู่คู่พิพิธภัณฑ์ไปอีกร้าน

คัมภีร์ตุนหวงนี้ได้เป็นแผนกระดาษแผ่นเดียวที่โลกอนุรักษ์ ความจริงมีอยู่ว่าจากจำนวนหนังสือและเอกสารจำนวนนับพันล้านชิ้นที่โลกพิมพ์ในแต่ละปีจะมีเพียงไม่กี่พันชิ้นที่โลกจะอนุรักษ์ให้อยู่คู่โลกสืบไป และผู้ที่จะทำให้ความต้องการนี้เป็นจริงต้องมีทั้งความชำนาญของนักวิทยาศาสตร์ และความคิดสร้างสรรค์ของศิลปิน

ยกตัวอย่างเช่นที่ Library of Congress ของสหรัฐอเมริกา ห้องสมุดแห่งนี้มีหนังสือที่ประมาณค่ามิได้หลายร้อยเล่มที่กำลังได้รับการอนุรักษ์ บ้างก็ได้รับการเข้าเล่มใหม่โดยใช้มือเย็บเล่มแทนเครื่องจักรบ้างก็ถูกบรรจุอยู่ในกล่องพิเศษ มีให้ผ่านและลองหรือความชื่นชมกวน และสืบเนื่อง

ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคของการเรียนรู้แบบแท่งรี เมื่อ Johannes Gutenberg ได้ประดิษฐ์เครื่องพิมพ์เพราะหลังจากนั้นเพียง 50 ปี ห้องสมุดทั่วโลกก็พิมพ์สื่อทุกมหาวิทยาลัย การเมือง ศาสนา และการผจญภัย ฯลฯ อยู่เต็ม การรู้จักใช้กระดาษและการรู้จักพิมพ์ได้นำมนุษย์ไปสู่ความเป็นอารยธรรมมากขึ้นๆ Shakespeare ได้ประพันธ์บทละครบนกระดาษ Beethoven แต่งซิมโฟนีโดยเขียนโน้ตเพลงลงบนกระดาษ Picasso วาดภาพโดยใช้กระดาษ และ Einstein คิดทฤษฎีฟิสิกส์โดยใช้กระดาษเป็นสื่อในการลำดับความคิดทุกขั้นตอน ความคิดสร้างสรรค์ที่อัจฉริยะบุคคลเหล่านั้นทิ้งกลองบนกระดาษได้เปลี่ยนโฉมและทิศทางของอารยธรรมมนุษย์ มาก Martin Luther ได้เคยกล่าวว่า หากคนบนโลกทุกคนมีพระคัมภีร์

ไบเบิลที่พิมพ์ด้วยกระดาษ นักบวช พระ หรือสันตะปาปาก็ไม่มีความจำเป็น จะต้องมียกถือไป

ปัจจุบันกระดาษมีความสำคัญทางเศรษฐกิจพอๆ กับน้ำมันและเหล็กกล้า ในแต่ละปีโลกผลิตกระดาษได้ 300 ล้านตัน ซึ่งนับว่าหนักกว่าน้ำหนักของภาพยนตร์ที่โลกผลิตได้ถึง 3 เท่า อุตสาหกรรมกระดาษในสหรัฐฯ ทำเงินเข้าประเทศปีละ 6 ล้านล้านบาท กระดาษที่ดูเรียบง่ายในรูปของหนังสือ 2 พันล้านเล่ม หนังสือพิมพ์ 24,000 ล้านฉบับ เมื่อคิดโดยเฉลี่ยคนอเมริกันหนึ่งคนใช้กระดาษปีละ 330 กิโลกรัม

ส่วนในประเทศญี่ปุ่นกระดาษก็มีความสำคัญเหมือนกัน คนญี่ปุ่นถือการทำกระดาษรูปแบบต่างๆ เป็นศิลปกรรมรูปแบบหนึ่งของชาติ เด็กญี่ปุ่นชอบเล่นว่าวที่ทำด้วยกระดาษ เกอิชาใช้ร่มที่ทำจากกระดาษ ม่านบังตาที่ใช้ในบ้านของคนญี่ปุ่นก็มักจะทำด้วยกระดาษและศิลปะการพับกระดาษเป็นรูปสัตว์ (origami) ของญี่ปุ่นเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก

ถึงแม้ประวัติความเป็นมาของกระดาษจะยาวนานลึกปานใดก็ตาม แต่ต้องจับประกอบหลักๆ ที่ใช้ในการทำก็ยังคงเหมือนเดิมคือน้ำและใยเซลลูโลส หากเราใช้กล่องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนส่องดูกระดาษ เราจะเห็นโมเลกุลของน้ำยึดติดกับโมเลกุลของเซลลูโลสและพันธะเคมีที่เกิดขึ้นระหว่างโมเลกุลทั้งสองทำให้กระดาษแข็ง

ปัจจุบันถึงแม้วิทยาการการทำกระดาษจะก้าวหน้าลึกเพียงใดก็ตามกระดาษก็มีการสลายตัว เนื้อกระดาษที่เคยมีสีขาว หรือหมึกกระดาษที่เคยมีสีดำเมื่อกาลเวลามานับจะกลายเป็นสีเทา และกระดาษจะเปราะหัก ดังนั้นนักอนุรักษ์หนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่มีค่ามีปัญหาก็จะต้องพิทักษ์รักษาอารยวัตถุเหล่านี้ โดยเฉพาะหนังสือจีนที่ถูกพิมพ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1402 ซึ่งถือกันว่าเป็นสิ่งพิมพ์ที่โบราณที่สุดของโลก และรู้จักกันทั่วไปในนามว่า Dunhuang Diamond Sutra

Sir Auriel Stein นักโบราณคดีชาวอังกฤษได้พบเอกสารฉบับประวัติศาสตร์นี้ในถ้ำแห่งหนึ่งใกล้เมืองตุนหวางเมื่อปี พ.ศ. 2540 เอก

อีกวิธีการหนึ่งของคนโบราณ ที่บันทึกความทรงจำและจินตนาการตนเองเพื่อถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลัง

มาจากการที่กระดาษและหมึกมีสภาพเป็นกรด ซึ่งจะกัดกระดาษตลอดเวลา ดังนั้นเราจึงจุ่มกระดาษลงในสารละลายที่เป็นด่างเพื่อสลายฤทธิ์ของกรดให้หมดไป

ณ ที่ห้องสมุดแห่งนี้มีหนังสือพิมพ์ Izvestia ของรัสเซียฉบับแรกของโลกที่ถูกตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2460 เอกสารนี้ได้รับการห่อหุ้ม ด้วยแผ่นฟิล์ม polyester เพื่อป้องกันกระดาษและมิติดนฉบับเอกสารสมัยสงครามกลางเมืองของสหรัฐฯ ซึ่งได้ถูกมอดเซเป็นรูเล็กๆ เอกสาร ชิ้นนี้ได้รับการซ่อมโดยนักอนุรักษ์ ซึ่งได้เติมกระดาษลงไปรูเล็กๆ เพื่อทำให้เต็มและมีความกลมกลืนทั้งสีและเนื้อกระดาษ

โครงการอนุรักษ์กระดาษที่สิ้นเปลืองที่สุดเห็นจะได้แก่การอนุรักษ์คำประกาศอิสรภาพของสหรัฐฯ และรัฐธรรมนูญแห่งชาติ เพราะเอกสารดังกล่าวทำด้วยหนังสัตว์ จึงถูกเก็บอยู่ในภาชนะปิดที่มีฮีเลียมเหลวอุณหภูมิ -269 องศาเซลเซียสหล่อเลี้ยง

ความก้าวหน้าทางวิทยาการด้านอวกาศของสหรัฐฯ ก็ได้เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์กระดาษเหมือนกัน เพราะนักอนุรักษ์ได้ใช้กล้องถ่ายภาพที่มีอำนาจในการแยกภาพประสิทธิภาพสูงที่เขาใช้ในดาวเทียม สังเกตดูการเปลี่ยนแปลงของตัวอักษรต่างๆ ที่ปรากฏบนกระดาษเวลากล้องถ่ายภาพเลื่อนไป ความเข้มของหมึกที่มันบ้นเือกก็จะเปลี่ยน และความเข้มนี้จะถูกเปลี่ยนเป็นตัวเลขโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนั้นหากตัวอักษรเลื่อมสภาพ ตัวเลขที่ปรากฏก็จะเปลี่ยนแปลงทันที และนั่นก็คือสัญญาณ ที่บอกให้นักอนุรักษ์กระดาษเริ่มหยิบแปรหรือพกพาไปเติมแต่งกระดาษให้คงสภาพเหมือนเดิมส่วนหนทางสุดท้ายที่จะป้องกันกระดาษให้ปลอดภัยจากการผุเปื่อยก็คือใช้ microfilm หรือ CD บันทึกข้อมูลแทนใจครับ ■

ดร.สุทัศน์ ยกส้าน ศาสตราจารย์ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มศว.ประสานมิตร นักวิทยาศาสตร์ดีเด่น นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ สาขาฟิสิกส์ ทฤษฎี ปีพ.ศ. 2530 นักเขียนประจำวารสาร

หากมีคนถามคุณว่า เลขที่มากที่สุดที่คุณรู้จัก คือเลขอะไร และเลขมากมีประโยชน์อย่างไร หรือเขาให้คุณคิดคำนวณเลข 200 หลัก เช่น ให้แยกตัวประกอบ (Factor) หรือคูณกัน หรือหารกัน คุณจะตอบได้ไหม คุณจะทำได้ไหม

นักคณิตศาสตร์กรีกและโรมันได้เคยคิดคำนึงถึงเรื่องเลขมาก (Large number) มาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ในสมัยนั้นตำราคณิตศาสตร์โรมันไม่มีสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเลขที่มีค่าเกิน 100,000 เลข Archimedes ก็เคยคิดว่า จำนวนเม็ดทรายที่ต้องใช้ในการเติมจักรวาลให้เต็ม คือ เลขที่มากที่สุดที่มนุษย์รู้จัก

ปัจจุบันเราทราบบริเวณโคจรของดาวพลูโตรอบดวงอาทิตย์ ดังนั้นหากเราใช้ทรงกลมที่มีรัศมีขนาดนั้น แล้วใส่ทรายให้เต็ม เราจะต้องทราย 10^{31} เม็ด ($10^{31} = 10$ ล้านตัวเอชกัน 51 ครั้ง)

นักวิทยาศาสตร์ในยุคกลาง คือ สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้เริ่มเผชิญกับเลขมากเป็นครั้งแรกในเลข Avogadro ซึ่งมีค่า 6.02×10^{23} (เลขนี้บอกจำนวนอะตอมที่มีในถ่านบริสุทธิ์ที่หนัก 12 กรัม) มาจนถึงยุคปัจจุบัน นักฟิสิกส์ที่เชี่ยวชาญด้านอนุภาคมูลฐานคาดคะเนว่า จักรวาล (Universe) มีโปรตอนทั้งสิ้น 10^{80} อนุภาค เป็นต้น

เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่าเลขมากที่กล่าวถึงในที่นี้มีขนาดมหึมาขนาดไหนได้ เราจะเปรียบเทียบเลขมากต่าง ๆ ให้เห็นเป็นรูปธรรมดังนี้

นักวิทยาศาสตร์คาดว่าคาดคะเนว่า จักรวาลมีอายุประมาณ 10^{10} ปี นั่นคือเลข 1 ที่มี 0 ตามหลัง 10 ตัว เลข 11 หลักเช่นนี้ หากจะพิมพ์ลงกระดาษต้องการเนื้อที่ประมาณ 1/4 บรรทัด

หากเรากล่าวถึงเลข 10^{80} ซึ่งเป็นจำนวนของอนุภาคโปรตอนในจักรวาล คือ เลข 1 ที่มี 0 ตามหลัง 80 ตัว เราต้องการพื้นที่เขียนประมาณ 2 บรรทัด

เลข $2^{1,298,261}$ - 1 ซึ่งเป็นเลขเฉพาะ (prime number) ที่มีค่ามากที่สุด (เท่าที่รู้จักในปัจจุบัน) ต้องการพื้นที่เขียนตัวเลขทั้งหมดใหญ่เท่าวารสารสเปนย้อม ๆ 1 ฉบับ

เลข Fermat ($F_n = 2^{2^n} + 1$ ซึ่งมี n เป็นเลขจำนวน

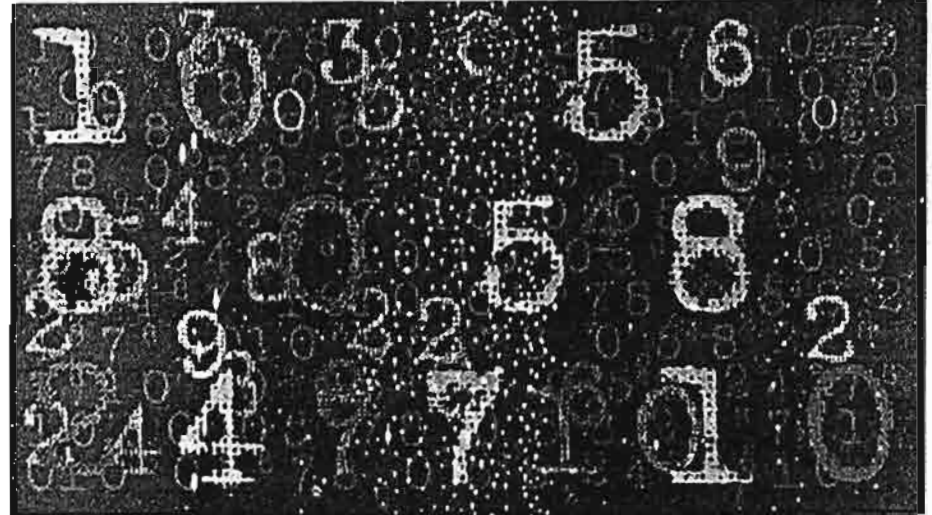
เต็ม หาก n มีค่าเท่ากับ 22, $F_{22} = 2^{2^{22}} + 1$ จะเป็นเลขที่มีกว่าหนึ่งล้านหลัก ในการเขียนเลข F_{22} นี้ต้องใช้หนังสือหนา 400 หน้า 1 เล่ม จึงจะเขียนเลขจำนวนนี้ได้หมด

และหากเราต้องการเขียนเลข $10^{10^{30}}$ ให้เต็มรูปแบบ เราต้องการกระดาษที่มีปริมาตรเท่าโลกจึงจะเขียนได้หมด

แล้วเลขมากเหล่านี้จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตเรา ๆ ในชาตินี้บ้างหรือไม่ คำตอบก็คือ คงไม่มาก นอกจากเราจะสนใจคณิตศาสตร์ หรือนักวิทยาศาสตร์

จะขอยกตัวอย่างทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเลขมากว่า นักสถิติได้คำนวณพบว่า หากจะให้สิ่งใดหนึ่งพิมพ์ติดตลอดเวลา โดยที่สิ่งพิมพ์ติดไม่ดับ คือมันเขียนแตกดับเป็นพิมพ์เท่านั้น เราจะต้องคอยนานถึง $10^{10,000,000}$ ปี สิ่งตัวนั้นจึงจะพิมพ์หน้านัยเรื่อง The Hound of the Baskinville ของ Sir Arthur Conan Doyle ได้ถูกทุกตัวอักษร (คงไม่ลืมกันนะครับว่า ขณะนี้

ส่วนคำถามที่ว่า เลขเฉพาะที่มากที่สุดที่เรารู้จักคือเลขอะไรนั้น นักคณิตศาสตร์ก็ต้องเผชิญกับความยากลำบากในการคิด เมื่อต้องคำนวณเลขร้อยหลัก พันหลัก เขาจึงควรใช้คอมพิวเตอร์คำนวณแทน

จักรวาลของเรามีอายุเพียง 10^{10} ปี)

ส่วนนักฟิสิกส์ก็พบว่า จะต้องใช้เวลานานถึง

10^{100} ปี แก้วเบียร์จึงจะล้มเองโดยไม่มีใครแตะต้อง และโอกาสที่อะตอมทุกอะตอมในคน ๆ หนึ่งจะพุ่งพา

คน ๆ นั้นไปถึงดาวอังคารมีค่า 1 ใน 10^{10^7} หรือ J. Upwood ก็ได้เคยคำนวณพบว่า โอกาสที่หนูตัวหนึ่งจะมีชีวิตอยู่บนดวงอาทิตย์ ได้นาน 1 สัปดาห์ มีค่า 1 ใน

$10^{10^{47}}$ เช่นนี้ เป็นต้น

คุณสมบัติข้อหนึ่งของเลขมากที่นักคณิตศาสตร์สนใจ คือ การที่เลขมากสามารถหรือไม่สามารถแยกเป็นตัวประกอบได้

เราทุกคนรู้จักเลขเฉพาะ (Prime number) ว่าเป็นเลขจำนวนเต็มที่มีตัวมันเองและเลข 1 เท่านั้นหารมันได้ลงตัว ดังนั้นตามคำจำกัดความนี้ เลขเฉพาะจึงได้แก่เลข 2, 3, 5, 7, 11... แต่เลข 15 ซึ่งเท่ากับ 3×5 ไม่เป็นเลขเฉพาะ เพราะทั้ง 3 และ 5 หารทั้ง 15 ได้ เราจึงเรียก 3 และ 5 ว่าเป็นตัวประกอบของ 15

ปัญหาหนึ่งที่นักคณิตศาสตร์สนใจ คือ เราต้องการจะรู้ตัวเลขเฉพาะมีเลขอะไรบ้าง และเลขเฉพาะที่มากที่สุดคือเลขอะไร เรามีสูตรสำเร็จที่จะใช้หาเลขเฉพาะได้ทุกเลขหรือไม่

สำหรับคำถามที่ว่า เลขเฉพาะมีกี่จำนวนนั้น Euclid ได้เคยพิสูจน์ไว้เมื่อ 2,300 ปีก่อนหน้านี้ เลขเฉพาะมีจำนวนมากนับไม่ถ้วน (Infinite)

แล้วสูตรที่จะใช้คำนวณหาเลขเฉพาะนั้นแล้ว นักคณิตศาสตร์ก็ยังไม่สูตรสำเร็จที่จะใช้หาเลขเหล่านั้นเลย ในอดีต P. Fermat ได้เคยคิดว่า

สูตร $F^n = 2^{2^n} + 1$ จะบอกให้เราทราบว่า เลขเฉพาะมีเลขอะไรบ้าง และเมื่อเราแทนค่า n ด้วย 1, 2, 3,

4, ... เราได้เลข 5, 17, 257 และ 65, 537 แต่เมื่อเราแทนค่า $n = 5$ เราได้ $F_5 = 4,294,967,297$ ซึ่ง Euler ได้พบว่า $= 641 \times 6,700,417$ ดังนั้นสูตรของ Fermat จึงใช้ไม่ได้เมื่อ $n = 5$

ส่วนคำถามที่ว่า เลขเฉพาะที่มากที่สุดที่เรารู้จักคือเลขอะไรนั้น นักคณิตศาสตร์ก็ต้องเผชิญกับความยากลำบากในการคิด เมื่อต้องคำนวณเลขร้อยหลัก พันหลัก เขาจึงควรใช้คอมพิวเตอร์คำนวณแทน คอมพิวเตอร์ธรรมดาต้องใช้เวลานาน 38.3 นาที จึงพิสูจน์ได้ว่า $2^{100} - 1$ ไม่ได้เป็นเลขเฉพาะ เพราะ $2^{100} - 1 = 13,821,503 \times 61,654,440,233,248,340,618,559 \times 1,473,265,321,145,317,331,353,282,383$ แต่ปัจจุบันนี้ Supercomputer มีโปรแกรมที่สามารถทดสอบความเป็นหรือไม่เป็นเลขเฉพาะของเลขที่มี 130 หลัก ได้เร็วกว่าที่ตาจะกะพริบ

เมื่อเดือนกรกฎาคมปีกลายนี้ D. Slowinski แห่ง Cray Research ประกาศว่า สถิติโลกของเลขเฉพาะที่มีค่ามากที่สุด คือ $2^{1,298,261} - 1$ พอดี 3 เดือนต่อมา G. Wolman แห่งเมือง Orlando ในรัฐฟลอริดา ซึ่งอาศัยความร่วมมือของนักคอมพิวเตอร์นับร้อยคน และ Intelmat ประกาศว่า สถิติโลกใหม่ของเลขเฉพาะที่มีค่ามากที่สุด คือ $2^{1,298,261} - 1$ ตัวเลขดังกล่าวนี้มีกว่า 400,000 หลัก และนี่ก็คือสถิติโลกของเลขเฉพาะที่มีค่ามากที่สุดวินาทีนี้

เลขมากทั้งหลายที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเพียงหยดน้ำหยดหนึ่งในมหาสมุทรที่กว้างใหญ่ไพศาล เพราะ

ถ้าหากเราพูดถึงเลข Ackermann ซึ่ง $= 10^{10^{10}}$ เราจะต้องใช้กระดาษขนาดเท่าจักรวาล จึงจะเขียนมันได้

-หมดทุกหลักครับ

พิมพ์

ฝิ่น (Papaver somniferum) เป็นพืชชนิดเดียวเท่านั้นในโลกที่ให้ทั้งคุณค่าประโยชน์อย่างมหาศาลและโทษอย่างหนักหน่วงต่อมนุษย์ เพราะสารเคมีที่มีอยู่ในฝิ่นสามารถบรรเทาความรู้สึกเจ็บปวด และในขณะเดียวกันก็สามารถทำให้คนตกเป็นทาสจนถึงแก่ชีวิตได้เช่นกัน

มนุษย์เรารู้จักฝิ่นมานานหลายพันปีมาแล้ว วรรณกรรมเรื่อง Odyssey ของ Homer ได้กล่าวถึงราชินี Helen แห่งกรุง Troy ว่าทรงใช้ฝิ่นในการบรรเทาความเจ็บปวด ในวารสาร Gospel ของ Matthew ก็ได้กล่าวถึงพระเยซูขณะถูกตรึงบนไม้กางเขนว่า ได้รับน้ำมันที่มีฝิ่นปนเพื่อบรรเทาความรู้สึกเจ็บปวดจากแผลตรึง ทั้ง Hippocrates, Galen และ Paracelsus ผู้เป็นปรมาจารย์ทางการแพทย์ต่างก็เคยใช้ฝิ่นเป็นยาบรรเทาความเจ็บปวดของคนไข้มาแต่ครั้ง

ในปี พ.ศ.2358 เบลัซซาร์ชาวเยอรมันชื่อ F. Serturner สามารถสกัดสารเคมีที่มีสูตรว่า C¹⁷H¹⁹NO ได้จากฝิ่น เขาพบว่าสารนี้ทำให้คนเสื่อกความรู้สึกเจ็บปวดจึงตั้งชื่อสารนี้ว่า morphine ตามชื่อของ Morpheus ผู้เป็นเทพเจ้าแห่งความฝัน พอมีการประดิษฐ์เข็มฉีดยาเข้าเส้นในปี พ.ศ.2396 คนหลายคนก็พบว่าการฉีดมอร์ฟีนเข้าร่างกายเป็นหนทางลัดสู่ "ความสุข" ที่รวดเร็ว

เมื่อได้มีการค้นพบว่า สารเคมีบางชนิดทำให้มอร์ฟีนเป็นเฮโรอีน (heroin) ที่สามารถลดความรู้สึกเจ็บปวดได้ดีกว่าเท่า 2-3 เท่าตัว คนบางคนจึงมีความคิดจะใช้เฮโรอีนเป็นยาบรรเทาความเจ็บปวดแทนมอร์ฟีน โดยคิดว่าคนที่เสพยาเฮโรอีนจะไม่มีการติดเฮโรอีนแต่ประการใด

ตามธรรมชาติเมื่อเฮโรอีนเข้าไปในร่างกายคน มันจะสลายตัวเป็นมอร์ฟีนอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ คน ๆ นั้นจะรู้สึกมีความสุข แต่ในระยะยาวเขาจะรู้สึกต้องการมันตลอดเวลา เมื่อใดที่ไม่ได้ยาเขาจะรู้สึกป่วย จะอาเจียน จะเจ็บปวดไปทั้งร่างกายจนต้องกระทำการทุกรูปแบบเพื่อหามัน อาการติดเช่นนี้จะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดเวลาจนกระทั่งผู้เสพยาเสียชีวิต

ประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ว่า การค้าฝิ่นได้เริ่มต้นขึ้นมาตั้งแต่ 1,300 ปีก่อนคริสตกาล พ่อค้าในไซปรัสรู้จักเติมฝิ่นในเหล้าสุรา เพื่อนำไปขายในอียิปต์ ในอินเดียโบราณเวลาเกิดศึกสงคราม เขาจะให้ช้างและทหารกินฝิ่น เพื่อทำให้รู้สึกกล้าไม่กลัวตาย

ในสุสานทัชมาฮาล ก็มีหลักฐานที่แสดงว่าชาห์ชารี Shah Jahan ทรงดื่มเหล้าสุราที่มีฝิ่นปน กุหลาบที่ทำงานหนักในอินเดียนิยมดื่มชาฝิ่น เพราะเชื่อว่าทำให้รู้สึกสดชื่น และฉีกขาดโรคต่าง ๆ ได้ บนโลงศพของชาวโรมันโบราณ บางครั้งมีรูปดอกฝิ่นติดอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นการหลุดพ้นจากความเจ็บปวดของชีวิต

สำหรับการแพร่ระบาดของฝิ่นในจีนนั้น เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณ 400 ปีมาแล้ว โดยกะลาสีเรือชาวเนเธอร์แลนด์ คนจีนในสมัยนั้นได้แอบแฝงฝิ่นในใบยาสูบแล้วจุดเผา

เมื่อความสุขจากการสูบบุหรี่เริ่มแพร่หลาย ความต้องการฝิ่นของคนจีนก็เริ่มมากขึ้น ๆ จากเดิมที่ต้องเอาฝิ่นไปเผา มาแลกเปลี่ยน ชาวจีนต้องขนฝิ่น ขนทองมาแลก เมื่อเงินทองรัวไหลออกนอกประเทศ รัฐบาลก็พยายามหาหนทาง และผู้คนตกเป็นทาสเพิ่มมากขึ้น ๆ จักรพรรดิฉินจึงทรงห้ามคนจีนสูบฝิ่น และทรงยึดเรือฝิ่นที่มาทอดสมอนอ่าวฝิ่นทุกลำ พร้อมกับเผาทำลายฝิ่นหมด

เหตุการณ์นี้ทำให้อังกฤษส่งกองทัพเรือเข้าต่อสู้เป็นสงครามฝิ่นในปี พ.ศ.2383 ผลปรากฏว่าจีนแพ้สงคราม ต้องทำสนธิสัญญานานกิง ในปี พ.ศ.2385 ยกเกาะฮ่องกงให้อังกฤษครองนาน 150 ปี ต้องชดเชยค่าเสียหายมากมาย และต้องเปิดเมืองท่าต่าง ๆ ให้ราชทูตชาติเข้ามา "ค้าขาย" อีกด้วย

ต้นฝิ่นเป็นพืชที่ทนทานสามารถเจริญเติบโตได้ในหลายภูมิประเทศ ตั้งแต่สวีเดนจดไทย อินเดีย เมื่อชาวไร่ปลูกฝิ่นพบว่า ฝิ่นที่ใช้ในการปลูกเหมาะสำหรับปลูกข้าวโพดต่อ เขาจึงหมุนเวียนปลูกฝิ่นและข้าวโพด ทำให้ได้ทั้งเงินและอาหารตลอดปี ฝิ่นที่เติบโตเต็มที่จะมีดอกสีแดง ชาว หรือม่วง เวลาเก็บดอกฝิ่น ส่วนที่เป็นกะเปาะจะเจริญเติบโตต่อไป กะเปาะสีเขียวเมื่อถูกฉีดยาหรือจะมียางสีขาว หรือสีชมพูอ่อนไหลซึมออกมา กะเปาะจะถูกกรีดหลายครั้งและครั้งที่ 3 ตามปรกติจะเป็นครั้งที่ฝิ่นที่ติดที่สุด ยางฝิ่นที่แห้งจะเหนียวและมีสีคล้ำ ประมาณกันว่าในการผลิตฝิ่น 1 กิโลกรัม เราต้องใช้ดอกฝิ่นถึง 2,000 ดอก และจากนั้นก็ใช้กระบวนการทางเคมีแปลงมันให้เป็นมอร์ฟีนหรือเฮโรอีนได้

แพทย์ปัจจุบันนิยมใช้มอร์ฟีน และผลผลิตของมอร์ฟีน (Codeine) ในการบรรเทาความเจ็บปวดของ

คนไข้หลังการผ่าตัดใหญ่ หรือถอนฟัน รกพยาบาลฉุกเฉินมักจะมียาฉีดมอร์ฟีนให้กับคนที่ประสบอุบัติเหตุถูกรถชน หรือถูกตีกล่มหัว เวลาไรศหัวใจจะกำเริบ มอร์ฟีนช่วยขยายขนาดของเส้นเลือด ทหารในสงครามมักจะมียาฉีดมอร์ฟีนติดตัวสำหรับเวลาว่างกายเป็นแผล เพราะถูกสะเก็ดระเบิด

ในการรักษาหวั่นแหว่ง หมอจะให้มอร์ฟีนแก้คันไข้ เช่นกัน หากเป็นกรณีรุนแรง เช่น เมื่อคนไข้ใกล้ถึงวาระสุดท้าย หมออาจจะฉีดยาเฮโรอีนเข้าร่างกาย เพื่อคนไข้จะได้รู้สึกไม่เจ็บ

นักวิทยาศาสตร์มีความใคร่ที่จะรู้ว่า อะไรคือสาเหตุที่ทำให้คนติดมอร์ฟีน เมื่อประมาณ 25 ปีมาแล้วได้มีการค้นพบว่า ร่างกายคนมีเซลล์ชนิดหนึ่งในสมอง ในกระดูกสันหลัง และในกะเพาะที่ทำหน้าที่รับมอร์ฟีนที่ถูกฉีดเข้าร่างกาย

การวิจัยในเวลาต่อมาได้แสดงให้เห็นว่าในร่างกายคนก็มีการผลิตสาร 'Endorphin' ที่มีสมบัติคล้ายมอร์ฟีน แต่เมื่อมีการพบว่า คนที่ได้รับการฉีดยา Endorphin มีการคิดสำนึก ความหวังที่จะใช้ Endorphin แทนมอร์ฟีนก็ลดลงไป

มอร์ฟีนทำงานอย่างไร ในวารสาร Nature ฉบับเดือนตุลาคมที่ผ่านมา A.W.D. Mathes แห่งมหาวิทยาลัย Louis Pasteur ในฝรั่งเศสและคณะ ได้แสดงให้เห็นว่าในหนูที่สมองไม่มีเซลล์ชนิด μ Opioid Receptor (MOR) เลย และความรู้สึกเจ็บก็มิได้ลดลง การค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า MOR เป็นเซลล์สำคัญที่ทำหน้าที่สนองตอบต่อมอร์ฟีนในร่างกายหนู

การค้นคว้าวิจัยเรื่องฝิ่นที่มีอิทธิพลต่อชีวิตคนกำลังดำเนินต่อไป และเราหวังว่า ความรู้ทางพันธุวิศวกรรมของเราจะสามารถแก้ปัญหาทางชีววิทยาที่มีมานานร่วม 3,000 ปี ได้ในอนาคตอันใกล้

จิตวิทยาของการโกหก

23 ก.ย. 40

โลกวิทยาการ
อุทิศตน ยกย่อง

ไม่มีใครในโลกที่ไม่เคยโกหก คนบางคนโกหกบ่อย แต่บางคนก็โกหกครั้ง ถึงแม้จิตใจหนึ่งของผู้คนจะกลัว และบัญญัติข้อหนึ่งของผู้คนจะกลัวว่าคนโกหกก็ตาม แต่เราก็ยังทำ พวกเราคงแปลกใจไม่น้อย เมื่อรู้ว่าการจิตวิทยาเริ่มให้ความสนใจเกี่ยวกับการโกหกอย่างจริงจังเมื่อไม่นานนี้เอง แม้แต่ S.Freud นักจิตวิทยาผู้มีชื่อเสียงเองก็ได้เคยกล่าวถึงจิตวิทยาของพวกชอบโกหกแทบทุกเรื่องเลย พจนานุกรม Encyclopedia of Psychology ที่ตีพิมพ์เมื่อ 13 ปีก่อนนี้ก็ได้กล่าวถึงการโกหกแต่เพียงสั้นๆ เท่านั้นเอง

คนเราจะมิชีวิตอยู่อย่างเปิดเผยดีหรือไม่ ถ้าไม่โกหกเลย สำหรับเรื่องนี้ นักจิตวิทยาที่กำลังศึกษาพฤติกรรมโกหกของมนุษย์ได้พบว่า การโกหกเป็นพฤติกรรมปกติของคนทั่วไป และขึ้นตอนหรือเหตุผลที่ทำให้คนพูดโกหกนั้นต่างกัน และซับซ้อนพอสมควร

เมื่อไม่นานมานี้เอง B.DePaulo นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย Virginia ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ศึกษาคน 147 คน ที่มีอายุอยู่ระหว่าง 18-71 ปี โดยให้คนเหล่านี้เขียนถึงข้อมูลที่ตนโกหกในเวลา 1 สัปดาห์ เธอได้พบว่าภายในระยะเวลาดังกล่าวคนส่วนมากจะโกหกกันวันละครั้งหรือสองครั้ง (คือบ่อยพอๆ กับการแปร่งฟัน)

ชายและหญิงที่โกหกสนทนากันนานเกิน 10 นาที มักจะพัวพันใจที่จะไม่โกหกกันไม่ได้ และในการเผชิญหน้าต่อหน้า การโกหกเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงแทบจะไม่ได้เลย

ในวารสาร Psychology Today ฉบับเดือนพฤษภาคม และมิถุนายนนี้ L.Saxe นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย Brandeis ในสหรัฐอเมริกาได้รายงานว่ามีสิ่งบางอย่างที่คนเราพูดความจริงแต่ไม่ขณะเดียวกันสิ่งนั้นก็บ่งบอกให้เรารู้ว่าโกหกด้วย โดยมีกฎให้รางวัลแก่คนโกหก เช่น เวลาใครมาขอสบสาย หากเขาพูดความจริงว่าเขาคิดจะไปหาใครสักคน แล้วหากเขาอ้างว่าเขาจะกลับคืนใจ เขาก็จะได้รับสิ่งที่ดีกว่า คนเมื่อเขาพูดความจริง ส่วน หรือผู้ชักชวน (ที่เขาคิดว่าชอบ) มักจะมี "นิทาน" ให้สังคมรับรู้อย่างรวดเร็ว หรือแม้แต่คนที่รักกัน บางครั้งก็มีความจำเป็นที่คนโกหกกัน

นักจิตวิทยา D. Hollander นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย Missouri ในสหรัฐอเมริกา ได้รายงานเกี่ยวกับการสื่อสารบรรดา นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเมื่อ 4 ปีก่อนนี้ เธอได้พบว่า 85% ของนักศึกษาที่เป็น

แฟนกันให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรักที่ไม่เป็นจริง และโกหกเรื่องที่กำลังดูใจกันอยู่หนึ่งหนึ่งในสามของผู้รักจะเล่าอะไรๆ ที่ไม่จริงถึง 30% และถึงคนที่รักกันจะโกหกกัน "บ่อย"

จะยังไม่ตามเวลาชายและหญิงจะจับโกหกเพื่อนฝูง ความสามารถของผู้ชายและหญิงในเรื่องนี้จะแตกต่างกัน โดยผู้หญิงจะจับโกหกได้ดีกว่าผู้ชาย และเมื่อความสัมพันธ์

นักจิตวิทยายังได้พบอีกว่าสตรีมักจะโกหกเพื่อลดความรู้สึกของคนใกล้ชิด และบุรุษมักจะปิดในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง

ก็ตาม แต่พอเป็นสามี-ภรรยาที่ขบขันและมีการโกหกจะลดลงเหลือเพียง 10% เท่านั้นเอง (นี่คือตัวเลขในระดับธรรมดา ของการแต่งงาน ตัวเลขอาจจะเพิ่มขึ้นตามลำดับการแต่งงาน) และคนทั่วไปมักจะไม่โกหกในเรื่องที่ร้ายแรงที่สุดกับคนที่ใกล้ชิดที่สุด

นักจิตวิทยาได้พบว่า ถึงแม้ว่าเรื่องโกหกบางเรื่องจะทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างคนสองคนถูกกระทบกระเทือนก็ตาม แต่การโกหกในบางกรณีก็ทำให้สังคมดำเนินไปได้ด้วยดี เพราะในบางกรณีเราจำเป็นต้องโกหกเพื่อลดความรู้สึกของคนอื่น เช่น เวลาเราพูดว่าในสายตาคณะคุณสวยที่สุดในวันนี้ เป็นต้น

วัฒนธรรมของชาวอเมริกันส่วนใหญ่ในการกำหนดให้คนโกหก เพราะฉะนั้นแล้วคนที่ไม่ได้มีลักษณะที่พูดความจริง 50% ของคนอเมริกัน หรือสายภาพที่ดีกว่าคนที่พูดความจริงว่าเป็นอะไรก็อาจจะมีความจริง ในขณะเดียวกันคนอเมริกันที่เชื่อสายภาพไปถึง 90% จะมีความเห็นเดียวกัน

นักจิตวิทยายังได้พบอีกว่าสตรีมักจะโกหกเพื่อลดความรู้สึกของคนใกล้ชิด และบุรุษมักจะปิดในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง

และมักจะอ้างถึง ผู้หญิงก็จะยิ่งเข้าใจได้ดีขึ้นๆ (สามีทั้งหลายโปรดอ่านข้อสังเกตนี้ให้ดี)

Saxe มีความเชื่ออีกว่าบุคคลใดก็ตามที่พูดโกหกได้มากจะมีความสุขมาก จะโกหกทันที ดังรายงานของ DePaulo ในวารสาร Journal of Personality and Social Psychology ฉบับเดือนธันวาคมนี้ ที่ว่าการที่คนเราชอบโกหกเพราะมีความต้องการจะสร้างความประทับใจให้กับคนรอบข้างจนเกินความพอดี คนที่ชอบแสดงออก คนที่มีความมั่นใจว่าสวยหรือหล่อ เมื่อตกอยู่ในสถานการณ์บีบคับ จะโกหกทันทีที่มีโอกาส

ในทางตรงกันข้ามคนที่โกหกน้อยที่สุดมักจะเป็นคนที่รู้สึกไม่พอใจกับตัวเอง เพื่อบ่งบอกว่าคนที่สนิทกันมากก็มักจะโกหกกัน คนที่ตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มักจะโกหกจะไม่โกหกเหมือนกัน ทั้งนี้ไม่ใช่จะโกหกตัวเองหรือคนอื่นก็ตาม

เรามีวิธีจับโกหกหรือไม่ เราทุกคนรู้ดีว่าเวลาเล่นไพ่กับใคร เขาก็จะหลอกหลายครั้งก็หน้าตาคนที่เห็นหน้าตาอันน่าเชื่อถือ ไม้ออก คนที่โกหกเก่งก็เช่นกัน อุปกรณ์ "วิทยาศาสตร์"

เช่น เครื่องจับเท็จ ก็ช่วยอะไรไม่ได้เลย จนวงการตำรวจปัจจุบันได้ประกาศเลิกใช้เครื่องจับเท็จไปเมื่อไม่นานนี้เอง เพราะใช้จับเท็จอะไรไม่ได้เลย และสิ่งที่เครื่องจับเท็จจับได้คือความกลัวของผู้ถูกจับเสียมากกว่า ทั้งนี้เพราะได้มีการพบว่าคนที่หัวใจจะเต้นเร็วกว่าปกติ หรือการที่เหงื่อจะตกไม่ได้หมายความว่าคนนั้นโกหก นั่นก็ถึงโกหก จุดด้อยของเครื่องจับเท็จคือ การที่คนบางคนสามารถพูดโกหกได้อย่างสบายใจ ให้ความกังวลหรือความเสียใจใดๆ หนึ่งอย่างไม่แสดงพิรุณอะไรให้เห็นเลย หรือคนที่บริสุทธิ์บางคนเวลาพูดความจริงได้รู้สึกกลัวผลที่จะเกิดตามมาหรือจึงออกและหัวใจจึงเต้นเร็วกว่าปกติเช่นนี้เป็นต้น ดังนั้น เมื่อมีการวิจัยที่ตรวจพบว่าเครื่องจับเท็จทำงานผิดพลาด 75-75% ศาลจึงไม่อนุญาตให้ใช้เครื่องจับเท็จเป็นหลักฐานหนึ่งในการตัดสินคดี

นักจิตวิทยาหลายคนมีความคิดว่าเมื่ออุปกรณ์วิทยาศาสตร์ไม่สามารถช่วยเราสังเกตหรือจับโกหกได้ เราก็ต้องอาศัยวิธีอื่น เช่น โดยการพิจารณาถึงประวัติการพูดหรือการเปลี่ยนน้ำเสียง เป็นต้น แต่นักจิตวิทยาก็ยอมรับว่าวิธีการที่เราใช้ในการจับโกหกทุกวิธีนั้นต่างก็มีจุดบกพร่องด้วยกันทั้งสิ้น หูต่งยาก คือเราจะไม่มีความรู้ที่จะจับโกหกคนได้เต็ม 100% (คนที่ชอบโกหกลงสนับใจขึ้นเมื่ออ่านถึงตรงนี้)

จึงเป็นว่าขณะนี้และทุกวันนี้การศึกษา ด้านจิตวิทยาของการโกหกได้ทำให้เรารู้สึกว่า การโกหกมิได้เป็นบาปหนักหนาสาหัส ดังที่ได้มีศีลห้ามไว้ตั้งแต่สมัยพุทธกาลอีกต่อไป

แต่คนที่ชอบโกหกกันก็ต้องการความจริงข้อหนึ่งว่า เวลาที่พูดโกหกไปแล้วคนพูดจะรู้สึกใกล้ชิดกับคนที่ฟังน้อยลง และยังผิด ก็ยิ่งรู้สึกห่างเพราะกลัวเขาจะจับได้ จะยังได้ไหม 75% ของคนที่พูดโกหก หากตรวจพบคนพูดว่าไม่มีใครจับได้มีแนวโน้มจะพูดผิดอีก ส่วนคนที่จรรยาบรรณหรือประณามคนพูดโกหกไม่ว่าจะในกรณีใดทั้งนั้นหรือให้ตระหนักว่า หากทุกคน (รัฐบาล นักการเมือง คนขับแท็กซี่ ตำรวจ) พูดความจริงกันทุกเรื่องประเทศชาติจะเป็นอย่างไร ความกลัวว่า ความแค้นที่ตนจะพินิจไม่ ความไว้วางใจและความใกล้ชิดจะหมดไปหรือไม่ แต่หากคนคิดว่าเป็นเรื่องที่จะโกหกกันไม่มีความกลัวหรือเป็นภัยใดๆ และทำให้คนฟังเสียใจก็โกหกต่อไปโดยไม่มีใครจับคนบางคนชอบให้เขาหลงใหล

ดร.สุทัศน์ ยกส้าน ศาสตราจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล นักจิตวิทยาชาวไทยที่มีชื่อเสียงด้านจิตวิทยาการตัดสินใจและจิตวิทยาการสื่อสาร เป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลและองค์กรต่างๆ มีผลงานวิจัยและบทความตีพิมพ์จำนวนมาก

สำคัญมากกว่าลักษณะแบบแผนมาสู่ภูมิภาค
ได้อย่างไร

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ตามความเป็นเวลา
นั้น Deccanites ก็ได้ตั้งสมมติฐาน ขึ้นมา
ว่าสารจากชนิดในจักรวาลประกอบด้วย
อนุภาคที่เล็กที่สุดที่เรียกว่า อะตอม (atom)
อันเป็นคำในภาษากรีกที่แปลว่าแยกไม่ได้และ
อะตอมของธาตุนั้นมีขนาดเล็กเหลืออยู่ไปใน
อวกาศ โยมนิสต์กล่าวว่า

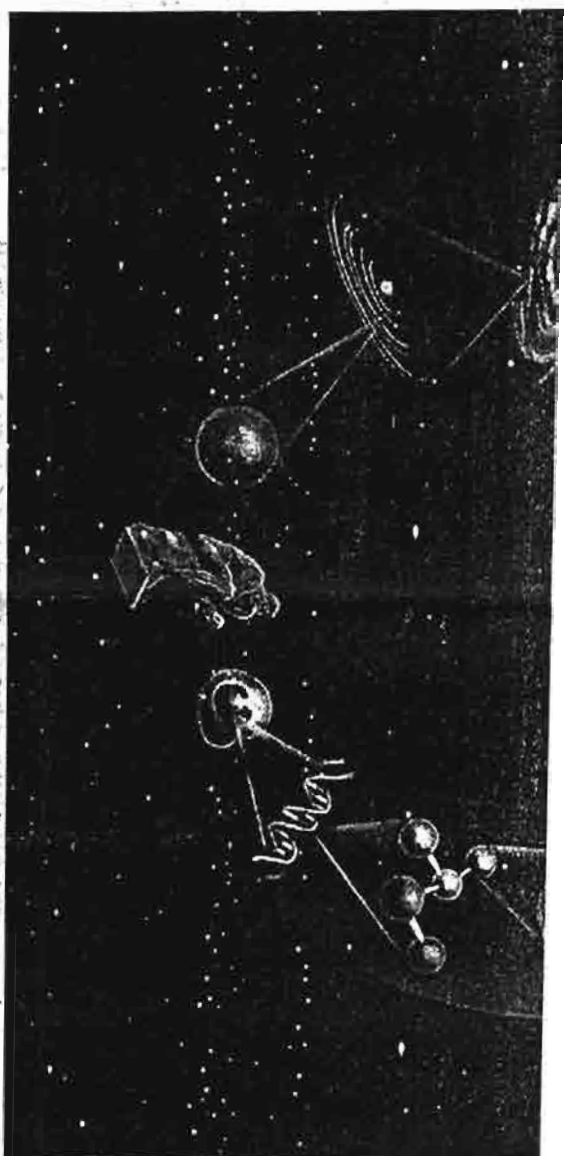
อันความลึกลับที่ว่า อนุภาคนั้นสามารถ
แบ่งแยกอะตอมได้อีกแล้ว ได้เป็นความที่
ผู้ค้นพบมันซึ่งมีประสบการณ์เป็นศตวรรษกว่า
2,000 ปี

จนกระทั่ง E. Rutherford ได้ทดลอง
ยิงอนุภาคอัลฟา (alpha) ผ่านแผ่นทองคำ
แผ่นบางๆ แล้วได้ข้อสรุปว่า อะตอมประ-
กอบด้วยส่วนที่เป็นบวกขนาดใหญ่ที่เรียกว่านิว-
เคลียส (nucleus) และอิเล็กตรอน (elec-
tron) ที่โคจรรอบนิวเคลียส โคจรเร็วว่า
อะตอมนั้นจริงๆ แล้วแบ่งแยกได้!

เมื่อวิทยาศาสตร์ได้วิวัฒนาการขึ้น เา
ก็มีความรู้เพิ่มมากขึ้นว่า นิวเคลียสของอะตอม
ประกอบด้วยอนุภาคที่เล็กซึ่งมีชื่อคือโปร-
ตอน (proton) ที่มีประจุบวกและนิวตรอน
(neutron) ที่ไม่มีประจุบวก และอิเล็กตรอน
หรือลบใดๆ

หลังจากที่ได้มีการค้นคว้าและแล้วเป็น
เวลาแล้ว 40 ปีเศษส่วนมากที่ถือว่าไม่-
ดอบและนิวตรอนเป็นอนุภาคที่เล็กที่สุดของ
สสารแต่ในปี ค.ศ. 1932 นั้นเอง J. Chadwick,
H. Rutherford และ R. Taylor ได้ใช้เครื่อง
เร่งอนุภาค (accelerator) ยิงอิเล็กตรอน
พลังงานสูงให้ชนกับโปรตอน ผลการทดลอง
ของเขาส่งเสริมได้แสดงให้เห็นว่าอิเล็กตรอน
ระดับหนึ่งว่า โปรตอนนั้นประกอบด้วย
อนุภาคที่เล็กกว่าจะเล็กอีกกว่า (quark)
อนุภาคนั้นเรียกว่า ควาร์ก

ปัจจุบันนักฟิสิกส์ได้พบว่า ควาร์กใน
ธรรมชาติมี 6 ชนิด คือชนิด up, down,
strange, charm, top และ bottom เมื่อ
ควาร์ก 6 ชนิดนี้ มารวมกันเข้าเป็นอนุภาค
2 ตัว กับชนิด down 1 ตัว รวมกัน เวล
ได้โปรตอน และนิวตรอนชนิด top 1 ตัว
และชนิด down 2 ตัว เวลจะได้อนุภาค
นิวตรอน อนุภาควิเศษอื่นๆ ก็ได้จากการรวม
ควาร์กในรูปแบบต่างๆ กัน
ควาร์กเป็นอนุภาคที่มีประจุ แต่การที่
มันอยู่รวมกันได้ เพราะมีนิวเคลียสยึด

รุ่นแรกจะต่างกัน
แรงชนิดนั้นแตกต่างกัน
จากแรงชนิดอื่นๆ ใน
ปวงตั้งแต่ที่ว่าเมื่อ
ควาร์กอยู่ใกล้กัน
แรงจะไม่มี แต่เมื่อ
ควาร์กอยู่ไกลกันแรง
ดึงดูดจะมากขึ้นมา-
ศาลและนั่นคือ เหตุ
ผลว่า เหตุใดควาร์ก
ที่จับตัวกันเป็นนิวคลีอัส
จึงไม่สามารถแยก
ควาร์กออกมาให้เราได้
เห็นเป็นอนุภาคอิสระ
ได้

ดังนั้นตลอด
ระยะเวลา 37 ปีที่ผ่านมา
นักฟิสิกส์จึงมีความเชื่ออย่างมั่นคงว่า
ควาร์กเป็นอนุภาคพื้นฐาน (elementary
particle) ที่เล็กที่สุดเท่าที่มีวันแบ่งแยก
มันได้อีกต่อไปแล้ว

ในช่วงทศวรรษ นักฟิสิกส์ได้พบว่า
ชื่อ Standard Model ในทฤษฎีอนุภาค
การค้นคว้า ทางฟิสิกส์ และทางนิวเคลียร์ทุก
รูปแบบ แตกต่างกันไปยิ่งมีสภาพที่ไม่สมบูรณ์
เพราะทฤษฎีนี้ไม่สามารถตอบคำถามต่างๆ
ที่ว่า เหตุใดโปรตอน จึงหนักกว่าอิเล็กตรอน

มีรอยต่อที่ ไม่สิ้น จักยกยอบนั้ หรือแม้
แต่กับฟิสิกส์ที่ละเอียดจะออกมา
นักฟิสิกส์ที่ลึกลับว่า LEP ที่มีความใหญ่
ราวภูเขา เครื่องนี้จะสามารถสร้างอนุภาค
Higgs ได้และถึงแม้ว่าของ Higgs จะ
น้อยนิดเพียง 0.000 000 000 000 012 วินาที
ก็ตาม แต่นักฟิสิกส์ก็จับจ้องมันสามารถ
เห็นมันได้ ความยุ่งยากในการหา Higgs จึง
เปรียบเสมือนกับการค้นหา เปรียบเท่าการ
ค้นหาและพบกันคนนั้นอย่างสิ้นเชิง ในหาม
กลางคน 1,000 ล้านคน!

ในการทดลองยิงอิเล็กตรอนด้วยโพ-
สิตรอนในช่วงเวลาของวินาทีที่นานๆ ได้มีเหตุ
การแปรปรวนค่าที่นักฟิสิกส์ไม่คาดฝันเกิดขึ้น
ขึ้น 18 ครั้ง ซึ่ง Standard Model อธิบาย
ไม่ได้เลย เหตุการณ์ประหลาดที่ว่านี้ ถูกการ
ทราวจับอยู่ภายใต้ชื่อของพื้นที่หนึ่ง แต่ฟิสิกส์
เครื่องมือที่คิดค้นขึ้นก็ยังไม่เห็น

ถ้าถามว่าเป็นไปได้หรือไม่ที่จะหาพื้นที่หรือ
สมมติฐานที่มาจากทฤษฎี หรือ Standard
Model นอกเหนือ

ดังนั้น นักฟิสิกส์ได้เคยเห็นเหตุการณ์ประ-
หลาดนี้ 2-3 ครั้งแล้ว แต่คนเหล่านั้นคิดว่า
สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงเรื่องเล็กๆ เป็นความแปรปรวน
ทางสถิติที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เป็นความ
การทางแบบทฤษฎีของเครื่องมือ เป็นความ
สละพาของนักทดลอง ฯลฯ หากคนเหล่านั้น
พบว่า หากได้มีการทดลองที่พลังสูงยิ่งขึ้น
ไปอีก เหตุการณ์ที่คล้ายๆ กันนี้ จะไม่-
เป็นอีก

แต่เมื่อเพิ่มพลังงานของอิเล็กตรอน
เหตุการณ์ประหลาดก็เกิดขึ้นในทันที และ
เมื่อข้อมูลการทดลองขาดทฤษฎีสนับสนุน
นักทดลองจึงคิดว่า ทฤษฎี Standard Mo-
del จะต้องมีการปรับเปลี่ยน ส่วนนักทฤษฎี
ก็ยังไม่ยอมรับผลการทดลองเพราะอุปกรณ์
ตรวจวัดอีก 3 เครื่องของ LEP ราชบัณฑิต
เห็นอะไรเลย

แม้ว่าระหว่างออกกันยังไม่จบ
ทางทางที่นักฟิสิกส์มีความเชื่อแน่วแน่ คือ
นักฟิสิกส์ที่เชื่อว่าการทดลองที่ละเอียดขึ้นต่อไป
ทั้งหมดนั้นในที่สุดแล้วจะเห็น LEP จะชัดเจนหรือ
อีก เหตุการณ์ 18 เหตุการณ์นั้น อาจจะเป็น
ก่อนหน้านั้นเล็กน้อย ที่จะชัดเจนยิ่งขึ้น ในระยะ
หรือเป็นปลายของของทางที่นักฟิสิกส์ได้
เคยพบหรือ Theoretically

นักฟิสิกส์ที่เชื่อว่าการทดลองที่ละเอียดขึ้นต่อไป
ทั้งหมดนั้นในที่สุดแล้วจะเห็น LEP จะชัดเจนหรือ
อีก เหตุการณ์ 18 เหตุการณ์นั้น อาจจะเป็น
ก่อนหน้านั้นเล็กน้อย ที่จะชัดเจนยิ่งขึ้น ในระยะ
หรือเป็นปลายของของทางที่นักฟิสิกส์ได้
เคยพบหรือ Theoretically

ย้อน

อดีตไปเมื่อ 95 ปีก่อนนี้ที่โรงพยาบาลเมือง Frankfurt ในประเทศเยอรมนี แพทย์ชื่อ Alois Alzheimer ได้ลงบันทึกเกี่ยวกับสตรีท่านหนึ่งชื่อ Auguste D. ว่าสมองของนางเสื่อมถึงขนาดจำชื่อตัวเองไม่ได้ เขียนหนังสือไม่ได้ มีปัญหาในการรับรู้หรือเข้าใจสิ่งต่าง ๆ และเมื่อใกล้จะถึงวาระสุดท้ายของชีวิต เขาก็พบว่านางช่วยตัวเองไม่ได้เลย

Auguste D. เสียชีวิตหลังจากได้รับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลมานาน 5 ปี และเมื่อ Alzheimer ได้ตรวจสภาพสมองของนาง เขาได้เห็นเซลล์สมองที่ตายมากมายเกาะก่ายกันเป็นพืดเต็มไปหมด เขาได้กล่าวถึงอาการไข้ของ Auguste D. ในการประชุมทางจิตวิทยาที่เมือง Tübingen ในปี พ.ศ. 2450 และอีก 3 ปีต่อมา โลกเริ่มรู้จักโรคอัลไซเมอร์ (Alzheimer's Disease AD) เมื่อ E. Kraepelin ได้เขียนบทความทางจิตวิทยา และได้เอ่ยถึงโรคอัลไซเมอร์เป็นครั้งแรกในบทความนั้น

AD เป็นโรคที่คร่าชีวิตคนอเมริกันมากเป็นอันดับ 4 สถิติชี้บอกว่า กว่า 10 % ของคนอเมริกันที่มีอายุเกิน 65 ปี เป็นโรคนี้ และ 47 % ของคนที่มีอายุเกิน 85 ปี กำลังป่วยเป็นโรค AD

ความจริงมีอยู่ว่า นับแต่นั้นมาที่เรารู้จัก AD เข้าสู่ร่างกายใคร นั่นหมายความว่า เรามองเห็นและมีทางหลุดรอดจากความตาย เพราะโรค AD จะคุกคามและทำลายร่างกายและจิตใจของคนไข้ทีละน้อย ๆ ตลอดเวลา จนกระทั่งคนไข้เสียชีวิต โดยไม่ทันทันเซลล์สมองจะเสื่อมก่อน

เมื่อเซลล์สมองเริ่มตาย ความจำของเราจะเริ่มบกพร่อง เราเริ่มลืมชื่อเพื่อนสนิท ลืมนัด เริ่มรู้สึกอยากตัดตัวเองออกจากสังคม ชอบพูดซ้ำ ๆ บางครั้งใส่เสื้อชุดเดียวกันติดต่อกันหลายวัน จนตามไม่ทัน ยามเห็นลูกก็คิดว่าเห็นเพื่อน มีอาการหลง และมีพฤติกรรมประหลาด ๆ เกิดบ่อยขึ้น ๆ ร่างกายที่เคยแข็งแรงจะเริ่มกะปลกะเปราย จนในที่สุดเราช่วยตัวเองไม่ได้เลย เวลากินอาหารก็ต้องมีคนป้อน มีคนแต่งตัวให้ และต้องช่วยให้ล้างห้องน้ำ เป็นต้น

เมื่อวาระสุดท้ายใกล้จะมาถึง คนไข้จะนอนคุ้ยคู่มือพยายามลอยบนเตียง และจะพูดได้แต่คำว่าใช่หรือไม่ใช่เท่านั้นเอง

ระยะเวลาโดยเฉลี่ยของการเป็นโรค AD นี้ นับตั้งแต่เริ่มเป็นจนกระทั่งเสียชีวิต ประมาณ 5-10 ปี แต่ในบางกรณีโรค AD จะหาทุนคนไข้จนถึง 20 ปี ไม่เพียงแต่คนไข้เท่านั้นที่เป็นทุกข์และเครียด คนเฝ้าไข้ก็ลำบากและทุกข์มากเช่นกัน เพราะในกรณีที่เฝ้าไข้ คนเฝ้าก็อดนึกถึงกรรมที่ตนเองป่วยเป็นโรค AD บ้าง และเมื่อคนไข้ต้องการการพยาบาล การดูแลเอาใจใส่ตลอด 24 ชั่วโมง คนเฝ้าก็อาจจะยาวมาให้อันใจตาย ๆ ไป แต่ก็มักจะรู้สึกแบบที่คิดเช่นนั้น

การดูแลรักษาคนไข้ที่ใช้เวลานานแสนนานนี้อาจจะทำให้คนเฝ้าไข้อมีความรู้สึกเหมือนกับการเฝ้าดูพิธีศพนานเป็นกัปป์

สำหรับสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคชนิดนี้นั้น แพทย์ยังไม่รู้สาเหตุที่ชัดเจนว่า การพันกันหรือสิ่งเรื้อรังล่อล่อกัน แต่ที่ทำให้คนป่วยเป็นโรค AD สถิติชี้บอกว่า 30 % ของคนไข้จะถ่ายทอดโรค AD สู่ลูกหลาน แพทย์ยังไม่มีวิธีป้องกันหรือแก้ไขโรค AD เลย

สงครามอัลไซเมอร์

เมื่อเซลล์สมองเริ่มตาย ความจำของเราจะเริ่มบกพร่อง

เราเริ่มลืมชื่อเพื่อนสนิท ลืมนัด

เริ่มรู้สึกอยากตัดตัวเองออกจากสังคม

ชอบพูดซ้ำ ๆ บางครั้งใส่เสื้อชุดเดียวกันติดต่อกันหลายวัน

สิ่งที่แพทย์ปัจจุบันสามารถจะกระทำได้ คือชะลอการพังทลายของร่างกายและจิตใจของโรค AD เท่านั้นเอง แม้กระทั่งการตรวจหาอาการของโรค AD ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะอาการของโรคนี้จะไม่ปรากฏออกมาทีละน้อย ๆ และคนส่วนมากมักจะคิดว่า อาการหลง ๆ ลืม ๆ นั้นเป็นอาการธรรมดาของคนชรา ซึ่งควรจะรู้ตัวว่าคน ๆ นั้นเป็นอัลไซเมอร์ อาการใช้ก็ทุกหนทุกแห่งที่จะแก้ไขแล้ว

ตามปกติการตรวจหาและสมองเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์ว่าใครเป็นโรค AD หรือไม่ แต่แพทย์ไม่ใช่วิธีนี้ แพทย์จะใช้วิธีทดสอบความจำ ความสามารถในการใช้ภาษา และการวิเคราะห์ง่าย ๆ จึงต้องใช้เวลานานกว่าแพทย์จะแน่ใจ ในการนี้ของประธานาธิบดี Reagan นั้น แพทย์ต้องตรวจร่างกายและสมองจนถึง 1 ปี จึงจะมั่นใจ

สำหรับวิธีทดสอบการเป็นโรค AD นั้นมีหลายวิธี H. Potter แห่ง Harvard Medical School ได้เคยรายงานในวารสาร Science เมื่อประมาณ 3 ปีที่แล้วว่า ตาต้า (Pupil) ของคนที่เป็นโรค AD เวลาได้รับยาหยอดตาจะขยายถึง 13 % ในขณะที่ตาต้าของคนปกติจะขยายเพียง 4 % เท่านั้นเอง

ส่วน E.M. Reiman แห่ง Good Samaritan Regional Medical Center ที่เมือง Phoenix ในสหรัฐอเมริกา ใช้อุปกรณ์ Positron Emission Tomography (PET) และได้พบว่า หากร่างกายใครมี ApoE (Geno) ชื่อ Apolipoprotein E-4 จะเพิ่มโอกาสเป็นโรค AD ถึง 27 %

แพทย์บางคนคิดว่า วิธีตรวจคนที่จะเป็นโรค AD ที่ดี คือ วัดปริมาณสาร Acetylcholine ในสมอง เพราะสารชนิดนี้เป็นสารที่เซลล์ประสาท (Neuron) ใช้ในการสื่อสารติดต่อกัน หากร่างกายผลิตสารชนิดนี้ไม่พอ การสื่อสารเคมีจะทำให้สมองทำงานได้ไม่เต็มที่ และสมองจะเสื่อม

คนที่ป่วยเป็นโรคดาวน์ (Down's Syndrome) พอมีอายุถึง 40 ปี ก็มักจะเป็นโรค AD และวิธีการทดสอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นไม่มีประสิทธิภาพสูงถึง 100 % เสียทีเดียว แพทย์จะตรวจหาโดยใช้วิธีหลายวิธีผสมผสานกันจนเกิดความมั่นใจ และเมื่อรู้แน่ชัดแล้ว ปัญหาที่หนักใจประเด็นต่อไป คือ แพทย์จะบอกคนไข้อย่างไรว่าเขากำลังจะเป็นโรค AD

สำหรับสาเหตุที่ทำให้คนเป็นโรค AD นั้น แพทย์คิดว่ามีหลายสาเหตุ คนที่เป็นโรค AD จะมีสมองบางส่วนอักเสบ หรือเวลาที่ไปเดินซื้อ "Presinilins" ในสมอง กลายพันธุ์ (Genetic mutation) ในโครโมโซมที่ 21

ในวารสาร Neurology ฉบับเดือนมกราคมนี้ E.Sobel แห่งมหาวิทยาลัย Southern California ได้รายงานไว้ว่า คนที่ทำงานใกล้ชิดกับอุปกรณ์ไฟฟ้าเป็นเวลานาน ๆ จะมีโอกาสเป็นโรค AD สูงกว่าคนปกติ 3-5 เท่า เซลล์สมองจะผลิตสารพิษออกมา

สำหรับขั้นตอนในการรักษาคนไข้ที่เป็นโรค AD นั้น "สุขภาพของจิตใจและอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญ" การไปเยี่ยมเยียนบ่อย ๆ การได้พบปะพูดคุย ทำให้คนไข้ไม่เศร้าซึมและมีความรู้สึกอยากพูด นอกจากนั้นคนไข้ควรได้รับการกระตุ้นให้ระลึกถึงสิ่งต่าง ๆ เพื่อเซลล์สมองจะได้ทำงานสม่ำเสมอ เนื่องจากขณะนี้เรายังไม่มียาหรือการดูแลสุขภาพเซลล์สมอง แพทย์ให้ยา Cognex, Physostigmine, Aricept, Ampakines และ Prednison เพื่อช่วยเพิ่มความจำและลดความเศร้าในกรณีที่เป็นโรค AD ไปแล้วเรามา

สรุปว่า คนที่ชราไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นโรคนี้ทุกคน การลืมที่วางถุงเงินไม่ได้หมายความว่า เป็นโรค AD แต่การที่ลืมว่าถุงเงินใส่ทำอะไร อาจจะ เป็นอาการของคนที่เป็นโรค AD ผู้ป่วยจึงต้องได้รับการรักษา คนที่ดูแลผู้ป่วยเป็นโรค AD มักจะเกิดความกังวลและความเครียด...ความรักและความเข้าใจจึงเป็นสิ่งสำคัญในการต่อสู้กับโรคที่ร้ายแรงไม่ทางสู้

อุกกาบาตยักษ์

21/10/40

อุกกาบาตยักษ์ตกที่จังหวัดอุทัยธานี ไม่กี่วันก่อนที่ข้าพเจ้าจะเดินทางไปราชการที่นั่น ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปชมซากของอุกกาบาตยักษ์ที่จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างการขุดแต่งและเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทัยธานี

ซากของอุกกาบาตยักษ์ที่จังหวัดอุทัยธานี มีลักษณะเป็นก้อนสีดำ มีรูปร่างไม่แน่นอน มีขนาดประมาณ 1 เมตร ยาว 0.5 เมตร และหนาประมาณ 0.2 เมตร

ซากของอุกกาบาตยักษ์ที่จังหวัดอุทัยธานี มีลักษณะเป็นก้อนสีดำ มีรูปร่างไม่แน่นอน มีขนาดประมาณ 1 เมตร ยาว 0.5 เมตร และหนาประมาณ 0.2 เมตร

๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๓ ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒๓

Walter Alvarez นักธรณีวิทยา ชาวอเมริกัน ได้ค้นพบว่า ในยุคครีเทเชียส-เทอร์เชียรี (Cretaceous-Tertiary) ที่ประมาณ 65 ล้านปีก่อน ได้เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า "The Great Dying" ซึ่งทำให้ไดโนเสาร์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จำนวนมากสูญพันธุ์ไป

การค้นพบของ Alvarez และลูกชาย Luis Alvarez นั้นได้เปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เรียกว่า "The Great Dying" ซึ่งทำให้ไดโนเสาร์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จำนวนมากสูญพันธุ์ไป

การค้นพบของ Alvarez และลูกชาย Luis Alvarez นั้นได้เปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เรียกว่า "The Great Dying" ซึ่งทำให้ไดโนเสาร์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จำนวนมากสูญพันธุ์ไป

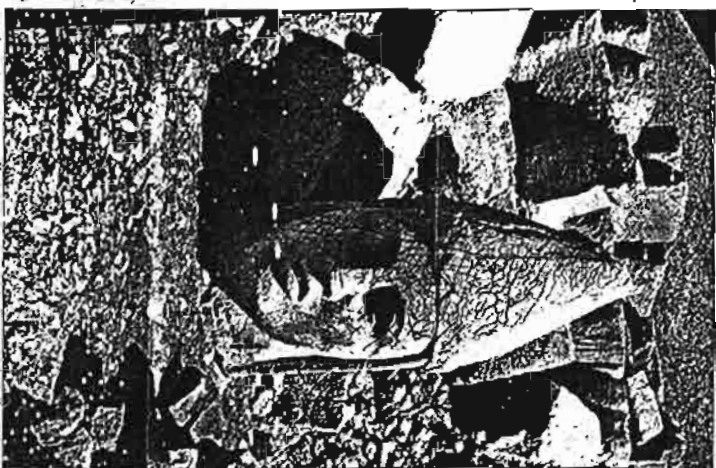
การค้นพบของ Alvarez และลูกชาย Luis Alvarez นั้นได้เปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เรียกว่า "The Great Dying" ซึ่งทำให้ไดโนเสาร์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จำนวนมากสูญพันธุ์ไป

การค้นพบของ Alvarez และลูกชาย Luis Alvarez นั้นได้เปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เรียกว่า "The Great Dying" ซึ่งทำให้ไดโนเสาร์และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จำนวนมากสูญพันธุ์ไป

[illegible]

นั่นคือวิถีทำงานและบทบาททำงานของนัก
โปรแกรมเมอร์ในอดีต แม้จะมีคุณสมบัติในวิชาการ
ด้านโปรแกรมเมอร์ได้พัฒนาก้าวหน้าไปมาก นัก
โปรแกรมเมอร์ในปัจจุบันทำงานแบบออนไลน์ได้เกือบ
ตลอดเวลาโดยไม่ต้องเดินทางไปมาหาสู่หรืออยู่แต่ข้างๆ
แผงคอมพิวเตอร์แล้วมีอุปกรณ์การสื่อสารอย่าง
อย่างหลากหลายเข้ามามีส่วนช่วยในการทำงาน
งานได้ถูกกระชับรัดกุม (teminate serasong)

แต่ในเล็คที่ ๓ บทเล็คในภาควิชาที่ผ่าน
ไปบางเล็คนี้ ถือว่าผิดในทางข้อเขียนของ
ป. พ. ๑. ๓. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐. ๑๐๑. ๑๐๒. ๑๐๓. ๑๐๔. ๑๐๕. ๑๐๖. ๑๐๗. ๑๐๘. ๑๐๙. ๑๑๐. ๑๑๑. ๑๑๒. ๑๑๓. ๑๑๔. ๑๑๕. ๑๑๖. ๑๑๗. ๑๑๘. ๑๑๙. ๑๒๐. ๑๒๑. ๑๒๒. ๑๒๓. ๑๒๔. ๑๒๕. ๑๒๖. ๑๒๗. ๑๒๘. ๑๒๙. ๑๓๐. ๑๓๑. ๑๓๒. ๑๓๓. ๑๓๔. ๑๓๕. ๑๓๖. ๑๓๗. ๑๓๘. ๑๓๙. ๑๔๐. ๑๔๑. ๑๔๒. ๑๔๓. ๑๔๔. ๑๔๕. ๑๔๖. ๑๔๗. ๑๔๘. ๑๔๙. ๑๕๐. ๑๕๑. ๑๕๒. ๑๕๓. ๑๕๔. ๑๕๕. ๑๕๖. ๑๕๗. ๑๕๘. ๑๕๙. ๑๖๐. ๑๖๑. ๑๖๒. ๑๖๓. ๑๖๔. ๑๖๕. ๑๖๖. ๑๖๗. ๑๖๘. ๑๖๙. ๑๗๐. ๑๗๑. ๑๗๒. ๑๗๓. ๑๗๔. ๑๗๕. ๑๗๖. ๑๗๗. ๑๗๘. ๑๗๙. ๑๘๐. ๑๘๑. ๑๘๒. ๑๘๓. ๑๘๔. ๑๘๕. ๑๘๖. ๑๘๗. ๑๘๘. ๑๘๙. ๑๙๐. ๑๙๑. ๑๙๒. ๑๙๓. ๑๙๔. ๑๙๕. ๑๙๖. ๑๙๗. ๑๙๘. ๑๙๙. ๒๐๐. ๒๐๑. ๒๐๒. ๒๐๓. ๒๐๔. ๒๐๕. ๒๐๖. ๒๐๗. ๒๐๘. ๒๐๙. ๒๑๐. ๒๑๑. ๒๑๒. ๒๑๓. ๒๑๔. ๒๑๕. ๒๑๖. ๒๑๗. ๒๑๘. ๒๑๙. ๒๒๐. ๒๒๑. ๒๒๒. ๒๒๓. ๒๒๔. ๒๒๕. ๒๒๖. ๒๒๗. ๒๒๘. ๒๒๙. ๒๓๐. ๒๓๑. ๒๓๒. ๒๓๓. ๒๓๔. ๒๓๕. ๒๓๖. ๒๓๗. ๒๓๘. ๒๓๙. ๒๔๐. ๒๔๑. ๒๔๒. ๒๔๓. ๒๔๔. ๒๔๕. ๒๔๖. ๒๔๗. ๒๔๘. ๒๔๙. ๒๕๐. ๒๕๑. ๒๕๒. ๒๕๓. ๒๕๔. ๒๕๕. ๒๕๖. ๒๕๗. ๒๕๘. ๒๕๙. ๒๖๐. ๒๖๑. ๒๖๒. ๒๖๓. ๒๖๔. ๒๖๕. ๒๖๖. ๒๖๗. ๒๖๘. ๒๖๙. ๒๗๐. ๒๗๑. ๒๗๒. ๒๗๓. ๒๗๔. ๒๗๕. ๒๗๖. ๒๗๗. ๒๗๘. ๒๗๙. ๒๘๐. ๒๘๑. ๒๘๒. ๒๘๓. ๒๘๔. ๒๘๕. ๒๘๖. ๒๘๗. ๒๘๘. ๒๘๙. ๒๙๐. ๒๙๑. ๒๙๒. ๒๙๓. ๒๙๔. ๒๙๕. ๒๙๖. ๒๙๗. ๒๙๘. ๒๙๙. ๓๐๐. ๓๐๑. ๓๐๒. ๓๐๓. ๓๐๔. ๓๐๕. ๓๐๖. ๓๐๗. ๓๐๘. ๓๐๙. ๓๑๐. ๓๑๑. ๓๑๒. ๓๑๓. ๓๑๔. ๓๑๕. ๓๑๖. ๓๑๗. ๓๑๘. ๓๑๙. ๓๒๐. ๓๒๑. ๓๒๒. ๓๒๓. ๓๒๔. ๓๒๕. ๓๒๖. ๓๒๗. ๓๒๘. ๓๒๙. ๓๓๐. ๓๓๑. ๓๓๒. ๓๓๓. ๓๓๔. ๓๓๕. ๓๓๖. ๓๓๗. ๓๓๘. ๓๓๙. ๓๔๐. ๓๔๑. ๓๔๒. ๓๔๓. ๓๔๔. ๓๔๕. ๓๔๖. ๓๔๗. ๓๔๘. ๓๔๙. ๓๕๐. ๓๕๑. ๓๕๒. ๓๕๓. ๓๕๔. ๓๕๕. ๓๕๖. ๓๕๗. ๓๕๘. ๓๕๙. ๓๖๐. ๓๖๑. ๓๖๒. ๓๖๓. ๓๖๔. ๓๖๕. ๓๖๖. ๓๖๗. ๓๖๘. ๓๖๙. ๓๗๐. ๓๗๑. ๓๗๒. ๓๗๓. ๓๗๔. ๓๗๕. ๓๗๖. ๓๗๗. ๓๗๘. ๓๗๙. ๓๘๐. ๓๘๑. ๓๘๒. ๓๘๓. ๓๘๔. ๓๘๕. ๓๘๖. ๓๘๗. ๓๘๘. ๓๘๙. ๓๙๐. ๓๙๑. ๓๙๒. ๓๙๓. ๓๙๔. ๓๙๕. ๓๙๖. ๓๙๗. ๓๙๘. ๓๙๙. ๔๐๐. ๔๐๑. ๔๐๒. ๔๐๓. ๔๐๔. ๔๐๕. ๔๐๖. ๔๐๗. ๔๐๘. ๔๐๙. ๔๑๐. ๔๑๑. ๔๑๒. ๔๑๓. ๔๑๔. ๔๑๕. ๔๑๖. ๔๑๗. ๔๑๘. ๔๑๙. ๔๒๐. ๔๒๑. ๔๒๒. ๔๒๓. ๔๒๔. ๔๒๕. ๔๒๖. ๔๒๗. ๔๒๘. ๔๒๙. ๔๓๐. ๔๓๑. ๔๓๒. ๔๓๓. ๔๓๔. ๔๓๕. ๔๓๖. ๔๓๗. ๔๓๘. ๔๓๙. ๔๔๐. ๔๔๑. ๔๔๒. ๔๔๓. ๔๔๔. ๔๔๕. ๔๔๖. ๔๔๗. ๔๔๘. ๔๔๙. ๔๕๐. ๔๕๑. ๔๕๒. ๔๕๓. ๔๕๔. ๔๕๕. ๔๕๖. ๔๕๗. ๔๕๘. ๔๕๙. ๔๖๐. ๔๖๑. ๔๖๒. ๔๖๓. ๔๖๔. ๔๖๕. ๔๖๖. ๔๖๗. ๔๖๘. ๔๖๙. ๔๗๐. ๔๗๑. ๔๗๒. ๔๗๓. ๔๗๔. ๔๗๕. ๔๗๖. ๔๗๗. ๔๗๘. ๔๗๙. ๔๘๐. ๔๘๑. ๔๘๒. ๔๘๓. ๔๘๔. ๔๘๕. ๔๘๖. ๔๘๗. ๔๘๘. ๔๘๙. ๔๙๐. ๔๙๑. ๔๙๒. ๔๙๓. ๔๙๔. ๔๙๕. ๔๙๖. ๔๙๗. ๔๙๘. ๔๙๙. ๕๐๐. ๕๐๑. ๕๐๒. ๕๐๓. ๕๐๔. ๕๐๕. ๕๐๖. ๕๐๗. ๕๐๘. ๕๐๙. ๕๑๐. ๕๑๑. ๕๑๒. ๕๑๓. ๕๑๔. ๕๑๕. ๕๑๖. ๕๑๗. ๕๑๘. ๕๑๙. ๕๒๐. ๕๒๑. ๕๒๒. ๕๒๓. ๕๒๔. ๕๒๕. ๕๒๖. ๕๒๗. ๕๒๘. ๕๒๙. ๕๓๐. ๕๓๑. ๕๓๒. ๕๓๓. ๕๓๔. ๕๓๕

เทคโนโลยีควมให้ประโยชน์อย่างมากในการศึกษาทางโบราณคดี

เมื่อถาม นักธุรกิจชั้นนำ Korea ของอิสราเอลว่า เขาจะเลือกเอาเทคโนโลยีของเกาหลีมาทำอย่างไร เขาก็ตอบว่า เขาจะไม่เลือกเอาเทคโนโลยีของเกาหลีมาทำ แต่เขาจะเลือกเอาเทคโนโลยีของเกาหลีมาทำเป็นของตัวเอง

นอกจากนายอินโตฯ ที่ลงคะแนนนี้
ไม่ทราบความเป็นไปเลย คงอาหรับไปรอต่อ
มา จึงพากันเข้าหาตัวคนได้ให้หนึ่งคน ปชช
อีก ๒ คนจากพรรคนี้มาแจ้งโทษให้กับทางนิติ
ทัณฑ์ E. Lawrence หรือชื่อจริงว่า Lawrence
ก็เลยเอาไปใส่ที่ลงคะแนนว่า Albinus คง

ทะเลสาบวอนันต์ แอ่งน้ำโบราณที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับ
จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2535 St. Ralph Fierman นัก
สำรวจชาวอังกฤษได้ใช้แอ่งน้ำโบราณที่ Claudius
Ptolemy แห่งกรุง Alexandria ชาวกรีกโบราณ
อธิบายไว้ว่าวอนันต์ แอ่งน้ำโบราณได้กลายมาเป็นทะเล

๑. นกขมิ้น และ นกคอก ๘ หรือ ๑๐ ตัว มาขายบนฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีคนได้มาซื้อไปกินกันที่เมืองสุพรรณบุรี ๔,๐๐๐ ปี ค่า ๔,๐๐๐ บาท ต่อตัว และ นกคอก ๔,๐๐๐ ปี

ได้ทราบว่าหลักฐานทางธรรมะเกี่ยวกับพระประวัติศาสดาส่วนหนึ่งเหล่านี้ น่าเป็นภาคภูมิใจสูงสุดทางของนิกาย Theravāda ในประเทศไทย และชาวพุทธไทย เพราะได้เผยแผ่ศาสนาไทย และชาวพุทธไทยมาอย่างยาวนาน ทำให้ประเทศไทย และสังคมไทยต่าง ๆ พึงเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2524 ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

นางวชิระกมลกล่าวว่าสภามหาวิทยาลัยได้พยายาม
ของบีบีซีและกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
มีหลายเรื่องยกมาถาม ภาวการณ์จากตลาดที่เริ่ม
แสดงให้เห็นว่า โลกต้องหันมาพึ่งพิงจีนมากขึ้น
สภามหาวิทยาลัยได้พยายามแก้ปัญหาและ
ข้อดีแล้ว แต่ทั้งนี้ รวบรวมข้อมูลและนำเสนอ

มาก เพราะคนต้องได้ลงสื่อกว่าจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยที่เมื่อ ๖ เดือนก่อนแล้ว คนจะไม่ได้เคยเขียนมาทั้งที่ในฐานอาชีพอยู่ในบริเวณนั้น การที่นำมาได้ทำให้คำแนะนำวิพากษ์ นักรณรงค์วิพากษ์ และนักสื่อสารวิพากษ์ ได้รับรู้ใช้ในการสื่อสารของชีวิตต่อไป

ในข้อบกพร่องนี้ เราจึงได้พัฒนาอพยพในเวลากลางคืนมากขึ้น การเดินทางในเวลากลางคืนบ่อยๆ ทำให้เราจัดสิ่งบดบัง และรักษาการพักผ่อนของเราให้ดี ที่มีประสิทธิภาพขึ้น

และเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2511 คณะกรรมการการศึกษา Endowser ได้จัดทำแผนการศึกษาของมหาวิทยาลัยให้เป็น *the end of the term* ยกเว้นข้อ 2. คณะกรรมการวางแผนการศึกษา และฝ่ายบริหารแผนการศึกษาของคณะบดี ควรพิจารณาว่าแผนการศึกษาของคณะบดี ควรพิจารณาว่าแผนการศึกษาของคณะบดี ควรพิจารณาว่าแผนการศึกษาของคณะบดี

ศาสตราจารย์ F. El-Baz แห่งมหาวิทยาลัย Boston ในสหรัฐอเมริกาได้รายงานไว้ในวารสาร Optics ว่าเขาได้ค้นพบวิธีวัดขนาดของ Giza โดยใช้หลักการง่ายๆ คือ วัดระยะทางจากพีระมิดไปยังจุดที่มองเห็นพีระมิดด้วยสายตาจากเครื่องบินที่บินอยู่สูง 4,000 ฟุต โดยใช้หลักการ triangulation หรือการวัดระยะทางโดยใช้มุมวัดได้

4.4 นคร และทาง 5.9 นคร ซากออย
ภายในห้องนี้ทั้งหมด และเมื่อสังเกตจาก
นั้นมาประวัติศาสตร์อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน
นั้นเอง และเมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา
ก็ยังคงมีความร่วมมือกันในการศึกษา
Boston ได้ใช้ทรัพยากรในการบริหารระดับ

แทนที่ของผลิตภัณฑ์หรือสิ่งของไปจะไม่สามารถหาซื้อ
โดยวิธีซื้อได้ทันที หรือ แร่สีที่กล่าวมาแต่ได้ถูก
ปิดตัวอยู่ในช่วงระหว่าง 4,600 ปีแล้ว นักโบราณคดี
สมัยสมัยที่กล่าวถึง El-Baz ได้ใช้เทคโนโลยี
termo luminescence หรือแสงเรืองด้วยอุณหภูมิ จาก
นั้นได้ใช้วิธีประมาณว่ามีความ 1.59 ปีแล้ว

พระผู้ทรงสถิตในสวรรค์ และพระผู้ทรงสถิตในแผ่นดิน
การวิงวอนที่จะให้อาการภายในนี้เกิดขึ้นในจิตใจของคุณ
ให้เหมือนกับอาการที่จริงในจิตใจของคุณ
อาการที่จริงในจิตใจของคุณ
อาการที่จริงในจิตใจของคุณ

๒๕๖๓

ความนึกคิดของคนทั่วไป นัก
ปราชญ์คิดสิ่งต่างๆกันออกไป
แต่ความคิดของพระโขนงแตกต่าง
หรือบ้างก็ทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆ
ในมือที่ซุก สำหรับซุกคิดหรือ

และอาจต้องหาสารเป็นยารักษา อันได้แก่ยาปรอท
หรือยาที่มีส่วนผสมของสารปรอท และยาที่มีส่วนผสม
ของสารปรอทในสาร หรือมีของเสีย เช่นใน
รพ. 2453 St. Ann's Exors ได้ถูกหาจาก
ของปรอทของ นก Macdon นกกรรณ Crele ใน
ประเทศกรีซ หรือ conifer leafy ขั้วบนที่ถูกละ
ระเหยออกของมนุษย์ใน สมองของสัตว์และ มน
ร.5. ถ้าเป็น ในประเทศที่พบแล้วคือ Oligosaccharide
คืออยู่ในประเทศที่ประเทศเป็นหนึ่ง แต่ก็มีที่
นำของทั้งนี้ซึ่งส่วนมากมาจากในมนุษย์หลาย
ประเทศในปัจจุบัน พบมากที่สุดใน ทวีปยุโรป ซึ่งต่อ
กันตามเมือง

[illegible]

ปี พ.ศ. 2511 เมื่อเกิดในวาระเดือนธันวาคมของ
ทูลกระหม่อมเอกได้เกิดมาท่ามกลาง
ทั้งความสุขและทั้งความทุกข์อย่างสูงส่ง แต่
ได้พบพระรัตนตรัยในวัยเยาว์ ทรงเห็นว่าพระรัตนตรัย
อัน การเจริญสมาธิได้ทำให้เห็นถึงทิพเบญจกสิณ
เกิดจากจิตที่สงบเกิดไปเกิดมาตามเสภา
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จาก พอลอสันท์ (Paulson) เริ่มแรกทางตลาด
เช่น Ben Lauder ที่เขาเริ่มด้วยจากบริษัทที่
ด้านภาพวาดและศิลปะกันไปไกลจนตก โดย
จบลงมาที่ลอสแอนเจลิสและไปให้ครอบครัวนั้นคิด
และให้ทำงานที่ดูภาพ หรือศิลปะของกัน ๆ บน
โลกและทำงานศิลปะละอ่อน ด้วยวิธีนี้มันยาก
กำลังดีที่เราพบผู้คนที่สนใจมาขอศิลปะที่ดี
แต่ไปเรื่อย ๆ เช่น เขามีตัวที่ลึกลับมากและ
สละมือละทิ้งมา ลอสแอนเจลิส ได้ทำงานที่ลึกลับ

๓๓๓. โปโลนิสหาพื้นที่บนไหล่เขาและบนเนินเขาในบริเวณสี่มุมของโบสถ์และ

ที่ไม่ใช่พันธุ์. กลุ่มนี้เรียกว่าพืชหัวแบบฝรั่ง/ฝรั่ง
ก็จริงว่าหัวมันฝรั่งทำเนืองกันมานาน แต่ว่ามันฝรั่ง
เป็นพืชหัวแบบฝรั่งที่ปลูกกันอยู่เป็นจำนวนมาก
ของบ้านเรา. มันฝรั่งเป็นพืชในตระกูลเดียวกับ
ฝรั่งบ้านเราใน Meso-America ของอินคา
ทำเรื่องในอเมริกาใต้กับ Meso-America ของอินคา
ของบ้านเราที่ปลูกกันอยู่เป็นจำนวนมากของ
ฝรั่งบ้านเรา. ในประเทศ Costa Rica ใน
ประเทศแถบ America ในประเทศ Costa Rica ใน

อนภิกขุ วาเชตติยา 3,000 ปีก่อน
ชาวเอเชียมีรูปร่างสูงใหญ่, ป้อม และ
ทนทานต่อเชื้อโรคต่างๆมากขึ้นเรื่อยๆ
ตามรูปร่างของใบโพธิ์ เพราะคนเอเชีย
ได้อาศัยอยู่ในบริเวณแถบนี้ *Alcali* ไม่ค่อย
อาศัยอยู่ในบริเวณแถบนี้มากนัก

New York ก็ได้ประกาศความสมัครใจในการเพิ่มโครงสร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์การเงิน *As a global financial center* อนุฯ 3.7 ระบุว่า โดยใช้นิยามการสำรวจมูลค่าของผลิตภัณฑ์การเงิน *Green Pill Value* ในบรรดา *Ethical* จากความตกลง *Green Pill Value* และตัดสินว่าไม่ปรากฏในอนุฯ ระหว่างบริษัท *Goldcorp* ที่มีการทบทวนกันได้โดยไม่ต้องไปเข้ากัน ดังนั้น เมื่อเริ่มที่จะทำอนุญานแปลงสัญญาฉบับนี้เข้า

[illegible]

เมื่ออยู่ในเวลาต่อมาได้มีกฎหมายการกัก การทำ
อาหาร การกักขังใน Kachal ของเชเชนเป็น
ต้นแบบการกักขังของ U.S. และใน 7 สิงหาคม
ปีเตอร์กรัฟได้ช่วย ปักธงในสถานกักขังที่เชเชน
ที่นั่น มีชื่อ U.S. ได้สร้างไปจากโซลา จ.
การที่เมื่อวันก่อนได้มีทหารไปจากโซลา
ถูกทำในโซลาได้ช่วยด้วยที่จะจัดตั้งกอง
ที่จัดตั้งในแบบของได้กระทำโดยทหารของ
ประเทศใน:

9 มกราคม และในวันต่อมา 5 มีนาคม เมื่อมีการเปิด
อาหารได้ให้โดยได้มีนักเดินทางที่อาศัยอยู่
4,000 ปี ทำ 4,000 นักเดินทาง และกลุ่มที่
ทำงานของทหารกองที่ที่ในเชเชน
ที่จัดตั้งในสถานกักขัง, ในประเทศที่จัดตั้ง
ของเชเชน U.S. ได้ได้ลงนามในโครงการ
ภายใต้การกักขัง ทำในโซลา และที่จัดตั้ง
ที่จัดตั้งในแบบของได้กระทำโดยทหารของ
ประเทศใน:

และในปี 1993, กองกำลังทหาร

เมื่อความพยายามต่างๆ จะดำเนินต่อไป
ไม่ประสบความสำเร็จเลย คุณหรือฉันต้องต่อ
มา จึงทำหนังสือจากใจเราที่ได้เขียนเมื่อ ป.ศ.
ยทิน จะถูกพระผู้เป็นเจ้าลงโทษให้ในสถานที่ที่
ที่นี้ The Lane school หรือชื่อในภาษาไทยว่า
วิทยาลัยสตรีแห่งเมืองหลวง Alanya ทาง
ใต้ปลายแม่น้ำเมฆีหรือแม่น้ำหลวง
โดยรอบโบสถ์บริการสำหรับยากไร้ได้ถูกยก
ขึ้นจากบริเวณถนนแคบระหว่างยิปโซและซูลาซึ่ง
มีพระพรยาบปศุสัตว์ ด้วยเหตุจากคาวบอย
จะคอยให้เงิน ทำให้อดคิดที่จะยื่นมือไป
ตามสภานี้แล้ว "ขึ้น" หรือฉันแบ่งปันเงิน
ชดเชย เมื่อ "ขึ้น" ของฉันของเงิน
นำไปรวมจัดตั้งโรงเรียนสำหรับคนพิการ
ที่

[illegible]

ได้แก่ชุดคำสั่งที่ควบคุมการทำงานของระบบและสิ่งของที่เราใช้
รวมทั้งเครื่องไม้เครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วย
หน่วยประมวลผลกลาง หน่วยรับข้อมูล หน่วยแสดงผล
หน่วยควบคุมการทำงาน หน่วยสื่อสาร และหน่วย
จัดเก็บข้อมูล ซึ่งแต่ละหน่วยจะทำงานร่วมกัน
เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

ในเดือนกุมภาพันธ์... จนถึงเดือนเมษายนปีนั้น...
กลางเดือนกุมภาพันธ์... การเดินทางไปยังท่าอากาศยาน...
ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ... และท่าอากาศยาน...
ท่าอากาศยาน... และท่าอากาศยาน...
และเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2531... ตาม...

ประเทศเอธิโอเปีย Endean, การหมกหมักที่
ของเนื้อมะเขือเทศได้ใช้กรดฟอสฟอริกในการหมัก
ยาวถึง 24 เดือนจนกระทั่งรวมเข้าด้วยกัน และตัด
พวกเนื้อมะเขือเทศที่สุกแล้ว ส่วนเนื้อ
และอวัยวะและเนื้อเยื่อที่ละลายน้ำได้ ?

โดยมีประธานาธิบดี F.B. อีแซก แห่งมหาวิทยาลัย
Eliason แห่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศว่า
ในที่สุดทางภาคกลางของทวีปอเมริกาจะ
ทางรถไฟได้รวมกันแล้ว 4,600 กิโลเมตร

3.4. บทสรุปและวิจารณ์ 55 บทสรุปคืออยู่ในฐานะให้ข้อสังเกตหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกกล่าวถึง บทวิจารณ์เป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกกล่าวถึง

สำนักงานสถิติแห่งชาติของไนจีเรียได้ถูกโจมตีจาก
โดยหวังจะได้เงินเร็ว และศึกษาจากสถิติถูก
ปิดตัวอยู่ในอีกนาน 4,600 ปีแล้ว นักโบราณคดีถูก
ดักจับได้มากกว่าสอง EI-Baz ได้ใช้เทคโนโลยี
computer แสดง : :สำนักงานของกองทัพ จาก
นั้นได้ใช้จำนวนเจ้าหน้าที่กว่า 1,500 นาย จน
ตรวจสอบข้อกล่าวหา และก็ได้เห็นวิธีที่โจรสลัดครอง

การวิเคราะห์หาความหมายขึ้นอยู่กับผู้เขียนเอง
ให้ตีความจากปณิธานที่ตั้งไว้กับตัวไปบนนัก
อีกหรือสติปัญญา จะพิจารณาหนังสือเล่มใด
หนังสือเล่มใด โด่ได้จะนำมาบอกความ
นั้นอยู่ในของสิ่งนั้น
ขณะที่ นำมาตีความอีกทุกสิ่งทั้ง
ใช้กับคน หรือคน หรือ ทำหน้าที่ของ
เพราะที่จะต้องใช้ให้มีความหมาย รักจริงใน

น้อง นู๋บุปผา! ซึ่งเจ้าป้าแดงหรือเจ้าอานึง
ในวงกว้างๆหลายคู่หูที่น้อง Winokher ของอัยการ
ปัจจุบัน

ป้าแดงหรือคุณภรรยาที่ป้าแดงจะไล่
จะพาให้กำลังทางและภรรยาที่วิ่งทางป้าแดงเดิม
สาวมาส่ง...ส่งสาวมา...คุณแดงก็มาหาหนะ
เธอคนเดียว... คือ...สาวมาส่งคนเดียวก็มาหา
กระซิบๆกัน...และภรรยาที่วิ่งทางป้าแดงก็โดน
ป้าแดงหรือ...ป้าแดงไป...ได้ไป...ป้าแดงไป...
ป้าแดงจะ...ป้าแดงก็...ป้าแดง...

ตั้งรับโรคเท้าช้าง ก่อนระบาดเกินหยุดยั้ง

โครงการ T-2 หรือชื่อเต็มๆ ว่า โครงการวิจัยและพัฒนาเพื่อป้องกันและบำบัดโรคเขตร้อน (Thailand - Tropical Diseases Program) จัดตั้งขึ้นในประเทศไทย โดยความร่วมมือของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและองค์การอนามัยโลก

มุ่งศึกษาโรคเขตร้อน กัดเลือกโรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุข เพื่อผลิตยาขึ้นนำ ให้ทุนสนับสนุนผู้เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา ทำการศึกษารวบรวมแนวทางที่เหมาะสมด้วยระยะเวลาให้ทุน 6 ปีภายในวงเงินจำนวน 330 ล้านบาท

โรคเท้าช้าง หนึ่งในบรรดาโรคเขตร้อนอีกหลายชนิดที่เป็นปัญหาทางสาธารณสุขของประเทศไทยที่โครงการ T-2 และกระทรวงสาธารณสุข กำลังจับตามองอย่างสนใจเนื่องจากโรคดังกล่าวเป็นโรคที่มีแนวโน้มจะกลับมาระบาดพร้อมทั้งสร้างปัญหาสาธารณสุขอย่างใหญ่หลวงให้กับประชาชนในประเทศ

ซึ่งการคาดการณ์สถานการณ์ของโรคพบว่าภายใน 5-10 ปีข้างหน้า ประเทศไทยอาจจะมีกลุ่มที่มีเชื้อชนิดนี้อยู่ในร่างกายในทุกจังหวัดของประเทศไทยและอาจมีผู้ป่วยคิดเพียงถึง 800,000 คน กลุ่มนี้มีการควบคุมหรือหาแนวทางป้องกันรักษาอยู่รอบคอบและมีประสิทธิภาพ

โรคเท้าช้าง เป็นโรคติดต่อมีสาเหตุมาจากพยาธิตัวกลมบางชนิด ที่ตัวแก่จะอาศัยอยู่ในค่อมน้ำเหลืองของคน ซึ่งพยาธิตัวนี้สามารถติดต่อได้โดยยุง มีอาการที่สำคัญคือ ค่อมน้ำเหลืองอักเสบ เป็นๆ หายๆ นานเข้าอาจจะบวมขาหรืออวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของตัว

อาการบวมโตของอวัยวะส่วนต่างๆ ที่เกิดจากการอักเสบของค่อมน้ำเหลืองเนื่องจากเชื้อพยาธิ แพทย์ในปัจจุบันได้ระบุว่าไม่มีทางหายขาดซึ่งหากปล่อยให้อาการมาถึงขั้นนี้ การผ่าตัดก็ไม่สามารถช่วยให้อวัยวะส่วนนั้นกลับคืน

มาเป็นปกติได้ ดังนั้น ประเด็นสำคัญที่โครงการ T-2 และนักวิจัยทั้งที่กองโรคเท้าช้างและแพทย์ตามโรงพยาบาลต้องใส่ใจอย่างเร่งด่วนคือการหาวิธีควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโดยวิธีทางเภสัชวิทยา พร้อมทั้งการหาแนวทางกำจัดยุงตัวเล็กซึ่งทำให้เกิดภาวะเท้าช้างให้อวัยวะที่บวมโตคืนสู่สภาพปกติ

นพ.สราวุธ สุวัฒนศัพท์ ผู้อำนวยการกองโรคเท้าช้าง กระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่า วิธีการแรกที่มองว่าเป็น และเป็นที่คิดที่สุดทางสาธารณสุขคือ การควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อในกลุ่มที่คาดว่า จะติดเชื้อแพร่ไปสู่ผู้อื่น ซึ่งปัจจุบันแพทย์ใช้วิธีการตรวจหาเชื้อในกลุ่มคนเหล่านี้ แต่พบว่าการตรวจหาเชื้อดังกล่าวค่อนข้างลำบาก เพราะเวลาที่ตรวจได้แม่นยำที่สุดคือเวลาประมาณ 01.00 น.

"เราต้องทำงานกลางคืน เพราะตัวอ่อนของพยาธิจะออกมาอยู่ตามเส้นเลือดและต้องใช้กล้องจุลทรรศน์ สไลด์ นำไปย้อมสีด้วยสารเคมี ก่อนที่จะไปตรวจหาตัวอ่อนของพยาธิ ซึ่งวิธีการดังกล่าว ต้องใช้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีความรู้ ความชำนาญด้านการใช้เครื่องมือในการลงสนาม ซึ่งความหวังจากทุนวิจัยในโครงการ T-2 คือ การพัฒนาการตรวจหาเชื้อในสนามที่สามารถใช้เทคนิคที่ง่าย ไม่ต้องใช้บุคลากรเฉพาะทาง"

หากการตรวจหาเชื้อสามารถทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพสูงที่สุดแล้ว

จะเชื้อพยาธิคือการจำตาป้องกันที่เหมาะสมและหันทางที่สามารถรักษาโรคให้หายได้ แม้ว่าในอนาคตทางการแพทย์จะบรรเทาการหาวิธีตรวจที่ได้ผลเร็ว รักษาคนไข้ได้ทันทั่วทั้ง แต่โรคเท้า

ช้างเป็นโรคเขตร้อนที่ผู้ที่รักษาหายแล้วสามารถกลับมาติดเชื้อได้อีก หากไม่ควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อและผู้ป่วยไม่ได้รับการติดตามผลจากเจ้าหน้าที่ตลอดระยะเวลาที่รับการรักษา ท้ายสุดแล้วผู้ป่วยคงไม่

สามารถหลีกเลี่ยงการเกิดภาวะเท้าช้างได้ ดังนั้น เมื่อมองการแก้ปัญหาในระยาว ทางกองโรคเท้าช้าง จึงเสนอการพัฒนาวิธีการกำจัดผู้ป่วยที่มีอาการมาถึงขั้นอวัยวะบวมโตให้กลับคืนสู่สภาพปกติต่อทุนโครงการ T-2 เพื่อการรักษาที่ครบวงจรในอนาคต

หากมีโอกาสจะเริ่มปฏิบัติการอย่างจริงจังตั้งแต่บัดนี้ เชื่อว่าในอีก 5 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะสามารถบรรเทาการควบคุมโรคเท้าช้างอย่างมีประสิทธิภาพได้ไม่ยาก

โครงการ T-2 ไม่ได้จำกัดเฉพาะนักวิจัยในกลุ่มที่อาศัยซึ่งยังดินแดนนั้น การวิจัย ศึกษาโรคเท้าช้างยังมีปัจจัยปัจจัยอีกมากมายให้ศึกษา อ้วนแล้วแต่มีความจำเป็นแทบทั้งสิ้น

ดังนั้น หากนักวิจัยท่านใดที่มีความสนใจต่อโรคดังกล่าวหรือโรคเขตร้อนอื่นๆ ภายในโครงการ อาทิ โรคมาลาเรีย, ไวรัสตับ, โรคติดเชื้อทางเดินอาหาร, โรคหัวใจ, โรคไขข้อ, โรคพยาธิตัวอื่น, โรคเท้าช้าง และโรคติดต่อเรื้อรังอื่นที่ร้ายแรงโอกาส ในผู้ป่วยเอดส์สามารถติดต่อเสนอขอรับทุนสนับสนุนได้ที่ T.844-8180-4 ต่อ 404,409